

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ХАСКОВО 2021 - 2027 Г.

Юли, 2021 г.

Приет с Решение № 392/30.07.2021 на Общински съвет-Хасково по Протокол № 19/30.07.2021 г.

СЪДЪРЖАНИЕ

СЪДЪРЖАНИЕ.....	2
СПИСЪК НА ТАБЛИЦИТЕ	5
СПИСЪК НА ФИГУРИТЕ	7
СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ	9
ВЪВЕДЕНИЕ	11
I. ЦЕЛЕВИ И МЕТОДИЧЕСКИ ПОДХОД.....	13
1.1. Същност на интегрирания подход	13
1.2. Нормативни, стратегически и програмни основания за разработване на ПИРО.....	13
1.3. Предназначение, цел и задачи на ПИРО – Хасково 2021-2027 г.....	16
1.4. Методически подход.....	19
II. АНАЛИТИЧНИ ПРОУЧВАНИЯ. СЪСТОЯНИЕ ЗА ПРИРОДНИЯ, СОЦИАЛНО ИКОНОМИЧЕСКИЯ, ИНФРАСТРУКТУРНИЯ КОМПЛЕКС И НА ЕКОЛОГИЧНОТО СЪСТОЯНИЕ	22
2.1. Териториален обхват. Географско положение на община Хасково в административно териториалната структура на област Хасково и на Южен централен район за планиране.....	22
2.2. Природни характеристики на общината	24
2.2.1. Релеф, полезни изкопаеми и почвено разнообразие	24
2.2.2. Климатични условия и водни ресурси	26
2.3. Характеристика на икономиката	27
2.3.1. Място на общинската икономика в областния икономически комплекс.....	27
2.3.2. Обща характеристика на общинската икономика	28
2.3.3. Профил на основните сектори и икономически дейности	35
2.3.4. Основни изводи за състоянието и тенденциите в развитието на общинската икономика	43
2.4. Социална характеристика	46
2.4.1. Състояние и тенденции в демографското развитие. Човешки потенциал.....	46
2.4.2. Изводи за демографското състояние	67
2.4.3. Социална инфраструктура (бюджетни услуги)	68
2.4.4. Основни изводи от анализа и оценките на бюджетните услуги	89
2.5. Инфраструктурно развитие, свързаност на територията и енергийна ефективност	91
2.5.1. Транспортна инфраструктура.....	91
2.5.2. Инженерна инфраструктура	95
2.5.3. Енергийна ефективност	97
2.5.4. Основни изводи	98
2.6. Анализ на състоянието на селищата мрежа и на жилищния сектор	99

2.6.1.	Селищна мрежа – функционална и типологична характеристика на населените места.....	99
2.6.2.	Жилищен сектор.....	104
2.6.3.	Изводи за състоянието на селищната мрежа и жилищния сектор.....	107
2.7.	Културно-историческо наследство.....	108
2.8.	Спорт и рекреация	112
2.9.	Бюджет и бюджетна политика	112
2.9.1.	Анализ на приходната част на средствата за бюджетната 2020 г.....	113
2.9.2.	Анализ на разходната част на бюджет 2020 г.....	116
2.9.3.	Основни изводи	119
2.10.	Административен капацитет	120
2.10.1.	Функции и структура на Общинска администрация.....	120
2.10.2.	Дейност по подготовка на стратегически, планови, програмни документи и проекти.....	123
2.10.3.	Подобряване на административната среда	125
2.10.4.	Изводи за състоянието на административния капацитет	130
2.11.	Екологичното състояние и потенциали за развитие на биопроизводство.....	132
2.11.1.	Защитени зони и територии, природни забележителности и биоразнообразие	132
2.11.2.	Потенциали за развитие на биопроизводство.....	137
2.11.3.	Управление на отпадъците	137
2.11.4.	Екологично състояние на околната среда.....	138
2.11.5.	Рискове от природни бедствия и аварии	141
2.11.6.	Изводи от анализа.....	141
III.	SWOT АНАЛИЗ.....	142
IV.	СТРАТЕГИЧЕСКА ЧАСТ. ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ХАСКОВО ЗА ПЕРИОДА 2021-2027 Г.....	146
4.1.	Общи и методически изисквания.....	146
4.2.	Визия за развитие на общината през програмния период 2021 -2027 г.....	147
4.3.	Приоритети и стратегически цели на ПИРО	149
V.	ЗОНИ ЗА ПРИЛАГАНЕ НА ИНТЕГИРАН ПОДХОД (ЗОНИ ЗА ВЪЗДЕЙСТВИЕ)	158
5.1.	Определяне на приоритетните зони за въздействие в ПИРО Хасково - 2021-2027	159
VI.	КОМУНИКАЦИОННА СТРАТЕГИЯ	167
6.1.	Значение на информираността, публичността и партньорството	167
6.2.	Осъществяване на дейностите по време на разработването на ПИРО	167
6.3.	Осъществяване на дейностите по време на реализацията на плана	168

VII. МЕРКИ ЗА ОГРАНИЧАВАНЕ ИЗМЕНЕНИЕТО НА КЛИМАТА И МЕРКИ ЗА АДАПТИРАНЕ КЪМ КЛИМАТИЧНИТЕ ПРОМЕНИ И ЗА НАМАЛЯВАНЕ НА РИСКА ОТ БЕДСТВИЯ	169
VIII. ПРОГРАМА ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ.....	179
8.1. Прилагане на интегриран подход в Програмата за реализация	179
8.2. Основни инструменти на Програмата за реализация	180
8.3. Програма за развитие на туризма	183
IX. НЕОБХОДИМИ ДЕЙСТВИЯ И ИНДИКАТОРИ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА ПИРО.....	191
9.1. Същност на процеса за наблюдение и оценка на ПИРО – Хасково 2021-2027.....	191
9.2. Отговорни структури (участници) в процеса на наблюдение и оценка.....	191
9.3. Основни инструменти на системата за анализ и оценка на ПИРО.....	192
9.4. Подход при изработване на системата от индикатори	193
9.5. Източници на информация.....	194
X. ИЗТОЧНИЦИ НА ИНФОРМАЦИЯ.....	196
XI. ПРИЛОЖЕНИЯ	197

СПИСЪК НА ТАБЛИЦИТЕ

Таблица 1. СЪОТНОШЕНИЕ НА ОБЩИНСКАТА И ОБЛАСТНАТА ИКОНОМИКА ПО ОСНОВНИ ИКОНОМИЧЕСКИ ПОКАЗАТЕЛИ – 2018 Г.	28
Таблица 2. ПРОМЕНИ В БРОЯ И ТИПА НА ПРЕДПРИЯТИЯТА ОТ НЕФИНАНСОВИЯ СЕКТОР В ОБЩИНА ХАСКОВО ЗА ПЕРИОДА 2014-2018 Г.	29
Таблица 3. ИЗМЕНЕНИЯ В СТОЙНОСТИТЕ НА ОСНОВНИТЕ ИКОНОМИЧЕСКИ ПОКАЗАТЕЛИ НА ОБЩИНА ХАСКОВО ЗА ПЕРИОДА 2014-2018 Г.	31
Таблица 4. СЕКТОРНА СТРУКТУРА НА ИКОНОМИКАТА НА ОБЩИНА ХАСКОВО ПО ОСНОВНИ ИКОНОМИЧЕСКИ ПОКАЗАТЕЛИ - 2018 Г.	33
Таблица 5. ПОКАЗАТЕЛИ ПО ИКОНОМИЧЕСКИ ДЕЙНОСТИ НА МЕСТНАТА ИКОНОМИКА НА ОБЩИНА ХАСКОВО – 2018 Г.	34
Таблица 6. ОСНОВНИ ПРОИЗВОДСТВЕНИ ЕДИНИЦИ, ОСЪЩЕСТВЯВАЩИ ДЕЙНОСТ В АГРАРНИЯ СЕКТОР НА ОБЩИНА ХАСКОВО- СТОПАНСКА 2018/2019 Г.	36
Таблица 7. ЗАСЕТИ ПЛОЩИ С ОСНОВНИ КУЛТУРИ В ОБЩИНА ХАСКОВО ПРЕЗ ОТДЕЛНИТЕ СТОПАНСКИ ГОДИНИ В ПЕРИОДА 2014-2019 Г.	36
Таблица 8. БРОЙ СЕЛСКОСТОПАНСКИ ЖИВОТНИ В ОБЩИНА ХАСКОВО КЪМ 2014, 2016 И 2019 Г. ...	37
Таблица 9. СЕЛА С БРОЙ РЕГИСТРИРАНИ ФЕРМИ С НАД 10 ГЛАВИ ЖИВОТНИ (ГОВЕДА, ОВЦЕ, КОЗИ И ДР.).....	38
Таблица 10. ИКОНОМИЧЕСКИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ДЕЙНОСТТА НА МЕСТАТА ЗА НАСТАНЯВАНЕ (С КАПАЦИТЕТ НАД 10 ЛЕГЛА) В ОБЩИНА ХАСКОВО – 2019 Г.	43
Таблица 11. ПРОМЕНИ В БРОЯ НА НАСЕЛЕНИЕТО НА ОБЩИНА ХАСКОВО ПО МЕСТОЖИВЕЕНЕ ЗА ПЕРИОДА 2014-2019 Г.	47
Таблица 12. ТЕМП НА НАРАСТВАНЕ (СПРЯМО ПРЕДШЕСТВАЩАТА ГОДИНА) В БРОЯ НА НАСЕЛЕНИЕТО НА ОБЩИНА ХАСКОВО ЗА ПЕРИОДА 2014-2019 Г.	48
Таблица 13. ПРОМЕНИ В БРОЯ НА НАСЕЛЕНИЕТО НА НАСЕЛЕНИТЕ МЕСТА В ОБЩИНА ХАСКОВО ЗА ПЕРИОДА 2014-2019 Г.	49
Таблица 14. ЕСТЕСТВЕНО ДВИЖЕНИЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО В ОБЩИНА ХАСКОВО ЗА ПЕРИОДА 2014-2019 Г.	52
Таблица 15. ПОКАЗАТЕЛИ ЗА МЕХАНИЧНОТО ДВИЖЕНИЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО НА ОБЩИНА ХАСКОВО ЗА ПЕРИОДА 2014-2019 Г.	54
Таблица 16. СРЕДНИ МНОГОГОДИШНИ СТОЙНОСТИ НА КОЕФИЦИЕНТИТЕ ЗА ЕСТЕСТВЕН И ЗА МЕХАНИЧЕН ПРИРАСТ НА НАСЕЛЕНИЕТО В НАСЕЛЕНИТЕ МЕСТА НА ОБЩИНА ХАСКОВО ЗА ПЕРИОДА 2014-2019 Г.	55
Таблица 17. ПРОМЕНИ В СТАНДАРТНАТА ВЪЗРАСТОВА СТРУКТУРА НА НАСЕЛЕНИЕТО НА ОБЩИНА ХАСКОВО ЗА ПЕРИОДА 2014-2019 Г.	58
Таблица 18. БРОЙ ЛИЦА В СПЕЦИФИЧНИТЕ ВЪЗРАСТОВИ ГРУПИ НА НАСЕЛЕНИЕТО В НАСЕЛЕНИТЕ МЕСТА НА ОБЩИНА ХАСКОВО – 2019 Г.	60
Таблица 19. ПРОМЕНИ В БРОЯ И КАПАЦИТЕТА НА ДЕТСКИТЕ ГРАДИНИ В ОБЩИНА ХАСКОВО ЗА ПЕРИОДА 2014-2019 Г.	69
Таблица 20. ТЕРИТОРИАЛНО РАЗПОЛОЖЕНИЕ НА МРЕЖАТА ОТ ДЕТСКИ ЗАВЕДЕНИЯ В ОБЩИНА ХАСКОВО – УЧЕБНА 2019/2020 Г.	70

Таблица 21. БРОЙ И КАПАЦИТЕТ НА ОБЩООБРАЗОВАТЕЛНИТЕ УЧИЛИЩА В ОБЩИНА ХАСКОВО – 2014 - 2019 Г.....	73
Таблица 22. ТЕРИТОРИАЛНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ОБЩООБРАЗОВАТЕЛНИТЕ УЧИЛИЩА В ОБЩИНА ХАСКОВО – УЧЕБНА 2019/2020 Г.	74
Таблица 23. КАПАЦИТЕТ НА ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ УЧИЛИЩА В ОБЩИНА ХАСКОВО – за периода 2014-2020 г.....	75
Таблица 24. БРОЙ И КАПАЦИТЕТ НА ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ ГИМНАЗИИ В ОБЩИНА ХАСКОВО ПРЕЗ УЧЕБНАТА 2020/2021 Г.....	76
Таблица 25. ВИД, КАПАЦИТЕТ И СЪСТОЯНИЕ НА СГРАДНИЯ ФОНД НА КУЛТУРНИТЕ ОБЕКТИ В ОБЩИНА ХАСКОВО КЪМ 2020 Г.	84
Таблица 26. ТИПОЛОГИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА НА НАСЕЛЕНИТЕ МЕСТА В ОБЩИНА ХАСКОВО..	99
Таблица 27. ВЪВЕДЕНИ В ЕКСПЛОАТАЦИЯ НОВИ ЖИЛИЩНИ СГРАДИ И НОВИ ЖИЛИЩА В ОБЩИНА ХАСКОВО ЗА ПЕРИОДА 2015 – 2019 Г.....	104
Таблица 28. БРОЙ НА ЖИЛИЩНИТЕ СГРАДИ И МАТЕРИАЛА НА ВЪНШНИТЕ СТЕНИ, ОТ КОЙТО СА ИЗГРАДЕНИ – 2015-2019 Г.....	105
Таблица 29. ЖИЛИЩА В ОБЩИНА ХАСКОВО ПО БРОЙ НА СТАИТЕ В ТЯХ - 2015-2019 Г.....	106
Таблица 30. ПЛАНИРАНИ РАЗХОДИ ПО ФУНКЦИИ В БЮДЖЕТА НА ОБЩИНА ХАСКОВО – 2020 Г.	116
Таблица 31. МАТРИЦА НА SWOT-АНАЛИЗ	142
Таблица 32. СЪОТВЕТСТВИЕ НА ПРИОРИТЕТИТЕ НА ПИРО – ХАСКОВО С ПРИОРИТЕТИТЕ НА ЮЖЕН ЦЕНТРАЛЕН РАЙОН	153
Таблица 33. ИНСТРУМЕНТИТЕ НА СТРАТЕГИЯТА НА ПИРО – ХАСКОВО 2021-2027.....	155

СПИСЪК НА ФИГУРИТЕ

Фиг. 1. ПОСЛЕДОВАТЕЛНОСТ НА ЕТАПИТЕ (СТЪПКИТЕ), ВКЛЮЧВАЩИ ДЕЙНОСТИТЕ ПО ИЗРАБОТВАНЕ И ПРИЕМАНЕ НА ПИРО.....	20
Фиг. 2. ГЕОГРАФСКО ПОЛОЖЕНИЕ И ДОСТЪПНОСТ	23
Фиг. 3. ПОЧВИ.....	25
Фиг. 4. СРЕДНА МЕСЕЧНА И ГОДИШНА ТЕМПЕРАТУРА НА ВЪЗДУХА В оС.....	26
Фиг. 5. СТРУКТУРА НА ПРЕДПРИЯТИЯТА ПРЕЗ 2018 Г. (ПО КРИТЕРИЯ „БРОЙ ЗАЕТИ ЛИЦА“).....	30
Фиг. 6. ПРОИЗВЕДЕНА ПРОДУКЦИЯ ПО ТИПОВЕ ПРЕДПРИЯТИЯ ЗА ПЕРИОДА 2014 – 2018 Г.	31
Фиг. 7. ТЕМПОВЕТЕ НА НАРАСТВАНЕ НА ИКОНОМИЧЕСКИ ПОКАЗАТЕЛИ (ЗА ВСЯКА ГОДИНА СПРЯМО ПРЕДШЕСТВАЩАТА В %) ЗА ПЕРИОДА 2014-2018 Г.	32
Фиг. 8. РАЗМЕР НА ПРОИЗВЕДЕНАТА ПРОДУКЦИЯ В ОТНОСИТЕЛНИТЕ ДЯЛОВЕ НА ОТДЕЛНИТЕ СЕКТОРИ КЪМ 2014 И 2018 Г	33
Фиг. 9. ДИНАМИКА В БРОЯ НА ЗАЕТИТЕ И НАЕТИТЕ ПО ГОДИНИ ЗА ПЕРИОДА 2014-2018 Г.	35
Фиг. 10. ДИНАМИКА В БРОЯ НА НАСЕЛЕНИЕТО НА ОБЩИНА ХАСКОВО И НА ГР. ХАСКОВО ЗА ПЕРИОДА 2014-2019 Г.	48
Фиг. 11. ДИНАМИКА В КОЕФИЦИЕНТИТЕ ЗА ЕСТЕСТВЕНО ДВИЖЕНИЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО ЗА ПЕРИОДА 2014-2019 Г.	53
Фиг. 12. МЕХАНИЧНО ДВИЖЕНИЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО НА ОБЩИНА ХАСКОВО ЗА ПЕРИОДА 2014-2019 Г.	54
Фиг. 13. ДИНАМИКА В БРОЯ НА НАСЕЛЕНИЕ	57
Фиг. 14. СРАВНИТЕЛНИ ДАННИ ЗА ОТНОСИТЕЛНИТЕ ДЯЛОВЕ НА СТАНДАРТНИТЕ ВЪЗРАСТОВИ ГРУПИ В ОБЩИНА ХАСКОВО КЪМ 2014 И 2019 Г.	60
Фиг. 15. ВЪЗРАСТОВА СТРУКТУРА НА НАСЕЛЕНИЕТО НА ОБЩИНА ХАСКОВО.....	63
Фиг. 16. ОБРАЗОВАТЕЛНА СТРУКТУРА НА НАСЕЛЕНИЕТО НА ОБЩИНА ХАСКОВО – 2011 Г.....	64
Фиг. 17. ОТНОСИТЕЛЕН ДЯЛ НА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА СТРУКТУРА НА НАСЕЛЕНИЕТО НА ОБЩИНА ХАСКОВО – 2011 Г.	65
Фиг. 18. СТРУКТУРА НА ЗАЕТИТЕ В НЕФИНАНСОВИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ В ОБЩИНА ХАСКОВО ПО ИКОНОМИЧЕСКИ СЕКТОРИ – 2018 Г.....	66
Фиг. 19. ПРОМЕНИ В БРОЯ НА ОБХВАНАТИТЕ МЕСТА И БРОЯ НА НАЛИЧНИТЕ МЕСТА В ДГ В ОБЩИНА ХАСКОВО ЗА ПЕРИОДА 2014-2019 Г.	70
Фиг. 20. ДИНАМИКА В БРОЯ НА УЧЕНИЦИТЕ В РАЗЛИЧНИТЕ ЕТАПИ НА ОСНОВНАТА И СРЕДНАТА ОБРАЗОВАТЕЛНА СТЕПЕН В ОБЩИНА ХАСКОВО – УЧЕБНА 2019/2020 Г.	73
Фиг. 21. УРБАНИСТИЧНИ ОСИ НА РАЗВИТИЕ В ОБЩИНА ХАСКОВО	92
Фиг. 22. ТРАНСПОРТНИ КОРИДОРИ	93
Фиг. 23. РАЗПРЕДЕЛЕНИЕТО НА БРОЯ НА НАСЕЛЕНИТЕ МЕСТА ПО ГРАДОУСТРОЙСТВЕНАТА КАТЕГОРИЯ	101
Фиг. 24. КАТЕГОРИЯ НА НАСЕЛЕНИТЕ МЕСТА	102
Фиг. 25. ОТНОСИТЕЛНИТЕ ДЯЛОВЕ НА ЖИЛИЩНИТЕ СГРАДИ, ПО ВИДА НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ МАТЕРИАЛИ.....	105

Фиг. 26. ПОЛЕЗНАТА, ЖИЛИЩНАТА И СПОМАГАТЕЛНАТА ПЛОЩ В ЖИЛИЩАТА ЗА ПЕРИОДА 2015-2019 Г.....	107
Фиг. 27. ОСНОВНИ ИЗТОЧНИЦИ В ПРИХОДНАТА ЧАСТ НА БЮДЖЕТИТЕ НА ОБЩИНА ХАСКОВО ЗА ПОСЛЕДНИТЕ ТРИ ГОДИНИ.....	114
Фиг. 28. СТРУКТУРА НА ПЛАНИРАНИТЕ МЕСТНИ ПРИХОДИ	115
Фиг. 29. ОТНОСИТЕЛНИТЕ ДЯЛОВЕ (В %) НА БЮДЖЕТНИТЕ РАЗХОДИ ЗА НАЙ-РЕСУРСОЕМКИТЕ ФУНКЦИИ	117
Фиг. 30. ЗАЩИТЕНИ ЗОНИ И ТЕРИТОРИИ ЗА ПРИРОДОЗАЩИТА	136
Фиг. 31. МЕТОДИЧЕСКИ ПОДХОД И ПОСЛЕДОВАТЕЛНОСТ НА СЪПКИТЕ ПО ИЗРАБОТВАНЕ НА СТРАТЕГИЧЕСКАТА ЧАСТ НА ПИРО.....	147
Фиг. 32. МЕТОДИЧЕСКИ ПОДХОД ЗА ОБВРЪЗКАТА НА ПРИОРИТЕТИТЕ И ЦЕЛИТЕ	150
Фиг. 33. КОНЦЕПЦИЯ ЗА ПРОСТРАНСТВЕНО РАЗВИТИЕ.....	160
Фиг. 34. ПРИОРИТЕТНИ ЗОНИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ГРАДСКО НИВО.....	163
Фиг. 35. ПРИОРИТЕТНИ ЗОНИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНСКО НИВО	166
Фиг. 36. РАЗВИТИЕ НА ТУРИЗМА.....	187
Фиг. 37. РАЗВИТИЕ НА СПОРТ И АТРАКЦИИ	188

СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ

АД	Акционерно дружество
АИС	Автоматизирана информационна система
АКБ	Археологическа карта на България
АМ	Автомагистрала
АНКПР	Актуализирана национална концепция за пространствено развитие
АО	Административно обслужване
БВП	Брутен вътрешен продукт
БГ	България
БЕЛ	Български език и литература
БПК	Биологично потребление на кислород
ВЕИ	Възобновяеми енергийни източници
ВиК	Водоснабдяване и канализация
ГИС	Географска информационна система
ДБТ	Дирекция бюро по труда
ДВ	Държавен вестник
ДГ	Детска градина
ДМА	Дълготрайни материални активи
ЕИО	Европейска икономическа общност
ЕС	Европейски съюз
ЕСО	Електроенергиен системен оператор
ЗЕВИ	Закон за енергията от възобновяеми източници
ЗЗТ	Закон за защитените територии
ЗОС	Закон за общинската собственост
ЗРР	Закон за регионално развитие
ЗТ	Закон за туризма
ИАОС	Изпълнителна агенция по околната среда
ИПГВР	Интегриран план за градско възстановяване и развитие
ИСУН	Информационна система за управление и наблюдение
ИТСР	Интегрирана териториална стратегия за развитие
МБАЛ	Многопрофилна болница за активно лечение
МИГ	Местна инициативна група
МОН	Министерство на образованието и науката
МРО	Масово разпространение на отпадъци
МРРБ	Министерство на регионалното развитие и благоустройството
МТД	Местни данъци и такси
НВО	Национално външно оценяване
НКИЗ	Национална компания - индустриални зони
НКПР	Национална концепция за пространствено развитие
НКРПР	Национална концепция за регионално и пространствено развитие
НПО	Неправителствена организация
НПР	Национална програма за развитие
НСИ	Национален статистически институт
НСРР	Национална стратегия за регионално развитие
НУБА	Негодни за употреба батерии и акумулатори
ОД	Областна дирекция
ОДЗ	Областна дирекция „Земеделие“
ОМП	Отбранително-мобилизационна подготовка
ООН	Организация на обединените нации
ОПОС	Оперативна програма „Околна среда“
ОПР	Общински планове за развитие
ОПУ	Областно пътно управление
ОУ	Основно училище
ОУП	Общ устройствен план

ОУПО	Общ устройствен план на община
ПИРО	План за интегрирано развитие на община
ПМДР	Програма за морско дело и рибарство
ПНИЕВИБ	Програма за насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници и биогорива
ППЗРР	Правилник за прилагане на Закона на регионалното развитие
ПРСР	Програма за развитие на селските райони
ПСОВ	Пречиствателна станция за отпадни води
ПЧИ	Преки чуждестранни инвестиции
РДМА	Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи
РИОСВ	Регионална инспекция по околната среда и водите
РУО	Регионално управление на образованието
СВО	Сградни водопроводни отклонения
СУ	Средно училище
ТЕЦ	Топлоелектрическа централа
ЦУР	Цели за устойчиво развитие
ЮЗР	Югозападен регион
ЮИР	Югоизточен регион
ЮЦР	Южен централен регион
COVID-19	Coronavirus disease 2019 (Заболяване корона вирус 2019)
NUTS	Nomenclature des Unites territoriales statistiques (Номенклатура на териториалните единици за статистически цели)
SWOT	Srengths, weakness, opportunities and threats (Силни и слаби страни, възможности и заплахи)
TEN-T	Trans-European Transport Network (Трансевропейска транспортна мрежа)

ВЪВЕДЕНИЕ

Планът за интегрирано развитие (ПИРО) на община Хасково 2021- 2027 г. е основополагащ, стратегически документ и важен инструмент за управлението на общината през следващите седем години. Пространственият обхват на ПИРО включва цялата територия на община Хасково.

Планът за интегрирано развитие е част от системата от стратегически документи, интегриращи регионалното и пространственото развитие. С ПИРО се идентифицират проблемите в развитието и се определят възможностите за комплексно и устойчиво развитие на основата на разполагаемите ресурси и потенциали.

Планът за интегрирано развитие на община (ПИРО) – Хасково 2021-2027 г. е модифициран вариант на досега действащите общински планови документи, които ще се реализират в програмния период 2021-2027 г. Неговата поява е заложена в изменения Закон за регионално развитие, влязъл в сила от 03.03.2020 г.

С този план се прилага стратегическата и законодателна рамка на политиката за регионално развитие, която е насочена към по-доброто отчитане на местните специфики и комплексното и устойчиво развитие на общината. **Планът определя средносрочните цели и приоритети за устойчиво развитие на общината и връзките ѝ с други общини** в съответствие с *Интегрираната териториална стратегия за развитие на Южен Централен регион* и се разработва за седем годишен срок.

Основната цел на Плана за интегрирано развитие на община Хасково е да се очертаят рамките и възможните интервенции, водещи до устойчивото и интегрирано развитие на комплекса от природни дадености, на икономическите и социални сектори, на човешкия ресурс и потенциал. Опазването на природната среда и прилагането на екологичните норми и изисквания също е цел и задача на плана.

Съдържателната структура на Плана за интегрирано развитие на община Хасково е в съответствие с утвърдените от Министъра на регионалното развитие и благоустройството „Методически указания за разработване и прилагане на планове за интегрирано развитие на община (ПИРО) за периода 2021-2027 г.“. За изработването му е приложен методически подход, включващ в последователен ред няколко основни стъпки. На базата на аналитичните проучвания и на формулираните констатации и изводи от достигнатото състояние се провежда SWOT – анализ.

Стратегическата част на плана съдържа стратегията за постигане на целите му. В тази част са представени формулираните приоритети и цели и съдържащите се в тях мерки. Отчита се и изискването за корелация с другите основни планови документи и секторни стратегии и програми както на национално и регионално, така и на местно (общинско) ниво.

Основна част в структурата на ПИРО – Хасково 2021-2027 г. е неговата Програма за реализация. В нея се съдържа Индикативният списък на приоритетите, целите и мерките на плана. В Програма за реализация са представени и голям брой дейности - проектни идеи и такива в различен етап на проектна готовност (идеен и работен проект). Те са отнесени към формулираните приоритети и мерки. Индикативният списък е представен под формата на таблично приложение, съобразно изискванията на Методическите указания на МРРБ. В допълнение са посочени още източниците за

финансиране на определените приоритети, мерки и дейности, както и възможните срокове за тяхната реализация.

Нов момент в структурата на ПИРО е предложението за обособени части от територията на общината, които разполагат с ресурс и потенциал за ускорено развитие. Тези части от територията са представени като *зони за въздействие* (зони за целенасочено подпомагане). Те са два типа – градски зони и зони, формирани на функционален принцип.

Важно изискване при изработване на ПИРО е включването на различни партньори (представители на бизнеса, на НПО, на гражданите и др.), които участват с предложения както за развитието на отделните сектори, така и за възможностите за постигане на устойчиво развитие на общината. Партньорите се включват активно в различни форми на обсъждания на ПИРО.

I. ЦЕЛЕВИ И МЕТОДИЧЕСКИ ПОДХОД

1.1. Същност на интегрирания подход

Европейската политика, провеждана през последните два програмни периода, насочена към интегрирано, устойчиво развитие на регионите и на местните териториални общности, е възприета и в актуализирания Закон за регионално развитие (в действие от 03.03.2020 г.). Изработването на ПИРО е регламентирано в ЗРР и в програмния период 2021-2027 г. **ПИРО обединява в един стратегически документ общинските планове за развитие (ОПР) и интегрираните планове за градско възстановяване и развитие (ИПГВР), които се изготвяха в предходния програмен период.**

Планът за интегрирано развитие на община Хасково е разработен в съответствие с целите на кохезионната политика на ЕС за периода 2021-2027 г. Един от принципите на тази политика е да се насърчава устойчивото развитие на отделните райони и да се подпомагат местните инициативи.

Същността и идеята за прилагане на интегрирания подход е да се постигне устойчиво развитие на регионите и на общините в страната, като се ограничат некоординираните, хаотични понякога, действия за развитие на териториалните общности, които не винаги дават очакваните резултати.

Плановите за интегрирано развитие са свързани с последователни действия в провежданите от местните власти политики с ясно определени взаимовръзки между отделните сектори на социално-икономическия и инфраструктурен комплекс, при спазване и на екологичните изисквания. Така могат да бъдат постигнати предварително определените резултати от изпълнението на заложените инициативи за развитието на общините.

ПИРО – Хасково 2021-2027 г., като основен планов документ на общината следва да надгражда постигнатия напредък в изпълнението на ОПР на община Хасково за периода 2014-2020 г., както и на Интегрирания план за градско възстановяване и развитие на гр. Хасково – 2014-2020 г.

Липсата на актуален, нов Общ устройствен план на община (ОУПО) Хасково не е пречка да се заложи провеждане на интегрирани политики за регионалното развитие и устройственото планиране. До момента на изготвяне, приемане и прилагане на ОУПО ще се отложи, временно, изискването за синхронизиране на политиките за провеждане на интегрирано стратегическо планиране на регионалното развитие, с това на пространственото планиране.

Наличието на Планово задание за изработване на ОУП на община Хасково и предстоящото възлагане на изработване на ОУПО ще е свързано с интегриране на двата типа политики – стратегическа и устройствена. По този начин ще стане възможно постигане на устойчиво развитие на общината, съобразно разполагаемите ресурси и потенциални на територията.

1.2. Нормативни, стратегически и програмни основания за разработване на ПИРО

Планът за интегрирано развитие на община Хасково е разработен в съответствие с изискванията на чл. 8, ал. 3, т. 3, чл. 13 и чл. 23 от ЗРР и чл. 19 от Правилника за прилагане на ЗРР.

Важно изискване е ПИРО да отчита устройствените решения, съдържащи се в Общите устройствени планове на общините.

При изработването и прилагането на стратегическите и планови документи на регионалното развитие се спазва принципа за йерархичната им подчиненост. Освен принципа за йерархичната подчиненост, свързана с прилагане на подхода „отгоре – надолу“ се прилага и този „отдолу – нагоре“. Това позволява да се приложи и подходът за конкретизация на приоритетите и стратегическите цели, заложен в документите от по-високите - в тези от по-ниските йерархични нива.

Както бе отбелязано, ПИРО – Хасково 2021-2027 г. като планов документ за устойчиво развитие на общината, отчита приоритетните направления и цели на следните стратегически документи, част от Националната рамка за интегрирано развитие, заложен в:

- **Националната програма за развитие: БЪЛГАРИЯ 2030**, която съдържа визията и общите цели на политиките за развитие във всички сектори на националния социално-икономически и инфраструктурен комплекс, на държавното управление, и техните териториални измерения.
- **Националната концепция за пространствено развитие** (НКПР) за периода 2013-2025 г. В този документ е представен пространственият израз на провежданите политики водещи и до териториално, икономическо и социално сближаване чрез:
 - *Полицентрично териториално развитие и териториална интеграция.*
 - *Регионална конкурентоспособност.*
 - *Достъп до качествени публични услуги.*
- **Интегрираната регионална стратегия за развитие на Южен Централен регион от ниво 2 за периода 2021-2027 г.** В този документ са определени дългосрочните перспективи и цели за пространствено развитие на територията на региона, както и връзките му с други региони от ниво 2 в страната. Заложените в Интегрираната регионална стратегия приоритети и стратегически цели, определят и целевата рамка в която се формулират приоритетите и целите на ПИРО – Хасково – 2021-2027 г.

В съдържателно отношение няколко са новите моменти, които отличават ПИРО от досега действащите ОПР:

- Един от тях е за така наречената „демаркация“ (разграничаването) и същевременно отчитането на предвижданията на бъдещия Общ устройствен план на общината. Целта е на по-късен етап (след приемане на ОУПО) да се обосновават по-добре политиките и съдържащите се в тях мерки, за използване на ресурсите и потенциалите на територията за устойчиво развитие на общината, които да бъдат координирани с подходите за устройство на отделните структурни части на територията. По такъв начин, след като бъде приет ОУП на общината като планов документ с по-дългосрочен хоризонт, същият ще може да се използва като териториална основа за прилагане на ПИРО.
- Наличието на Интегриран план за градско възстановяване и развитие (ИПГВР) на гр. Хасково дава възможност постигнатият напредък от изпълнението на проекти, включени в Инвестиционната програма на общината (финансираща проекти от ИПГВР) да бъдат надградени с нови проекти.
- Нов момент, който е заложен в ПИРО – Хасково 2021 -2027 г. е свързан с по-подробното анализиране на състоянието на околната среда и изискванията за залагане в ПИРО на политики и свързаните с тях мерки за влиянието на

- климатичните промени и опазването на околната среда.
- Четвърти нов момент, който не се изискваше и прилагаше в досегашните ОПР, е в ПИРО да се обосноват и предложат зони за прилагане на интегриран подход за удовлетворяване на идентифицираните нужди, наречени *зони за въздействие*. Те са два типа:
 - зони за въздействие с комплексен характер (градски зони за въздействие), които са задължителни за градовете от 1-во, 2-ро и 3-то йерархично ниво;
 - зони, определени на функционален признак (например за развитие на технологични индустриални производства, на туризъм, за развитие на екологично земеделие и др. подобни).
 - По препоръка на МРРБ и в изпълнение на изискванията на чл. 8 от Закона за туризма, в ПИРО се предлага рамка на Общинска програма за развитие на туризма, която впоследствие следва да бъде разработена като секторна общинска програма за развитие на туризма.
 - В доклада на Европейската комисия за България за 2019 година се препоръчва изграждане на устойчиви мултимодални градски транспортни системи въз основа на планове за устойчива градска мобилност, които са част от интегрираните стратегии за териториално развитие.

Важен акцент в ПИРО е да бъдат отразени мерки, свързани с преодоляване на последиците от климатичните промени. В новия програмен период върху комплексното развитие се очаква да се засили негативното влияние на климатичните фактори – глобалното затопляне, природните бедствия. В Плана се съдържат конкретните въздействия и предлаганите мерки за минимизиране на щетите от неблагоприятните климатични фактори, като акцентът е поставен върху рисковите територии и зони в община Хасково.

ПИРО Хасково се състои от четири основни части – Анализ, Оценка, Стратегически предложения, Програма за реализация. В стратегическата част на ПИРО – Хасково 2021-2027, както и в неговата програмна част, са заложили мерки и дейности (програми, проекти, инвестиции и др.), обосновани с потенциалите на територията и с наличните ресурси (собствени и привлечени), които да бъдат използвани целево за изпълнението на обосноващите в плана цели и приоритети.

Важен фактор, отчитан при разработване на стратегическата част на ПИРО Хасково – 2021-2027 г. е това, че общината попада в урбанизационен ареал, в който активно си взаимодействат включените в него общини. Стимулиращ фактор за функциите на този урбанизационен ареал е развитието на интензивни връзки между двете икономически развити съседни общини – община Хасково и община Димитровград. Те имат позитивно въздействие върху социално-икономическото и инфраструктурното развитие на област Хасково, върху интензивните трудови и културно-битови пътувания и др. На територията на община Хасково са развити производства и логистични дейности на фирми свързани с развитието на съседните по-малки общини. Важно е да се отбележи, че тези разнообразни връзки между съседните общини, лидер на които е община Хасково са с траен характер и те следва да бъдат заложили и в ПИРО Хасково – 2021-2027г.

В програмата за реализация на ПИРО – в Индикативния списък и в Индикативната таблица - е приложен принципът за реалистичност и възможността за по-честа актуализация на предлаганите програми и проекти. Този подход е с по-ясна приложимост през 2021 г. и евентуално през 2022 г. във връзка с потенциалните икономически и инвестиционни затруднения, породени като последица от кризата с

КОВИД 19.

Реализацията на ПИРО е непрекъснат процес със 7 годишен срок, съвпадащ със програмния период 2021- 2027 г. Управлението на процеса по реализация на плана е свързано с определяне на отговорностите и ангажиментите на местните власти и техните партньори от бизнеса, неправителствения сектор, населението на общината и др. Към изготвянето и прилагането на ПИРО – Хасково 2021-2027 г., основни отговорности и ангажименти имат:

- **на първо място** това са **местните власти** – Общинският съвет, Кметът на общината и Общинската администрация. В това отношение е натрупан немалък опит. ПИРО се явява трети поред основен планов документ на общината. В допълнение, експерти от Общинската администрация имат положителен опит и при изработването и прилагането и на други, секторни общински стратегии, програми и планове;
- **на второ място**, ценно съдействие в етапа на изготвяне на ПИРО ще имат партньорите на местните власти – **представителите на местния бизнес, неправителственият сектор и населението**. Те ще осъществяват и контрол във втория, основен, етап – прилагането (реализацията) на ПИРО.

Съгласно Методическите указания за разработване на ПИРО и съгласно чл. 32 от ЗРР, по преценка на кмета може да бъде извършена предварителна оценка за социално-икономическото въздействие на плана. ПИРО на община Хасково е разработен експертно и подробно и в неговото съдържание са имплементирани всички изисквания на българската и европейската нормативна уредба. По тази причина не е необходимо да бъде изготвена предварителна оценка на ПИРО.

Основните инструменти за контрол на изпълнението и на ПИРО ще бъдат *Годишните доклади и Междинната оценка за изпълнението на плана* и достигане на стойностите на заложените в плана индикатори.

В съдържателната структура на плана, Комуникационната стратегия заема важно място в процеса на изготвяне на ПИРО – Хасково 2021-2027 г. Тя включва определени действия в процеса на съгласуванията и популяризирането на плана с партньорите. Водещи функции в подготовката и изпълнението на Комуникационната стратегия имат звена от Общинската администрация, които в сътрудничество с разработващия екип организират обществените обсъждания на ПИРО – Хасково 2021-2027.

1.3. Предназначение, цел и задачи на ПИРО – Хасково 2021-2027 г.

➤ *Предназначение на ПИРО – Хасково 2021-2027 г.*

Осигуряването на условия за комплексно развитие на общините е една от основните задачи на местните власти. За тази цел се разработва система от стратегически и планови документи. ПИРО е основен планов документ на общинско ниво за програмния период 2021 – 2027 г. Като такъв, в него се определят основните направления на провежданите от местните власти политики за комплексно и ефективно използване на наличните ресурси и на потенциалите на територията на община Хасково. Те са насочени към:

- **Ефективното използване на разполагаемите териториални ресурси** на общината за изпълнение на стратегическите приоритети и на целите за развитие на общината в средносрочен (седем годишен) времеви хоризонт.

- **Отговорностите и действията на структури на местните органи** на властта, бизнеса, неправителствения сектор и на населението, обхващащи различните видове дейности на територията на общината, насочени към постигане на стратегическите цели на развитието.
- **Формулиране на мерките за подобряване** на:
 - Условието за живот на населението (качествени бюджетни и други публични услуги, подобрена селищна среда, съхранена природа).
 - Бизнес средата (инвестиции, заетост, доходи на населението).
 - Екологическата обстановка в контекста на климатичните промени.

➤ **Цел на ПИРО – Хасково 2021-2027 г.**

Основната цел на ПИРО е да се очертаят насоките и да се предложат механизми за синхронизиране на политиките на регионалното развитие и на пространственото планиране, съдържащи се в основните планове - *Интегрирани планове за развитие на общините (ПИРО) и Общите устройствени планове на общините (ОУПО)*.

➤ **Задачи на ПИРО – Хасково 2021-2027 г.**

Отчитането на изискванията на *Методическите указания на МРРБ за изработване на ПИРО*, предполага *задачите на ПИРО да бъдат* стандартни за плановете на всички общини.

Задачите на ПИРО Хасково – 2021-2027 г., разглеждан като основен планов документ на общината, следва да бъдат в определено съответствие с нормативните изисквания за регионалното развитие и свързаните с него национални и регионални цели и приоритети на развитието в България.

Териториалната основа на плана е общината, което изисква да се отчитат както специфичните ѝ условия, така и възможностите за развитие на основните сектори, системи и функционални направления като:

- Природна среда.
- Социален, икономически и инфраструктурен комплекс.
- Демографско развитие и селищна мрежа.
- Екологична характеристика и други териториални ресурси и потенциали.

Това определя и тематичния обхват и характер на задачите на ПИРО – Хасково 2021-2027г. Същите могат да бъдат формулирани по следния начин:

- **Извършване на анализи и оценки на развитието на общината в програмния период 2014-2020 г.**, като се очертаят положителните и негативните насоки в развитието и се формулират проблемите, задържащи развитието ѝ. За целта се отчитат заложените приоритети и целите на действащите до сега (за програмния период 2014-2020 г.) стратегически и планови документи, както и тяхното изпълнение.
- **Определяне рамките на комплексното, интегрирано развитие на общината за следващия 7 годишен период**, с формулирани приоритети и стратегически цели на ПИРО – Хасково 2021-2027 г.

- **Осъществяване на приемственост в стратегическите цели и приоритети, заложи в действащите стратегически, планови и програмни документи (вкл. ОПР) на община Хасково, изпълнявани в програмния период 2014-2020 г. и тяхното надграждане в ПИРО за програмния период 2021-2027 г.**
- **Отчитане на новите моменти в провежданата политика за регионално развитие и връзката му с местното самоуправление и устройственото планиране.**
- **Синхронизиране на приоритетите и стратегическите цели, заложи в документите за регионално развитие от по-високите йерархични нива (без да ги прилага механично), като се отчитат конкретните условия за развитие на община Хасково.**
- **Прилагане, в дългосрочен и средносрочен времеви хоризонт, на подхода за интегриране на целите, приоритетите и на предприетите действия по реализацията на основните документи в сферата на устройственото планиране (Общ устройствен план на общината) и на регионалното развитие (Интегриран план за развитие на общината). Това е свързано с изискването за постигане на по-добър ефект от използване на териториалните ресурси и потенциали за устойчиво, комплексно социално, икономическо и инфраструктурно развитие и опазване на околната среда на община Хасково в програмния период 2021-2027 г.**
- **Конкретизиране възможностите за изпълнение на приоритетите и целите на ПИРО с мерки – програми и проекти, тяхното ресурсно осигуряване, сроковете за реализиране и ангажиментите на отговорните структури.**
- **Оценка на опита на органите на местно самоуправление (Общински съвет, Кмет на общината, Общинска администрация) и на другите партньори в реализацията на мерките (програми, проекти и на други местни инвестиционни инициативи), заложи в действащите планове и програми (основно в ОПР, общински секторни стратегии и програми, бизнес планове на местния бизнес) и др.**
- **Обосновка на необходимостта от зони за целенасочено въздействие, които да бъдат определени на комплексен и на функционален признак.**

1.4. Методически подход

Отделните стъпки на целия процес при разработване на Плана за интегрирано развитие от екипа, протичат съобразно възприетия методически подход, който включва:

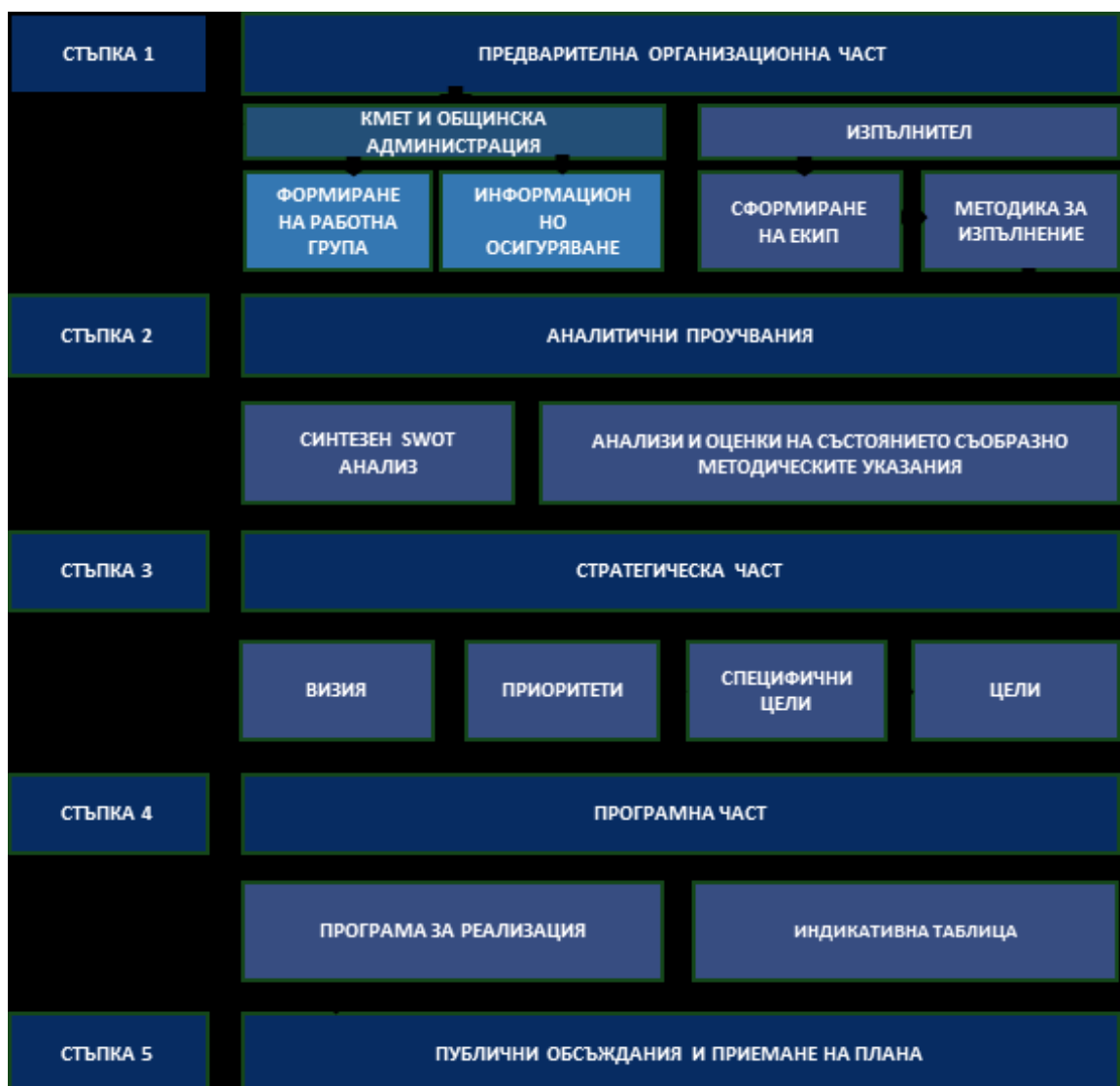
- Стриктно спазване на изискванията на утвърдените от Министъра на регионалното развитие и благоустройството „Методически указания за разработване и прилагане на планове за интегрирано развитие на община (ПИРО) за периода 2021-2027 г.“
- Утвърдените в практиката методически подходи, прилагани при разработване на подобен тип стратегически, планови и програмни документи.
- Опитът на разработващия екип при изработване на подобен тип документи.

Възприетият методически подход се изразява в прилагането на принципа за последователност на работата по отделните части на плана и на взаимната им обвързаност. Така се постига хармоничност в неговата структура и съдържание.

При изработването на ПИРО – Хасково 2021-2027 г. е възприета последователност на стъпките, които следват определена логика. Те са обособени в няколко етапа:

- ***Етап 1. Подготвителни действия*** по стартиране на процеса на изработване на ПИРО.
- ***Етап 2. Аналитични проучвания*** за състоянието на основните системи (природни условия, икономическа и социална характеристика, състояние на техническата инфраструктура, на екологичното състояние и др.), оценка на разполагаемите ресурси и неусвоените териториални потенциали за развитие на общината.
- ***Етап 3. Изработване на стратегия на плана***, включваща инструментите на стратегическото планиране – визия, приоритети и цели, които да бъдат постигнати в плановия период, чрез реализацията на определени мерки (програми, инвестиции, проекти и др.).
- ***Етап 4. Програмен***, включващ действия по реализацията на определените мерки (включени в Индикативна таблица на ПИРО), система от индикатори, чрез които се следи как се изпълняват стратегията и програмната част на ПИРО.

Така описан методическият подход се илюстрира със следната блок-схема (фиг.1). Тя е стандартна и отговаря изцяло на Методическите указания на МРРБ за изработване на ПИРО.

Фиг. 1. ПОСЛЕДОВАТЕЛНОСТ НА ЕТАПИТЕ (СТЪПКИТЕ), ВКЛЮЧВАЩИ ДЕЙНОСТИТЕ ПО ИЗРАБОТВАНЕ И ПРИЕМАНЕ НА ПИРО

Подготвителният етап, освен типичните действия по избор на изпълнител и оформяне на взаимоотношенията между разработващия екип и Общинската администрация, включва и една друга много важна дейност – информационното осигуряване. От информацията и коректното ѝ ползване до голяма степен се определя и обективността и задълбочеността на аналитичните проучвания, включени в *стъпка 2*.

Информационното осигуряване за аналитичните проучвания включва статистически данни и оперативна информация за състоянието на отделните функционални системи и дейности на територията на общината. Изискването в това отношение е информацията да има официален характер и да е от официални източници – НСИ, РИОСВ, РЗИ, Общинска администрация и др.

Освен информация със статистически характер, за аналитичната част се ползва и информация от съществуващи документи на общината. Такива са действащи стратегически и планови документи, общинските бюджети, и др.

Друго важно изискване за изработване на аналитичния раздел на ПИРО е да се ползва информация за 6 годишен ретроспективен период (покриващ основно сегашния

програмен период 2014-2020 г.). Целта е да бъдат очертани тенденции, да се формулират изводи и проблеми в досегашното развитие.

Използвани методи на проучванията. В процеса на работата по изработване на ПИРО – Хасково 2021-2027 г. са ползвани традиционни за подобен вид проучвания методи, а именно:

- Описателен.
- Статистически.
- Аналитично- оценъчен.
- Системен.
- Сравнителен.
- Пряко наблюдение и др.

Методът за комплексност е приложим във висока степен в стратегическата част на плана. Това произтича от изискването за постигане на нужния ефект от интегрираното планиране и развитие.

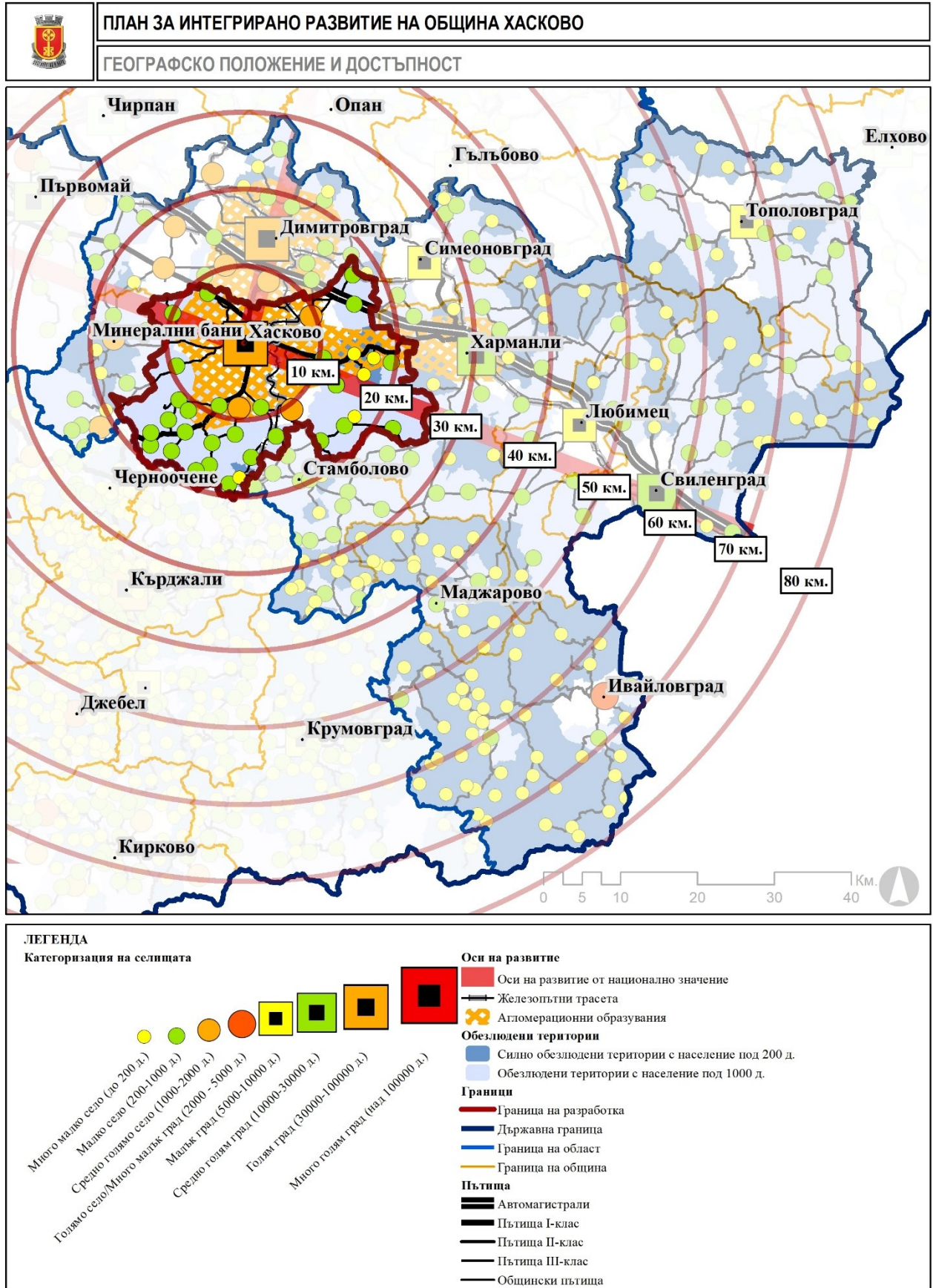
II. АНАЛИТИЧНИ ПРОУЧВАНИЯ. СЪСТОЯНИЕ ЗА ПРИРОДНИЯ, СОЦИАЛНО ИКОНОМИЧЕСКИЯ, ИНФРАСТРУКТУРНИЯ КОМПЛЕКС И НА ЕКОЛОГИЧНОТО СЪСТОЯНИЕ

2.1. Териториален обхват. Географско положение на община Хасково в административно териториалната структура на област Хасково и на Южен централен район за планиране

Община Хасково се намира в централната част на Южен централен район за планиране, административно принадлежи към област Хасково и е разположена в нейната северозападна част. На север граничи с община Димитровград, на изток с общините Симеоновград и Харманли, на запад с община Минерални бани, а на юг с община Стамболово, община Кърджали и община Черноочене (област Кърджали). Община Хасково обхваща приблизително 13,3 % (739,8 кв.км) от територията на област Хасково (5 543 кв.км.). Тя включва 37 населени места – 1 град и 36 села. Град Хасково е утвърден общински и областен административен център. Той е важен икономически център в Южен централен район за планиране и център на областта (*фиг.2*).

Община Хасково се отличава с благоприятен климат, удобен транспорт и е естествен център на културния живот в областта. Община Хасково заема ключово място в областта, тъй като през нея минава най-бързият и пряк път, свързващ Европа и Близкия Изток. На територията на общината преминават 4 Паневропейски транспортни коридори: **ОЕТК №4** Дрезден/Нюрнберг – Прага – Виена/Братислава – Гьор-Будапеща – Арад – Констанца/Крайова – София/Солун – Пловдив – Истанбул; **ОЕТК №8:** Дуръс/Вльора – Тирана – Скопие – София – Варна/Бургас; **ОЕТК №9:** Хелзинки – СанктПетербург – Псков/Москва – Киев – Любашевка – Кишинев – Букурещ – Русе – Хасково – Александруполис и **ОЕТК №10:** Залцбург – Любляна – Загреб – Белград – Ниш – София – Пловдив – Цариброд – Истанбул по коридор 4 /клон С/.

Международният транспортен обмен на територията на общината се осъществява чрез ГКПП „Капитан Андреево”, на границата с Република Турция, който се явява външна граница за Европейския съюз, ГКПП „Капитан Петко Войвода” и ГКПП „Маказа” на границата с Република Гърция.

Фиг. 2. ГЕОГРАФСКО ПОЛОЖЕНИЕ И ДОСТЪПНОСТ

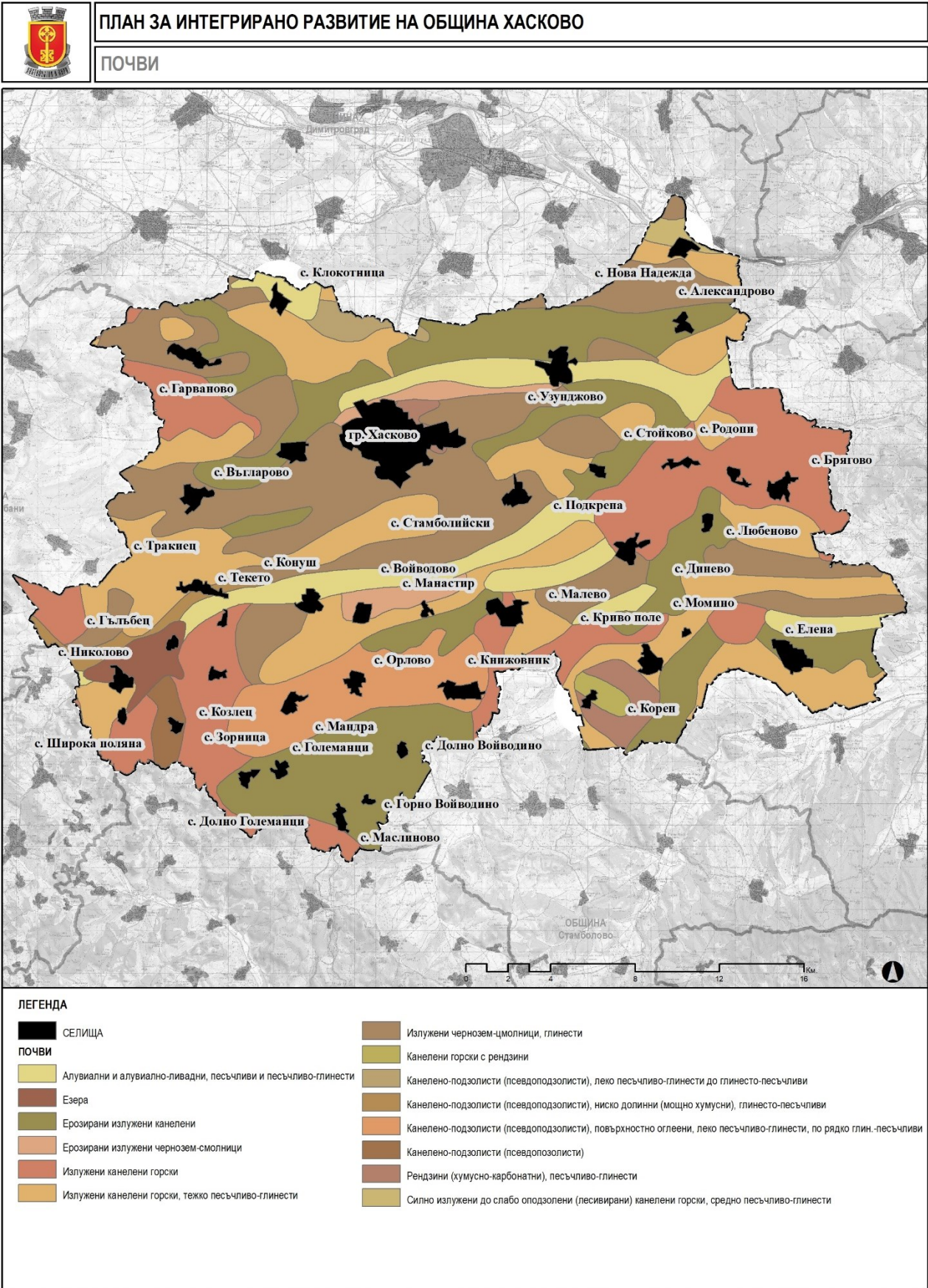
2.2. Природни характеристики на общината**2.2.1. Релеф, полезни изкопаеми и почвено разнообразие**

Територията на община Хасково има типичен хълмист релеф и представлява северно продължение на Източните Родопи, поради което я наричат Източнородопско предпланинско стъпало или Хасковска хълмиста област, както и се означава на географските карти. Хипсометричните граници са между 50 и 400 м надморска височина.

Релефът е благоприятен за почвообразователните процеси, за транспорт, строителство и пр. Долините на реките са слабо врязани в терена, поради което склоновете им са полегати, с малък наклон и обуславят леко нахълмен релеф. Специфичният характер на релефа в отделните части и неговото съчетание с другите компоненти на природната среда оказват силно влияние върху мащабите на развитие и насоките за формирането на отрасловата и териториалната структура на стопанството, неговата производствена специализация и комплексното му развитие.

На територията на община Хасково има разработени находища за глини, мраморизирани варовици, андезити и други. Едно от находищата на територията на община Хасково е това за глини, северозападно от с. Нова надежда. В землището на с. Гарваново са разположени кариери за гранити и андезити. На 9 км североизточно от гр. Хасково и в югозападно от с. Крепост е разположена кариера „Крепост“ за мраморизирани варовици. Североизточно от с. Клокотница е разположена кариера „Клокотница“ за добив на инертни материали за строителството.

Съществуват благоприятни почвено-климатични условия за създаването на лозови масиви, като потенциал за развитие на лозарството и винопроизводството. Почвеното плодородие е изключително богато и е представено от всички характерни за зоната почвени видове: смолници, алувиално-ливадни и делувиални почви и канелени горски почви (*фиг.3*).

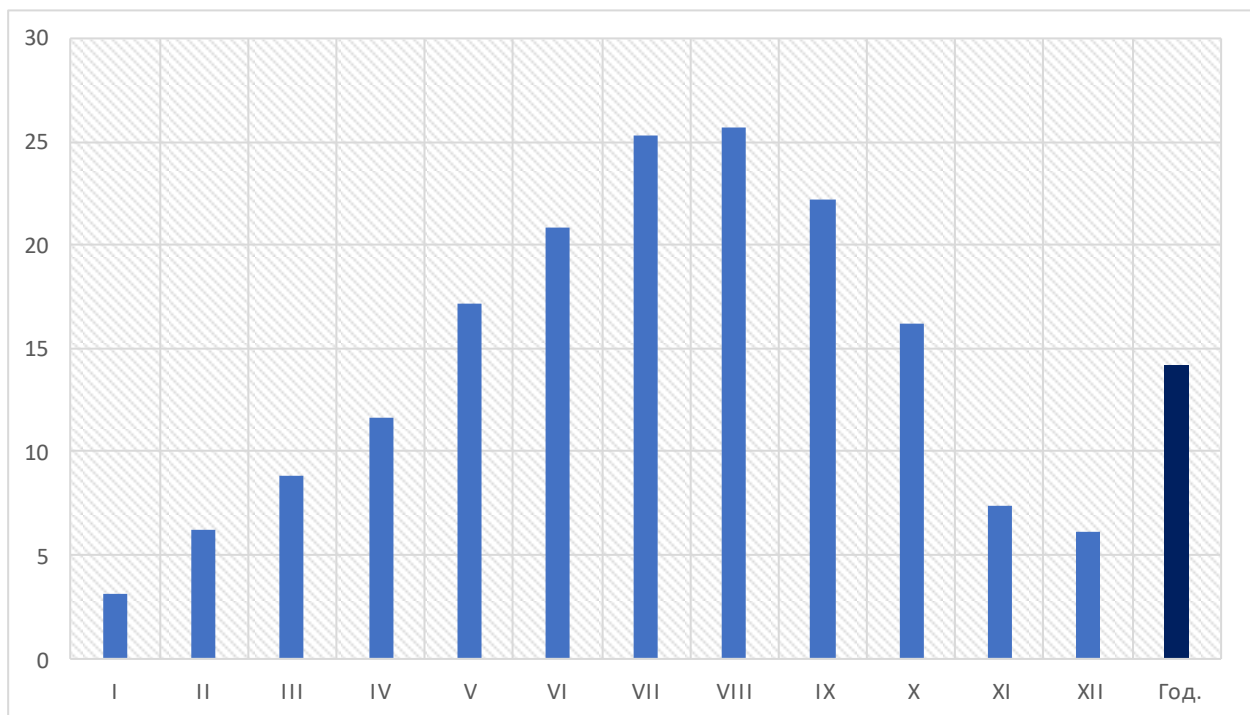

Фиг. 3. ПОЧВИ

2.2.2. Климатични условия и водни ресурси

Малката надморска височина и типичният хълмист релеф на територията на община Хасково са предпоставки, формиращи ясно изразен преходен характер на климата. **По своите климатични особености районът принадлежи към Южnobългарската климатична подобласт на Средиземноморско влияние, което обуславя мека зима и горещо лято.**

Това силно подчертано средиземноморско влияние се изразява предимно с по-високи годишни температури и по-чувствително преместване на главните валежни максимуми и минимуми. Абсолютната стойност на максималните температури се оценява като една от най-благоприятните за страната. Средната годишна температура в Хасково е 14,2°C. През зимните месеци липсват отрицателни средномесечни температури и резки температурни инверсии. За района е характерна и ранна, и топла пролет, която започва още в началото на март. През юли и август средната дневна температура е над 25°C. Топлинният потенциал на района с неговата териториална диференциация дава отражение върху видовата структура на отглежданите култури, между които има и силно топлолюбиви – памук, тютюн, грозде и др.

Фиг. 4. СРЕДНА МЕСЕЧНА И ГОДИШНА ТЕМПЕРАТУРА НА ВЪЗДУХА В °C
Източник: ДАННИ ОТ НМО-ХАСКОВО 2020Г.

Водните ресурси на територията на община Хасково са представени от реките Банска, Хасковска и Харманлийска. Всички те са притоци на р. Марица, а р. Хасковска се влива в р. Харманлийска. Речният режим на реките има снежно-дъждовно подхранване и е в зависимост от режима на валежите. Реките са пълноводни през зимата и пролетта. Подземните води се явяват на дълбочина 6 - 7 м под нивото на терена. Районът попада в басейна на р. Марица. Продължителността на периода на пълноводие е седем месеца. Периодът на пълноводие се характеризира като слабо устойчив. Маловодието продължава

от 3 до 4 месеца. Разглежданите водосборни басейни са с нископланински хълмист характер.

На територията на Общината има изградени много язовири, като най-големият изкуствен водоем в района е язовир “Тракиец” (с общ обем 114 млн. м3, полезен обем 90 млн м3). Изградените язовири Стамболийски, който по данни от 2020г. е празен, Мандра, Гарваново, Клокотница, Книжовник и микроязовири като малкия Тракиец, Маслиново, Александрово, Брягово, Войводово и други се използват главно за поливни нужди.

2.3. Характеристика на икономиката

2.3.1. Място на общинската икономика в областния икономически комплекс

Оценките за мястото на общинската в областната икономика са направени по данни на НСИ за периода 2014-2018 г. За целта се прилага сравнителния метод.

Сравнителните оценки на общинската и на областната икономика са на базата на съпоставката на количествените параметри на някои от основните икономически показатели:

- размер на произведената продукция;
- размер на нетните приходи от продажби;
- размер на дълготрайните материални активи (ДМА);
- брой на наетите лица.

Община Хасково заема определено място в икономиката на област Хасково което е съобразено с икономическия потенциал на общината. По данни на НСИ за 2018 г. в община Хасково се намират 44,4% от предприятията в област Хасково. Произведената в тях бруто продукция е 44,7% от тази в областта. Размерът на ДМА на общината съставляват 40,3% от размерът им за област Хасково. Не е малък и относителният дял на наетите лица – 48,3%.

За водещото място на община Хасково в областната икономика представя дават и сравнителните данни с абсолютните стойности на икономическите показатели за втората по степен на икономическо развитие община Димитровград. Към 2018 г. данните за двете общини са както следва:

- *Размер на произведената продукция* (в хил. лв) – 1 285 172 (община Хасково) и 736 272 (община Димитровград).
- *Размер на нетните приходи от продажби* (хил. лв.) – 1 876 340 (община Хасково) и 1 049 822 (община Димитровград).
- *Размер на ДМА* (хил. лв.) – 641 227 (община Хасково) и 425 127 (община Димитровград).

Сравнителните данни по основните икономически показатели за община Хасково и област Хасково за 2018 г. са представени в таблица 1.

Таблица 1. СЪОТНОШЕНИЕ НА ОБЩИНСКАТА И ОБЛАСТНАТА ИКОНОМИКА ПО ОСНОВНИ ИКОНОМИЧЕСКИ ПОКАЗАТЕЛИ – 2018 Г.

Икономически показатели	Област Хасково	Община Хасково	% от областната икономика
Брой предприятия	11 865	5 273	44.4
Произведена продукция (хил. лв.)	2 874 098	1 285 172	44.7
Приходи от дейност (хил. лв.)	4 454 936	2 019 223	45.3
ДМА (хил. лв.)	1 592 080	641 227	40.3
Заети лица – брой	49 954	24 137	48.3

Източник: НСИ

По друг икономически показател „Нетните приходи от продажби на предприятията“, отнесени към един жител на общината за 2018 г. са около три пъти по-високи от средните за област Хасково.

2.3.2. Обща характеристика на общинската икономика

Местната икономика има многоотраслов характер. Почти няма икономическа дейност, която да не е представена в общинския икономически комплекс. Тази констатация се подкрепя от отрасловата структура (представените икономически дейности) на нефинансовите предприятия. Водещи функции в нея имат машиностроене, хранително-вкусовата и шивашката промишленост. **В икономическия профил на общината са представени сектори и икономически дейности, за които са налице налични ресурси и традиции в развитието им.** Възникването на редица икономически дейности е резултат от икономическото развитие на гр. Хасково, който е икономически, транспортен и обслужващ център, голям пазар не само в общината, а и в област Хасково.

Общината е специализирана в редица индустриални направления, които се основават, както на заварени традиционни производства, така и на нови такива, свързани с използването на местната суровинна база както и на теренни ресурси. Микро и малките фирми в общината заемат най-голям относителен дял в икономиката на общината.

По данни на Института за пазарна икономика, определена, обща представа за икономиката на общината дават и следните данни:

- Приходи от износ – 342,1 млн. лв.
- Използване на средства от Европейските фондове – 993 лв./човек от населението.
- Добавена стойност по факторни разходи на нефинансовите предприятия - 5 289 лв./човек от населението.
- Преки чуждестранни инвестиции с натрупване 1331€ /човек от населението.

➤ Брой и структура на предприятията

Икономическата характеристика на общината до голяма степен се определя от броя и вида на функциониращите предприятия. Структурата на предприятията е определена по критерия „брой заети лица“. Съобразно него предприятията са включени в следните четири групи:

- *Микро предприятия – с брой на заетите до 9 души.*
- *Малки предприятия – с брой на заетите от 10 до 49 души.*
- *Средни предприятия – с брой на заетите от 50 до 249 души.*
- *Големи предприятия – с брой на заетите над 250 души.*

Към 2018 г. на територията на общината са функционирали общо 5273 предприятия от нефинансовия сектор. За анализирания период (2014-2018 г.) се наблюдава плавна тенденция на нарастване броя на предприятията. Това се подкрепя и от данните в таблица 2.

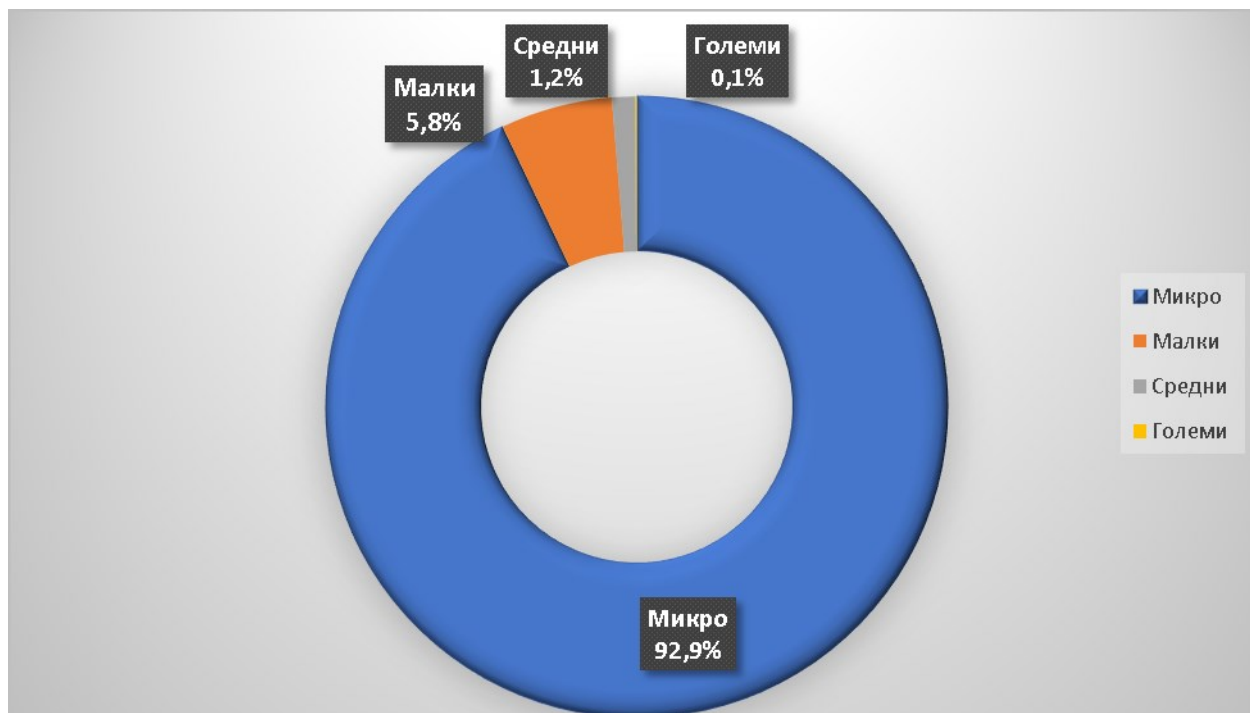
Таблица 2. ПРОМЕНИ В БРОЯ И ТИПА НА ПРЕДПРИЯТИЯТА ОТ НЕФИНАНСОВИЯ СЕКТОР В ОБЩИНА ХАСКОВО ЗА ПЕРИОДА 2014-2018 Г.

Тип предприятия	Години				
	2014 г.	2015 г.	2016 г.	2017 г.	2018 г.
Общо	4917	4976	5147	5188	5273
Микро (до 9 заети)	4543	4589	4765	4799	4898
Малки (от 10 до 49)	313	318	317	322	307
Средни (от 50 до 249)	55	64	62	63	64
Големи (над 250)	6	5	3	4	4

Източник: НСИ. ТСБ – Юг

Посочените в таблица 2 данни показват, че в структурата на нефинансовите предприятия с най-висок брой са микро предприятията. Динамиката в броя им е добре подчертана – за анализирания 5 годишен период броят им нараства с 356 микро предприятия. При останалите типове предприятия – малки, средни и големи – почти няма динамика. При големите предприятия, които са с най-нисък относителен дял от общия брой на предприятията в общината се наблюдава стагнация и дори намаляване на броя им.

Структурата на предприятията през 2018 г. (по критерия „брой заети лица“) е преставена на фиг.5.

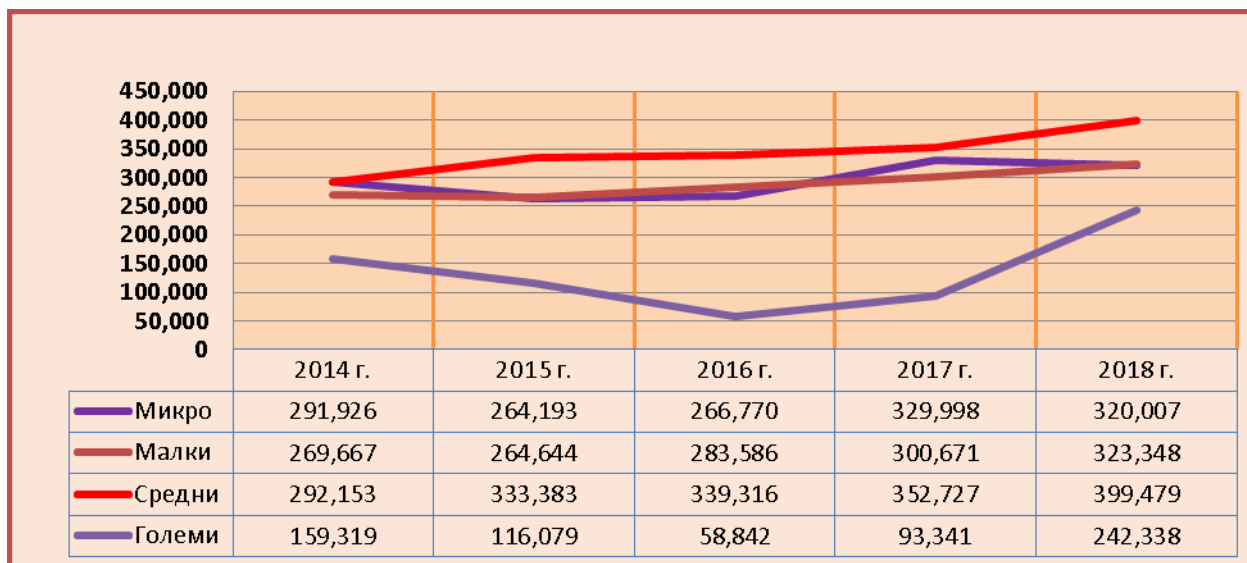
Фиг. 5. СТРУКТУРА НА ПРЕДПРИЯТИЯТА ПРЕЗ 2018 Г. (ПО КРИТЕРИЯ „БРОЙ ЗАЕТИ ЛИЦА“)

Посоченият висок относителен дял на микро предприятията в общата структура се обяснява по-добре ако се разгледа и анализира разпределението им по икономически сектори. Разпределението на микро предприятията (4898 бр.) по сектори към 2018 г. е както следва:

- Сектор „Селско, горско и рибно стопанство“ – 132 бр. , или 2,7% от всички микро предприятия.
- Сектор „Индустрия“ – 799 бр., или 16,3%.
- Сектор „Услуги“ – 3 967 бр., или 81,0%.

От секторната структура на нефинансовите предприятия е видно, че микро предприятията са свързани с обслужващата сфера – търговия, транспорт, туризъм и др.

За илюстриране на дейността на различните типове предприятия се използва един от основните икономически показатели – „Размер на произведената продукция“ (в хил. лв.). Размерът на произведената продукция по типове предприятия за периода 2014 – 2018 г. е представена на фиг.6.

Фиг. 6. ПРОИЗВЕДЕНА ПРОДУКЦИЯ ПО ТИПОВЕ ПРЕДПРИЯТИЯ ЗА ПЕРИОДА 2014 – 2018 Г.

➤ **Резултати от дейността на нефинансовите предприятия**

За дейността на нефинансовите предприятия се използват стойностите на някои от основните икономически показатели. Статистическите данни за ретроспективния 5 годишен период дават възможност да бъдат очертани и тенденциите в икономическото развитие на общината.

В анализирания период, на основата на 4 основни икономически показателя, се очертава положителна тенденция в развитието на местната икономика. Това се подчертава и от данните в таблица 3.

Таблица 3. ИЗМЕНЕНИЯ В СТОЙНОСТИТЕ НА ОСНОВНИТЕ ИКОНОМИЧЕСКИ ПОКАЗАТЕЛИ НА ОБЩИНА ХАСКОВО ЗА ПЕРИОДА 2014-2018 Г.

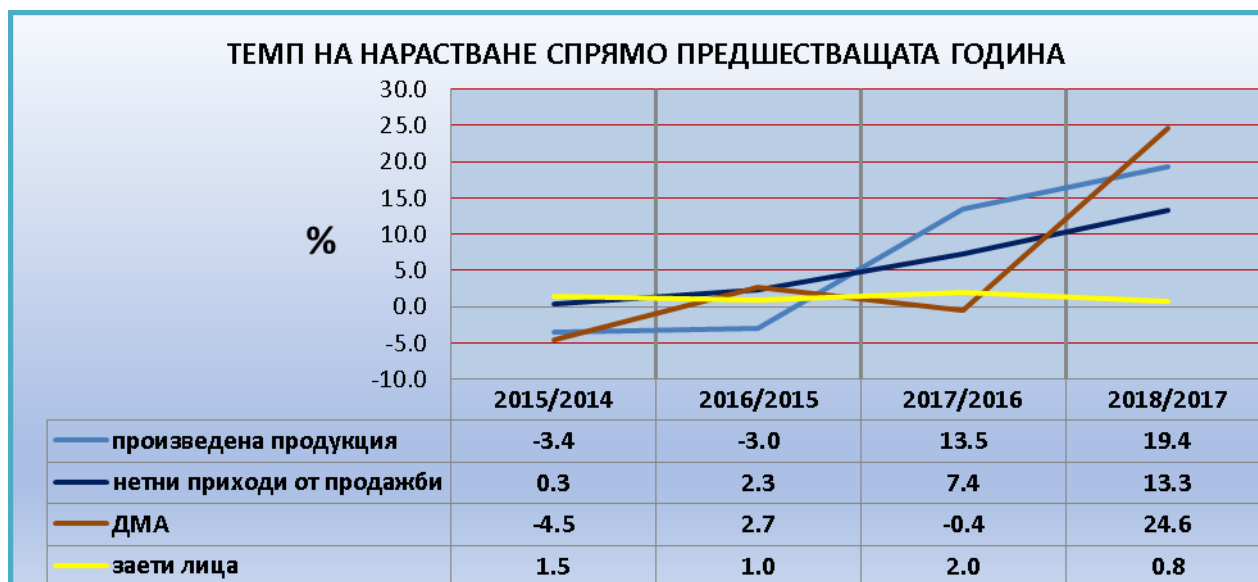
Икономически показател	2014 г.	2015 г.	2016 г.	2017 г.	2018 г.
произведена продукция (хил. лв.)	1 013 065	978 299	948 514	1 076 737	1 285 172
нетни приходи от продажби (хил.лв.)	1618 267	1 623 170	1 660 006	1 782 146	2 019 223
ДМА (хил. лв.)	527 299	503 505	516 904	514 626	641 227
заети лица (брой)	22 913	23 251	23 475	23 951	24 137

Източник: НСИ – ТСБ Юг (отдел "Статистически изследвания" Хасково)

Данните от таблица 3 показват, че за анализирания период е налице ръст по всички основни икономически показатели. Представа за степента на развитие на икономиката на община Хасково дават и изчислените темпове на развитие. Темповете на развитие са изчислени за 2018 г. спрямо 2014 г. Постигнатият темп на нарастване през 2018 г. към 2014 г. варира от 22,8% за показателя „Произведена продукция“ до 29,1% за показателя „Дълготрайни материални активи“ (ДМА).

По-различна е динамиката в темпа на нарастване през отделните години. Например при ДМА има регистриран отрицателен темп в 2015 г. и 2016 г. спрямо 2014 г. като през следващите две години е налице положителен ръст.

Визуална представа за динамиката в темповете на нарастване (в %) на анализирания икономически показатели (за всяка година спрямо предшестващата в %) за периода 2014-2018 г. дава *фиг. 7.*

Фиг. 7. ТЕМПОВЕТЕ НА НАРАСТВАНЕ НА ИКОНОМИЧЕСКИ ПОКАЗАТЕЛИ (ЗА ВСЯКА ГОДИНА СПРЯМО ПРЕДШЕСТВАЩАТА В %) ЗА ПЕРИОДА 2014-2018 Г.

➤ Секторна структура на икономиката

В регионалното развитие е възприета практиката дейностите от социално-икономическия и инфраструктурен комплекс в териториалните единици да бъдат отнесени в три сектора. В регионалното планиране е възприето наименованието на секторите, които ползва НСИ. Същите са дефинирани по следния начин: „Селско горско и рибно стопанство“; „Индустрия“ и „Услуги“. В устройственото планиране те са познати като *първичен, вторичен и третичен.*

Секторната структура на местната икономика показва че по част от основните икономически показатели (брой предприятия, заети лица, приходи от дейност) водещ е сектор „Услуги“. Сектор „Индустрия“ е със стойности на икономическите показатели, доближаващи се до тези в сектора „Услуги“. Допълващи икономически функции изпълнява първичният сектор („Селско, горско и рибно стопанство“). Това личи и от данните в *таблица 4.*

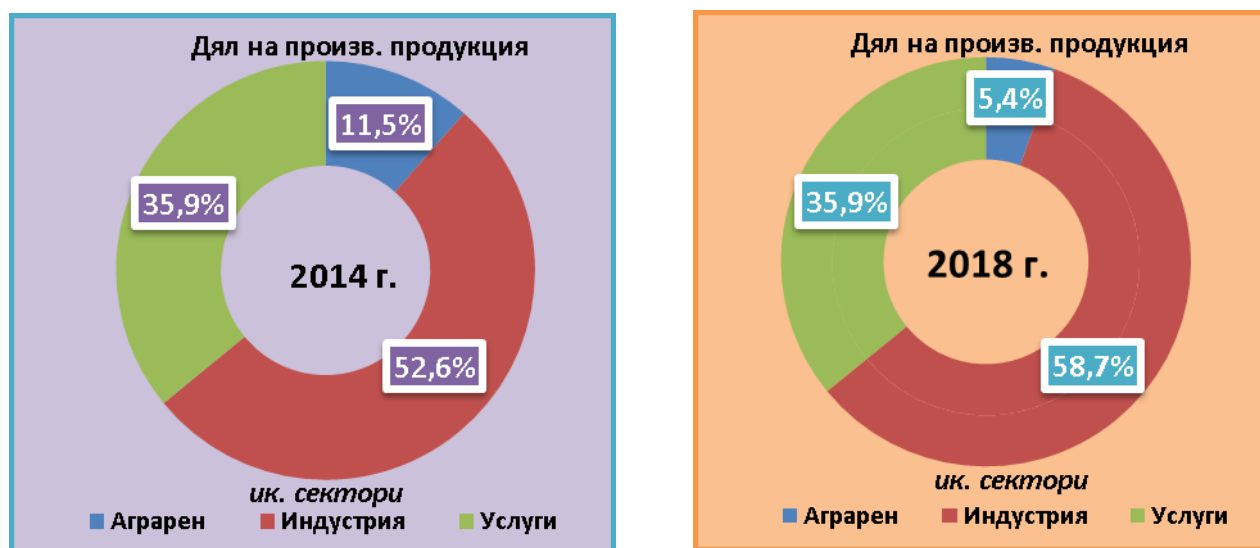
Таблица 4. СЕКТОРНА СТРУКТУРА НА ИКОНОМИКАТА НА ОБЩИНА ХАСКОВО ПО ОСНОВНИ ИКОНОМИЧЕСКИ ПОКАЗАТЕЛИ - 2018 Г.

(хил. лв.)

Икономически показатели	Общо	Икономически сектори		
		в т.ч. Селско горско и рибно стопанство	Индустрия	Услуги
Произведена продукция	1 285 172	69 714	754 221	461 237
Приходи от дейността	2 019 223	91 929	804 403	1 122 891
ДМА	641 227	45 032	333 408	262 787

Източник: ТСБ - Юг (отдел "Статистически изследвания" - Хасково)

На *фиг. 8* са показани измененията в относителните дялове на отделните сектори към 2014 г. и 2018 г. по показателя „Размер на произведената продукция“.

Фиг. 8. РАЗМЕР НА ПРОИЗВЕДЕНАТА ПРОДУКЦИЯ В ОТНОСИТЕЛНИТЕ ДЯЛОВЕ НА ОТДЕЛНИТЕ СЕКТОРИ КЪМ 2014 И 2018 Г

В обхвата на отделните сектори са включени определени икономически дейности. Характеристиката на същите дава представа какъв е приносът на съответните икономически дейности към общите резултати на отделните сектори.

Характеристиката на икономическите дейности включва резултатите по основните икономически показатели, които са предмет на аналитичните проучвания в областта на местната икономика.

Таблица 5. ПОКАЗАТЕЛИ ПО ИКОНОМИЧЕСКИ ДЕЙНОСТИ НА МЕСТНАТА ИКОНОМИКА НА ОБЩИНА ХАСКОВО – 2018 Г.

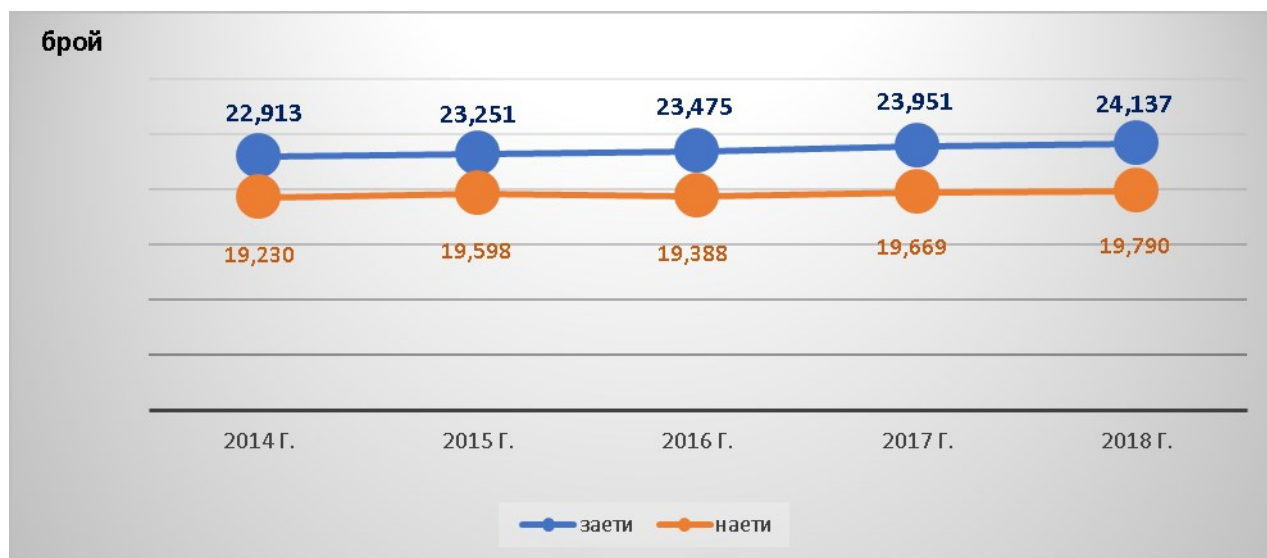
Икономически дейности (А21)	Предприятия	Произв. продукция	Заети лица ²	ДМА
	Брой	Хил. лв.	Брой	Хил. лв.
Общо:	5,273	1,285,172	24,137	641,227
Селско, горско и рибно с-тво	148	69,714	785	45,032
Добивна промишленост	4
Преработваща промишленост	697	538,410	7,419	256,336
Произв. и разпределение на ел. и топлинна енергия и газообр. Горива	11	5,773	11	25,947
Доставяне на води, канализ. у-ги, управл. на отпадъци и възстановяване	12	21,980	843	..
Строителство	239	159,316	1,590	38,296
Търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети	2,201	157,821	6,415	79,433
Транспорт, складиране и пощи	349	161,661	1,770	46,924
Хотелиерство и ресторантьорство	307	21,440	1,219	24,048
Създаване и разпротр. на информ. и творчески продукти и далекосъобщения	59	10,193	271	..
Операции с недвиж имоти	194	6,026	250	65,720
Професион. дейности и научни изследвания	422	18,596	751	7,402
Администр. и спомагателни д-сти	85	13,207	482	5,136
Образование	32	110
Хуманно здравеопазване и социални дейности	161	45,378	1,386	26,219
Култура, спорт и развлечения	60	21,884	178	2,913
Други дейности	292	4,094	448	981

Източник: ТСБ - Юг (отдел "Статистически изследвания" Хасково)

➤ Характеристика на заетостта

За състоянието и потенциала на местната икономика определена представа дават стойностите на икономическия показател „Брой заети/наети лица“. Трудовата заетост на населението е един от няколко индикатори за състоянието на икономиката. Данните за последните пет години от анализирания период (2014 - 2018 г.) показват, че продължава тенденцията на плавно нарастване на броя на заетите в социално-икономическия и инфраструктурен комплекс на община Хасково. Това е един от симптомите за функционирането на икономическите дейности.

За характеризиране на заетостта на населението освен показателя „заети лица“ се използва и показателят „наети лица“. В категорията наети лица са включват онези, които работят по трудовоправни отношения. Тук не попадат работодателите и самонаетите. Съотношението и динамиката в броя на заетите и наетите по години за периода 2014 - 2018 г. са представени графично на *фиг. 9*.

Фиг. 9. ДИНАМИКА В БРОЯ НА ЗАЕТИТЕ И НАЕТИТЕ ПО ГОДИНИ ЗА ПЕРИОДА 2014-2018 Г.

Проблем на пазара на труда (по мнение на представители на бизнеса) е недостигът на квалифицирани кадри за редица от промишлените дейности – в машиностроенето, текстилната промишленост, транспорта и др. Този проблем се задълбочава поради липсата на добра координация между бизнеса и професионалното образование.

2.3.3. Профил на основните сектори и икономически дейности

➤ Първичен сектор („Селско, горско и рибно стопанство“)

• Селско стопанство

Основно място в аграрния сектор заема селското стопанство. Развитието му е свързано с наличните качествени поземлени ресурси и с производствения опит на населението. По данни на кадастъра, земеделските територии са с размер 233 982 дка или 54% от общата площ на общината. Около половината от земеделските територии са обработваеми. Поливните площи заемат около 23% от обработваемите земи, което е стимулиращ фактор за отглеждане на плодове и зеленчуци. Площите заети от естествени ливади и от трайни насаждения заемат малък дял от обработваемите земи.

Селското стопанство е с растениевъдно-животновъдно направление. По-добре развит подотрасъл е растениевъдният.

Основните производствени единици в растениевъдството са земеделските производители (земеделски стопанства). В Регистъра на земеделските стопани в община Хасково за стопанската 2018/2019 г. са вписани общо 1565 физически и юридически лица, които стопанисват общо 286 240 дка *използваеми земеделски площи* (ИЗП). По своя статут те са отразени в таблица 6.

Таблица 6. ОСНОВНИ ПРОИЗВОДСТВЕНИ ЕДИНИЦИ, ОСЪЩЕСТВЯВАЩИ ДЕЙНОСТ В АГРАРНИЯ СЕКТОР НА ОБЩИНА ХАСКОВО- СТОПАНСКА 2018/2019 Г.

Статут на зем. стопани	Брой регистрации	Площ обраб. земя (дка)
ЕООД	46	56300
ООД	19	73320
ФЛ	1500	156620

Източник: Общинска администрация Хасково

• **Растениевъдство**

Важен ресурс за развитие на растениевъдството е наличната земеделска земя. Преобладаващата част от обработваемите земи са със средно и високо качество – със среден и висок бонитет.

Наличните обработваеми площи се използват основно за производството на зърнени и на окопни култури. Размерът и измененията в засетите площи по основни земеделски култури за отделните стопански години в анализирания период са отразени в таблица 7.

Таблица 7. ЗАСЕТИ ПЛОЩИ С ОСНОВНИ КУЛТУРИ В ОБЩИНА ХАСКОВО ПРЕЗ ОТДЕЛНИТЕ СТОПАНСКИ ГОДИНИ В ПЕРИОДА 2014-2019 Г.

(дка)

вид култури	2014 г.	2015 г.	2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.
Пшеница	110799,8	94401,0	123216,9	114641,1	117240,4	124297,4
Царевица	14171,6	40126,1	12832,3	14470,3	12172,7	24445,0
Ечемик	692,79,2	46155,3	50357,5	41022,7	31416,7	23170,3
Маслодаен слънчоглед	43076,1	20176,0	41324,8	34229,9	10230,4	44654,0
Рапица	12394,9	16019,9	15495,3	5570,1	9748,5	10926,2
Памук	274,4	152,4	28	170,87	72,9	78,5
Картофи	46,9	24,1	14,4	19,0	13,0	58,1
Домати	176,9	178,5	170,8	133,6	130,8	135,1
Краставици	85,0	101,4	157,7	93,8	103,7	103,8
Пипер	161,0	171,5	324,3	187,9	90,9	125,5
Дини	74,2	40,4	23,5	10,4	40,5	83,6
Пъпеша	8,1	9,7	4,8	5,4	14,0	20,9
Сливи	23,0	28,5	40,2	50,6	63,9	60,4
Праскови	22,6	23,4	14,4	12,0	12,3	11,7
Лозя – винени сортове	1507,2	1556,7	1493,8	1819,6	2278,3	2035,9
Лозя – десертни сортове	227,8	287,2	494,1	252,6	300,7	284,9
Ябълки	15,0	15,1	17,8	17,5	17,	18,4

Източник: Областна дирекция „Земеделие“ - Хасково

Основните зърнени култури – пшеница и ечемик са с най-голям размер от засетите площи през отделните стопански години. Данните показват, че засетите площи със зърнени и технически култури варират в определени граници в отделните стопански години. Това е наложено от прилагане на сеитбооборота при такива основни култури като пшеницата и царевичата. Площите, засети с маслодаен слънчоглед и с рапица са почти

непроменени през отделните стопански години.

От *окопните култури*, с най-големи площи са царевицата и маслодайният слънчоглед. Рапицата като техническа култура има трайно място в засетите площи.

Община Хасково е със специализация и в отглеждането на *зеленчуци*. С най-големи по размер засети площи са доматиите, краставиците и пиперът. С по-малко засети площи са картофите. Общината е специализирана и в отглеждането на дини и пъпеши, като преобладават площите засети с дини.

Трайните насаждения заемат значителен дял от обработваемите площи. Основната част от тях са заети от лозя-винени сортове, които са около 7-10 пъти повече от площите с лозя – десертни сортове. Лозарството е суровинен тил, като осигурява част от винените сортове грозде за развитие на винопроизводството в общината. От останалите овощни видове са представени масивите с ябълки и сливи, както и от праскови.

• Животновъдство

Животновъдството е по-слабо развитият подотрасъл на селското стопанство в общината. Като цяло животновъдството е с дребностоков характер, независимо че има и няколко големи животновъдни ферми и че са налице благоприятни условия за осигуряване на фуражна база. С изключение на свиневъдството, което на практика е слабо представено в общината, през 2019 г. в сравнение с 2014 г. има ръст при птицевъдството, овцевъдството и козевъдството, а при говедовъдството се запазва броят на отглежданите животни. Тази констатация се подкрепя и от данните в *таблица 8*, в която са показани промените в броя на селскостопанските животни за анализирания период.

Таблица 8. БРОЙ СЕЛСКОСТОПАНСКИ ЖИВОТНИ В ОБЩИНА ХАСКОВО КЪМ 2014, 2016 И 2019 Г.

Животни	Брой към:		
	2014 г.	2016 г.	2019 г.
Свине	561	349	337
Птици	485501	518347	935735
Говеда и биволи	6047	7059	6557
Овце	14240	17925	16532
Биволици	215	246	316
Кози	511	1215	1109
Пчелни семейства	2691	4090	4324

Източник: Областна дирекция „Земеделие“ - Хасково

Животновъдни ферми с отглеждани животни над 10 броя има в по-голямата част от селата на общината. Това личи от данните в *таблица 9*.

Таблица 9. СЕЛА С БРОЙ РЕГИСТРИРАНИ ФЕРМИ С НАД 10 ГЛАВИ ЖИВОТНИ (ГОВЕДА, ОВЦЕ, КОЗИ И ДР.)

до 5 броя	от 5 до 10 броя	от 10 до 20 броя	над 20 броя
с. Гълъбец; с. Горно. Войводино; с. Долно. Войводино, с. Манастир; с. Николово, с. Нова Надежда; с. Широка поляна, с. Долно Големанци	с. Войводово, с. Вългарово, с. Големанци, с. Зорница, с. Клокотница, с. Книжовник, с. Козлец, с. Корен, с. Мандра, с. Маслиново, с. Момино, с. Орлово, с. Подкрепа, с. Тракиец	с. Александрово, с. Брягово, с. Гарваново, с. Динево, с. Конуш, с. Любеново, с. Стамболийски, с. Текето,	с. Елена, с. Малево, с. Криво поле, с. Узунджово, гр. Хасково

Източник: Областна дирекция „Земеделие“ - Хасково

• Горско стопанство

Собствеността върху горските територии в Община Хасково е разпределена както следва:

- Държавни горски територии – 5 716,5 ха.
- Общински горски територии – 11 491,5 ха.
- Горски територии на физически лица – 1 093,1 ха.
- Горски територии на юридически лица – 91,0 ха.
- Горски територии на религиозни организации – 68,6 ха.

Горските територии, собственост на Община Хасково са 114 91,5 ха, в т.ч. залесена площ 10 206,3 ха, което представлява 88,8% от общата горска площ. Залесената площ обхваща:

- иглолистни гори – 440,5 ха (4,3%);
- широколистни високостъблени – 116,7 ха (1,1%);
- издънковидни гори за превръщане в семенни – 9 379,1 ха (92,0%);
- нискостъблени гори – 270,0 ха (2,6%).

Залесената площ е 10206,3 ха, като най-компактни са горите в землищата на селата Текето, Козлец, Гълъбец, Николово, Широка поляна, Вългарово, Конуш, Книжовник и Мандра. От горите общинска собственост 11491,5 ха, 10060,7 ха са горски територии, а 1 430,8 ха са гори в земеделски територии.

По функции, горските територии, собственост на Община Хасково – 11 491,5ха се делят на три групи:

- горски територии със защитни функции – 757,7ха – 6,6%;
- горски територии със специални функции – 3590,6ха – 31,2%;
- горски територии със стопански функции – 7 143,2ха - 62,2%.

Средногодишното залесяване по Горскостопанския план на горските територии, собственост на Община Хасково 2,4 ха – предимно от широколистни видове.

Съгласно чл.13 от Закона за горите е изработен Горскостопански план с период на действие 2014-2023 год., който указва дейностите по стопанисване на горите. Горските

територии държавна собственост се стопанисват от ТП ”Държавно горско стопанство Хасково“, което развива дейността си на територията на общините Хасково, Димитровград, Минерални бани и Стамболово. ТП ДГС Хасково стопанисва горски фонд - държавна собственост 117 867 дка. Преобладават издънкови дъбови насаждения. Най-често срещаните съпътстващи дървесни видове са различните ясени – мъждрян, полски ясен, а също и различните видове липи. Средногодишното залесяване на стопанството е 200 дка. Създават се предимно тополови култури.

- **Рибно стопанство**

По данни на ХТПП (ХАСКОВСКА ТЪРГОВСКО-ПРОМИШЛЕНА ПАЛАТА), в общината осъществяват дейност 8 фирми, (всички регистрирани като еднолични търговци), осъществяващи дейност „Развъждане и отглеждане на риба“. За целта се ползват съществуващи водоеми – микроязовири, които са отдадени под аренда. От икономическа гледна точка рибното стопанство е съпътстваща дейност в сектора „Селско, горско и рибно стопанство“.

- **Промисленост** (сектор „Индустрия“)

От общата и секторната характеристика на общинската икономика е видно че в сферата на индустрията осъществяват дейност голям брой предприятия. Те са основно в преработващата индустрия, производството на строителни и огнеупорни материали, на производство на храни и напитки и др. Местната икономика има многоотраслов характер с представени различни икономически дейности в сектор „Индустрия“. За представяне на профила на фирмите от сектор „Индустрия“ е използвана информация от ХТПП.

Добивната промишленост в общината е слабо представена. Свързана е с добива на инертни и строителни материали.

Преработващата промишленост формира профила на местната икономика. В нея са включени както предприятия с дългогодишна история и утвърдени традиции в промишлени производства, така и такива, които са нововъзникнали.

Отличителна черта за преработващата промишленост е, че тя е локализирана основно в гр. Хасково. Няколкото промишлени предприятия извън общинския център са от типа микро и са свързани с предприятия от гр. Хасково.

Преработващата промишленост е специализирана в широк спектър от икономически дейности. Те са в сферата на:

- *Общото машиностроене.*
- *Специализирано машиностроене - производството на машини и оборудване за хранително-вкусовата промишленост.*
- *Производството на храни, напитки и тютюневи изделия.*
- *Производствата на текстил и изделия от текстил; вкл. и производство на облекла.*
- *Производство на химически продукти и др.*

- **Общо машиностроене**

Общото машиностроене е свързано с дейността на няколко предприятия. В тях се произвеждат четиристранно-фрезови машини за дървена дограма със стъклопакет, многолистов циркуляр, машини за биомаса: дробилни машини и пелетпреси, машини за дървени къщи, както и машини и оборудване, с общо и специално предназначение.

- **Специализирано машиностроене**

Община Хасково е традиционен производител на машини за хранително-вкусовата промишленост. По данни на ХАСКОВСКА ТЪРГОВСКО ПРОМИШЛЕНА ПАЛАТА (ХТПП) общият брой на фирмите в град Хасково, занимаващи се с производство на машини и оборудване е 28. Част от тези предприятия са в групата на микропредприятията. Предприятия с подобен производствен профил има и в групата на малките и средните. В сектора те са 35,7% (10 броя), а средните предприятия (от 50 до 249 заети) са 3 броя (10.7% от предприятията в специализираното машиностроене). В общината са и някои от водещите в страната производители на оборудване за хранително-вкусовата промишленост. Произвеждат машини за винопроизводството (ферментатори, резервоари, съдове със специално предназначение), месопреработването (комплекс за варене и пушене на колбаси, пароварилни кабинни, машини за смилане на месо, машини за смесване, машини за мелене на подправки и др.). В производствената листа на фирмите, занимаващи се с производството на специално машиностроене са включени машини за винарството, хлебопроизводството, за преработка на тютюн, топлообменници, резервоари за въздух и газове и др.

Машиностроенето и металообработването заемат значителен дял в износа на продукцията в страната. Необходимо е модернизирание и ускорено въвеждане на иновации, както и повишаване степента на устойчиво и ефективно използване на ресурсите в отрасъла. Браншът е в силна зависимост от ресурсите, от конюнктурата на международните цени и пазари на металите. Проблеми пред развитието на високотехнологичното производство са липсата на добре подготвени кадри и застаряващата работна сила. Задълбочава се и липсата на връзка между бизнеса и образованието.

- **Производство на храни, напитки и тютюневи изделия**

Това е второто основно направление, в което е специализирана преработващата промишленост в общината. Тази икономическа дейност в сектор „Индустрия“ също е с традиции в общината. В преработващата промишленост попадат предприятия за винопроизводство, пиво, месопреработка, млекопреработка, производство на хляб и хлебни изделия и др. Като суровина за винопроизводството се използва гроздето от лозовите масиви в община Хасково и съседните общини. В селата Криво поле, Тракиец и Узунджово са разкрити микро предприятия за дестилация на спиртни напитки (казани).

В сферата на млекопреработването има няколко предприятия, които са с утвърдена на пазара продукцията на млеко и млечни произведения. Месопроизводството също е свързано с дейността на няколко предприятия. Град Хасково е седалище и на пивоварна, на предприятия за производство на брашна, хляб и хлебни изделия. Браншът се характеризира с висока производителност на труда. Конкурентноспособна на световните пазари е първичната продукцията от зърнени и маслодайни култури. В значителна степен това се отнася за билки, медицински растения, дребни плодове, гъби, мед и някои други. Производството е в силна зависимост от първични ресурси. Инвестициите в нови технологии са ограничени. Клъстерната структура е слабо развита.

- **Производство на текстил и изделия от текстил (шивашка и трикотажна промишленост)**

В регистрите на БТПП – Хасково са вписани над 30 фирми, които са с предмет на дейност в производството на облекло, текстил и изделия от текстил. Преобладаващата част от тях са от типа микро и малки. Отрасълт е специализиран в производството на мъжки и детски ризи и на дамски блузи. Произвеждат се още полиестерна и силиконова вата, силиконов пух, ваталин, олекотени завивки, спално бельо. Браншът е непривлекателен за младите хора, липсва квалифицирана работна сила. Производството е с ограничени инвестиции в нови технологии.

- **Производство на химически и козметични продукти**

Предприятията в тази икономическа дейност са основно от типа – микро и малки. От тях 5 са свързани с производството на изкуствени торове. Толкова са и фирмите, произвеждащи козметични средства парфюми и козметични средства, сапуни и почистващи препарати. Две предприятия се занимават с производство на бои и лакове.

- **Производство на изделия от дърво (мебелна промишленост)**

Мебелната промишленост е сравнително нова икономическа дейност в сектор „Индустрия“. Производството на мебели е организирано в няколко фирми.

Локализацията на част от предприятията от преработващата промишленост е в създадените индустриални зони. Броят на тези зони е три и те са разположени в различни части на общинския център. Това са Северната, Южната и Източната индустриални зони. Най-голяма е Източната индустриална зона.

Един от основните проблеми на съществуващите индустриални зони е лошото състояние на базовата инфраструктура. Собствеността на активите на индустриалните зони е частна и е твърде разпръсната между много на брой собственици. Именно това затруднява рехабилитацията на общата обслужваща инфраструктура. Порази тази причина инвеститорите се насочват към свободни терени, където се изграждат новите производствени мощности.

➤ **Сектор „Услуги“**

От анализите и оценките на секторната структура на икономиката се констатира, че в сектора на услугите попадат голям брой предприятия от нефинансовия сектор. Основната част от тях са в няколко икономически дейности – „Търговия и ремонт на автомобили и мотоциклети“ „Транспорт, пощи и складиране“ „Строителство“ и др.

- **Търговия (икономическа дейност „Търговия и ремонт на автомобили и мотоциклети“.**

Данните от фирмения каталог на община Хасково показват, че търговските обекти са с най-широко разпространение в общината. Такива са разкрити във всички населени места. Техният брой е най-висок в гр. Хасково. Структуроопределящи обекти са големите магазини и търговски комплекси. По -големите чужди търговски вериги, опериращи в страната, имат свои хипермакети в гр. Хасково. Големи търговски обекти имат и местни

фирми Веригите за бяла и черна техника, на битова електроника, веригата за строителни материални също имат свои хипермаркети в гр. Хасково. Тържището за плодове, зеленчуци и цветя "Марица" обслужва цялата област Хасково.

- **Строителство**

Високата инвестиционна активност в общината през последните две десетилетия е основен фактор за появата на голям брой строителни фирми в нея. Данните на НСИ показват че в строителния бранш са регистрирани 239 фирми с 1590 заети лица. Данните от общинска администрация за строителните фирми, с регистрация в общината, показват значително по-малък брой – 95. Две трети от тях са от типа микро предприятия. Фирмите от строителния бранш извършват широка гама от строителни дейности – промишлено, жилищно, пътно строителство и др.

- **Туризм (икономическа дейност „Хотелиерство и ресторантьорство“)**

Тъй като една от препоръките на МРРБ е в ПИРО да се съдържат и насоки за развитие на туризма, отчитани при разработване на бъдеща общинска секторна „Програма за развитие на туризма в община Хасково“, се анализират по-подробно състоянието на посочената икономическа дейност.

Община Хасково разполага с определен потенциал за развитие на туризма. Наличието на ресурс с природен и антропогенен характер е предпоставка за това.

Към 31.03.2021 г. община Хасково разполага с определен брой, вид и капацитет на средства за настаняване и заведения за хранене и развлечения, както и друга туристическа инфраструктура. По данни от "Национален туристически регистър", воден и поддържан от Министерството на туризма съгласно чл.166 от Закона за туризма, туристическата инфраструктура (в частта места за настаняване) включва:

- **Места за настаняване** – общо 33 с общ брой легла – 966 в т.ч.
 - Хотели – общо 7 брой с общ брой легла – 392.
 - Семейни хотели - 19 броя с общ брой легла – 459.
 - Къщи за гости – 5 броя с общ брой легла – 26.
 - Стаи за гости – 8 броя с общ брой легла – 65
 - Пансиони – 1 брой с 24 легла.
 - Къмпинг – 1 бр.
- **Заведения за хранене и развлечения** - общо 154 бр. с 7658 места за сядане, в т.ч.
 - Барове – 7 бр. с общо 513 места, в това число в зала 441 места.
 - Заведения за бързо обслужване – 75 бр. с 3749 места, в това число в зала 3068 места.
 - Кафе- сладкарници – 19 бр. с общо 587 места, в това число в зала 226 места.
 - Питейни заведения – 40 бр. с общо 1466 места, в това число в зала 1074 места.
 - Ресторанти – 13 бр. с общ 1343 места, в това число в зала 1263 места.

Местата за настаняване от различен вид са разположени основно в гр. Хасково. В селата Орлово, Брягово и Любеново има по 1 къща за гости. По отношение на категорията на местата за настаняване може да бъде направена констатацията, че преобладаващата част

от тях са в ниските (1 и 2) категория. От по-високата 3 категория има само 3 семейни хотела и 1 хотел. От категория 4 е Парк-хотел „Зелена Европа“ в гр. Хасково.

По данни на НСИ за 2019 г. икономическите резултати за местата за настаняване с капацитет над 10 легла в община са с параметри, показани в таблица 10.

Таблица 10. ИКОНОМИЧЕСКИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ДЕЙНОСТТА НА МЕСТАТА ЗА НАСТАНЯВАНЕ (С КАПАЦИТЕТ НАД 10 ЛЕГЛА) В ОБЩИНА ХАСКОВО – 2019 Г.

Показатели	Мерна единица	Общо за местата за настаняване	В т. ч. хотели
Брой места за настаняване (над 10 легла)	Брой	9	9
Брой легла	Брой	349	349
Реализирани нощувки	Брой	38984	38984
Пренощували лица	Брой	20657	20657
Преходи от нощувки	хил. лв.	1938,9	1938,9

Източник: НСИ. Районите за планиране, областите и общините в Р. България. 2019 г.

От посочените в таблица 10 данни може да се направи изводът, че всички места за настаняване в общината, които са с капацитет над 10 легла са от типа хотели и семейни хотели. Друга важна констатация от съпоставката между броя на пренощувалите лица и броя на реализираните нощувки е, че средният престой на 1 турист е 1,9 нощувки. Това са основно бизнес посетители с краткотраен престой от 1 – 2 дни.

На територията на община Хасково са регистрирани общо 12 туроператори и туристически агенти. Това са важни участници в туристическия бранш, които извършват специфични туристически услуги.

*
* *

2.3.4. Основни изводи за състоянието и тенденциите в развитието на общинската икономика

- Общинската икономика по абсолютни стойности на основните икономически дейности, заедно с община Димитровград заема водещо място в икономическия комплекс на област Хасково. Това се дължи на силно развитите икономически функции на общинския център – гр. Хасково.
- По относителни икономически показатели, отнесени към едно заето лице в икономическите дейности, общината е с по-ниски стойности от средните за област Хасково, което се подкрепя от следните данни:
 - Произведена продукция на един зает в община Хасково –53,2 хил. лв., при 57,5 хил. лв. средно за област Хасково.
 - Нетни приходи от дейност на един зает в община Хасково -83,7 хил. лв. при 89,2 хил. лв. за област Хасково.
 - Размер на ДМА на 1 зает в община Хасково – 26,9 хил. лв., при 31,9 хил. лв. средно за област Хасково.

- Особеност на пространствената локализация на икономическите дейности е свръх концентрацията на икономически дейности в гр. Хасково.
- Структурата на предприятията от нефинансовия сектор не се различава от тази на областната и националната икономика. Висок е броят и относителният дял на микро и малките предприятия, които са свързани основно със семейния бизнес.
- Структурата на местната икономика се определя от дейността на средните и големите предприятия. Те реализират значителен размер на произведената продукция, осигуряват заетост на голяма част от работната сила и са със значителен размер на ДМА.
- В икономиката на общината продължават работата си предприятия, които имат традиции в осъществяваната от тях дейност, запазили са икономическите си връзки и пазари и са разпознаваеми не само в общината и областта, а и в национален и международен обхват.
- В секторната структура на икономиката водещо място имат секторите „Индустрия“ и „Услуги“, а аграрният сектор има подчинено значение.
- В профила на аграрния сектор водещо място има растениевъдството, фактори за развитието на което са ценните поземлени ресурси, добрите климатични условия, традициите на населението и пазарите на селскостопанската продукция.
- Животновъдството е с предимно дребностоков характер. Малко са поголемите ферми, насочени към пазара и преработката на животинската продукция.
- В индустриалния профил на общината водещи функции имат предприятия от промишлени браншове, в развитието на които общината има дълготрайна специализация и традиции – машиностроене в областта на производството на машини и оборудване за хранително-вкусова промишленост, производството на храни, напитки и тютюневи изделия, производството на изделия от текстил и др.
- Ниски заплати в общината, в сравнение със средната брутна работна заплата - 1367 лв. по данни на НСИ за 2020 г.
- Профилът на сектора на услугите се определя от икономическите дейности „Търговия и ремонт на автомобили и мотоциклети“, „Строителство“, „Транспорт и пощи“, „Хотелиерство и ресторантьорство“ и др.
- Туризмът е с ненапълно усвоен потенциал, като не се използват механизмите за рекламиране и утвърждаването на общината като разпознаваема туристическа дестинация (вкл. и онлайн).
- Значително се разширява легловата база, предлагаща настаняване, с което се привличат туристи;
- Потенциал за развиване на алтернативен туризъм (културно-исторически, селски и еко туризъм, спортен, фестивален, ловен, приключенски и др.);
- Необходимо да бъдат извършени инвестиции за ускоряване на модернизацията и технологично обновяване на малките и средни

предприятия, посредством внедряване на енерго ефективни и иновативни технологии, с цел осигуряване на продукти с по-висока добавена стойност.

- Недостатъчен ръст на доходите и производителността на труда в сектора, което е пречка за привличането на работна ръка;
- Необходимо е да бъдат осъществени модернизирани и ускорено въвеждане на иновации в посока подобряване на материално-техническата база и внедряване на иновативни технологии в производството. Внедряването в производствения процес на модела за кръгова икономика е наложително. За тази цел следва да бъде инвестирано в повишаване на капацитета на местните производители за разработване на нови бизнес модели, ориентирани към по-ресурсно ефективно производство на основата на направен анализ на материалните потоци;
- Ниското ниво на развитие на професионалните и цифрови умения на работната сила, които се определят като основен фактор за развитие са определящи за силно ограничаване растежа. Уменията на голяма част от работната сила не покриват изискванията на бизнеса, което е основно предизвикателство пред образователните и обучителни институции, и тяхната подкрепа от общината и НПО сектора.
- Предизвикателството на “Зелена сделка”, свързано с реструктуриране на икономиката на общината ще окаже съществено влияние върху реструктурирането на икономиката на общината; Като препоръка се очертава да се изследват възможностите за включване на община Хасково в Иновационни и Регионални клъстери по Иновационната стратегия за интелигентна специализация 2021- 2027 и Програмата за развитие на МСП 2021-2027 с оглед осигуряване на допълнителни възможности за подкрепа на предприемачеството, иновациите и инвестициите на територията на общината;
- Подобряване на връзките между бизнеса и образованието;
- Необходимост от развитие на клъстерната структура.
- Туризмът има голям резерв. Подобряването на качеството на живот в общината е свързано с подкрепата на силните страни на областта в сферата на внедряване на иновации, балансираното развитие на градовете и селата, опазването на околната среда. Неизползван изцяло е капацитетът на аграрния сектор за развитие на биоземеделието и алтернативния туризъм.
- Нужда от управление на зоните и инвестиции в инфраструктурата, довеждаща до Индустриалните зони;
- Необходимост от инвестиции, насочени към развитие на индустриални зони/ паркове (в посока община Димитровград);
- Негативно въздействие на пандемията от Covid-19, което влияе на развитието на бизнеса и предполага въздържане от пътувания и почивки.

2.4. Социална характеристика

2.4.1. Състояние и тенденции в демографското развитие. Човешки потенциал

Хората са основният капитал на община Хасково. Те са ценен ресурс, определящ важна част от потенциала на общината. Демографското състояние и характеристиката на населението се анализират и оценяват като фактор, допринасящ за социално-икономическото и инфраструктурното ѝ развитие.

В методически аспект, демографската характеристика, обхваща определен ретроспективен период от 5 или 6 години. Това се налага, за да могат да бъдат очертани тенденции в демографското развитие. За демографската характеристика на община Хасково се използва статистическа информация от НСИ. Този подход е възприет при изработване на стратегически, планови и програмни документи на всички нива, които са свързани с регионалното развитие и регионалното планиране.

Демографската характеристика на община Хасково – предмет на ПИРО – 2021-2027 г., е анализирана и оценена в два разреза:

- Количествени параметри на населението.
- Качествени характеристики на населението.

➤ Анализ и оценки на количествени параметри на населението

Анализите и оценките на демографското състояние на община Хасково са разработени на основата на данни от НСИ, а не на ГРАО. Демографска информация на НСИ е ползвана и при разработване на стратегическите и планови документи на национално и регионално ниво.

В демографските проучвания е прието, количествените параметри на населението да включват анализи и оценки на същото по общоприети основни демографски показатели:

- брой и динамика на населението;
- естествено и механично движение на населението.

Представа за населеността на общината дават данните за броя на населението. Към 2019 г., броят на населението на община Хасково възлиза на 85 460 д. По този показател, общината попада в горните части на категорията на средните общини (с население от 30 до 100 хил. д.).

По брой на населението, общината заема водещо място сред останалите общини в област Хасково. Това се дължи на големия брой на населението на общинския център. Сравнителните данни за броя на населението на община Хасково и на област Хасково, показват, че към 2019 г. в община Хасково е концентрирано 37,9% от населението на областта;

Статистическите данни показват, че за анализирания 6 годишен период (2014-2019 г.) и при община Хасково е характерна неблагоприятната тенденция за намаляване на броя на населението ѝ, която се наблюдава за преобладаващата част от общините в страната. Определено влияние за намаляващия брой на населението има неблагоприятното състояние на естественото и на механичното движение на населението.

Динамиката в броя на населението на общината за 6 годишния ретроспективен период е показана на таблица 11.

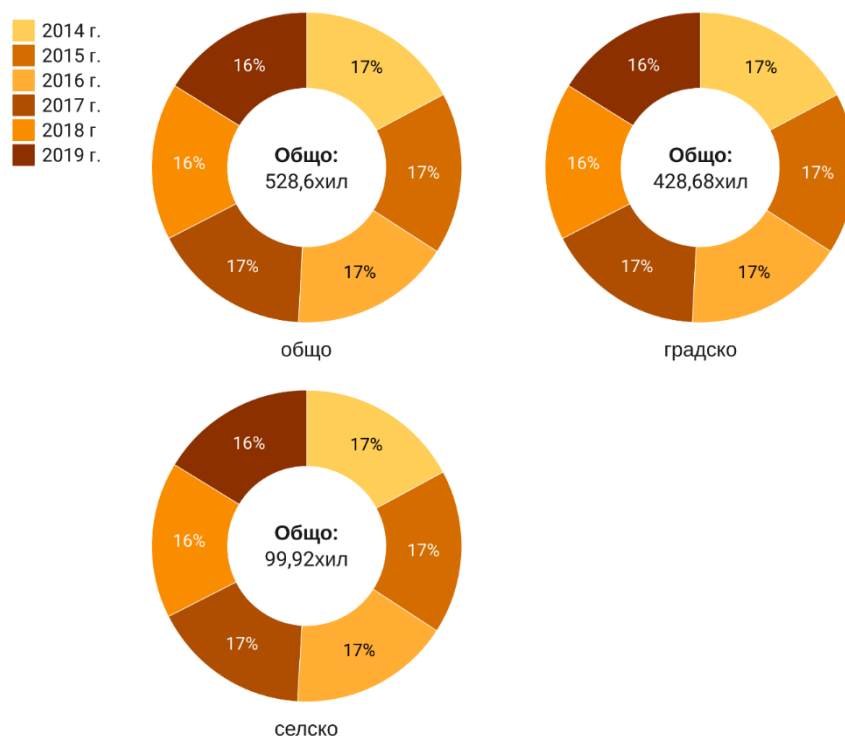
Таблица 11. ПРОМЕНИ В БРОЯ НА НАСЕЛЕНИЕТО НА ОБЩИНА ХАСКОВО ПО МЕСТОЖИВЕЕНЕ ЗА ПЕРИОДА 2014-2019 Г.

Години	брой на населението			отн. дял (%)	
	общо	Градско	селско	градско	Селско
2014 г.	90940	73819	17121	81.2	18.8
2015 г.	89342	72336	17006	81.0	19.0
2016г.	88471	71686	16785	81.0	19.0
2017 г.	87780	71214	16566	81.1	18.9
2018 г.	86611	70406	16205	81.3	18.7
2019 г.	85460	69219	16241	81.0	19.0

Източник: НСИ. Демография, миграция и прогнози

Анализът на броя на населението по местоживееене (градско/селско), показва, че по – голямата част от него е концентрирано в гр. Хасково. Съотношението градско/селско население варира от 81,2% (градско) и 18,80% (селско) през 2014 г. до 81,0% и 19,0% през 2019 г. Съотношението между градското и селското население през останалите години от анализирания период е без промени. Това е индикатор за еднаквия (отрицателен) темп на нарастване на населението по местоживееене.

Графична представа за динамиката в броя на населението на община Хасково и на общинския ѝ център дава фиг.10.

Фиг. 10. ДИНАМИКА В БРОЯ НА НАСЕЛЕНИЕТО НА ОБЩИНА ХАСКОВО И НА ГР. ХАСКОВО ЗА ПЕРИОДА 2014-2019 Г.

Анализите на данните за промените в броя на населението на общината показват, че констатираното обезлюдяване се наблюдава през всяка от отделните години в анализирания 6 годишен период. Статистическата информация сочи, че за посочения период, броят на населението на общината е намалял с 5480 души. През всичките 6 години от анализирания период, ръстът в броя на населението спрямо предшестващите години е отрицателен и е в диапазона 230-260 души. Това личи и от данните в таблица 12.

Таблица 12. ТЕМП НА НАРАСТВАНЕ (СПРЯМО ПРЕДШЕСТВАЩАТА ГОДИНА) В БРОЯ НА НАСЕЛЕНИЕТО НА ОБЩИНА ХАСКОВО ЗА ПЕРИОДА 2014-2019 Г.

Година	брой население	община - общо (%)	в т.ч. градско (%)	селско (%)
2014 г.	90940			
2015 г.	89342	-1.8	-2.0	-0.7
2016 г.	88471	-1.0	-0.9	-1.3
2017 г.	87780	-0.8	-0.7	-1.3
2018 г.	86611	-1.3	-1.1	-2.2
2019 г.	85460	-1.3	-1.7	0.2

Източник: Изчислено по данни на НСИ

Динамиката в броя на населението по населени места варира в определени граници. Анализите сочат, че с малки изключения, повечето населени места се обезлюдяват. При някои от тях този процес е с по-слабо проявление, при други – по-ясно изразен, а при няколко села е налице стагнация в броя на населението. Измененията в броя на населението в отделните населени места в общината за 6 годишния ретроспективен период (2014-2019 г.) са показани в таблица 13.

Таблица 13. ПРОМЕНИ В БРОЯ НА НАСЕЛЕНИЕТО НА НАСЕЛЕНИТЕ МЕСТА В ОБЩИНА ХАСКОВО ЗА ПЕРИОДА 2014-2019 Г.

Населени места	Брой на населението по години					
	2014 г.	2015 г.	2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.
община Хасково	90940	89342	88471	87780	86611	85460
с. Александрово	297	297	280	270	261	259
с. Брягово	442	441	448	446	442	444
с. Войводово	1148	1142	1135	1127	1104	1106
с. Въгларово	649	639	621	618	607	624
с. Гарваново	429	519	525	529	520	541
с. Големанци	428	421	415	406	387	392
с. Горно Войводино	177	177	176	180	183	214
с. Гълъбец	284	262	264	262	260	258
с. Динево	714	707	702	684	688	685
с. Долно Войводино	232	231	230	231	220	220
с. Долно Големанци	460	459	455	438	435	436
с. Елена	425	425	404	365	342	330
с. Зорница	239	238	237	242	245	243
с. Клокотница	545	543	520	501	505	495
с. Книжовник	542	538	525	527	515	497
с. Козлец	470	468	461	475	452	507
с. Конуш	663	660	648	640	617	672
с. Корен	392	384	383	369	362	349
с. Криво поле	892	885	877	862	852	848
с. Любеново	76	76	79	81	73	71
с. Малев	1166	1105	1072	1065	1053	1033

с. Манастир	210	206	222	231	223	215
с. Мандра	430	420	402	397	378	364
с. Маслиново	414	412	426	431	424	432
с. Момино	19	18	20	17	16	14
с. Николово	235	233	239	230	217	206
с. Нова Надежда	437	424	440	438	424	434
с. Орлово	439	439	419	421	414	392
с. Подкрепа	228	225	225	221	209	203
с. Родопи	123	123	118	123	116	113
с. Стамболийски	790	788	761	752	739	727
с. Стойково	169	168	168	169	162	162
с. Текето	414	410	402	395	387	380
с. Тракиец	550	544	525	511	494	486
с. Узунджово	1699	1689	1674	1633	1597	1580
гр. Хасково	73819	72336	71686	71214	70406	69219
с. Широка поляна	294	290	287	279	282	309

Източник: НСИ. Текуща демографска статистика

Анализите на данните от *таблица 13* показват, че населените места в общината са в не много благоприятно демографско състояние. За анализирания период намалението в броя на населението в по-малките села е в порядъка на 20-25 жители, а за по-големите – 40-50 жители за целия период. С положително демографско развитие са само няколко от селата в общината – Гарваново, Горно Войводиново, Козлец, Конуш, Маслиново.

Основната констатация от анализа в броя на населението по населени места е, че преобладаващата част от тях са засегнати в различна степен от процесите на демографско обезлюдяване. Това се отнася и за общинския център – гр. Хасково. За анализирания период броят на населението му е намалял с 4600 д. В този смисъл се констатира, че населените места в общината са с проблемно демографско развитие.

Агломерирането (групирането) на населените места по критерия „брой на населението“ е представено в т. „Селищна мрежа и жилищен фонд“.

- Движение на населението

Броят на населението е резултат от неговото естествено и механично движение. Процесите, свързани с движението на населението са динамични. Те се влияят от проявлението на различни фактори – икономически, социални, психологически и др.

За демографската жизненост на населените места от значение са стойностите на показателите, характеризиращи естественото движение на населението. Те оказват влияние

и върху неговото естествено възпроизводство. Механичното движение на населението има отношение върху неговото териториално преразпределение.

Предмет на аналитичните демографски проучвания са: характеристиките и оценките на:

- естественото движение на населението;
- механичното движение на населението.

Естествено движение на населението. Както бе отбелязано, за демографската жизненост на населението съществено влияние оказва неговият естествен прираст. Той се представя като разлика между раждаемостта и смъртността на същото. Освен върху общия брой на населението, стойностите на показателите за естествения прираст оказват влияние и върху възрастовата структура на населението, на стойностите на работната сила.

Раждаемост. Състоянието на раждаемостта е един от индикаторите за възможностите за увеличаване дела на младото население. От равнището на раждаемостта се влияят и някои от специфичните възрастови контингенти, които са определящи за оразмеряване на обектите на образователната инфраструктура – детски заведения, училища и др.

Статистическите данни на НСИ показват, че в община Хасково броят на родените в периода 2014-2019 г. се колебае в не много широки граници, но бележи тенденция на спад.

Общият брой на родените в общината, за анализирания шестгодишен период (2014 – 2019 г.), е 4605 души. Броят на регистрираните раждания средно на година са по около 767 души.

За сравнения между отделните години и в териториален разрез по-обективна представа за раждаемостта дава коефициентът на раждаемост. Същият представя броят на ражданията, отнесени към 1000 души от населението. Стойностите на коефициента на раждаемост за отделните години на анализирания период варират в границите на 7,8‰ (2018 г.) – 9,2‰ (2015 г.). Конкретните данни за броя на ражданията (съответно на коефициента на раждаемост) за отделните години на периода 2014-2019 г. са посочени в таблица 14.

Таблица 14. ЕСТЕСТВЕНО ДВИЖЕНИЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО В ОБЩИНА ХАСКОВО ЗА ПЕРИОДА 2014-2019 Г.

Година	Общ брой	Родени			Умрели			Естест. прираст	Коефициенти (%)		
		Брой	Брой	Брой	Брой	Брой	К-ражд.		К-смъртн.	К-ест. прир.	
2014 г.	90940	819	1321	-502	9.0	14.5	-5.5				
2015 г.	89342	823	1274	-451	9.2	14.3	-5.0				
2016г.	88471	767	1295	-528	8.7	14.6	-6.0				
2017 г.	87780	802	1262	-460	9.1	14.4	-5.2				
2018 г.	86611	675	1265	-590	7.8	14.6	-6.8				
2019 г.	85460	719	1308	-589	8.4	15.3	-6.9				

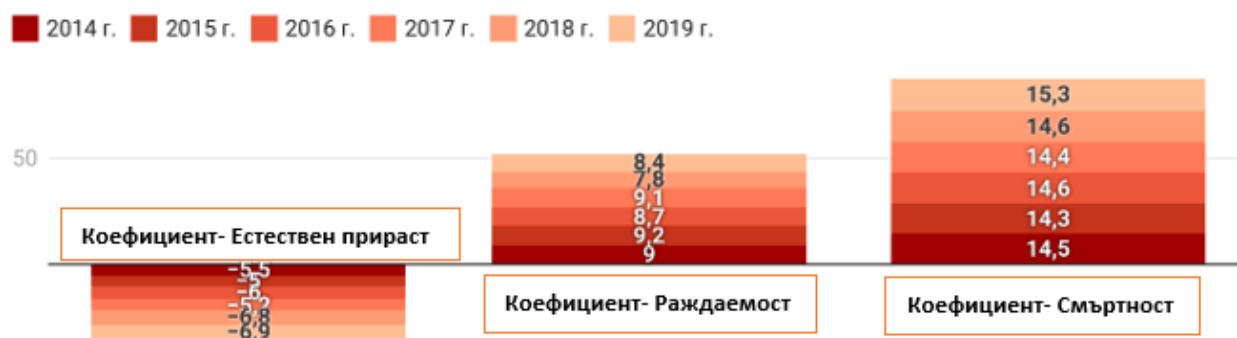
Източник: НСИ. Демография, миграция и прогнози

По отношение на коефициента на раждаемост, община Хасково е с малко по-добри стойности от тези за област Хасково (средни многогодишни стойности за разглеждания период – 8,4‰) и за страната (8,0‰).

Смъртността е вторият демографски показател, характеризиращ естественото движение на населението. Неговите стойности се влияят от няколко фактора – физиологически (стареенето на населението), заболяемост, състояние на здравната система и др. През последните няколко десетилетия в страната се наблюдава процес на нарастване на смъртността на населението. Този процес, с известни колебания в отделните години, се наблюдава в подобна степен и за община Хасково. Данните за последните 6 години показват, че подобно на раждаемостта и при смъртността има запазване на броя на смъртните случаи на едно относително постоянно ниво. Това личи и от данните в таблица 14. Проблемът е, че броят на смъртните случаи превишава броя на ражданията, което е и причината за формиране на отрицателни стойности на естествения прираст на населението.

Естественият прираст е резултат от раждаемостта и смъртността на населението. Тъй като смъртността е с по-високи стойности от раждаемостта, то стойностите на естествения прираст са с отрицателен знак.

Промените в стойностите на коефициентите за естественото движение на населението в община Хасково за периода 2014-2019 г. са представени на фиг. 11.

Фиг. 11. ДИНАМИКА В КОЕФИЦИЕНТИТЕ ЗА ЕСТЕСТВЕНО ДВИЖЕНИЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО ЗА ПЕРИОДА 2014-2019 Г.

Естественият прираст на населението на общината за целия анализиран период е с отрицателни стойности. Така само по линия на естественото движение на населението, средно на година, община Хасково се обезлюдява с около 1520 жители.

Механично движение на населението. Отрицателната динамика в броя на населението на община Хасково се дължи не само на отрицателния естествен прираст на населението, а и на отрицателните стойности на механичния прираст.

Показателите, характеризиращи механичния прираст са брой заселени и брой изселени лица. Съпоставката между техните стойности формира стойностите на механичния прираст. Община Хасково привлича заселници, но и отдава изселващи се лица.

Заселвания. За 6 годишния период (2014-2019 г.) броят на заселените в общината лица е 8711 души, или по 1452 души средно на година. През отделните години от проучвания период броят на заселените лица варира в не много широки граници. Притегателни за заселване са общинският център и някои от по-големите села на общината.

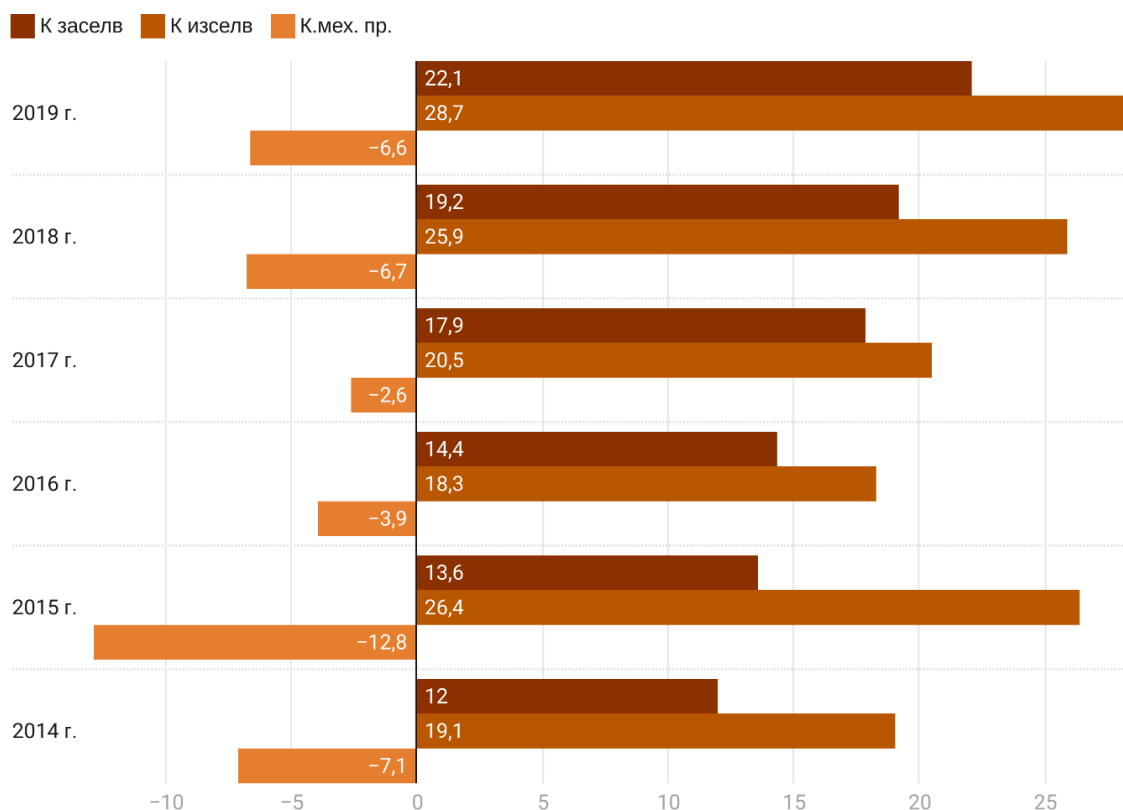
Изселвания. За същия период е регистриран по-висок брой на изселените лица. За анализирания период те са общо 12221 души или средногодишно по 2037 трайно напускат общината.

Механичен прираст. Превишението в броя на изселените над броя на заселените лица формира и отрицателните стойности на механичния прираст. Средногодишният му брой е - 558 д. Подобно на броя на заселените, броят на изселените лица също е в много тесни рамки. Това личи и от данните в [таблица 15](#).

Таблица 15. ПОКАЗАТЕЛИ ЗА МЕХАНИЧНОТО ДВИЖЕНИЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО НА ОБЩИНА ХАСКОВО ЗА ПЕРИОДА 2014-2019 Г.

Години	общ брой	коэффициенти (%)					
		заселени (брой)	изселени (брой)	мех. прираст (брой)	К- заселване	К - изселване	К - механичен прираст
2014 г.	90940	1093	1741	-648	12.0	19.1	-7.1
2015 г.	89342	1216	2363	-1147	13.6	26.4	-12.8
2016г.	88471	1277	1620	-343	14.4	18.3	-3.9
2017 г.	87780	1571	1802	-231	17.9	20.5	-2.6
2018 г.	86611	1665	2244	-579	19.2	25.9	-6.7
2019 г.	85460	1889	2451	-562	22.1	28.7	-6.6

Източник: НСИ. Демография, миграция и прогнози

Фиг. 12. МЕХАНИЧНО ДВИЖЕНИЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО НА ОБЩИНА ХАСКОВО ЗА ПЕРИОДА 2014-2019 Г.

Естественото и механичното движение на населението по населени места дава представа за протичащите демографски процеси в тях. От стойностите както на естествения, така и на механичния прираст, се определя и динамиката в броя на населението. По-обективна представа за естественото и за механичното движение на населението дават коефициентите за естествен и механичен прираст.

Тъй като през отделните години на анализирания период стойностите на тези коефициенти варират в определени граници, е възприет методът за представянето на същите като средни за периода, известни като средни многогодишни стойности. По населени места те са посочени в таблица 16.

Таблица 16. СРЕДНИ МНОГОГОДИШНИ СТОЙНОСТИ НА КОЕФИЦИЕНТИТЕ ЗА ЕСТЕСТВЕН И ЗА МЕХАНИЧЕН ПРИРАСТ НА НАСЕЛЕНИЕТО В НАСЕЛЕНИТЕ МЕСТА НА ОБЩИНА ХАСКОВО ЗА ПЕРИОДА 2014-2019 Г.

Населени места	Средногодишни стойности на коефициентите ((%)					
	К-раждаемост	К-смъртност	К-естествен прираст	К-заселване	К-изселване	К-механичен прираст
Общ. Хасково	8.5	14.7	-5.9	17.2	22.7	-5.5
с. Александрово	9.7	29.1	-20.6	52.1	16.9	35.1
с. Брягово	15.8	27.0	-12.0	29.3	21.8	7.5
с. Войводово	8.9	13.0	-4.1	18.3	18.6	-0.3
с. Вьгларово	4.2	21.7	-14.3	45.5	27.0	18.5
с. Гарваново	12.7	38.7	-28.7	56.7	28.7	28.0
с. Големанци	6.5	22.0	-13.9	24.5	15.5	9.0
с. Горно Войводино	3.5	10.5	-7.0	82.3	8.8	73.6
с. Гълъбец	2.5	14.9	-12.4	18.7	38.6	-19.9
с. Динево	11.0	22.6	-11.5	27.4	25.0	2.4
с. Долно Войводино	24.9	27.8	-4.4	45.4	24.9	20.5
с. Долно Големанци	6.0	22.5	-17.2	17.2	20.2	-3.0
с. Елена	1.8	39.3	-33.9	46.4	52.7	-6.3
с. Зорница	9.7	16.6	-4.1	37.3	22.1	15.2
с. Клокотница	9.1	24.0	-16.2	42.2	31.8	10.4
с. Книжовник	7.0	31.9	-25.5	28.7	25.5	3.2
с. Козлец	5.5	20.7	-12.4	70.2	18.6	51.7

с. Конуш	10.6	21.8	-12.7	53.7	16.7	37.0
с. Корен	6.3	14.4	-8.1	11.7	35.1	-23.4
с. Криво поле	19.2	16.9	3.1	18.1	26.9	-8.8
с. Любеново	0.0	21.9	-17.5	39.5	21.9	17.5
с. Малевево	9.2	19.9	-9.2	16.9	21.1	-4.3
с. Манастир	6.1	19.8	-13.7	39.6	42.7	-3.0
с. Мандра	8.4	28.5	-20.2	21.0	17.6	3.4
с. Маслиново	18.0	11.7	5.5	29.0	23.5	5.5
с. Момино	0.0	40.0	-40.0	0.0	120.0	-120.0
с. Николово	3.0	44.7	-43.2	41.7	35.8	6.0
с. Нова Надежда	3.1	26.7	-21.4	39.7	22.9	16.8
с. Орлово	4.0	23.2	-16.8	27.2	23.2	4.0
с. Подкрепа	4.6	30.7	-24.5	19.9	26.1	-6.1
с. Родопи	11.1	25.1	-19.5	83.6	22.3	61.3
с. Стамболийски	11.5	26.0	-16.3	12.8	14.5	-1.8
с. Стойково	22.0	26.0	-10.0	38.0	36.0	2.0
с. Текето	2.5	16.8	-12.6	10.9	21.9	-10.9
с. Тракиец	6.5	29.1	-23.3	40.7	25.9	14.9
с. Узунджово	15.5	14.5	-0.2	10.2	26.1	-15.9
гр. Хасково	8.3	13.0	-4.4	14.2	22.3	-8.1
с. Широка поляна	7.9	15.9	-11.3	55.6	24.9	30.6

Източник: Изчислени по данни на НСИ- Текуща демографска статистика

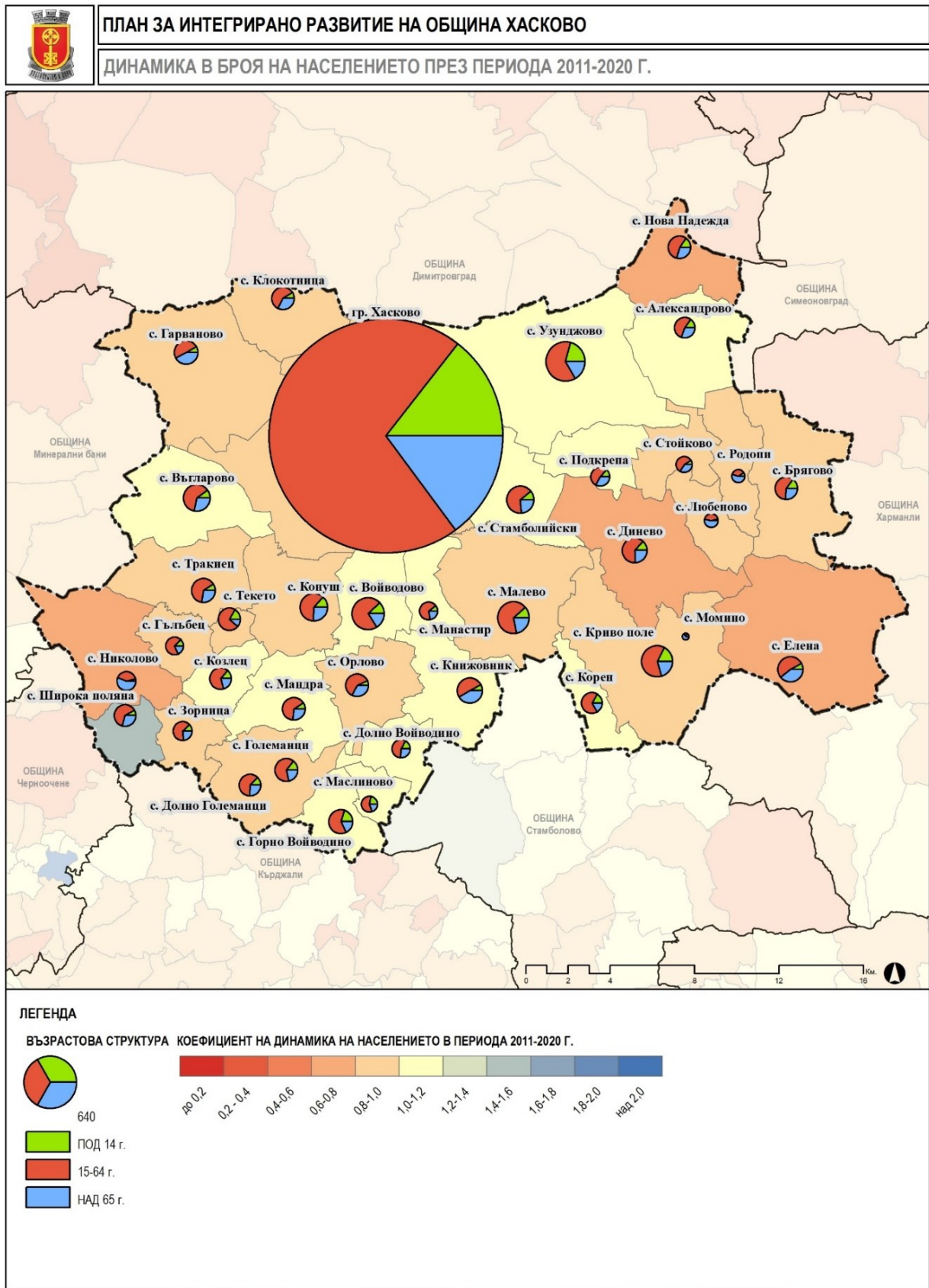
Посочените стойности са определени на базата на средните абсолютни стойности за родените, починалите, заселените и изселените лица, отнесени към 1000 д. от населението. Така сравненията имат обективен характер, независимо от броя на населението на отделните населени места.

Анализът на данните от *таблица 16*, показва в кои населени места от общината протичат по-неблагоприятни демографски процеси. Такива се наблюдават при селата Момино, Гълъбец, Корен, Текето, Елена и др.

Общата констатация за количествените параметри на населението е, че в общината е налице стагниращо демографско състояние. То се изразява в относително устойчиво намаляване на броя на населението, което не е с високи стойности. Това е резултат от

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ХАСКОВО

отрицателния естествен и отрицателния механичен прираст, които също не са високи (фиг.13).

Фиг. 13. ДИНАМИКА В БРОЯ НА НАСЕЛЕНИЕ

➤ **Качествени характеристики на населението**

Освен броя на населението, пълната демографска характеристика на общината включва и анализи и оценки на неговите качествени особености. Такива са половата и възрастовата му структура (по стандартни и специфични възрастови групи), образователното му равнище и етническата му принадлежност.

- Полова структура.

Разпределението на населението на общината по пол е по-добро от това за страната – мъжете са 47,7%, а жените – 52,3% от населението. За страната това съотношение е 48,50 % / 51,5 %. За гр. Хасково броят и относителният дял на жените е малко по-висок от този на мъжете. Съотношението мъже / жени за общинския център е 47,4% / 52,6%, а за селата – 49,3% / 50,7% .

- Възрастова структура.

Предмет на анализ и оценки са т. нар. стандартна и специфична възрастова структура на населението. Стандартната – включва лицата в под трудоспособна, в трудоспособна и в над трудоспособна възраст. Специфичните възрастови групи са лицата съответно: от 0-2; 3-6; 7-14; и 15-18 годишна възраст.

Стандартната възрастова структура е представена чрез данните от таблица 17.

Таблица 17. ПРОМЕНИ В СТАНДАРТНАТА ВЪЗРАСТОВА СТРУКТУРА НА НАСЕЛЕНИЕТО НА ОБЩИНА ХАСКОВО ЗА ПЕРИОДА 2014-2019 Г.

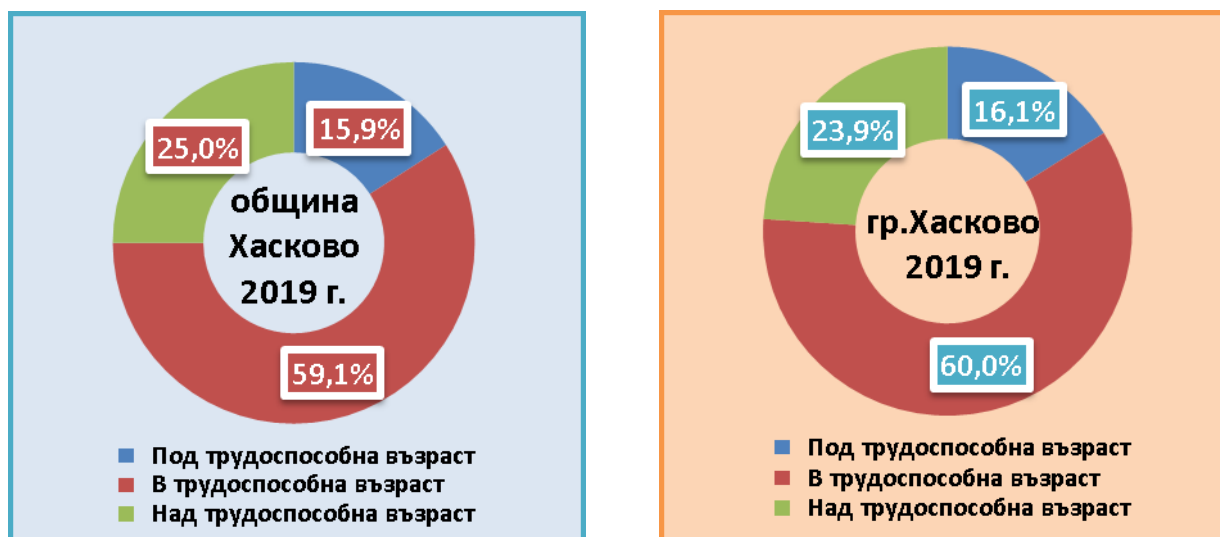
Година	Възрастови категории	Брой		отн. дял (%)	
		Общ ина	гр. Хаск ОВО	Общ ина	гр. Хаск ОВО
2014 г.	Общ брой население	90940	73819	100.0	100.0
	Под трудоспособна. възраст	14280	11723	15.7	15.9
	В трудоспособна възраст	55745	46331	61.3	62.8
	Над трудоспособна възраст	20915	15765	23.0	21.4
2015 г.	Общ брой население	89342	72336	100.0	100.0
	Под трудоспособна. възраст	14001	11478	15.7	15.9
	В трудоспособна възраст	54255	44883	60.7	62.0
	Над трудоспособна възраст	21086	15975	23.6	22.1
2016 г.	Общ брой население	88471	71686	100.0	100.0
	Под трудоспособна. възраст	13890	11372	15.7	15.9
	В трудоспособна възраст	53491	44222	60.5	61.7
	Над трудоспособна възраст	21090	16092	23.8	22.4

2017 г.	Общ брой население	87780	71214	100.0	100.0
	Под трудоспособна. възраст	13928	11410	15.9	16.0
	В трудоспособна възраст	52602	43482	59.9	61.1
	Над трудоспособна възраст	21250	16322	24.2	22.9
2018 г.	Общ брой население	86611	70406	100.0	100.0
	Под трудоспособна. възраст	13784	11348	15.9	16.1
	В трудоспособна възраст	51513	42582	59.5	60.5
	Над трудоспособна възраст	21314	16476	24.6	23.4
2019 г.	Общ брой население	85460	69219	100.0	100.0
	Под трудоспособна. възраст	13582	11131	15.9	16.1
	В трудоспособна възраст	50503	41514	59.1	60.0
	Над трудоспособна възраст	21375	16574	25.0	23.9

Източник: НСИ. Демография, миграция и прогнози

Графичен израз на стандартната възрастова структура на населението на община Хасково към 2014 и 2019 г. е фиг. 14. От нея, както и от данните в таблица 17, се разкриват промените във възрастовата структура на населението. Те засягат и трите възрастови групи. Данните показват, че намалява абсолютният брой на населението в под трудоспособна възраст. Отнесен към общия брой на населението на общината, относителният дял на тази възрастова група показва минимален ръст от 0,2%. По-съществена е промяната в броя и в относителния дял на населението в трудоспособна и в над трудоспособна възраст, които бележат ръст. Очертава се процес на застаряване на населението. Той се подхранва от преминаване на контингенти от лица в трудоспособна възраст в групата на лицата в над трудоспособна възраст.

Процесът на застаряване на населението е характерен и за общинския център. Данните показват, че относителният дял на лицата в групата в над трудоспособна възраст нараства от 21,4,0% на 23,9%. Този процес е с трайно проявление през анализирания период. Като относително благоприятен момент може да се посочи обстоятелството, че населението в под трудоспособна възраст намалява с по-ниски темпове, от темповете на нарастване на броя на лицата в над трудоспособна възраст.

Фиг. 14. СРАВНИТЕЛНИ ДАННИ ЗА ОТНОСИТЕЛНИТЕ ДЯЛОВЕ НА СТАНДАРТНИТЕ ВЪЗРАСТОВИ ГРУПИ В ОБЩИНА ХАСКОВО КЪМ 2014 И 2019 Г.

Продължаващото „свиване“ на контингента от лица в трудоспособна възраст ще има отражение и върху икономически активното население и като част от него на работната сила в общината. В средносрочна и дългосрочна перспектива това може да има неблагоприятно отражение и върху икономическото развитие, което ще изпитва затруднения при осигуряване на работна сила.

За функционирането на някои дейности със социален характер (основно на образованието и на детското здравеопазване) влияние оказва т.нар. специфична възрастова структура на населението. Както бе посочено, тя включва групи от лица от 0 до 18 годишна възраст, диференцирани в няколко групи.

Предмет на аналитичните демографски проучвания е специфичната възрастова структура за 2019 г. Тя е анализирана и по населени места. Целта е да се получи обективна картина за групите от лица в предучилищна и в училищна възраст, които са основните потребители на образователната система. Данните за броя на лицата в специфичните възрастови групи са отразени в таблица 18.

Таблица 18. БРОЙ ЛИЦА В СПЕЦИФИЧНИТЕ ВЪЗРАСТОВИ ГРУПИ НА НАСЕЛЕНИЕТО В НАСЕЛЕНИТЕ МЕСТА НА ОБЩИНА ХАСКОВО – 2019 Г.

Населени места	Общо население	брой лица			
		от 0 до 2	от 3 до 6 г.	от 7 до 14 г.	от 15 до 18 г.
Общ. Хасково	85460	2250	3321	7123	3365
с. Александрово	259	5	11	20	10
с. Брягово	444	15	25	38	19
с. Войводово	1106	30	46	83	26
с. Въгларово	624	10	13	46	22

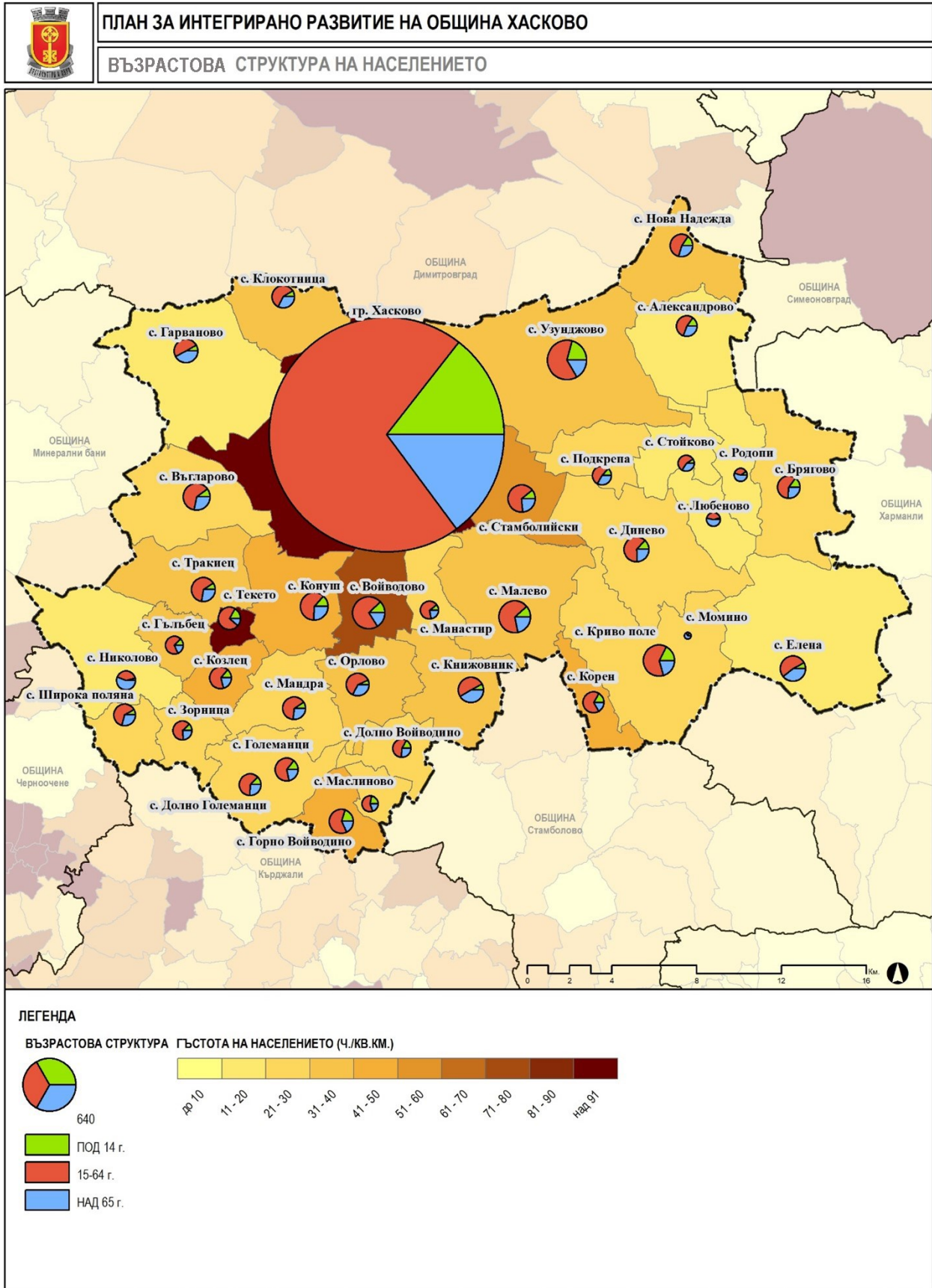
ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ХАСКОВО

с. Гарваново	541	15	15	23	23
с. Големанци	392	11	10	24	14
с. Горно Войводино	214	3	14	31	6
с. Гълъбец	258	4	12	14	9
с. Динево	685	23	58	76	36
с. Долно Войводино	220	14	21	23	17
с. Долно Големанци	436	8	13	25	19
с. Елена	330	2	5	13	5
с. Зорница	243	9	9	8	13
с. Клокотница	495	10	18	19	17
с. Книжовник	497	6	8	35	13
с. Козлец	507	19	16	29	22
с. Конуш	672	17	25	45	28
с. Корен	349	7	10	26	20
с. Криво поле	848	41	45	69	45
с. Любеново	71	1	2	3	0
с. Малевево	1033	29	30	73	34
с. Манастир	215	7	8	10	5
с. Мандра	364	5	11	19	6
с. Маслиново	432	20	27	57	22
с. Момино	14	0	0	3	1
с. Николово	206	1	1	4	2
с. Нова Надежда	434	13	20	38	20
с. Орлово	392	8	9	18	8
с. Подкрепа	203	4	8	10	9
с. Родопи	113	2	6	3	4
с. Стамболийски	727	17	22	52	22
с. Стойково	162	7	7	8	6
с. Текето	380	6	5	32	15

с. Тракиец	486	9	10	28	8
с. Узунджово	1580	67	83	187	90
гр. Хасково	69219	1801	2693	5923	2743
с. Широка поляна	309	4	5	8	6

Източник: НСИ. Текуща демографска статистика

Прегледът на данните, включени в *таблица 18 и фиг.15* показват, че във всяко населено място в общината има лица в специфичните възрастови групи. Местните власти са задължени да осигурят условия за обхващането им в задължителните образователни степени (подготвително, предучилищно и основно училищно образование). Наличието на определен минимум лица в предучилищна и училищна възраст в по-големите села на общината, е основание в тях да функционират основни училища. Към тях се превозват и ученици от близките населени места, в които няма действащи училища.

Фиг. 15. ВЪЗРАСТОВА СТРУКТУРА НА НАСЕЛЕНИЕТО НА ОБЩИНА ХАСКОВО

• **Образователна структура на населението**

За разлика от другите качествени характеристики на населението, информацията за образователната му структура се осигуряват по време на съответните преброявания на населението и на жилищния фонд. В настоящия анализ се разглежда образователното равнище на населението по данни от преброяването през 2011 г. Данните показват следната образователна структура за населението над 7 годишна възраст, което е с:

- висше образование - 15729 души, или 17,9% ;
- средно образование – 37588 души , или 48,2%;
- основно образование – 20838 души 23,8%;
- начално и по-ниско образование - 11803 души , или 13,5%;
- неграмотни лица - 1600 души или 1,8%.

В сравнение с относителните дялове на различните образователни нива на населението, прави впечатление, че населението на община Хасково е с по-неблагоприятна образователна структура. В общината преобладават лицата с по-ниско (основно и по-ниско) образователно ниво. Графична представа за това съотношение (община – страна) дава фиг. 16.

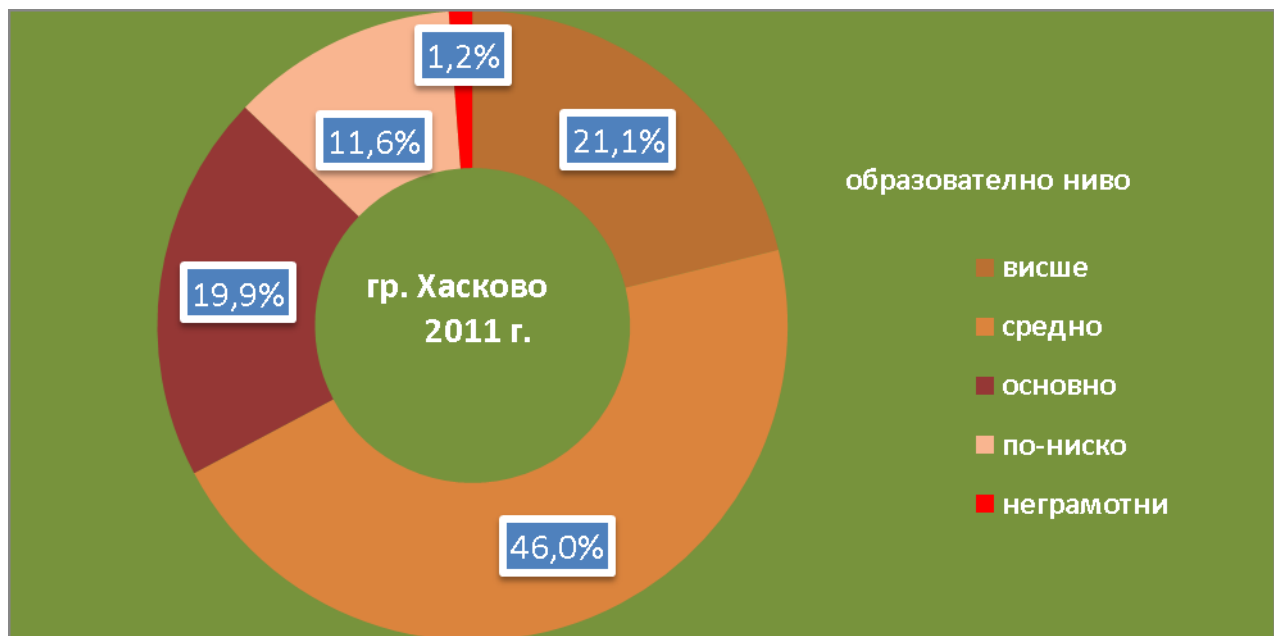

Фиг. 16. ОБРАЗОВАТЕЛНА СТРУКТУРА НА НАСЕЛЕНИЕТО НА ОБЩИНА ХАСКОВО – 2011 Г.

Образователната структура на населението, разгледана по населени места показва интересни особености. С най-голям брой лица с висше образование са гр. Хасково (3630 души). Визуална представа за образователната структура на гр. Хасково дава фиг. 17.

Прегледът на данните показва, че в някои от малките населени места броят и относителният дял на лицата с висше образование е относително по-висок, в сравнение с по-многолюдни села. В селата Книжовник и Николово относителният дял на лицата с висше образование е съответно 8,1 и 8,2% от населението над 7 годишна възраст. Подобен относителен дял на високообразовано население имат и селата Клокотница, Конуш и др.

По-висок от средния за общината относителен дял на неграмотните лица има в някои от селата – с. Зорница (15,0% от населението над 7 годишна възраст), с. Горно Войводиново (16,3%), с. Долно Войводиново (13,5%) и др.

Фиг. 17. ОТНОСИТЕЛЕН ДЯЛ НА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА СТРУКТУРА НА НАСЕЛЕНИЕТО НА ОБЩИНА ХАСКОВО – 2011 Г.

Сравнително високият дял на по-ниско образованото население е проблем с квалификационните умения на работната сила. Този тип лица са трудно пригодими за повишените изисквания на пазара на труда.

- Етническа структура на населението

Етническата структура на населението показва, че основната част от него се самоопределя като българи. На втора място е турската етническа група. От всички лица изявили желание да обявят доброволно етническата си принадлежност, 74,3% се самоопределят като българи, 19,6% - турци, а 4,5% като роми.

➤ **Икономическа активност на населението**

Поради липсата на статистическа информация за икономическия статус на населението по населени места, анализите и оценките на икономическата му характеристика са на ниво „община“.

- Икономически активно население

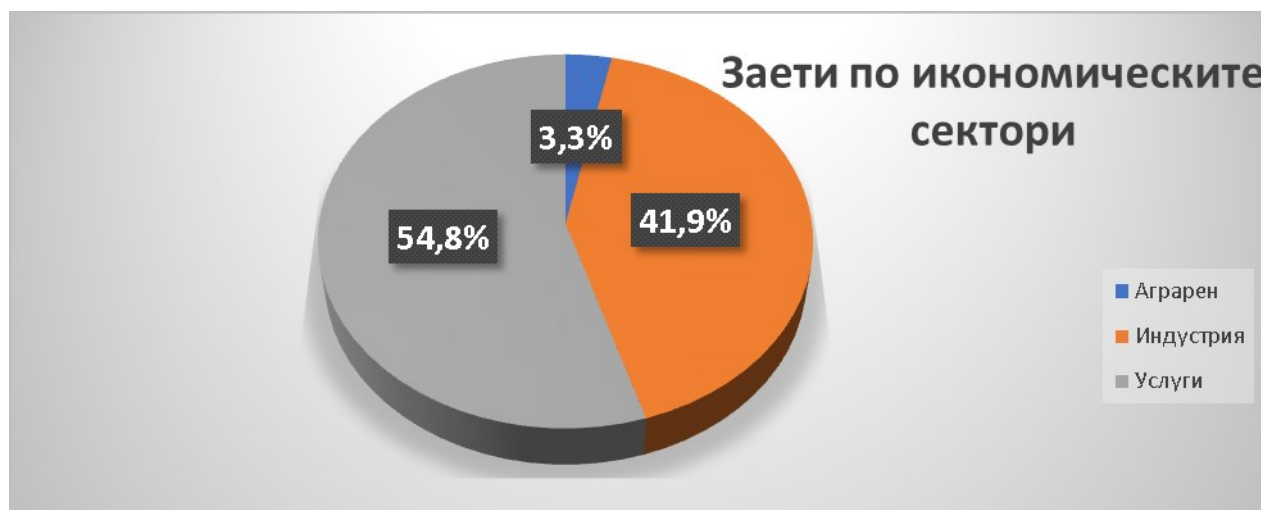
В категорията „икономически активно население“ попадат лицата във възрастовата група над 15 години. Техният брой в община Хасково към 2019 г. възлиза на 43 485 д. Този брой не се променя съществено за последните 6 години. Коефициентът на икономическа активност е 72,9 и е съизмерим със средния за област Хасково – 71,1.

Безработни лица

Заетите лица, включват както наетите по трудови взаимоотношения, самонаетите и работодателите. Към 2018 г. общият им брой е 24 137 д, от които:

- Заети в нефинансовите предприятия 24 137 души.
- Наети общо в нефинансов и финансов сектор (без самонаети и работодатели) – 19790 души

Структурата на заетите в нефинансовите предприятия по основните сектори на икономиката (като относителен дял – в %) е представена на *фиг. 18*.

Фиг. 18. СТРУКТУРА НА ЗАЕТИТЕ В НЕФИНАНСОВИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ В ОБЩИНА ХАСКОВО ПО ИКОНОМИЧЕСКИ СЕКТОРИ – 2018 Г.

Основната част от наетите по трудови взаимоотношения в аграрния сектор са в селското и част от тях - в горското стопанство. Заетите, в т.ч. и наетите, в сектор „Индустрия“ – са основно в преработващата промишленост. От наетите в сектора на услугите с по-висок брой са наетите в икономически дейности „Търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети“, „Транспорт, складиране и пощи“, „Строителство“ „Хуманно здравеопазване“ и др.

Регистрираните безработни са част от икономически активното население. Безработицата е един от индикаторите за жизнеността на местната икономика.

Към 31.01.2021 г. общият брой на регистрираните в Бюрото по труда - Хасково безработни лица 3076 (общо от общини Хасково, Минерално бани, Стамболово и Маджарово), от които 1743 имат професионална квалификация (в т.ч. 1027 – специалисти и 716 – с работническа професия), основно разпределени по следните области на образование :

- техника и технологии – 367 лица;
- обществено-икономически и право – 336 лица;
- услуги, транспорт, охрана и др. – 125 лица;
- селско стопанство – 62 лица;
- здравеопазване – 42 лица;
- образование – 39 лица;

Към 31.01.2021 г. конкретните данни за безработните лица **само за община Хасково** са както следва:

- Общ брой на регистрираните безработни лица – 2566 души.
- Безработни лица до 29 г. (младежка безработица) – 158 души.
- Регистрирани безработни с регистрация повече от 1 год.- 252 души.
- Равнище на безработица (%) - 17,6.

Основен индикатор за безработицата е нейното равнище. За 2020 г. тя е със стойност – 5,9%, при средна за страната – 7,0% и за област Хасково – 6,6%.

По данни на Бюрото по труда – Хасково в пазара на труда в 4-те общини, обслужвани от Бюрото по труда – Хасково, търсенето на работна сила в отделните сектори и икономически дейности е следното:

- *Туристически брани* (икономическа дейност „Хотелиерство и ресторантьорство“) са заявени общо 228 свободни работни места/СРМ/ по следните професии: Готвачи - 45, помощник-готвачи - 20, сервитьори-77, бармани – 20, камериерки – 62.
- *Сектор „Индустрия“* - заявени общи 143 СРМ основно за машинни оператори и монтажници, както и 70 СРМ за заварчици, шлосери и стругари.
- *Икономическа дейност „Транспорт, складиране и пощи“* са заявени 146 СРБ основно за шофьори, като 133 от тях за тежкотоварни автомобили.
- *В текстилната промишленост* са обявени 73 СРМ.
- В началото на учебната година се заявяват СРБ за висш педагогически персонал.

2.4.2. Изводи за демографското състояние

Подобните анализи на състоянието и тенденциите в демографското развитие на община Хасково за периода 2014-2019 г. дават основание да бъдат формулирани следните изводи:

- По отношение на динамиката в броя на населението (с тенденция за намаляване на неговата численост) община Хасково **попада в категорията на общините с процеси на обезлюдяване и на демографска стагнация.**
- Обезлюдяване на общината е **резултат от отрицателния естествен и отрицателния механичен прираст на населението.** Отрицателните стойности на естествения и на механичния прираст са характерни за почти всички населени места в общината.
- Макар и с отрицателни стойности на естествения прираст -6,9‰ (2019 г.), общината е в по-благоприятна позиция от област Хасково (-8,7‰ - 2019 г.) и е около средния за страната – 6,7 ‰ (2019 г).
- За анализирания 6 годишен период се констатира **устойчиво равнище на раждаемостта**, която е по-добра от средната за област Хасково и за страната.

Същевременно се наблюдава устойчиво, по-високо равнище на смъртността, което е и причина за формиране на отрицателен естествен прираст.

- **Макар и устойчива, раждаемостта не е в състояние да обезпечи демографска жизненост** на общината, което дава отражение и върху възрастовата структура на населението.
- Стандартната възрастова структура очертава тенденция на **траен процес на застаряване на населението**. Нарастването на относителния дял на лицата в над трудоспособна възраст е за сметка на дела му в трудоспособна възраст, което има отражение върху количествените параметри на работната сила.
- **Образователната структура на населението не е с добри параметри**. С изключение на гр. Хасково, в останалите населени места е висок дялът на по-ниско образованите лица (с основно и по-ниско образование).
- Общината е с **висок коефициент на трудова заетост** при висок относителен дял на активното население.
- **Безработицата е с ниски стойности** на основните показатели и не е сериозен проблем в пазара на труда в общината. За целия анализиран период равнището на безработица е по-ниско от средното за страната и за област Хасково;
- Данните от пазара на труда сочат, че отделни сектори, и икономически дейности (Туризм, Индустрия, Транспорт, тескилна промишленост и др. **изпитват потребности от добре квалифицирана работна сила**.

2.4.3. Социална инфраструктура (бюджетни услуги)

Обект на аналитичната част на ПИРО – Хасково 2021-2027 г. са социалните дейности, които са ангажимент на държавата и на местните власти. Същите са с публично финансиране и цялостно управление. В категорията „бюджетни“ социални услуги попадат:

- Образователните дейности и свързаната с тях образователна инфраструктура на предучилищното и училищно (общо и професионално) и висшето образование.
- Здравеопазването, включващо извънболничната и болнична помощ и свързаните с тях лечебни заведения, училищното здравеопазване, спешната медицинска помощ и детските ясли.
- Дейностите по социално подпомагане на определени категории лица и обектите, в които се реализират този тип социални услуги.
- Обектите на културата и културните институции, в които се реализират различните видове културни дейности.
- Спорът и свързаните с него спортни клубове и спортни обекти.
- Държавното и местното управление – обслужващи институции на държавната, съдебната и местната власт.

Съобразно методическите изисквания за изработване на ПИРО, в аналитичните части на същите се анализира и оценява:

- състоянието на отделните бюджетни услуги към 2019 г.;

- тенденциите в досегашното им развитие за ретроспективен 5 или 6 годишен период (2014 – 2019 г.).

На основата на извършените анализи и оценки на бюджетните услуги се формулират изводи и се извеждат проблеми в развитието на същите. Изводите и разкритите проблеми се използват при S W O T анализа на ПИРО – Хасково 2021-2027 г.

➤ Предучилищно и училищно образование

Анализите и оценките на предучилищното и училищно образование в общината се базират на официална статистическа информация и от теренни проучвания. На територията на община Хасково са представени предучилищното образование, осъществявано в детски градини (ДГ), общото и професионалното училищно образование, реализирано в два типа общообразователни училища – основни и средни училища.

• *Предучилищно образование*

Община Хасково е с добре организирана мрежа от детски заведения. Предучилищното образование е насочено към обхващане за обучение и за предучилищна подготовка на определен възрастов контингент от населението – лицата от 3 до 6 годишна възраст. То се реализира в детски заведения, които в действащата нормативна уредба (*Закон за предучилищното и училищното образование – 2015 г.*) и са регламентирани като *Детски градини (ДГ)*.

Броят и капацитетът (брой места и брой групи) на ДГ се определя от броя на лицата във възрастовата група от 3 до 6 годишна възраст, както и от действащите нормативи за минимален брой деца за образуване на детска група.

Същите са представени не само общо за общината, а и по населени места.

През учебната 2019/2020 г. в община Хасково са действали общо 12 ДГ. Броят и капацитетът на ДГ за периода 2014-2019 г. са представени в таблица 19.

Таблица 19. ПРОМЕНИ В БРОЯ И КАПАЦИТЕТА НА ДЕТСКИТЕ ГРАДИНИ В ОБЩИНА ХАСКОВО ЗА ПЕРИОДА 2014-2019 Г.

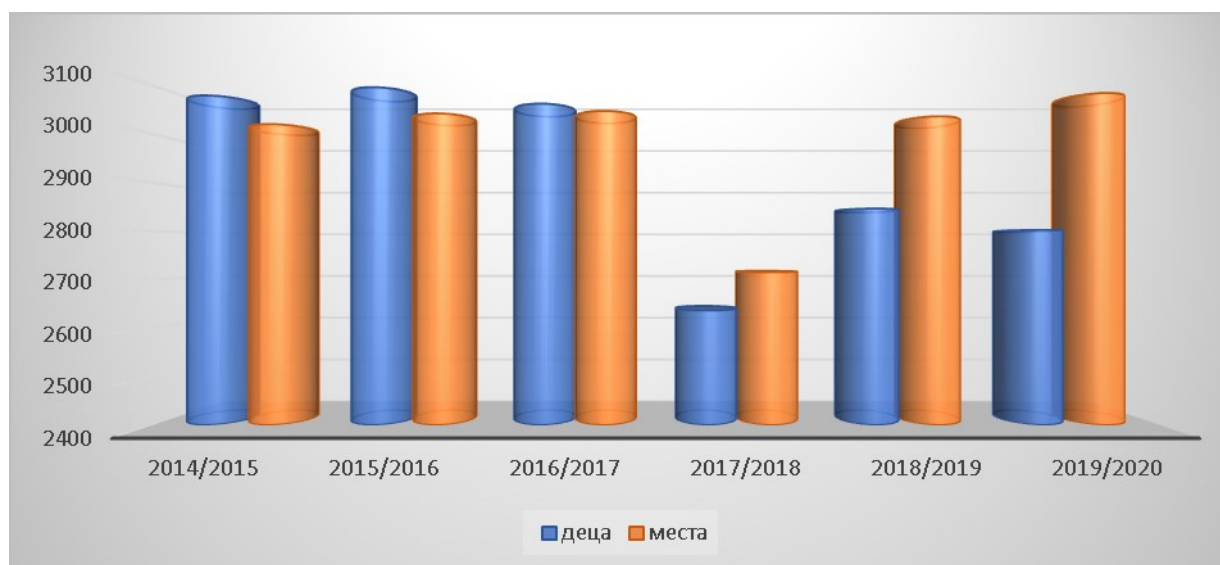
			общо	на 100 деца			
2014/2015	12	3079	3020	98.1	252	121	25
2015/2016	12	3096	3042	98.3	244	124	25
2016/2017	12	3062	3047	99.5	242	124	25
2017/2018	11	2636	2715	103.0	213	106	25
2018/2019	12	2846	3036	106.7	232	119	24
2019/2020	12	2802	3084	110.1	236	119	24

Източник: НСИ. Образование и учене през целия живот

С изключение на учебната 2017/2018 г., в останалите години от анализирания период, няма промени в мрежата от ДГ в общината. Динамиката в броя на обхванатите деца е резултат от колебанията в раждаемостта, която е с тенденция на леко намаляване.

Капацитетът на детските градини е съобразен с броя на обхванатите деца. Наличните места в ДГ за последните 6 години остава почти непроменен. Поради намаляване на броя на обхванатите деца през последните три години на 6 годишния анализиран период в сравнение с първите три години е на лице и малко по-висока осигуреност с налични места в ДГ. Така на 100 деца се падат малко над 100 места. Средната пълняемост на 1 група в ДГ е в рамките на действащите нормативи. В отделните години тя варира между 24 и 25 деца в една група.

Визуална представа за динамиката в броя на децата и на наличните места в детските заведения на община Хасково дава *фиг.19*.

Фиг. 19. ПРОМЕНИ В БРОЯ НА ОБХВАНАТИТЕ МЕСТА И БРОЯ НА НАЛИЧНИТЕ МЕСТА В ДГ В ОБЩИНА ХАСКОВО ЗА ПЕРИОДА 2014-2019 Г.

Разположението на ДГ по населени места показват, че седалищата на 12-те ДГ са гр. Хасково и с. Конуш. Броят и капацитетът на ДГ по населени места са представени чрез данните в *таблица 20*.

Таблица 20. ТЕРИТОРИАЛНО РАЗПОЛОЖЕНИЕ НА МРЕЖАТА ОТ ДЕТСКИ ЗАВЕДЕНИЯ В ОБЩИНА ХАСКОВО – УЧЕБНА 2019/2020 Г.

Населено място	Име на ДГ	Капацитет					
		обхванати деца			брой групи		
		Общо	в т.ч. до 3 г.	6 годишни	общо	В т.ч. яслени	Подготвителни
гр. Хасково	ДГ № 1 „Ян Бибиан“; ул. „Македония“ № 32	118	16	24	5	1	21
	Филиал – ул. Брезник“ №5	72	-	16	3	-	1
	ДГ № 3 „Зорница“; ул. „Св. Св. Кирил и Методий“ № 2	136	25	30	5	1	1

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ХАСКОВО

<i>гр. Хасково</i>	Филиал - ул. „Добруджа“ № 59-63	145	26	25	6	1	1
<i>гр. Хасково</i>	ДГ № 11 „Елхица“; ул. „Танкист“ № 1	130	-	33	5	-	1
	Филиал – ул. „ Стефан Караджа“	141	19	28	5	1	1
<i>гр. Хасково</i>	ДГ № 15 „Слънце“; ж.к. „Орфей“	155	-	45	6	-	2
	Филиал - ж.к. „Орфей“	122	54	21	6	3	1
<i>гр. Хасково</i>	ДГ № 16 „Славейче“; ул. „Св. Св. Кирил и Методий“ № 92 - 96	119	13	42	5	1	1
	Филиал – ул. „Пловдивска“ № 1	88	9	-	4	1	-
<i>гр. Хасково</i>	ДГ №17„Иглика“; ул.„Ген Скобелев“№11	122	12	28	5	1	1
	Филиал – ул. „Червена стена“	83	11	21	4	1	1
<i>гр. Хасково</i>	ДГ № 18 „8 - ми март“; ул. „Щерю Вапцаров“ № 9а	141	-	59	5	-	2
	Филиал – ул. „Оборище“ № 40	122	40	-	5	2	-
<i>гр. Хасково</i>	ДГ № 19 „Щурче“; ул. „Пролетарска“№ 5	112	11	25	5	1	1
	Филиал – „Ст. Стамболов“ № 7	111	11	20	5	1	1
<i>гр. Хасково</i>	ДГ № 20 „Весели очички“;ул. „Филип Тотю“ № 4	181	-	60	6	-	2
	Филиал – „Булаир“ № 1	98	46	-	4	2	-
<i>гр. Хасково</i>	ДГ № 22 „Звънче“; ул. „Дружба“ № 10	150	21	26	6	1	1
	Филиал – ул. „Буря“ № 2	143	31	26	6	2	1
<i>гр.Хасково</i>	ДГ по изкуства; ул. „Петър Берковски“ 7	87	-	29	4	-	1
	ДГ № 21 „Вихрогонче“						
с. Узунджово	ДГ № 21 „Вихрогонче“	62	13	8	3	1	1
с. Вьгларово	ДГ № 21 „Вихрогонче“	14	-	1	1	-	-
с. Войводово	ДГ № 21 „Вихрогонче“	23	-	7	1	-	-
с. Брягово	ДГ № 21 „Вихрогонче“	21	-	6	1	-	-
с. Козлец	ДГ № 21 „Вихрогонче“	26	-	3	1	-	-
с. Динево	ДГ № 21 „Вихрогонче“	32	-	7	1	-	-
с. Книжовник	ДГ № 21 „Вихрогонче“	24	-	9	1	-	-
с. Конуш	ДГ № 21 „Вихрогонче“	25	-	7	1	-	-
с. Стамболийски	ДГ № 21 „Вихрогонче“	16	-	5	1	-	-
с. Мандра	ДГ № 21 „Вихрогонче“	19	-	4	1	-	-
с. Криво поле	ДГ № 21 „Вихрогонче“	23	-	6	1	-	-
с. Малеве	ДГ № 21 „Вихрогонче“	51	-	10	2	-	1

Източник: Общинска администрация Хасково

ДГ №21 „Вихрогонче”, с. Конуш има 12 филиала в 12 населени места на Община Хасково, както следва:

- Филиал Брягово - 1 смесена група.
- Филиал Войводово- 1 смесена група.
- Филиал Вьгларово - 1 смесена група.
- Филиал Динево - 1 смесена група.
- Филиал Книжовник - 1 смесена група.
- Филиал Козлец - 1 смесена група.
- Филиал Конуш - (седалище с адрес на управление) -1 смесена група.
- Филиал Криво поле -1 смесена група.
- Филиал Малево - 1 група- ДГ; 1 група-ПГ.
- Филиал Мандра - 1 смесена група.
- Филиал Стамболийски - 1 смесена група.
- Филиал Узунджово - 2 групи - ДГ; 1 група ясла.

Яслени групи са разкрити в 10 ДГ в гр. Хасково и в ДГ „21“, в с. Узунджово (1 група). Поради малкия брой на децата във филиалите на ДГ № 21 „Вихрогонче“ групите са смесени и обхващат деца от различни възрасти. Тази ДГ е със статут на „средишна“.

- **Училищно образование**

Образователната система (в частта ѝ училищно образование) е представена от мрежа от два вида училища:

- Общобразователни.
- Професионални.

Застъпеността на образователната степен в отделните училища (начална, основна, средна) е функция от наличието на достатъчни контингенти от лица в съответната възрастова група.

- **Общо образование**

По сега действащата нормативна база в сферата на образованието, основната степен на образователно равнище (I – VII / VIII клас) е задължителна. Това е и причината в училищната мрежа да преобладават основните училища. Всички общобразователни училища в община Хасково са от типа „неспециализирани“.

През учебната 2019/2020 г. училищната мрежа в община Хасково включва 19 общобразователни училища. Данните за броя на училищата и техния капацитет през анализирания период са представени в таблица 21.

Таблица 21. БРОЙ И КАПАЦИТЕТ НА ОБЩООБРАЗОВАТЕЛНИТЕ УЧИЛИЩА В ОБЩИНА ХАСКОВО – 2014 - 2019 Г.

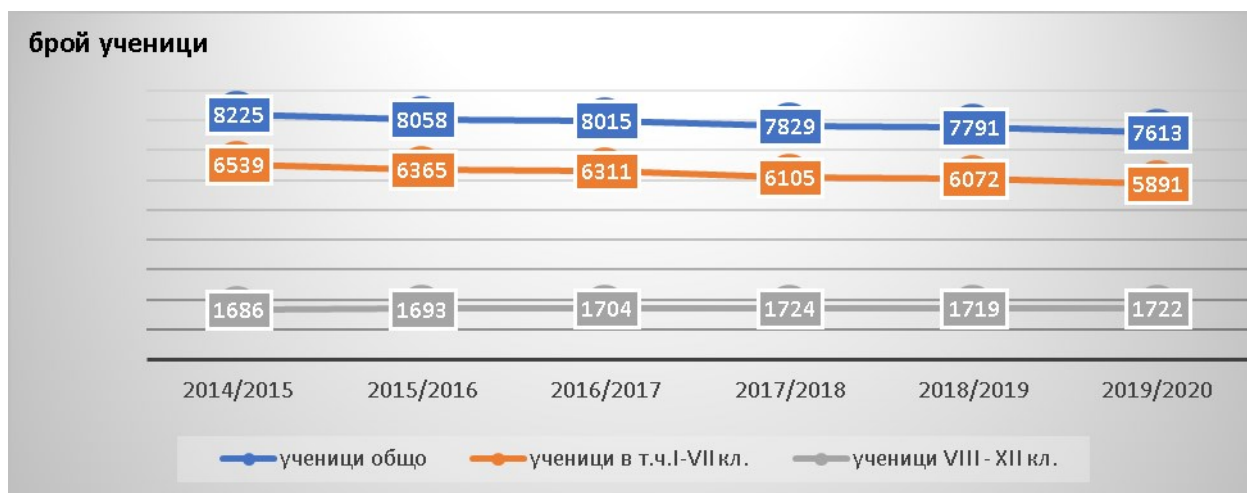
Учебна година	Училища	Ученици	Паралелки	Ср. бр. у-ци в паралелка
2014/2015	20	8225	369	22.3
2015/2016	20	8058	358	22.5
2016/2017	20	8015	363	22.1
2017/2018	20	7829	349	22.4
2018/2019	20	7791	347	22.5
2019/2020	20	7613	343	22.2

Източник: НСИ. Образование и учене през целия живот

Данните от таблица 21 показват, че през учебната 2019/2020 г. мрежата, включва общо 20 общообразователни училища.

Броят на учениците в общото образование бележи трайна тенденция на намаление. За анализирания 6 годишен период той е с 612 ученика по-малко. Това е резултат от продължаващото неблагоприятно демографско развитие и свързания с това спад в контингентите от лица в училищна възраст.

Разпределението на учениците в отделните степени на общообразователния процес показва, че основната част от тях са в началната и основната образователна степен. В основното образование са обхванати между 77 -79% от общия брой на учениците. Това личи и от фиг. 20.

Фиг. 20. ДИНАМИКА В БРОЯ НА УЧЕНИЦИТЕ В РАЗЛИЧНИТЕ ЕТАПИ НА ОСНОВНАТА И СРЕДНАТА ОБРАЗОВАТЕЛНА СТЕПЕН В ОБЩИНА ХАСКОВО – УЧЕБНА 2019/2020 Г.

От общия брой на общообразователните училища – 20 – 17 са неспециализирани, а 3 са специализирани училища. Към специализираните училища се отнасят 1 езикова гимназия, 1 природо-математическа гимназия и 1 спортно училище.

По застъпената степен на общото образование (начален етап на основната образователна степен, прогимназиален етап на основната образователна степен и средното образование) мрежата от общообразователни училища включва:

- 1 начално училище (НУ) – в гр. Хасково;

- 14 основни училища (ОУ), от които 7 в гр. Хасково и 7 в селата Динево, Узунджово, Долно Големанци, Войводово, Конуш, Книжовник и Малево;
- 2 Средни училища (СУ) – в гр. Хасково;
- 1 Езикова гимназия – в гр. Хасково;
- 1 Природо-математическа гимназия – в гр. Хасково.
- 1 Спортно училище в гр. Хасково.

Специализираните училища в гр. Хасково са с надобщинско значение. В тях се обучават ученици и от останалите общини в област Хасково.

Мрежата от общообразователни училища в община Хасково през учебната 2019/2020 г. по населени места е представена в таблица 22.

Таблица 22. ТЕРИТОРИАЛНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ОБЩООБРАЗОВАТЕЛНИТЕ УЧИЛИЩА В ОБЩИНА ХАСКОВО – УЧЕБНА 2019/2020 Г.

Населено място	Вид и име на общообр. у--ще (основно, СУ, по изкуствата)	Брой ученици	Брой паралелки	Брой класни стаи
гр. Хасково	НУ „Георги С. Раковски“	237	13	11
гр. Хасково	ОУ „Любен Каравелов“	325	16	24
гр. Хасково	ОУ „Никола Й. Вапцаров“	304	16	18
гр. Хасково	ОУ „Св. Иван Рилски“	1050	43	43
гр. Хасково	ОУ „Св. Св.. Кирил и Методий“	119	7	33
гр. Хасково	ОУ „Св.. Климент Охридски“	599	26	24
гр. Хасково	ОУ „Христо Смирненски“	771	32	40
гр. Хасково	ОУ „Шандор Петьофи“	357	18	26
гр. Хасково	СУ „Васил Левски“	735	31	39
гр. Хасково	СУ „Св. Паисий Хилендарски“	619	30	32
гр. Хасково	СУ „Стефан Караджа“	217	10	18
гр. Хасково	ПМГ „Акад. Боян Петканчин“	725	28	37
гр. Хасково	ЕГ „Проф. Д-р Асен Златаров“	912	35	35
с. Книжовник	ОУ „Васил Левски“	103	7	10
с. Узунджово	ОУ „Любен Каравелов“	238	13	13
с. Конуш	ОУ „Св. Св.. Кирил и Методий“	96	7	15
с. Малево	ОУ „Св. Св.. Кирил и Методий“	120	7	8
с. Войводово	ОУ „Христо Ботев“	80	7	10
с. Динево	ОУ „Христо Ботев“	48	4	4
с. Д. Големанци“	ОУ „Христо Ботев“	53	4	7

Източник: Общинска администрация Хасково

Някои от общообразователните училища в общината са със статут на „средищни училища“. Такива са основните училища в селата Динево, Долно Големанци, Книжовник, Конуш, Малево, Войводово и Узунджово. С такъв статут са и две училища в гр. Хасково – ОУ „Хр. Смирненски“ и СУ „Васил Левски“. В тях се обучават и ученици от близки села, в които няма действащи училища.

За решаване на законовото право за осигуряване на условия за образование, местната власт на община Хасково е създавала съответната организация за обхващане на децата в ученическа възраст от населените места без действащи училища. Това се постига чрез ученически пътувания към съответните средищни училища.

Най-голям е броят на пътуващите ученици към ОУ „Св. Св. Кирил и Методий“ в с. Конуш – 68 ученика от съседните села, в които няма действащи училища. Към средищното училище в с. Войводово пътуват 29 ученика, а към средишните училища в с. Узунджово и гр. Хасково пътуват по 33-34 ученика. За превоза на учениците са осигурени 5 училищни автобуса движещи се по 6 маршрута свързващи средишните училища със селата без действащи училища.

- **Професионално образование**

През учебната 2019/2020 г. в община Хасково има 6 професионални гимназии (ПГ). Всички те са в гр. Хасково. Четири от тях (ПГ по туризъм „Ал. Паскалев“, ПГ по лека промишленост „Райна Княгиня“, ПГ по механоелектротехника „Стойчо и Кица Марчеви“ и ФСГ „Атанас Буров“) са с държавно финансиране, а останалите 2 (ПГ по транспорт и аграрни науки „Н.Й.Вапцаров“, ПГ по дървообработване и строителство „Цар Иван-Асен П“) с общинско финансиране.

Професионалните направления, застъпени в трите ПГ са съобразени с водещи икономически дейности в общината. Професионалните гимназии и капацитетът им (брой ученици и паралелки) са показани в таблица 23.

Таблица 23. КАПАЦИТЕТ НА ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ УЧИЛИЩА В ОБЩИНА ХАСКОВО – ЗА ПЕРИОДА 2014-2020 Г.

Учебна година	Училища	Паралелки	Учители	Ученици	Бр. у-ци в парал.
2014/2015	8	109	260	2635	24.2
2015/2016	8	101	253	2470	24.5
2016/2017	7	98	239	2341	23.9
2017/2018	7	98	239	2341	23.9
2018/2019	7	111	227	2530	22.8
2019/2020	7	103	237	2410	23.4

Източник: НСИ. Образование и учене през целия живот

По данни на общинска администрация броят на ПГ е 6, а броят на учениците – 2537.

Броят на ПГ и капацитетът на професионалните училища в община Хасково към учебната 2020/2021 г. са показани с данните от таблица 24.

Таблица 24. БРОЙ И КАПАЦИТЕТ НА ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ ГИМНАЗИИ В ОБЩИНА ХАСКОВО ПРЕЗ УЧЕБНАТА 2020/2021 Г.

Населено място	Вид и име на ПГ	Брой ученици	Брой паралелки	Брой класни стаи/ кабинети, работилници
гр. Хасково	ПГТАТ „Н. Й. Вапцаров“	249	14	12 класни стаи, 4 кабинета по спец. предмети, 3 компютърни кабинета, 7 учебни Работилници
гр. Хасково	ПГДС „Цар Иван Асен II“	612	24	Класни стаи -24 Кабинети-15 Работилници-6
гр. Хасково	ПГТ „Александър Паскалев“	451	20	Класни стаи – 7 Кабинети -3 Работилници-5 Физкултурен салон -1 Ателие -1
гр. Хасково	ПГЛП „Райна Княгиня“	318	15	17
гр. Хасково	ПГМЕТ „Стойчо и Кица Марчеви“	273	15	45
гр. Хасково	ФСГ „Атанас Буров“	634	27	28

Източник: Общинска администрация.

- **Висше (колежанско) образование**

Общинският център- гр. Хасково е един от 52-та университетски центрове в страната. Висшето образование в общината е представено от 2 звена, филиали на други университети. Едното университетско звено – Регионален център за дистанционно

обучение-Хасково към Университета за национално и световно стопанство. Второто университетско звено също е Филиал на Тракийския университет-Стара Загора. Този филиал е създаден на базата на някогашния Медицински колеж – Хасково.

През учебната 2019/2020 г. в двата университетски филиала в гр. Хасково са се обучавали 946 студенти. От тях 850 са в бакалавърската, а 96 – в магистърската степен на висшето образование. Общият брой на преподавателите в двата филиала е 34, от които само 8 са на постоянна работа (основен трудов договор).

- **Състояние на материалната база**

Провежданата от местните власти политика в областта на образованието включва и мерки за осигуряване на инвестиции за подобряване материалната база на училищата и на детските заведения. Оценките за състоянието на училищната база и тази на детските градини е положителна. Наред с ежегодните ремонти по освежаване на класните стаи и останалите помещения в училищата са осъществявани и дейности по подобряване на физическите качества на образователната инфраструктура.

В анализирания период са осъществени дейности по подобряване на материалната база на образователните институции – подмяна на дограми, ремонт на покриви, саниране на външни стени и др. По одобрен и финансиран по ОПРР проект „Подобряване на образователната инфраструктура чрез реконструкция/ремонт, обновяване и въвеждане на мерки за енергийна ефективност в училища и детски градини в гр. Хасково са обновени две училища ОУ „Иван Рилски“ и ОУ „Шандор Петьофи“ и четири детски градини с по две сгради. .

Обобщената констатация за състоянието на материалната база на образованието е, че тя е в добро физическо състояние за провеждане на качествен учебно-възпитателен процес.

- **Здравеопазване**

Функциите на община Хасково в сферата на здравеопазването са силно представени. Това се дължи на общинския център – гр. Хасково, който е най-големият селищен център на област Хасково, с най-голям брой население. Това предопределя и големи по мащаб потребности от здравни грижи, които са ангажимент основно на държавата и на общината. Частният сектор също участва, макар и не така масово, в здравеопазването в общината. Лечебните заведения, разположени на територията на общинския център – за болнична и за специализирана извънболнична лечебна дейност - в определени случаи обслужват и населението от съседните общини, т.е. те изпълняват надобщински функции.

Организацията на здравеопазването на територията на община Хасково е съобразена с изискванията на два основни закона – Закона за здравеопазване и Закона за лечебните заведения.

Обект на анализ и оценки са двете основни направления в здравеопазването на общината:

- *Извънболничната медицинска и дентална помощ.*
- *Болничната лечебна помощ.*

За анализите и оценките на състоянието на здравеопазването е ползвана информация от Регистъра на лечебните заведения за извънболнична и болнична помощ,

поддържан от РЗИ – Хасково и от НСИ – Районите, областите и общините в Р. България.

- **Извънболнична първична медицинска помощ**

Лечебните заведения за извънболнична медицинска помощ са регистрирани като амбулатории, които по своите функции и в зависимост от обслужващите ги лекари са два вида – индивидуални и групови практики.

Регистрирани индивидуални практики.

Амбулаториите за индивидуална практика за първична медицинска помощ (АИППМП) се обслужват от общопрактикуващи лекари. В Регистъра на извънболничните лечебни заведения, поддържан от РЗИ – Хасково, броят на този тип амбулатории в община Хасково към м. юни 2020 г. е 19, основната част от които са регистрирани в гр. Хасково. Три лекарски практики са със седалища в селата Конуш, Книжовник и Узунджово. Здравно осигурените пациенти от селата Криво поле, Елена, Големанци и Вългарово се обслужват от лекари, чиято практика е регистрирана в гр. Хасково.

Регистрирани групови практики.

Към 2020 г. на територията на общината са регистрирани и осъществяват дейност 5 групови практики за първична медицинска помощ. Те също се обслужват от общопрактикуващи лекари. Груповите практики са със седалища в гр. Хасково, като две от тях обслужват и пациенти от селата Войводово и Мандра.

- **Извънболнична специализирана медицинска помощ**

Регистрирани индивидуални практики. В регистъра на РЗИ – Хасково са включени общо 101 индивидуални практики за специализирана медицинска помощ, обслужвани от лекари-специалисти. Всички те са със седалище гр. Хасково. Твърде високият брой на лекарите – специалисти се обяснява с това, че те обслужват при необходимост и пациенти от съседните по-малки общини.

Специализираната извънболнична медицинска помощ се оказва от 101 лекари с различна специалност в т.ч. – акушерство и гинекология – 18 лекари, 7 лекари – специалисти по детски болести, 12 лекари с две специалности – кардиология и вътрешни болести, нервни болести – 7 лекари, 7 са лекарите по очни болести и толкова със специалност психиатрия и редица други неизброени специалности

Регистрирани групови практики.

В община Хасково са регистрирани и 3 групови практики – също със седалище в гр. Хасково. Специализирана извънболнична помощ се оказва и в регистрираните 12 медицински центъра и в 2- те ДКЦ в гр. Хасково. Те реално са групови практики, но в Регистъра на РЗИ – Хасково и в статистиката на НСИ са отразени като медицински центрове.

- **Дентална помощ**

Денталната (стоматологична) помощ се извършва в амбулатории (кабинети), които също са диференцирани на такива за първична и за специализирана помощ.

Регистрирани индивидуални практики. Общият брой на регистрираните дентални практики в общината е 97. Основната част от тях са в гр. Хасково. С регистрация извън общинския център са само 2 практики - в селата Конуш и Малево. Лекари дентисти, които имат регистрация в гр. Хасково, имат кабинети и в селата Малево (2 практики), Узунджово, Големанци, Мандра, Вългарово (3 практики) и Динево (2 практики).

Регистрирани групови практики. Общият брой на груповите практики за дентална помощ, функциониращи на територията на общината е 8, като всички са разкрити в гр. Хасково. Една от груповите практики обслужва и пациенти от с. Върбица

В община Хасково по данни от Регистъра на РЗИ – Хасково има и една индивидуална специализирана практика за дентална помощ. В нея се оказва хирургическа дентална помощ.

• ***Други лечебни заведения за извънболнична помощ***

Освен лечебните заведения за първична и специализирана медицинска и дентална помощ в община Хасково осъществяват и дейност и други лечебни заведения. Такива са:

- Медицинските центрове – общо 12 броя.
- Диагностично-консултативните центрове – 2 броя.
- Самостоятелни медико-диагностични лаборатории – общо 12 броя.
- Самостоятелни медико-технически лаборатории – 14 броя.

Някои от самостоятелните лаборатории има свои филиали в съседните общини – Димитровград, Свиленград и Харманли.

• ***Териториален обхват на практиките***

С цел да бъдат обслужени пациентите от малките населени места, в които не може да се осигури минимален брой на пациентските листи на общопрактикуващите лекари, е определен териториалния обхват на отделните практики. Седалищата на практиките са поголемите населени места, като в техния обхват попадат от едно до четири съседни населени места. С обхват от 4 съседни населени места са практиките в с. Брягово (селата Брягово, Стойково, Любеново, Родопи), в с. Книжовник (с. Книжовник, с. Долно Войводино, с. Горно Войводино, с. Маслиново), в с. Николово (с. Николово, с. Широка поляна, с. Гълъбец, с. Козлец). Две от практиките със седалища в селата Малево и Криво поле, включват пациенти от три съседни села.

Подобна е и териториалната организация на денталните практики.

• ***Болнична лечебна помощ***

Болничната лечебна помощ на населението на община Хасково се реализира в 4 болници и 1 център за психично здраве. Многопрофилните болници са МБАЛ „Хасково“ АД и МБАЛ „Хигия“ ООД. Специализираните болнични заведения (СБАЛ) са СБАЛО – Хасково ЕООД и Специализирана болница активно лечение на пневмо-фтизиатрични заболявания (СБАЛПФЗ) Хасково ЕООД. Те са общинска собственост. Към болничните лечебни заведения попада и Центърът за психично здраве, който също е общинска собственост. МБАЛ „Хигия“ ООД е с частна собственост на капитала.

Най-голяма по капацитет и извършвани лечебни дейности е МБАЛ „Хасково“ АД, чийто принципал е Министерство на здравеопазването. Капацитетът ѝ е 373 легла, разпределени по ниво на компетентност както следва“

- I ниво (най-ниско) – 13 легла;
- II ниво – 313 легла;
- III – ниво – 47 легла;
- Интензивни легла – 10 от III – ниво.

Многопрофилна болница за активно лечение АД град Хасково изпълнява целия спектър от медицински дейности за лечебни заведения за болнична помощ на областно ниво и осигурява много добро качество на оказваните здравни услуги.

Медицинската апаратура и оборудване съответстват на вида и предмета на дейност на лечебното заведение, на изискванията от медицинските стандарти и НЗОК и гарантират оказване на качествени здравни услуги. Осигурени са безопасни и здравословни условия на пациенти и персонал. Осигурен е достъп за трудно подвижни пациенти на всички сгради. Кадрите се характеризират с много добра професионална квалификация. От лекарите 83.46 % имат придобита специалност, 17.12 % имат две признати специалности, 97.3 % от специалистите имат стаж повече от 5 г. след придобиване на специалност. Дейността отговаря на изискванията на медицинските стандарти и клиничните пътеки и се характеризира с много добри показатели

Структурата на болницата съответства напълно на законовите изисквания и се състои от: Консултативно - диагностичен блок, включващ Приемно - консултативни кабинети, Отделение по образна диагностика, Медико - диагностични лаборатории /Клинична и Микробиологична/, Отделения без легла /Клинична патология, Съдебна медицина, Отделение по вътрешболнична хигиена и Трансфузионна хематология;/ Стационарен блок с 15 отделения с общо 373 легла, Спешно отделение, Хемодиализа, ТЕЛК, Болнична аптека и Административно – стопански блок.

Макар и павилионен тип, материално-техническата база е в добро състояние /извършени са основни ремонти в основните структурни звена и текущи ремонти в други/.

Останалите болнични заведения са с по-малък капацитет. Броят на болничните легла в МБАЛ „Хигия“ ООД е 42, на СБАЛО Хасково ЕООД – 85 легла и на СБАЛПФЗ Хасково ЕООД - 40 легла. Капацитетът на Центъра по психично здраве е 80 легла.

• *Спешна медицинска помощ*

При необходимост населението на община Хасково получава спешна медицинска помощ от филиала на ЦСМП – Хасково. В района на филиала на ЦСМП са включени три общини – Хасково, Минерални бани и Стамболово. Той разполага с реанимационен и лекарски екип за доболнична помощ и спешен приемен сектор.

• *Кадрово осигуряване на здравната система*

Човешкият фактор е едно от основните условия за нормалното функциониране на здравната система. Заетите в здравеопазването включват:

- Лекарите – 397 в т. ч. общопрактикуващи – 49;
- Стоматолози – 91.
- Медицински специалисти по здравни грижи – 761.

➤ *Дейности по социално подпомагане*

В сферата на услугите по социално подпомагане в община Хасково тежестта е поставена върху превенция срещу социалното изключване на хората в неравностойно социално положение и на лицата в риск.

В 6 годишния период - предмет на анализа, местните власти провеждат политика за социалното подпомагане, което води до развитие на услуги в общността и в обичайната среда. За подпомагане на определени целеви групи, нуждаещи се от социална подкрепа, дейност извършват и две *специализирани институции*. В община Хасково е разработена и приета „*Общинска стратегия за развитие на социалните услуги за периода 2014-2020 г.*“ За реализиране на стратегията се изработват и *годишни програми*. Същите са насочени към: превенция на деца и семейства в риск, подпомагане на други целеви групи, нуждаещи се от подкрепа и социално подпомагане.

Целта на провежданите социални дейности, освен превенция от изпадане в риск, е да се ограничават възможностите за социалното изключване и изолацията на лицата с физически и умствени увреждания. През анализирания период с разкритите услуги се дава възможност тези лица да останат в тяхната семейна и домашна среда и в среда близка до обичайната.

В анализирания период, в общината са спечелени няколко проекта, които са насочени към доразвитие и надграждане на социалните услуги. В зависимост от начина на финансиране, социалните услуги се диференцират на такива които са:

- Делегирани от държавата – чрез целево финансиране по действащи оперативни програми и бюджети на централни ведомства (доставчик на услугите – община Хасково).
- Местно (общинско) финансиране.

Към 2020 г. на територията на общината са развити следните социални услуги:

- ***Специализирани институции***

На територията на общината има две социални институции, които са ангажимент на държавата. Това са:

- Дом за стари хора “Кенана“, който е с капацитет 160 места. Специализираната институция предоставя социални услуги извън обичайната домашна среда на лица в пенсионна възраст, съответстващи на потребностите на възрастните хора и осигуряващи добро качество на техния живот.
- Дом за пълнолетни лица със сетивни нарушенията социална услуга за пълнолетни лица със сетивни нарушения, която се осъществява извън обичайната домашна среда. Капацитетът е 30 места.

Социални услуги в общността от резидентен тип

Към 2020 г. социалните услуги от резидентен тип, разкрити на територията на община Хасково са следните:

- Център за настаняване от семеен тип за деца без увреждания. Целевата група за тази услуга са деца от 7 до 18 години, лишени от родителски грижи. Капацитетът на услугата е 10 места.
- Център за настаняване от семеен тип за деца/младежи с увреждания (локация - ул. „Единство – 21). Целевата група, към която е насочена тази услуга са деца от 7 до 18 години и младежи до 29 години, с ментални или физически увреждания. Капацитетът е 14 места.
- Център за настаняване от семеен тип за деца/младежи с увреждания (локация - ул. „Съгласие 5). Целевата група, към която е насочена тази услуга са деца от 7 до 18 години и младежи до 29 години, с ментални или физически увреждания. Капацитетът е 14 места.
- Преходно жилище, изградено по проект „Поддай ръка на нашите деца“, с капацитет 8 деца на възраст от 15 до 18 години.

- ***Социални услуги в общността (ДДД и общинска отговорност)***

- Център за обществена подкрепа. Насочена е към деца от деца до 18 год. възраст в риск и техните семейства, както и към деца и младежи, напускащите специализирани институции или услуги в общността. Капацитет 40 места.

- Дневен център за деца и младежи с увреждания „Марина“. Потребители са деца от 3 до 18 г. с множествени физически и ментални увреждания както и пълнолетни лица над 18 г. с множествени физически и ментални увреждания. Капацитетът на дневния център е 42 места.
- Дневният център за пълнолетни лица с увреждания е с капацитет 20 места. Целевата група обхваща пълнолетни лица с различни увреждания
- Общностен център за подкрепа на деца и родители. Услугата е разкрита по проект и е насочена към деца до 7 години, с капацитет 60 потребители.
- Дневен център за стари хора, с капацитет 20 потребители
- Приемна грижа.
- Дневен център за подкрепа на деца с увреждания и техните семейства – изграден е по проект и е насочен към деца до 18 години, с капацитет 30 потребители – дневна грижа и 60 потребители – почасова грижа.
- Домашен социален патронаж. Предлагащата услуга е финансирана от общинския бюджет. Капацитетът ѝ е 150 ползватели.
- Клубове на пенсионера, на инвалида, на слепите и на диабетоболните. Дейността на различните клубове е частично финансирана от общинския бюджет.

Други социални услуги

С влизането в сила на Закона за личната помощ в Общината се предлага услугата „Личен асистент“. Целевата група обхваща хора с трайни увреждания с установени вид и степен на увреждане или степен на трайно намалена работоспособност с определена чужда помощ и деца с 90 и над 90 на сто вид и степен на увреждане или степен на трайно намалена работоспособност без определена чужда помощ.

От 2021 г., в изпълнение на Закона за социалните услуги стартира „Асистентска подкрепа“. Специализираната социална услуга включва ежедневна почасова подкрепа в домашна среда от лице назначено на длъжност „Социален асистент“. Потребители на социалната услуга „Асистентска подкрепа“, съгласно Закона за социалните услуги са следните целеви групи:

- лица в надтрудоспособна възраст в невъзможност за самообслужване, които нямат определена по съответния ред степен на намалена работоспособност;
- деца с трайни увреждания и пълнолетни лица с трайни увреждания с определена чужда помощ, които не ползват асистентска подкрепа, помощ за осигуряване на асистентска подкрепа, или за които не се получава помощ за грижа в домашна среда по реда на друг закон.

➤ **Култура и културни институции**

Музейната дейност е свързана с функциите на *Регионалния исторически музей* в гр. Хасково. Същият е създаден е през 1952 г. Експонатите на музея се съхраняват в обособените фондове в следните отдели „Археология“, „Етнография“ „История на България XV-XIX век“, „Нова история“, Най-нова история“. Със статут на музей са *Паскалевата къща* с експонирани етнографски материали, *Кирково училище* — музей на

народните будители от Хасково и др. Без статут на музей е Шишмановата къща - с експозиция на местни занаяти.

Театралната дейност, подобно и на останалите специализирани културни прояви е с надобщински характер. Основната театрална институция в общината е Драматично-кукленият театър „Иван Димов“. Театралната сграда е построена през 1926 година, като през 2004 е и основно ремонтирана. Материалната база на театъра разполага с две зали:, ползване от трупата на драматичния театър (капацитет 260 места) и малка зала (капацитет 110 места) ползвана от кукления театър. със 110. Двете фойета на Драматично-куклен театър „Иван Димов“ в Хасково са постоянно действаща арт галерия.

Галерийна дейност

Художествена галерия – Хасково е основана през 1962 г. Първоначалният фонд на галерията се състои предимно от акварели, рисунки и графики на местните художници Димитър Иванов / Лицо / и Петър Толчев. Впоследствие фондът се разширява със закупени творби от национални изложби, частни сбирки и ателиета. Галерията притежава творби на известни български класици – Стефан Иванов, Никола Маринов, Стоян Венев, Златю Бояджиев, Дечко Узунов, Ненко Балкански, Елисавета Консулова – Вазова и други. Представени са творци и от по-новото поколение – Атанас Шаренков, чието име носи и галерията / ХГ „Атанас Шаренков“ /, Вълчан Петров, Димитър Буюклийски, Вежди Рашидов и други.

През 2012 г. Художествена галерия – Хасково става самостоятелна, с филиал галерия „Форум“, където гостуват изложби на млади и изявени съвременни творци от страната и чужбина.

Фондът на галерията продължава да се обогатява през годините и днес притежава 1700 творби – живопис, графика, скулптура и икони. Застъпени са много съвременни автори, допринесли за развитието на българската култура в областта на изобразителното изкуство в страната и чужбина като: Ставри Калинов, Николай Алексиев, Пламен Бонев / Гибона /, Димитър Рашков, Костадинка Измирлиева, Илона Захариева и други.

Чрез своята разнообразна дейност – издирване, съхранение, популяризиране, изложби, беседи и чрез сайта – galleryhaskovo.com, Художествена галерия – Хасково е място, активно действащо за обогатяване на естетическите възприятия на всички ценители на изобразителното изкуство и способства за обогатяване на културния живот на града ни и община Хасково.

Регионална библиотека „Христо Смирненски“ е основно книгохранилище в региона, архив на краеведска литература и на местен периодичен печат, център за цялостно библиотечно обслужване на читателите. Библиотеката е създадена през 1953 г., а през 1975 г. влиза в нова сграда, строена специално за книжовно средище. Близко 65-годишната дейност на Регионална библиотека „Хр. Смирненски“ утвърждава мястото ѝ на значим културен и информационен институт. Традиции и иновации с една обща цел спомагат изпълнението на главните функции на библиотеката. Библиотечният фонд на РБ „Хр. Смирненски“ наброява 409 000 тома, близо 4000 регистрирани потребители и над 52000 посещения, 25 компютъризирани работни места за читатели, с безплатен интернет, достъп до електронния каталог, електронните библиотечни услуги, Дигитална библиотека Хасково и външни база-данни. Библиотеката организира и провежда срещи с наши и чужди творци на писаното слово, на изкуството и културата, обучава в начална компютърна грамотност гражданите, работи усилено за формиране на читателски умения и потребности у най-малките. Извършва координационна, експертно-консултантска и квалификационна дейност за библиотеките от региона. Има традиции в издателската дейност и опит в разработването

и изпълнението на проекти. Библиотечната функция е представена и в комплексната читалищна дейност.

Комплексната читалищна дейност е свързана с културния живот в общината, тъй като се реализира в читалища не само в гр. Хасково, а и останалите населени места в общината. Всички те са включени в Регистъра на читалищата в Р. България. От културните институции най-голям е броят на читалищата - в община Хасково той е 32. От тях 15 са читалищата в гр. Хасково. Не всички читалища в общината осъществяват активна културна дейност. Читалищата в гр. Хасково са разположени не само в централните части, а и в кварталите на града.

Най-старото и най-голямо е Образцово народно читалище (ОНЧ) „Заря 1858“ в гр. Хасково. В миналото то е било основен просветно-книжовен и културен център в града. Днес ОНЧ „Заря 1858“ участва активно в общинския културен календар. Освен библиотечна дейност, в читалището са създадени редица школи – музикална, по приложни изкуства, компютърна, езикова. Към ОНЧ „Заря 1858“ функционират още балетна формация, фолклорни и танцови състави, представителен смесен хор и др.

Библиотечната дейност е застъпена във всички читалища. Общият библиотечен фонд наброява 260 215 библиотечни единици. С най-богат библиотечен фонд са читалищата в гр. Хасково и читалищата в по-големите села.

Културните обекти с представителен характер (театър, музей, галерии и др.) са разположени в централните части на гр. Хасково. Така те са достъпни не само за жителите на общинския център, а и за гостите на общината и на гр. Хасково.

Обобщени данни за културните обекти и основните им характеристики са включени в таблица 25.

Таблица 25. ВИД, КАПАЦИТЕТ И СЪСТОЯНИЕ НА СГРАДНИЯ ФОНД НА КУЛТУРНИТЕ ОБЕКТИ В ОБЩИНА ХАСКОВО КЪМ 2020 Г.

Населено място	Вид на обекта (музей, галерия, културен дом, библиотека, читалище, театри, галерии и др.)	Капацитет (бр. места в салони, площ на зали, библиотечен фонд)	Състояние на сградния фонд
гр. Хасково	Регионален исторически музей	Салон с 50 места, експозиционни зали – 2944 кв.м., б. фонд – 1850 тома	Добро, с изключение на Кирково училище, което е за ремонт.
гр. Хасково	Регионална библиотека „Христо Смирненски“	Салони с 115 места, зали – 400 кв.м., б. фонд – 410000 тома	Добро
гр. Хасково	Художествена галерия – Хасково	ХГ „Атанас Шаренков“ – фондохранилище – 405 кв.м., експозиция – 226 кв.м., зала „Форум“ – 162,78 кв.м., зала ул. „Тимок“ – 1-А-113,40 кв.м.	ХГ „Атанас Шаренков“ – лошо, подлежащо на основен ремонт, зала „Форум“ – задоволително.
гр. Хасково	Общинско предприятие „Младежки център“	Концертна зала – 190 места, конферентна зала – 30 места, две танцови зали с размери 12 и 6 кв.м.	Добро

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ХАСКОВО

гр. Хасково	Драматично – куклен театър „Иван Димов“	Голяма зала – 260 места, камерна зала – 100 места, площ – 1022 кв.м.	Състоянието отвътре е добро. Наложителен е външен ремонт на сградата.
гр. Хасково	Културно – спортен комплекс „Спартак“	3500 амфитеатрално разположени места, покрито сценично пространство от над 300 кв.м.	Добро
гр. Хасково	ОНЧ „Заря - 1858“	Салони – 795 места, площ за читалищна дейност – 6836 кв.м., б. фонд – 118856 тома	Добро, нуждаеш се наложително от ремонт.
гр. Хасково	НЧ „Зора - 1982“	Салон – 170 места, площ за читалищна дейност – 381 кв.м., б. фонд – 7227 тома	Добро
гр. Хасково	НЧ „Република – 1971“	Салон – 40 места, площ за читалищна дейност – 80 кв.м., б. фонд – 4550 тома	Нуждае се от ремонт
гр. Хасково	НЧ „Проф. д-р Асен Златаров – 1961“	Салони – 101 места, площ – 172 кв.м., б. фонд – 11127 тома	Нуждае се от вътрешен ремонт
гр. Хасково	НЧ „Георги Иванов Топузов – 1974“	Салон – 110 места, площ – 160 кв.м., б. фонд – 4893 тома	Нуждае се от ремонт
гр. Хасково	НЧ „Св. Климент Охридски – 1969“	Салон – 130 места, площ – 141 кв.м., б. фонд – 7188 тома	Добро
гр. Хасково	НЧ „Тракия – 2008“	Салон – 60 места, площ – 80 кв.м., б. фонд – 550 тома	Нуждае се от ремонт
гр. Хасково	НЧ „Иван Вазов – 1978“	Салон – 55 места, площ – 143 кв.м., б.фонд – 3580 тома	Нуждае се от ремонт
гр. Хасково	НЧ „Аспарух Лешников – 2015“	Салон – 50 места, площ – 130,50 кв.м., няма библиотека	Добро
гр. Хасково	НЧ „Арарат – 2001“	Салон – 100 места, площ – 150 кв.м., б. фонд – 6736 тома	Нуждае се от ремонт
гр. Хасково	НЧ „Пейо Яворов – 1982“	Салон – 90 места, площ – 230 кв.м., б. фонд – 7567 тома	Добро
гр. Хасково	НЧ „Никола Й. Вапцаров – 1964“	Салони – 150 места, площ – 260 кв.м., б. фонд – 9748 тома	Добро
гр. Хасково	НЧ „Петко Рачов Славейков – 1978“	Салон – 100 места, площ – 181 кв.м., б. фонд – 2000 тома	Нуждае се от ремонт
	НЧ „Кадрие Ляtifова –	Салони – 100 места,	

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ХАСКОВО

гр. Хасково	2000“	площ – 142 кв.м., б. фонд – 3546 тома	Нуждае се от ремонт
с. Елена	НЧ “Св. св. Кирил и Методий-1924”	Салон с 231 места; площ 84 кв.м; б.фонд-5299 тома	Добро
с. Узунджово	НЧ “Цвят-1898”	Салон с 200 места; площ 30 кв.м; б.фонд-2287 тома	Сградата се нуждае от ремонт
с. Динево	НЧ “Наука-1906”	Салон с 30 места; площ 60 кв.м.; б.фонд-3000 тома	Сградата се нуждае от ремонт.
с. Малево	НЧ “Заря-1903”	Салон със 150 места; площ 90 кв.м; б.фонд-9310 тома	Залата се нуждае от ремонт
с. Криво поле	НЧ “Пробуда-1905”	2 бр. салони със 70 места; площ 70 кв.м; б.фонд-7262 тома	Добро /необходимост от смяна на дограма/
с. Конуш	НЧ “Пробуда-1925”	Салон с 210 места; площ 75 кв.м; б.фонд-8099 тома	Добро
с. Тракиец	НЧ “Райна Кандева-1907”	Салон с 160 места; площ 700 кв.м; б.фонд-4500 тома	Сградата се нуждае от основен ремонт.
с. Вьгларово	НЧ “Светлина-1926”	Салон с 150 места; площ 160 кв.м; б.фонд-5702 тома	Необходим е вътрешен ремонт.
с. Николово	НЧ “Отец Паисий-1926”	3 бр. салони с 225 места; площ 260 кв.м; б.фонд-6600 тома	Добро
с. Войводово	НЧ “Отец Паисий-1925”	Салони с 210 места; площ 410 кв.м; б.фонд-7000 тома	През 2020 г. е ремонтиран покрива, но останалата част от сградата се нуждае от ремонт.
с. Орлово	НЧ „Васил Левски-1927“	Салон с 60 места; площ 130 кв.м; б.фонд-2900 тома	Много добро. Основен ремонт е направен през 2020 г.
с. Узунджово	НЧ „Пенко Пенков-2013”	Няма салон. Ползва едно помещение с площ 80 кв.м в НЧ “Цвят-1898” . Няма библиотека.	Помещението се нуждае от ремонт.
с. Книжовник	НЧ “Изгрев-1900”	Салони с 240 места; площ 905 кв.м; б.фонд-8388 тома	Голямата зала се нуждае от ремонт
с. Гарваново	НЧ “Тодор Велев-1905”	Салони с 180 места; площ 140 кв.м; б.фонд-2500 тома	Добро

Източник: Общинска администрация

➤ **Спорт и спортна инфраструктура**

На територията на общината функционират над 35 спортни клуба (СК). Те са вписани в Регистъра за спортни клубове, поддържан от Министерството на младежта и спорта. Регистрираните СК са по различни видове спорт. 23 СК развиват индивидуални спортове, а 5 СК – колективни видове спорт, от които 1 СК – баскетбол, 2 СК – футбол и 2 СК – хандбал.

• **Спортна инфраструктура**

С представителен характер е **Културно – спортния комплекс „Спартак“** в гр. Хасково. Същият разполага с 3500 амфитеатрално разположени зрителски места и покрито сценично пространство от над 300 м². Част от залата през зимните месеци се трансформира в ледена пързалка с площ 600 м², която се използва и за тренировки на детския хокеен отбор на гр. Хасково. Освен за спортни прояви, комплекс „Спартак“ се използва и за провеждане на културни мероприятия.

Спортна зала „Дружба“ е друг обект на спортната инфраструктура в общината. Разположен е в централната част на гр. Хасково. Включва няколко спортни зали – за баскетбол, за борба, за вдигане на тежести, зала – карате, за аеробика, зала за силов трибой. Спортната зала включва триетажна сграда с РЗП 4505 м². Залата за баскетбол е с 1200 седящи места. Останалите зали са оборудвани с тепихи за борба, подиуми за вдигане на тежести и др.

Тенис кортове Хасково - парк Кенана са разположени в едноименния лесопарк в гр. Хасково. Тенис комплексът заема площ от 17436 м². Разполага със закрыта зала с два корта, покрити с многофункционална настилка. Откритата спортна база предлага седем тренировъчни червени корта. Съблекалните, баните, възстановителният център със сауна и фитнес зала са в прилежаща двуетажната масивна сграда от 450 м².

Стадион „Хасково“ се намира на територията на р-н „Младежки хълм“ с обща площ от 30 декара. Има затревен фодутболен терен размери 100/70м, лекоатлетическа писта с 5 коридора, спортна зала по обща физическа подготовка и бокс, 4 съблекални. Стадионът разполага с над 3000 седящи места за зрители.

Стадион „Младост“. Общата площ на терена е 20 дка. Има затревено футболно игрище с размери 100/60м, лекоатлетическа писта с 4 коридора и сектори за хвърляния и скокове, спортна зала по борба с размери 25/10/5м, два борцови тепиха, 4 съблекални.

Спортна зала „Спартак“ – гр. Хасково включва триетажна сграда с РЗП 6798 м². В нея са разположени зала за хандбал (площ от 800 м² и 250 места за зрители), зала за бадминтон с 5 корта и 100 зрителски места, зала за джудо и зала за тенис на маса, зала за бокс и зала за карате.

Спортен комплекс „Юнак“. Разполага с покрита и открита спортна част. Покритата включва зала по спортна гимнастика. Откритата спортна база към комплекса има 5 тенис корта. Отдадена е на концесия за организиране на услуга от обществен интерес. Функционира постоянно действащ център за подбор, подготовка, треньорско и мениджърско ръководство на състезатели по тенис.

Зона за спорт и отдих „Авеню“ също в гр. Хасково. Разположена е на площ от 14 800 кв.м. В парково пространство са разположени детска площадка и 4 игрища за футбол, баскетбол, тенис и волейбол.

Стрелбищен комплекс „Диана“ в гр. Хасково е разположен на площ от 30 дка, вкл. и паркинг.

- **Училищна спортна база**

Тази спортна инфраструктура е тясно предназначение за ученически спорт. В нея попадат:

- *Физкултурните салони в училищата.*
- *Спортните площадки в училищните дворове.*

Не всички училища в общината разполагат с физкултурни салони. Такива липсват в някои от училищата в селата. За занимания по физическо възпитание в посочените училища се използват спортните площадки, а през зимния сезон – пригодени за целта училищни стаи.

Физкултурни салони имат повечето от училищата в гр. Хасково (без ОУ „Никола Й. Вапцаров, НУ „Георги С. Раковски“). Без физкултурни салони са и ОУ „Христо Ботев“ в с. Долно Големанци, ОУ „Христо Ботев“ в с. Динево, ОУ „Васил Левски“ в с. Книжовник и др.

Спортните площадки в училищните дворове включват игрища за следните видове спорт: баскетбол, волейбол, футбол, хандбал и лека атлетика. Същите се използват за спортни занимания на открито на учениците от съответните училища. Физическото състояние на училищната спортна база в някои от действащите училища не е добро. В най-голяма степен това се отнася за спортните площадки. В инвестиционната програма в бюджетите на общината се планират средства за поэтапното ремонтиране на същите.

- **Административни дейности** (Инфраструктура на местната и държавна власт)

Административното обслужване в общината е представено от структури на местната власт, както и деконцентрирани структури на централни държавни органи, структури на съдебната власт.

От структурите на местната власт в общината функционират Общинския съвет и Общинската администрация, както и кметствата в отделните население места.

На територията на община Хасково са локализирани и редица деконцентрирани и децентрализирани структури на централни ведомства (министерства и агенции). По-важни от тях са Областна администрация на област Хасково, Областна дирекция на МВР, Регионално управление по образованието, Регионална здравна инспекция, Регионална инспекция по опазване на околната среда и водите, Областна дирекция „Земеделие“, Регионална дирекция „Социално подпомагане“ и др.

Правоохранителните институции в община Хасково са представени от Районно управление на МВР и Районна служба за пожарна безопасност и защита на населението (РСПБЗН). В кметствата са разкрити приемни на районните полицейски инспектори.

Към правоохранителните институции спадат и звена на съдебната система – Окръжен съд – Хасково и Окръжна прокуратура – Хасково. Структури на съдебната система в община Хасково са Районен съд и Районна прокуратура. В обхвата на Районен съд Хасково попадат и общини Минерални бани и Стамболово. Седалищата на структурите за административното обслужване на населението са концентрирани в общинския център – гр. Хасково.

2.4.4. Основни изводи от анализа и оценките на бюджетните услуги

- В общината е развита и **добре организирана система за публични услуги на населението**. Броят и капацитетът на обектите за публични (бюджетни) услуги е съобразен с броя на потребителите и разпределението им по населени места. (Необходимост от внедряване на мерки за енергийна ефективност в сградите на НАП, Областна дирекция на МВР, Регионална инспекция по опазване на околната среда и водите, Регионална дирекция „Пожарна безопасност и защита на населението”– Хасково и др., както и извършване на енергийни обследвания и сертифициране на сгради - общинска собственост).
- **Финансирането на бюджетните услуги се осигурява от Държавния бюджет (за делегирани от държавата дейности) и със средства от общинския бюджет.**
- **Образованието** (в неговите две структури – предучилищно и училищно) **заема важно място в политиката на местните власти** – Общинския съвет, Кмета и Общинска администрация.
- На общинско ниво, за анализирания 6 годишен период, **няма съществени промени в мрежата от детски заведения, общообразователните и професионалните училища.**
- В общината е създадена **организация** (вкл. и по линия на безплатния училищен транспорт) **за обхващане на учениците в задължителната основна степен на общото образование от селата, в които няма действащи училища.**
- **Част от училищата са със статут на „средищни“**, в които се обучават ученици от населените места без действащи училища.
- **Професионалните училища са с професионални направления**, съобразени със структурата и специализацията на **общинската икономика.**
- Осигуреността с преподаватели (изразена с показателя „Брой преподаватели на 1000 ученика в основното и средното образование“) в общината през учебната 2019/2020 г. (83 учители на 1000 ученика) е по-ниска от средната за област Хасково (84 учители) и средната за страната (89 учители).
- **Делът на преждевременно напускащи ученици в основното образование е 4,2% от всички ученици.**
- **Осигуреността с преподаватели на 1000 ученика в професионалните гимназии е доста по-висока от общообразователните училища – 98 учители.**
- **Здравната система е организирана в съответствие с действащата законова уредба** – броят на лекарските практики в първичната доболнична помощ е съобразен с нормативите за броя на лицата в пациентските листи на общопрактикуващите лекари
- Съотношението общ брой жители на общината /лекари е 217 човека/лекар.
- В структурата на специализираната доболнична помощ, наред със самостоятелните лекарски практики важно място заемат и медицинските центрове.
- Болничната помощ, включваща многопрофилни и специализирани болнични лечебни заведения е с надобщински функции. Двете МБАЛ (общинска и частна) обслужват пациенти от общини Хасково и съседните по-малки общини.
- **Дейностите по социално подпомагане са организирани в съответствие с контингента от лица в риск и в неравностойно положение – с физически, психически и други ментални увреждания.** Превес имат услугите от резидентен тип и услугите в общността и в обичайната среда.

- **Инфраструктурата в сферата на културата и на спорта** е предвидена за задоволяване на по-масово търсени услуги, които не са с елитарен и професионално изразен характер.
- В зависимост от концентрацията на обекти за бюджетни услуги (училище, детско заведение, амбулатория за доболнична лечебна и ментална помощ, читалище, кметство) в някои от населените места се формира **мрежа от първични обслужващи центрове**.
- Голяма част от **материалната база** на обектите в образованието и в здравеопазването, в културата и социалното подпомагане **е в добро състояние**, а друга се нуждае от реновиране. В здравеопазването се нуждаят от обновяване и ремонт сградите на Специализирана болница активно лечение на пневмофтизиатрични заболявания Хасково/ „СБАЛПФЗ – Хасково“ ЕООД, СБАЛО ЕООД и ДКЦ I - Хасково ЕООД, част от селските здравни служби. От ремонти се нуждаят училища, ДГ, спортните обекти в училищните дворове.
- В социалната сфера, при необходимост, да се реновират или изградят нови: Дом за стари хора, Дом за пълнолетни лица със сетивни нарушения, Център за настаняване от семеен тип за деца без увреждания и др.
- Водещи предизвикателства в болничната помощ в община Хасково са недостатъчното финансиране на някои от дейностите, амортизираната медицинска апаратура и липсата на средства за нейното подновяване, текучество и недостиг на специализиран медицински персонал и специалисти по здравни грижи.

2.5. Инфраструктурно развитие, свързаност на територията и енергийна ефективност

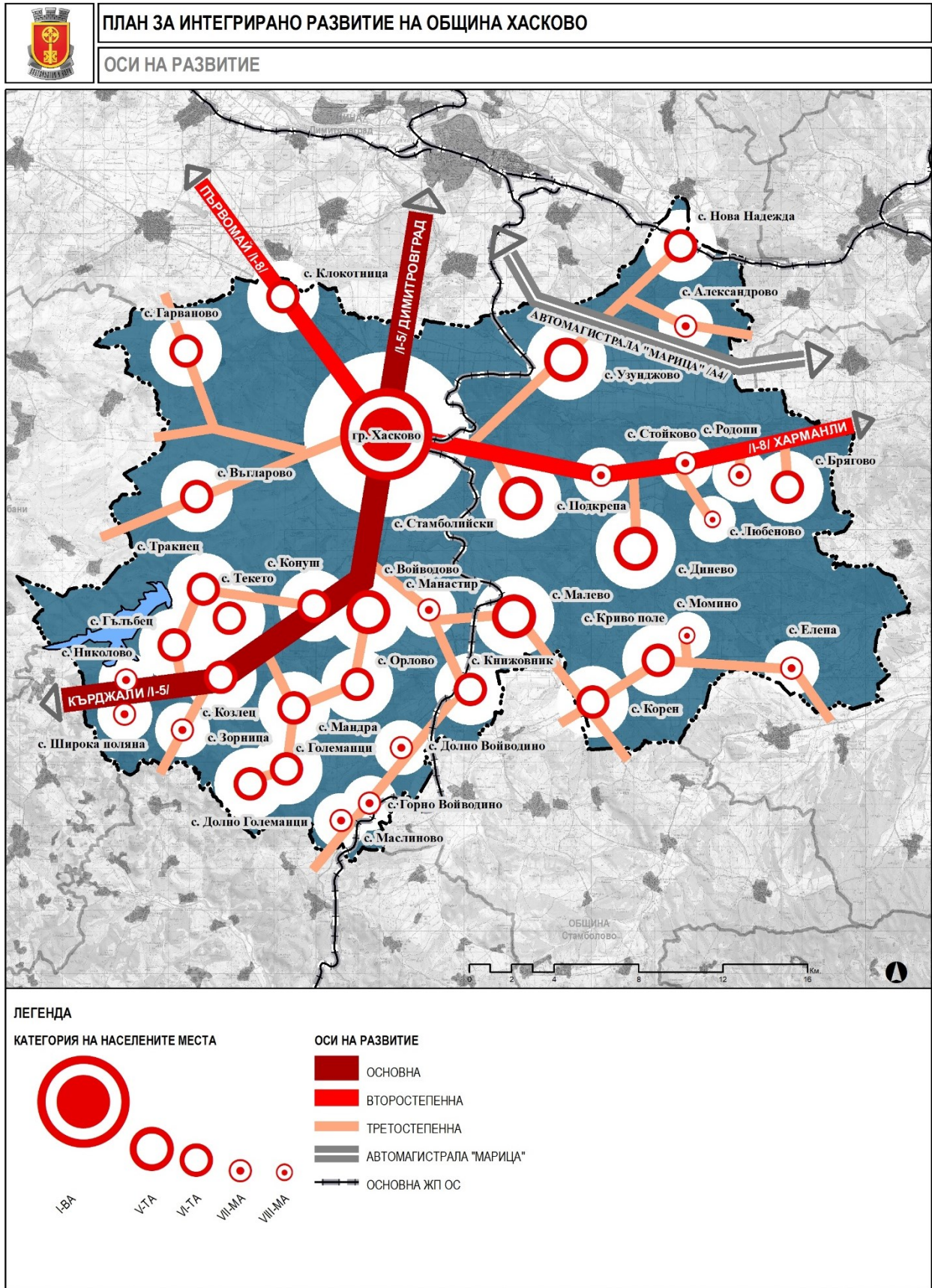
2.5.1. Транспортна инфраструктура

Гъстотата на пътната мрежа в областта кореспондира със средните нива за страната. Близостта на автомагистрала „Тракия” е плюс, а изграждането на автомагистрала „Марица” е от водещо значение за населените места в общината и областта. За разлика от пътната мрежа, железопътният транспорт в общинския център е със затихващи функции. Близостта до ГКПП „Капитан Андреево“ /между Република България и Република Турция/ - 84 км югоизточно и ГКПП „Капитан Петко войвода“ /между Република България и Република Гърция/ - 77 км югоизточно, ГКПП Маказа, играят сериозна роля за развитието на общината и региона като цяло.

Пътищата на територията на общината образуват единна пътна мрежа и служат предимно за превоз на пътници и товари. Пътната мрежа се развива съобразно транспортните и социалните потребности на обществото, инфраструктурата на населените места и изискванията на нормативните актове, свързани с националната сигурност, опазването на околната среда и безопасността на движението. Пътната мрежа на територията на община Хасково е с дължина 269,16 км, от които 106,44 км са общински пътища и 155,46 км са републикански пътища. Настилката на пътната мрежа е асфалтобетонена, като 28,2 % от общинската пътна мрежа е в лошо състояние.

Републиканската пътна мрежа осигурява транспортни връзки от национално значение и маршрути от национален интерес. Тя се управлява от Агенция пътна Инфраструктура. Дължината на републиканските пътища на територията на Област Хасково е 1062.441 км, разпределени както следва: Автомагистрала „Марица” - 20.7 км и 3.8 км пътни връзки към нея; първокласни пътища - 169.930 км; второкласни пътища - 147.641 км и третокласни пътища - 720.370 км.

Общинските пътища са свързани с републиканските пътища или с улиците в населените места. Общинските пътища са от местно значение и осигуряват маршрути от общински интерес. Те са част от местната пътна мрежа, в която се включват и частните пътища. Общинските и частните пътища са отворени за обществено ползване, осигуряват транспортни връзки от местно значение и са свързани с републиканските пътища.

Фиг. 21. УРБАНИСТИЧНИ ОСИ НА РАЗВИТИЕ В ОБЩИНА ХАСКОВО

В общ преглед инфраструктурата на територията на общината е представена от международни пътища: **Централна Европа - Калотино - Капитан Андреево - Истанбул, Близкия Изток, Азия и Северна Африка, Северна Европа - Русе - Горна Оряховица - Хасково - Свиленград – Средиземноморието; Е85 Русе – Кърджали – Комотини – Александруполис; Международни транспортни коридори: 4, 8, 9, и 10; Първокласни пътища: транспортен коридор “Европа-Азия” включва първокласния път Е-80 и магистралната ЖП линия Е-70С. Железопътният транспорт е представен от: София – Хасково - Свиленград (I категория), Русе – Хасково - Подкова (IV категория).**

На територията на общината преминават 4 Паневропейски транспортни коридори: **ОЕТК №4:** Дрезден/Нюрнберг – Прага – Виена/Братислава – Гьор – Будапеща – Арад – Констанца/Крайова – София/Солун - Пловдив – Истанбул; **ОЕТК №8:** Дурьс/Вльора – Тирана – Скопие – София – Варна/Бургас; **ОЕТК №9:** Хелзинки – Санкт Петербург – Псков/Москва – Киев – Любашевка – Кишинев – Букурещ – Русе – Хасково – Александруполис и **ОЕТК №10:** Залцбург – Любляна – Загреб – Белград – Ниш – София – Пловдив – Цариброд – Истанбул по коридор 4 /клон С/.

Фиг. 22. ТРАНСПОРТНИ КОРИДОРИ
Източник: ОПР Община Хасково 2014-2020 г.

Пресичането на Общоевропейските транспортни коридори (коридори № 4 с коридори № 9 и 10) на територията на община Хасково е предпоставка за добра транспортна достъпност и свързаност на общината. Силно влияние върху развитието на град Хасково и общината като цяло оказва и първокласният републикански път №5,

свързващ областния град с друг от същото административно ниво – гр. Кърджали. Развитие и доизграждането на транспортната инфраструктура по направленията на коридорите е приоритетно за процеса на интегриране на общината на национално и международно ниво. Големите градове са обвързани чрез първокласната улична мрежа. На територията на областите Пловдив, Хасково и Пазарджик функционират участъци от автомагистралите „Тракия” и „Марица”. В по-голяма част от граничната територия на района главна роля за транспортното обслужване на населените места имат пътищата втори и трети клас, както и общинските пътища.

Благодарение на географската близост на община Хасково с ГКПП „Капитан Андреево”, намиращ се на границата с Република Турция, който е външна граница за Европейския съюз, ГКПП „Капитан Петко Войвода”, ГКПП „Ивайловград-Кипринос” и ГКПП „Маказа“ на границата с Република Гърция, община Хасково е привилегирована и имаща възможност за по-добро осъществяване на международен транспортен обмен на цялата ѝ територия.

➤ **Железопътна инфраструктура**

През територията на Общината преминават 2 ж.п. линии в посока София – Свиленград (I категория) и Русе – Подкова (IV категория). Общата дължина на ЖП мрежата е 38 км, а ширината е 430 мм. Гара Хасково е една от гарите с най - голям товарооборот. Наличният капацитет на железопътния граничен пункт се използва минимално.

Международното железопътно бюро – Хасково предлага своите услуги в три направления: за Истанбул, Турция; за Белград, Сърбия; за Букурещ, Румъния.

➤ **Автобусна мрежа**

Тя е с обхват в целия град и прилежащите квартали. Общата дължина на автобусните линии е 107, 8 км. Автобусният парк е силно амортизиран и има нужда от нови автобуси, и въвеждане на нови екологични и икономични транспортни средства. Градският транспорт е с ежедневна периодичност по маршрутите: Автолиния № 3 Химмаш - Стадион Хасково; Автолиния № 4 и 104 бул. „Освобождение“ (Гаража) - Тих труд; Автолиния № 5 ЗММ – кв. Куба; Автолиния № 1 ЗММ-кв.Болярово; Автолиния № 101 ЗММ-кв. Бадема; Автолиния № 2 ЗММ – кв. Ручока; Автолиния № 102 ЗММ – „Асенова крепост“.

➤ **Тролейбусният транспорт**

От значение за повишаване на броя пътници са ниските цени и скоростта на тролейбите. Съществуващата тролейбусна мрежа е с обща дължина 23 километра, обслужвана към 31.12.2020 година от 5 тролейбусни коли, с 35 броя тролейбусни спирки. ЕООД „Тролейбусен транспорт“ изпълнява договора за вътрешноградските пътнически превози с Община Хасково по утвърдено маршрутно разписание по обслужвани линии 108 и 308 със следните маршрути ЗММ – кв.Орфей и кв.Орфей – кв.Орфей. По обявена ОП с предмет „Доставка на електрически автобуси с необходимото диагностично оборудване и доставка и монтаж на зарядни станции за елетробуси“ ще бъдат доставени нови 5 броя електробуси. Почти цялата територия на общината е обхваната равномерно от тролейбусните и автобусни линии. Въздушно-контактната мрежа (ВКМ) е строена през 80-

те години. Всички нейни елементи са морално и физически остарели и са експлоатирани над 20 години. ВКМ и нейните елементи трябва да бъдат безопасни за експлоатация и за всички други участници в движението. Нужно е да се извърши обновяване на съществуващата инфраструктура, подновяване и закупуване на нови тролейбуси, повишаване на качеството на тролейбусните услуги за подобряването на този вид обществен транспорт и увеличаване на броя на превозените пътници.

2.5.2. Инженерна инфраструктура

➤ Водоснабдяване

Водоснабдяването на община Хасково се осъществява от няколко изградени водоснабдителни системи, които обслужват населението в пределите на общината и някои с обхват извън нея. Най-голямо водно количество за града се доставя от система „Ябълково“, разположена в землището на с. Ябълково. Втората по-големина водоснабдителна система, подаваща питейна вода за град Хасково е система „Източна зона“, която освен града захранва и селата Стамболийски и Подкрепа. Общият разполагаем дебит на водоизточниците, изградени, за да водоснабдят гр. Хасково е 625 л/сек. Средногодишното черпено водно количество за нуждите на гр. Хасково е около 350 л/сек. Изградеността на водопроводната мрежа е разпределена в града и селата в общината - в гр. Хасково тя е 232,59 км и за селата - 438,61 км. Дължината на заведените на „ВиК“ ЕООД Хасково външни водопроводи е 82 945 м, а на вътрешната водопроводна мрежа - 145 530 м.

В дружеството има обособени две системи: помпена с 31 бр. вододайни зони и гравитачна с 3 бр. Основните проблеми на дружеството и водоснабдяването в общината са остарялата и силно амортизирана водопроводна мрежа. Влошените качества на питейната вода от водоснабдителна зона „Брягово“ за селата Брягово и Александрово и водоснабдителна система Николово за с. Николово също представляват проблем. Дружеството експлоатира само една ПСПВ - при ПС „Ябълково“, която е проектирана за 660 л/сек.

Най-добри показатели за изграденост на водопроводната мрежа има гр. Хасково и селата с по-голям брой жители.

➤ Канализация

Изградената канална мрежа в град Хасково е 107,78 км и 20 км колектори /общо за гр. Хасково - 127,78/, от която 60 % е изградена от 1970 г. - до 1990 г. и 40 % - преди 1970 г. В селата на община Хасково няма изградена канализационна мрежа, което предполага индивидуално решаване на проблема от жителите чрез септични ями и попивни кладенци, което от своя страна води до замърсяване на подземните води. Голяма част от кварталите „Кенана“, „Изгрев“, „Куба“ и „Орфей“ са без канализация. Степента на изграденост на канализационната мрежа е 67%. Дружеството експлоатира само една ПСОВ в гр. Хасково. От средата на 2011 г. в града функционира пречиствателна станция за отпадни води. Станцията се намира във водосборната зона в землището на с. Стамболийски, община Хасково, и е разположена на площ 52 декара. Капацитетът ѝ позволява пречистване на 29 733 м³ вода в денонощие с механично и биологично стъпало.

Канализацията на територията на община Хасково и цялата област е в много лошо състояние. Доизграждането на канализационната мрежа в общината като цяло би трябвало да бъде една от приоритетните задачи за изпълнение пред общинската администрация. Това не само ще подобри качеството на живот на населението, но е една от необходимите предпоставки за изграждане на колекторите в общината и построяване на така необходимите пречиствателни съоръжения.

➤ **Енергоснабдителна инфраструктура**

Енергоснабдителната инфраструктура и система в общината е представена от 4 подстанции 110/20 kV, 3 от които разположени в общинския център, където са съсредоточени и по-големите товари. За тази система пряко участие при стопанисването ѝ и отговорността за нея носят дружествата „ЕВН България Електроразпределение” АД, което отговаря за експлоатацията и управлението на електроразпределителната мрежа на града и Национална електрическа компания (НЕК) ЕАД, която е собственик на преносната мрежа и разпределителните подстанции 110/20 kV, които се експлоатират и управляват от дружеството „Електроенергиен системен оператор (ЕСО)” ЕАД.

Източници на електроснабдяване на гр. Хасково са четири подстанции 110/20kV. Градската част се захранва основно от три подстанции – „Хасково”, „Димитър Канев” и „Капитан Петко”. И трите подстанции имат изводи 20kV, както кабелни, така и въздушни. Най-често подстанциите са свързани двустранно в районната мрежа 110 kV, което позволява по-голяма сигурност и резервиране при аварии в електрозахранването. Възможности за подобряването на енергоснабдителната система и подобряване на качеството на предлаганите услуги са изграждане на нови съоръжения и подмяна на част от съществуващите. От изключително значение за енергийната мрежа в рамките на общината и в национален мащаб е изграждането на възобновяеми енергийни източници.

➤ **Газоснабдяване и газоразпределителна мрежа**

През територията на Южен Централен район преминават транзитен и магистрален газопровод по направление Компресорна станция „Лозенец“ - Сливен - Нова Загора - Стара Загора - Пловдив - Пазарджик - Компресорна станция „Ихтиман“. Чрез отклонения гр. Хасково попада в групата градове, снабдени с газ.

Газоразпределителната мрежа обхваща част от град Хасково и респективно дава възможност за захранване на битови, обществено-административни и промишлени абонати. Всяка година поетапно мрежата се разширява. В Северна и Източна Индустриални зони са газифицирани всички потенциални консуматори на природен газ. През 2020 година „Ситигаз България“ ЕАД изготви проект за газификация на град Хасково – етап 2020-2030 година. Инвестиционното намерение обхваща 178 км., в градска част, като е налично Разрешение за строеж. Мрежата ще се развива поетапно. Първично, през следващите 3 години „Ситигаз България“ ЕАД централизира газификацията в кв. „Воеводски“ и кв. „Каменни“.

Предимствата след осъществяването на проекта ще са осезаеми както за публичния така и за частния сектор. Осигуряването на достъп на голям брой битови потребители до природен газ ще превърне общината в европейска административна единица, предлагаща енергийна независимост и допринасяща за доброто екологично състояние.

➤ **Комуникационна инфраструктура и интернет**

Степента на изграденост, архитектурата на мрежата, качеството на телекомуникационните услуги обуславят технологичната свързаност на общината и развитието ѝ в тази насока.

ЮЦР е с най-висок относителен дял на лица, които никога не са използвали интернет и с едни от ниските показатели за относителен дял на домакинствата с достъп до интернет.

Територията на община Хасково е покрита от радиоразпръскването на националните телевизионни програми и радиопрограми, както и от фиксираната телекомуникационна мрежа на БТК ЕАД, а в основната си част – и от мрежите на останалите мобилни оператори. Телекомуникационните услуги в общината подобриха качеството си чрез цифровизацията на услугите. Осигурен е качествен достъп до Интернет.

Регионът разполага с пълна възможност за мобилни телефонни връзки, чрез компаниите „Виваком“, „А1“ и „Теленор“. VIVACOM има изградена оптична мрежа на територията на град Хасково.

С най-висок дял налични компютри и достъп до интернет е населението в град Хасково. Основен проблем е разпространението на интернет извън общинския център в малките населени места. От първостепенна важност е разширяването на телекомуникационната мрежа и достъпът до интернет, което трябва да следва принципа на пълноценност и равномерност във всички селища в община.

С изпълнението на проект по програмата "WiFi4EU - насърчаване на интернет свързаността в местните общности", финансиран от Европейската Комисия, жителите и гостите на град Хасково могат да използват безплатен безжичен интернет в 13 точки за достъп в следните зони на покритие: Площад „Свобода“, площад „Общински“, площад „Атлантически“, детски парк пред Галерия „Форум“, парк „Ямача“ зад Монумент „Света Богородица“, лесопарк „Кенана“ в района на детските съоръжения след Паметника на победата, парк „Градска градина“, парк до Езикова гимназия „Проф. д-р Асен Златаров“, кв. „Бадема“ междублоково пространство между бл. 6, бл. 8 и бл. 10.

2.5.3. Енергийна ефективност

На територията на Община Хасково няма изградени и въведени в експлоатация енергийни обекти за производство на електрическа енергия от конвенционални горива /въглища, природен газ/. Сравнително слабо е нивото на оползотворяване на енергията от възобновяеми източници, в частност на енергията от възобновяем източник „слънце“, характерна за региона, за целите на производство на електрическа енергия, както и за битово-горещо водоснабдяване. На територията на Общината има изградени и въведени в експлоатация две по-големи фотоволтаични централи с обща инсталирана мощност 5,734 MW. Има и монтирани инсталации с обща инсталирана мощност до 30 kW.

В последните години значително внимание се отделя на прилагането на мерки за енергийна ефективност. Безспорно, намаляването на загубите от енергия е от приоритетно значение и със значителни ползи.

Неприлагането на мерки за енергийна ефективност през последните години, амортизацията на малкото приложени такива и слабият контрол, водят до нарастващи и

ненужно големи разходи за потребление на горива и електрическа енергия. Предвид това, е наложително да се прилагат енергоефективни мерки не само за намаляване на разходите, но и за повишаването на жизненото равнище и комфорта на потребителите на енергия.

Община Хасково има изготвена програма за енергийна ефективност за периода 2019-2024г. Най-важните цели поставени в програмата, които ще се постигнат в този период, са следните:

- икономия на топлинна енергия;
- икономия на електрическа енергия;
- икономия на горива;
- намалени емисии парникови газове;
- икономия на финансови средства.

Въвеждането на енергийно ефективни технологии за производство ще повиши конкурентоспособността на българската икономика, използването на възобновяеми енергийни източници в битовата и обществена сфера както и подобряването на топлинната изолация на сградите и оптимизирането на отоплителните системи - ще понижи енергийните разходи и ще намали натиска върху местния енергиен пазар. Същевременно ефектите върху околната среда ще бъдат значителни по отношение на нивото на парниковите газове, замърсяването на атмосферата с оксиди и опазването на почвите и водите.

2.5.4. Основни изводи

- Значителна част от второстепенните улици в кварталите се нуждаят от рехабилитация, след подмяна на амортизираната водопроводна мрежа.
- Изграждане на довеждаща инфраструктура до производствени зони изостава.
- Голяма част от общинската пътна мрежа се нуждае от рехабилитация.
- Изпълняват се само частични ремонти на най-проблемни участъци от общинската пътна мрежа.
- Водопроводната мрежа в общината е остаряла и силно амортизирана.
- Влошени са качествата на питейната вода от водоснабдителна зона “Брягово” за селата Брягово и Александрово и водоснабдителната система Николово за с. Николово.
- Канализацията на територията на община Хасково и цялата област е в много лошо състояние и не е изградена напълно.
- Подобряване на енергоснабдителната система и подобряване на качеството на предлаганите услуги, изграждане на нови съоръжения и подмяна на част от съществуващите.
- Нужно е разширяване на телекомуникационната мрежа и достъпът до интернет извън град Хасково, до всички населени места в общината.
- Слабо е нивото на оползотворяване на енергията от възобновяеми източници.

2.6. Анализ на състоянието на селищата мрежа и на жилищния сектор

2.6.1. Селищна мрежа – функционална и типологична характеристика на населените места

По своя генезис, селищната мрежа на община Хасково не се отличава от начина на възникване и развитие на селищата в тази част на страната.

Повечето от населените места в общината попадат в пояса с надморска височина над под 500 м. Най-ниско (от 101 до 199 м н.в. са разположени 18 села (с. Войводово, с. Динево, с. Малево, с. Елена и др.) С надморска височина от 201 м до 299 м са 13 села, а в пояса от 201 до 299 м са 13 населени места (гр. Хасково, селата Книжовник, Долно Войводиново, Момино, Корен и др.). В пояса с надморска височина от 300 до 499 м попадат 6 села – Узунджово, Стамболийски, Подкрепа, Николово и др.

В сега действащия *Класификатор на населените места в Р. България* на територията на община Хасково са включени общо 37 населени места, от които 1 град и 36 села. За състоянието на селищната мрежа представя дава показателят „гъстота на селищната мрежа“, изразена чрез брой на селищата на 100 км² от територията на общината. За община Хасково този показател е 5,0, при среден за област Хасково – 4,7, а за страната – 7,4 селища на 100 км².

Типологичната характеристика на населените места в общината се определя на основата на различни критерии, а именно:

- Демографски критерий – брой на населението.
- Административен статут – вид на населеното място и административни функции.
- Обслужващи функции и др.

В *таблица 26* са посочени типа и категорията на населените места към 2019 г.

Таблица 26. ТИПОЛОГИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА НА НАСЕЛЕНИТЕ МЕСТА В ОБЩИНА ХАСКОВО

Населени места	Брой население 2019 г.	Вид категория		
		градоустройств.	функционална	административен статут
Александрово	259	малко село	7	км. наместн.
Брягово	444	малко село	6	Кметство
Войводово	1106	средно село	5	Кметство
Въгларово	624	малко село	6	Кметство
Гарваново	541	малко село	6	Кметство
Големанци	392	малко село	6	Кметство
Горно Войводиново	214	много малко село	7	км. наместн.
Гълъбец	258	малко село	6	Кметство
Динево	685	малко село	5	Кметство
Долно Войводиново	220	много малко село	7	км. наместн.
Долно Големанци	436	малко село	6	Кметство
Елена	330	малко село	7	Кметство
Зорница	243	много малко село	7	Кметство
Клокотница	495	малко село	6	Кметство
Книжовник	497	малко село	6	Кметство

Козлец	507	малко село	6	Кметство
Конуш	672	малко село	6	Кметство
Корен	349	малко село	6	Кметство
Криво поле	848	малко село	6	Кметство
Любеново	71	много малко село	8	км. наместн.
Малево	1033	средно село	5	Кметство
Манастир	215	много малко село	6	км. наместн.
Мандра	364	малко село	6	Кметство
Маслиново	432	малко село	7	Кметство
Момино	14	много малко село	8	-
Николово	206	много малко село	7	км. наместн.
Нова Надежда	434	малко село	6	Кметство
Орлово	392	малко село	6	Кметство
Подкрепа	203	много малко село	7	км. наместн.
Родопи	113	много малко село	7	км. наместн.
Стамболийски	727	малко село	5	Кметство
Стойково	162	много малко село	7	Кметство
Текето	380	малко село	6	Кметство
Тракиец	486	малко село	6	Кметство
Узунджово	1580	средно село	5	Кметство
гр. Хасково	69219	среден град	1	Общ. център
Широка поляна	309	малко село	7	Кметство

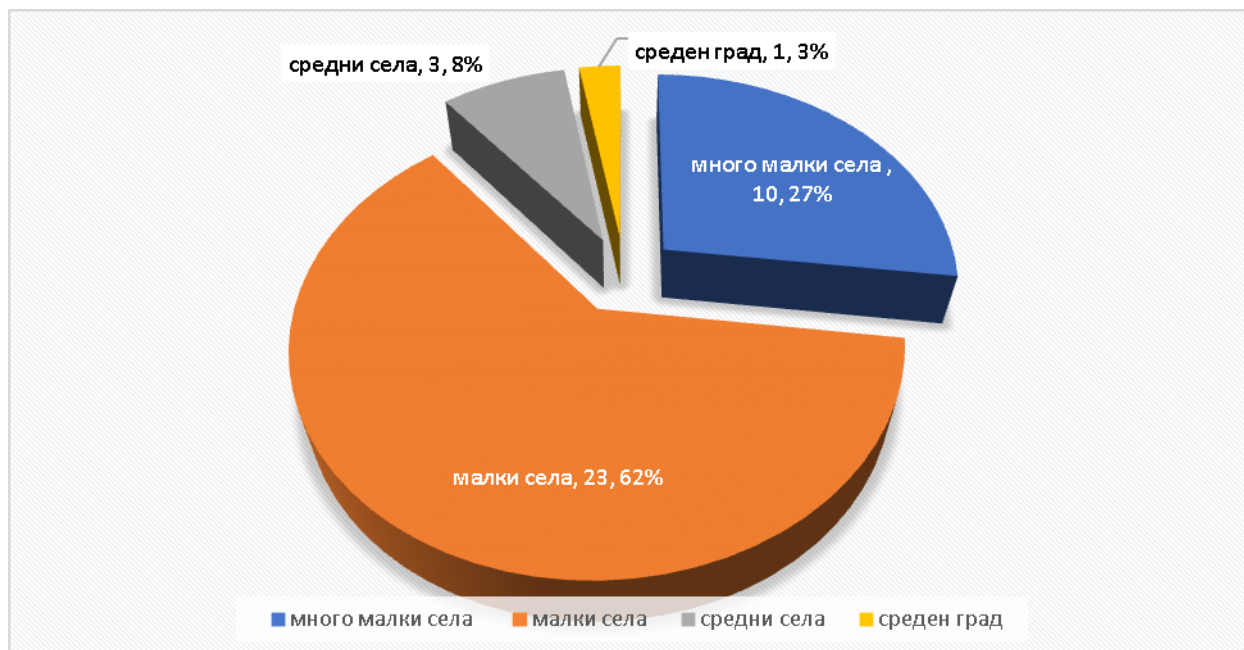
По отношение на демографския критерий – *брой на населението*, се прилага нормативно определената т.нар. „*градоустройствена категория на населените места*“. По този критерий населените места в общината попадат в следните групи:

- Много малки села (до 250 д.) – 10 бр.
- Малки села (от 251 до 1000 д.) – 23 бр.
- Средни села (от 1000 до 2000 д.) – 3 бр.
- Средни градове (от 30001 до 99999 д.) -1 бр.

Графична представа за разпределението на броя на населените места по градоустройствената категория дава *фиг.23*.

По *административен статут* населените места в общината попадат в три групи:

- Център на община – гр. Хасково.
- Кметства – 27 села.
- Кметски наместничества - 9 села.

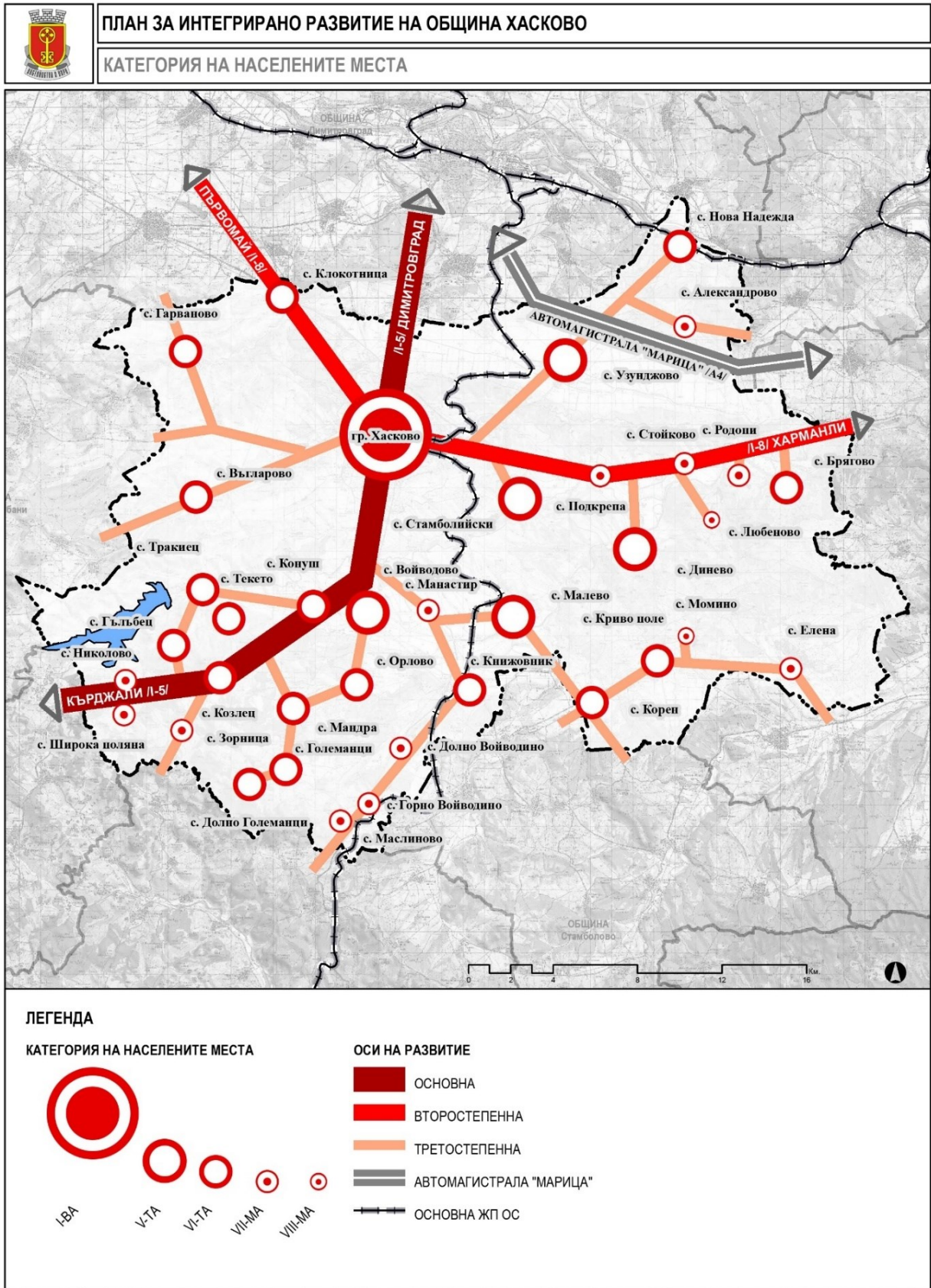
Фиг. 23. РАЗПРЕДЕЛЕНИЕТО НА БРОЯ НА НАСЕЛЕНИТЕ МЕСТА ПО ГРАДОУСТРОЙСТВЕНАТА КАТЕГОРИЯ

Критериите за административния статут на населените места са нормативно определени – като критерият е отново демографски: за кметство – минимален брой население 350 д. и за наместничество – до 350 д.

Функционалната категоризация също е нормативно определена. Населените места от общината попадат в следните категории:

- Категория 1 – 1 населено място (гр. Хасково).
- Категория 5 – 5 населени места (селата Войводово, Динево, Малево, Узунджово и Стамболийски).
- Категория 6 - 18 населени места.
- Категория 7 – 11 населени места;
- Категория 8 – 2 населено място (селата Любеново и Момино) .

Структурата на селищната мрежа по два от критериите (брой на населението и административен статут) е представена на фиг.24.

Фиг. 24. КАТЕГОРИЯ НА НАСЕЛЕНИТЕ МЕСТА

Опорни обслужващи центрове. Една от важните селищни функции на населените места е обслужващата. Тя е свързана с функционирането на определен вид обслужващи обекти – на образованието, здравеопазването, културата, местното самоуправление, вероизповеданията. Критерий за разкриване на съответните обслужващи обекти е наличието на определен брой потребители.

Наличието на комплекс от обслужващи обекти е основание съответното населено място да изпълнява функциите на обслужващ център. Категорията на селищните обслужващи центрове се определя от набора на обслужващи обекти и честотата на възникване на потребностите от услуги.

На базата на анализите и оценките на *бюджетните социални услуги* в община Хасково се разкрива следната мрежа от опорни обслужващи центрове:

- *Основен обслужващ център* (гр. Хасково).
- *Вторични обслужващи центрове* (селата Войводово, Узунджово, Динево, Конуш и др.).

Основният обслужващ център е базиран на функциите на обекти за ежедневно и частично периодично възникващи потребности (седалище на много децентрализирани и деконцентрирани структури на централни ведомства и на съдебната система, профилирани и професионални гимназии с надобщинско значение, болнични заведения, представителни културни институции и много други.

Локалните обслужващи центрове са свързани с дейността на обслужващи обекти, свързани с ежедневни и частични периодични обслужващи функции (седалище на основно училище, филиал на детска градина, седалище на лекарска и стоматологична практика, читалище и др.).

Състояние на селищната среда. Представа за облика на населените места дават физическите качества на селищната среда. Една от основните функции на местната власт е свързана с подобряване на елементите на селищната среда, които са с публичен характер – улици и прилежащите им тротоари, площадни пространства, зелени площи, улично осветление и др.

Ежегодно с приемането на общинския бюджет и на Капиталовата програма се осигуряват инвестиции за подобряване облика на населените места. Освен със собствени средства с инвестиционен характер, се подготвят и проекти с външно финансиране, насочени към подобряване качествата на публичните пространства на населените места.

Основните резултати, постигнати в анализирания период насочени към подобряване физическите качества на селищната среда са свързани и с изпълнение на мерки и проекти, включени в два основни планови документа на общината:

- *Общински план за развитие на община Хасково - 2014-2020 г.*
- *Интегриран план за градско възстановяване и развитие на гр. Хасково -2014-2020 г.*

С проекти, свързани с ремонти и реконструкция на водопроводната мрежа в някои населени места в общината се асфалтират и уличните платна.

За анализирания период (2014-2020 г.) е осъществено подобряване качествата на селищната среда на гр. Хасково. Това е постигнато чрез реализацията на редица проекти, включени в *Интегрирания план за градско възстановяване и развитие на гр. Хасково – 2014-2020 г.* Резултатите от реализацията на тези проекти са: реконструкция и реновиране на улици в кв. „Орфей“, кв. „Бадема“ и кв. „Република“. Извършено е благоустрояване на парк „Кенана“.

2.6.2. Жилищен сектор

Във функционалния обхват на селищната среда попада и жилищния сектор. Обитаването, като една от основните селищни функции е свързано и със състоянието на жилищния сектор. Анализите и оценките на този сектор включват оценка на количествените показатели и качествена характеристика на жилищата.

Обект на анализа е състоянието на жилищния фонд. За целта се ползват утвърдени в практиката показатели като:

- брой жилищни сгради;
- брой жилища;
- размер на жилищната площ.

• Жилищни сгради

Пълна статистика за състоянието и за качествена характеристика на жилищния сектор се осигурява с регулярните преброявания на населението и на жилищния фонд. Тази статистика е от 2011 г. НСИ поддържа и текуща информация за състоянието на жилищния фонд. Последната официална статистическа информация за жилищния сектор е за 2019 г. Към тази година на територията на община Хасково има общо 20 246 жилищни сгради. Основната част от тях са еднофамилни и една малка част – многофамилни. Последните се намират главно в гр. Хасково, а единични – в някои от селата на общината.

За анализирания 6 годишен период в общината са въведени в експлоатация общо 199 нови жилищни сгради (в т.ч. 177 нови и 22 с ново разширение на съществуващи жилищни сгради). Конкретните данни на въведеният в експлоатация жилищен фонд в община Хасково са отразени в таблица 27.

Таблица 27. ВЪВЕДЕНИ В ЕКСПЛОАТАЦИЯ НОВИ ЖИЛИЩНИ СГРАДИ И НОВИ ЖИЛИЩА В ОБЩИНА ХАСКОВО ЗА ПЕРИОДА 2015 – 2019 Г.

Години	Сгради - брой			жилища – брой	Полезна площ - м ²		
	общо	нови	разширени		общо	жилищна	обслужваща
2015	35	30	5	98	9585	6848	2737
2016	35	34	1	113	12594	9263	3331
2017	37	33	4	60	6599	4774	1825
2018	39	33	6	70	6684	4740	1944
2019	53	47	6	155	15903	12963	2940
Всичко	199	177	22	496	51365	38588	12777

Източник: НСИ. Районите, областите и общините в Р. България

Анализът на данните от таблица 27 показва, че годишно са въвеждани между 35 и 50 жилищни сгради, като най-голям е броят им през 2019 г. – 53. Съпоставката между броя на жилищните сгради и на жилищата в тях, показва, че в основната си част те са многофамилни.- средно по 2 и 3 жилища в една жилищна сграда. Средната полезна площ на едно нововъведено в експлоатация жилище за анализирания период е около 100 м².

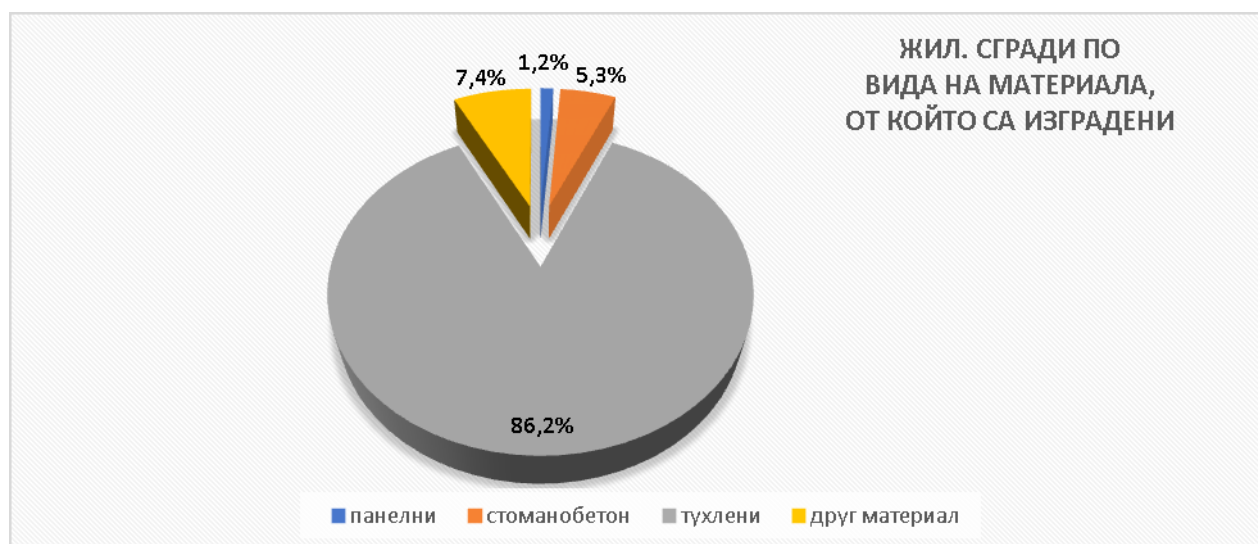
По отношение на *материала, от който са изградени съществуващите жилищни сгради* в община Хасково, разпределението им по отделните години е отразено в таблица 28.

Таблица 28. БРОЙ НА ЖИЛИЩНИТЕ СГРАДИ И МАТЕРИАЛА НА ВЪНШНИТЕ СТЕНИ, ОТ КОЙТО СА ИЗГРАДЕНИ – 2015-2019 Г.

Години	Жилищни сгради по материал на външните стени на сградата				
	общо	панелни	стоманобе тонни	тухлени	други
2015	20082	234	932	17427	1489
2016	20117	234	966	17428	1489
2017	20154	235	1001	17429	1489
2018	20193	235	1023	17446	1489
2019	20246	236	1073	17447	1490

Източник: НСИ. Районите, областите и общините в Р. България

Относителните дялове на жилищните сгради, по вида на използваните материали са представени графично на *фиг.25*.

Фиг. 25. ОТНОСИТЕЛНИТЕ ДЯЛОВЕ НА ЖИЛИЩНИТЕ СГРАДИ, ПО ВИДА НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ МАТЕРИАЛИ

Жилищните сгради, изградени от тухли се диференцират на такива с бетонна плоча, като преобладават тези с гредоред. Има и малък брой жилищни сгради, външните стени на които са от сурови тухли (кирпич).

- **Жилища**

Вторият важен показател за количествена оценка на жилищния сектор е броят на жилищата. Към 2019 г. броят на жилищата в община Хасково е 44 612. Немалката разлика между броя на жилищните сгради и броя на жилищата се обяснява с това, че част от жилищните сгради са многофамилни.

Важен показател, характеризиращ жилищния сектор е „брой стаи в жилищата“. По този показател данните показват, че преобладават жилищата с три и с повече стаи. Това личи и от данните в *таблица 29*.

Таблица 29. ЖИЛИЩА В ОБЩИНА ХАСКОВО ПО БРОЙ НА СТАИТЕ В ТЯХ - 2015-2019 Г.

години	общо	Жилища по брой на стаите				
		едно-стайни	дву-стайни	три-стайни	четири-стайни	пет-и повече стайни
2015	44214	3438	13357	16042	7482	3895
2016	44327	3439	13380	16098	7507	3903
2017	44387	3439	13391	16119	7522	3916
2018	44457	3439	13401	16150	7543	3924
2019	44612	3440	13419	16207	7602	3944

Източник: НСИ. Районите, областите и общините в Р. България

Броят на едностайните жилища не е голям – 3440 от всичките 44 612 жилища, което е 7,7% от броя на всички жилища в общината. Двустайните жилища са 13 419 бр. По-масово срещани са тристайните и четиристайните жилища, които са с общ относителен дял от 53,3% Жилищата с 5 и повече стаи са общо 7602 бр., което е 17,0% от общия им брой. Посочените данни за структурата на жилищата по показателя „брой на стаите“ показват, че масово срещания тип жилище както в селата, така и в общинския център е с 3 и 4 стаи.

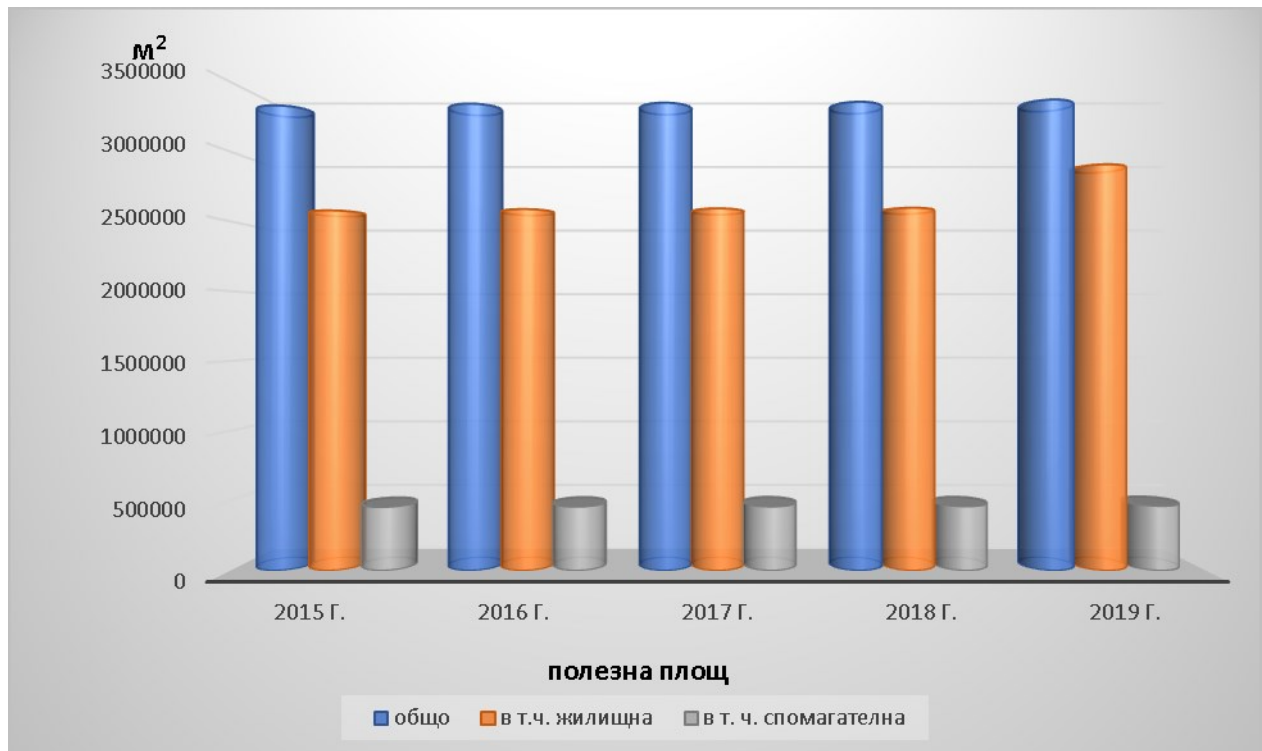
По населени места, анализите показват, че многостайните жилища са по-често срещани в по-малолюдните населени места. Обяснението за това е, че тези жилища за изградени, когато обитателите на едно домакинство са били повече на брой и това е налагало да се строят жилища с повече стаи.

- **Полезна площ на жилищата**

Важен индикатор за жилищната задоволеност е размерът на полезната, в т.ч. и жилищната площ. Като абсолютни величини тези показатели имат информационен характер, но отнесени към броя на населението, характеризират жилищния му стандарт. Важен параметър на площта в жилищата е съотношението между общата полезна площ на жилищата и “чистата” жилищна площ.

Общият размер на полезната площ на жилищата в община Хасково към 2019 г. е 3 369 721 м². Чистата жилищна площ е 2 906 542 м², което е 86,2% от полезната площ. В полезната площ, освен чистата жилищна се включват още спомагателните площи и площите на кухните.

Визуална представа за измененията в полезната, жилищната и спомагателната площ в жилищата за периода 2015-2019 г. дава фиг. 26.

Фиг. 26. ПОЛЕЗНАТА, ЖИЛИЩНАТА И СПОМАГАТЕЛНАТА ПЛОЩ В ЖИЛИЩАТА ЗА ПЕРИОДА 2015-2019 Г

Жилищната площ, отнесена към броя на населението дава представа за жилищната задоволеност на населението. Към 2019 г. този показател за община Хасково е 39,4 м² полезна площ в жилищата и 34,0 м² жилищна площ на човек от населението. За сравнение тези показатели за страната са 41,9 м² и 35,6 м², а за област Хасково – съответно 42,1 м² и 36,0 м².

Със стартирането на „Националната програма за енергийна ефективност в многофамилни жилищни сгради“ (НПЕЕМЖС), Община Хасково организира много срещи с гражданите на града. В рамките на НПЕЕМЖС в община Хасково са санирани и въведени в експлоатация 92 сгради в режим на етажна собственост (100 сдружения на собствениците), 10 сгради имат сключени договори за финансиране с ББР, 106 сгради имат сключени договори с общината за представителство, за 38 сгради са подадени искане за сключване на договори.

*

*

*

2.6.3. Изводи за състоянието на селищната мрежа и жилищния сектор

От направените анализи и оценки на селищната мрежа и състоянието на жилищния сектор могат да бъдат направени следните обобщени констатации и изводи:

- Селищната мрежа в община Хасково, включва голям брой селища, които са с различни характеристики, както по отношение на степента на населеността им, така и по изпълняваните селищни функции.

- **Висок е броят на малолюдните (много малки и малки села)**, като превес имат много малките села с население до 250 жители. Това затруднява осигуряването на място на редица бюджетни услуги в сферата на предучилищното и училищното образование, на извънболничната помощ и др.
- Независимо от процесите на обезлюдяване, **селищната мрежа не търпи промени** – за последните 10 години няма отпаднали от селищната мрежа населени места поради липса на население в тях.
- **В структурата на селищната мрежа важно място заемат първичните обслужващи центрове**, които чрез подходящи форми поемат осигуряване на необходимите бюджетни услуги за съседните по-малки населени места.
- Жилищният сектор се характеризира с **наличие на жилища, които удовлетворяват потребностите на населението**.
- В общината продължават да се изграждат **нови жилища**, което в по-голяма степен се наблюдава за общинския център и по-големите села.
- В общината преобладават жилищата с 3 и повече стаи в тях, като това е по-характерно за селата.
- **Жилищната задоволеност** на населението с полезна и жилищна площ, отнесена към човек от населението е сравнима със средната за страната и за област Хасково.
- Основни идентифицирани проблеми: Липса на озеленени пространства за широко обществено ползване; частично неусвоени междублокови пространства; влошено състояние на уличните и тротоарните настилки; отводняване на улиците; паркиране двустранно в тесни улици и обхващане на част от тротоарите.
- Продължаване на програмата НПЕЕМЖС .

2.7. Културно-историческо наследство

Културата е важен елемент от социалния живот на хората, тя е комплексна сфера, включваща културно-историческо наследство, дейността на разнообразни културни институции и др.

Запазването и укрепването на историческите паметници е от водещите приоритети на общинската управа и администрация. Доказателство за дългия път в историята са многобройните тракийски, римски, късно антични и средновековни археологически паметници.

Миналото и настоящето на Хасково се свързват с имената на много изтъкнати творци, които заедно с хилядите негови граждани създават свободния дух и неповторимата атмосфера на града и общината. Наличието на многобройните паметници на културата в общината, между които и такива от национално значение, обуславя доброто развитие на културата и културното наследство. Освен паметниците на културата от миналото и настоящето, културните институции като Историческия музей, художествените галерии, регионалната библиотека и читалищата съхраняват достиженията на много поколения.

Драматично-кукленият театър, Клубът на дейците на културата, симфоничният, духовият и народен оркестър, фолклорните ансамбли, хорове изграждат палитрата от културни институции и цялостния културен облик на общината.

Едни от най-значимите паметници на културата на територията на община Хасково са:

Монумент Богородица гр. Хасково

Това е най-високата в света статуя на Пресвета Дева Мария с Младенеца (скулптура – 14 м и постамент – 17 м). Монументът е открит през 2003 г. През 2005 г. е вписан в книгата Световните рекорди на Гинес, а от 2009 г. е и в листата на Стоте национални туристически обекта на България.

Александровската гробница, община Хасково

Александровската гробница датира от IV в. пр. Хр. и е един от най-ярките паметници на тракийската култура. Открита е през 2000 г. от прочутия археолог Георги Китов (1943-2008 г.). Внушителните ѝ размери я нареждат сред най-монументалните гробници по българските земи. От 2011 г. Александровската гробница е част от Стоте национални туристически обекта на България.

Църквата "Успение на Пресвета Богородица" в с. Узунджово, община Хасково

"Успение на Пресвета Богородица" е една от най-големите селски църкви в България. Тя по удивителен начин съчетава в себе си елементи от християнството и исляма. През миналия век, църквата "Успение на Пресвета Богородица" в с. Узунджово е обявена за паметник на културата, заедно с мястото на Узунджовския панаир.

Пилонът с националния флаг, гр. Хасково

Трибагренникът се извисява в парк „Ямача“ на един от най-високите хълмове в гр. Хасково. Размерите му са 6 на 9 метра, а височината на металния пилон е 32 метра. Той се намира в непосредствена близост до Монумент Пресвета Богородица и Камбанарията.

Камбанарията в гр. Хасково

Камбанарията е с височина от почти тридесет метра. На върха ѝ са поставени осем камбани с различна големина като общото им тегло е малко над един тон. Камбанарията е отворена за посещения всеки ден.

Старата часовникова кула на Хасково

Часовниковата кула в Хасково е построена в началото на 19-ти век като символ на града и на стопанския подем през онова време.

Музеен център „Тракийско изкуство в Източните Родопи“ – община Хасково

През 2009 г. в непосредствена близост до Александровската гробница отвори врати Музейният център „Тракийско изкуство в Източните Родопи“. Акцент в музейната зала е точното копие на оригинала на Александровската гробница. Чрез репликата се дава възможност на посетителите да се запознаят с един наистина уникален паметник на античното изкуство в Тракия.

Кирковото училище, гр. Хасково

Кирковото училище е прекрасен образец на възрожденската архитектура в град Хасково и паметник на културата. Сградата впечатлява с изключително богатата си стенописна и пластична украса.

Други забележителности като:

- Къщата на Бояджи Оглу, гр. Хасково.
- Къщата на чорбаджи Димитрак, гр.Хасково.
- Паскалевата къща, гр. Хасково.
- Църква Успение на Пресвета Богородица, гр. Хасково.
- Храм Свети Харалампий – кв. Болярово, гр. Хасково.
- Църква Св. Архангели Михаил и Гавраил, Хасково.
- Църква Свети Димитър, Хасково.
- Арменска църква Сурп Степаннос (свети Стефан)
- Художествена галерия – Хасково.
- Тюрбето на Осман баба, с. Текето, община Хасково.
- Ески джамия – най-старата на Балканския полуостров.

Други паметниците с голяма историческа стойност на територията на общината са още: Паметник на неznайния войн, гр. Хасково; Паметник на хасковските възрожденци; Монумент „1000 години Хасково”; Паметник на Капитан Петко Войвода, гр. Хасково; Паметник на Димитър Иванов – Лицо, гр. Хасково; Барелеф на археолога д-р Георги Китов, община Хасково и много др.

Многообразието на различни културно-исторически паметници, в комбинация със съвременни такива създават интересен и привлекателен туристически облик на общината с уникално и характерно сливане между традиции и съвремие в едно. Запазването на градския дух на общинския център от епохата на Възраждането го превръща именно в атрактивно място.

Културният живот в общинския център е разнообразен и се характеризира с наситеност на фестивали, конкурси, един национален събор, музикални дни и др. Целият този набор от многобройни културни мероприятия, съчетан с работещите културни институции, музеи и организации представлява една добресвързана спойка, която е устойчива на променливата обществена и икономическа среда.

Действащи културни институции на територията на община Хасково:

- Драматичен театър “Иван Димов”.
- Регионален исторически музей.
- Художествена галерия “Атанас Шаренков” /Художествена галерия – Хасково/.
- Галерия “Форум” /Художествена галерия – Хасково/.
- Регионална библиотека “Христо Смирненски”.
- Читалище “Заря”.

- Младежки център.

Културен календар

В Хасково се провеждат традиционни културни празници и фестивали с национално и международно значение:

- Национален фестивал на камерния танц, организиран от Община Хасково и ОП "Младежки център";
- Национален събор на Народното творчество "Китна Тракия пее и танцува" – организира се от Община Хасково в парк "Кенана";
- Национален конкурс за дебютна литература „Южна Пролет“; Литературни дни „Южна Пролет“, организиран от Община Хасково и РБ "Хр. Смирненски";
- Национален конкурс-фестивал на старата градска песен и шлагер „С песните на Ари“, организира се от Община Хасково;
- Театрален фестивал, организиран от Община Хасково и ДКТ "Иван Димов";
- Рок – фест, организиран от Община Хасково;
- Национален пленер по живопис, организиран от Община Хасково;
- Фестивал HASKOVO JAZZ, организиран от Община Хасково и Сдружение "Джаз клуб Хасково";
- Национален фестивал на коледната и новогодишна песен.
- Международен конкурс за цигулари и Музикални дни „Проф. Недялка Симеонова“ е едно от най-значимите културни събития в града. Фестивалът носи името на световноизвестната българска цигуларка, родена в Хасково. В рамките на музикалните дни се организират концерти на популярни симфонични оркестри, солисти и музиканти. Паралелно с тях се провежда конкурс за млади цигулари, утвърден като престижна международна проява.

От столетия дните около Рождество Богородично - 8 септември, са празнични за града. От 1993г. с решение на Общински съвет 8 септември е обявен за Ден на Хасково. Седмицата около тази дата е кулминацията на културните събития в града, които се очакват с огромен интерес, нетърпение и удоволствие от гражданите и гостите на града. Тържествата за Празника на Хасково стават център на многобройни културни, спортни и детски прояви, официални и творчески срещи, делови разговори, представяния на изложби и книги, откриване на нови забележителности. Всички прояви са интересни, съдържателни и поднесени с много внимание към публиката.

Многообразният културен календар и мероприятията с национална значимост превръщат общината в интересно и атрактивно място както за местното население, така и за посетители на общината.

2.8. Спорт и рекреация

Общинският център сам по себе си освен образователно и културно, представлява и спортно средище, от което е започнала професионалната кариера на прочути български спортисти, завоювали олимпийски, световни, европейски и държавни отличия. Спортно училище „Стефан Караджа“ и над 25 спортни клуба развиват дейност на територията на община Хасково. Новоизградени и добре поддържани спортни комплекси и съоръжения допълват възможностите за спорт за всички възрасти и интереси – хандбал, баскетбол, тенис, карате, скуош, спортни танци, футбол, скейтборд, фигурно пързаляне и много други. За тези, които обичат природата и не спортуват активно, градът предлага добри условия за колоездене.

Спортни обекти на територията на общината:

- Културно-спортен комплекс „Спартак“.
- Тенис кортове Хасково - парк Кенана, тенис кортове „Юнак“.
- Спортна зала "Дружба".
- Площадка за скейтборд.
- Спортна зала „Спартак“.
- Ледена пързалка.
- Зона за спорт и отдих "Авеню".
- Картинг писта.
- Спортна зала "Юнак".
- Стадион "Хасково".
- Стадион "Младост".

2.9. Бюджет и бюджетна политика

За да се изпълняват поетите отговорности и ангажименти от общината, вменени ѝ от действащата законова уредба (основно от „Закона за местно самоуправление и местната администрация“) е необходим определен финансов ресурс. Това засяга финансирането на определените – делегирани от държавата дейности и на такива, които се финансират със собствен финансов ресурс (местни дейности).

Тези условия за финансово осигуряване касаят и изпълнението на Програмата за реализация на ПИРО – Хасково 2021-2027 г. изискващо наличието на съответния финансов ресурс. Финансирането на някои от мерките (проектни идеи, конкретни проекти и други дейности) с публичен характер, заложи в Програмата за реализация се очаква да бъде със средства от Оперативните програми, които ще действат през програмния период 2021-2027 г. Друга част от мерките, ще бъдат съфинансирани, или изцяло финансирани със средства от общинския бюджет.

Проекти, които не се финансират по линия на безвъзмездна финансова помощ от действащите в програмния период 2021-2027 г. програми на Европейския съюз, ще се съфинансират със средства и от общинския бюджет. Това съфинансиране е с определен относителен дял от цялата стойност на проекта. При важни, висококапиталоемки проекти финансовото участие на общината (по линия на съфинансирането или на пълното финансиране) е със значителен финансов ресурс, осигуряван от общинския бюджет.

Всичко това налага да се анализират и оценят общинските бюджети на община Хасково за последните 2-3- години.

Предмет на анализа на бюджетите на общината са:

- Размерът и структурата на собствените и на привлечените приходи.
- Размерът и структурата на разходните части на общинските бюджети.

При обосноваване на размера на бюджетните приходи и на бюджетните разходи за отделните години се спазват изискванията на Наредбата за условията и реда за съставяне на бюджетната прогноза за местните дейности за следващите три години. При разработване на съответните общински бюджети стриктно се спазват изискванията на действащата нормативна система. Тя включва няколко закона, постановления на Министерския съвет и Наредби на Общинския съвет на община Хасково, засягащи подготовката и изпълнението на Общинските бюджети. Действащата законова уредба за съставяне на общинските бюджети включва:

- *Закон за публичните финанси.*
- *Закон за Държавния Бюджет на Република България за съответната година.*
- *Закон за местните данъци и такси.*
- *Данъчно- осигурителния процесуален кодекс и др.*

2.9.1. Анализ на приходната част на средствата за бюджетната 2020 г.

Принципът при планиране на общинските бюджети е залагане на баланс между бюджетните приходи и бюджетните разходи. Затова е важно да се планират реални приходи от различни приходоизточници, за да се гарантира издръжката на бюджетните дейности и функции. Друго важно изискване е да се планират реалните приходи, които ще гарантират предвидените бюджетни разходи.

Анализите на приходните части на бюджетите за 2018, 2019 и 2020 г. показват, че е налице тенденция в съответната бюджетна година да се планират по-високи размери на приходите от предходната година.

Анализите на бюджетните три години (2018, 2019 и 2020), показват следното състояние на планираните приходи:

- **Общ размер на приходите за 2018 г. – 68 127 018 лв.** от които:
 - Приходи от държавата - **38 015 693 лв.**, от които за делегирани от държавата дейности (ДДД) – 35 626 072 лв.
 - Собствени (общински) приходи - **30 111 325 лв.**, от които данъчни приходи - 10 281 000 лв., неданъчни - 12 803 565 лв., и приходи от други източници (вкл. и остатък от общински дейности) – 6826760 лв.
- **Общ размер на приходите за 2019 г. – 75 382 019 лв.** от които:
 - Приходи от държавата - **44 453 407 лв.**, от които за делегирани от държавата дейности (ДДД) – 41 720 900 лв.
 - Собствени (общински) приходи - **30 928 612 лв.**, от които данъчни приходи - 10 810 000 лв., неданъчни - 13 656 890 лв., и приходи от други източници (вкл. и остатък от общински дейности) – 6 461 722 лв.
- **Общ размер на приходите за 2020 г. – 77 852 020 лв.**, от които:
 - Приходи от държавата - **50 369 396 лв.**, от които за делегирани от държавата дейности (ДДД) – 47 339 694 лв.

- Собствени (общински) приходи - **27 482 624** лв., от които данъчни приходи - 10 660 000 лв. лв., неданъчни - 13 850 720 лв., и приходи от други източници (вкл. и остатък от общински дейности) – 2971904 лв.

Представа за основните източници в приходната част на бюджетите на община Хасково за последните три години дава фиг 27.

Фиг. 27. ОСНОВНИ ИЗТОЧНИЦИ В ПРИХОДНАТА ЧАСТ НА БЮДЖЕТИТЕ НА ОБЩИНА ХАСКОВО ЗА ПОСЛЕДНИТЕ ТРИ ГОДИНИ

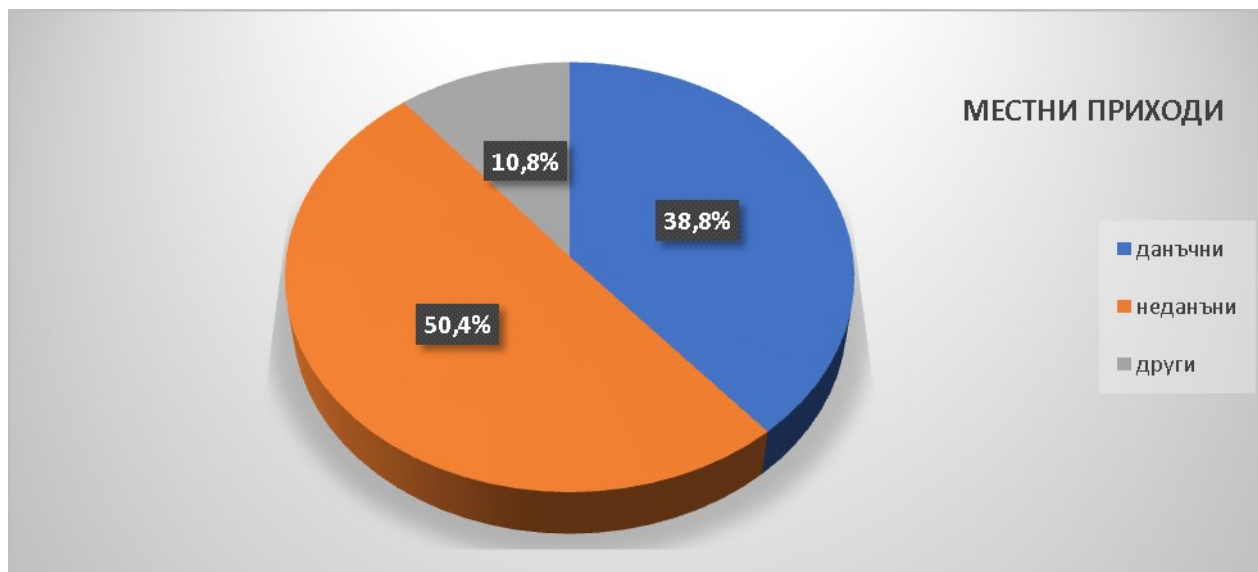
Трансферите от държавния бюджет за делегирани от държавата дейности (по линия на общите, целевите и изравнителните субсидии) за последните три бюджетни години също бележат тенденция на нарастване.

Както бе отбелязано, трансферите от държавния бюджет за 2019 г. са в размер на **44 453 407 лв.**, от които за делегирани от държавата дейности (ДДД) – 41 720 900 лв. Техният размер е по-нисък от планираните в бюджета за 2020 г. – **50 369 396 лв.**, от които за делегирани от държавата дейности (ДДД) – 47 339 694 лв. За 2018 г. те са с още по-малък размер – **44 453 407 лв.** лв. Общата субсидия е увеличена с 5 971 694 лева. Този ръст се дължи увеличените стойности на стандартите за издръжката на основните делегирани от държавата дейности в сферата на образованието, държавната администрация, на социалното подпомагане и др., спрямо действащите такива през 2019 г.

Целевите субсидии също бележат ръст. Трансферите за местни дейности са в размер на 2 545 900 лв., в това число:

- Обща изравнителна субсидия 2 319 400 лв.
- За зимно поддържане и снегопочистване на общински пътища 226 500лв.

Местните приходи в годишните бюджети са от няколко източника – от местни данъци, от такси, от приходи от общинско имущество, от глоби и др. Структурата на планираните местни приходи (изразена като относителен дял) по основни източници за 2020 г. е представена на фиг 28.

Фиг. 28. СТРУКТУРА НА ПЛАНИРАНИТЕ МЕСТНИ ПРИХОДИ

В структурата на **данъчните приходи** се включват средствата от *имууществените данъци* и данък върху доходите на определена категория физически лица (*патентен данък*).

В приходните части на общинските бюджети на община Хасково за периода 2018-2020 г. почти с изравнен размер са данъците за недвижими имоти и данък за превозни средства. Лек превес имат приходите от данък за превозни средства. При планирани в приходната част на бюджет 2020 г. имуществени и други местни данъци, тези за недвижими имоти са в размер на 4 000 000 лв., а от превозни средства – 4 350 000 лв. На трето място са планираните приходи от данък от придобиване на имущество по дарение и възмезден начин – 2 000 000 лв. Незначителни по размер са планираните приходи от туристическия и патентния данък. Подобно е съотношението на приходите от имуществени и други местни данъци и за бюджетните 2018 и 2019 г.

В структурата на **неданъчните приходи** с най-висок размер са приходите от общински такси (за битови отпадъци, технически услуги, за детски градини и др.). Планираният размер на общинските такси в бюджет 2020 е 10 045 400 лв. В структурата им с най-голям размер са приходите от такси за битови отпадъци (8 100 000 лв.), следвани от приходите от таксите за технически услуги (720 000 лв.) и за ползване на детски градини (420 000 лв.).

Планираните в бюджет 2020 г. приходи от собственост са 3 808 725 лв. От глоби, санкции и наказателни лихви в бюджета за 2020 г. са планирани приходи в размер на 1 101 500 лв. По-голямата част от тях (900 000 лв.) са от наказателни лихви на данъци, мита и осигурителни вноски.

От планираните и отчетени приходи от местни източници за бюджетните 2018 г. и 2019 г. се констатира около средната за страната събираемост както на имуществените данъци, така и на приходите от такси. Това е индикатор за обективното планиране на приходите в бюджетите от местни приходоизточници. В този смисъл се налага изводът за бюджетна финансова стабилност на общината.

2.9.2. Анализ на разходната част на бюджет 2020 г.

Втората структурна част на общинския бюджет е свързана с бюджетните разходи. При тяхното планиране се отчитат планираните бюджетни приходи. Общата сума на планираните разходи е 77 852 020 лв., т.е. колкото са и планираните бюджетни приходи.

Общата рамка на планираните в бюджет 2020 г. планирани разходи е както следва:

- Общ размер на разходите - 77 852 020 лв., от които:
 - За дейности държавна отговорност – 50 369 396 лв.
 - За общински дейности - 27 482 624 лв.

В това число е планиран и резерв за непредвидени/неотложни разходи в размер на 500 000 лева.

В съответствие с действащата нормативна система в сферата на бюджетното планиране, бюджетните разходи, освен по дейности (държавна и общинска отговорност) са разпределени по функции. Същите са отразени в таблица 30.

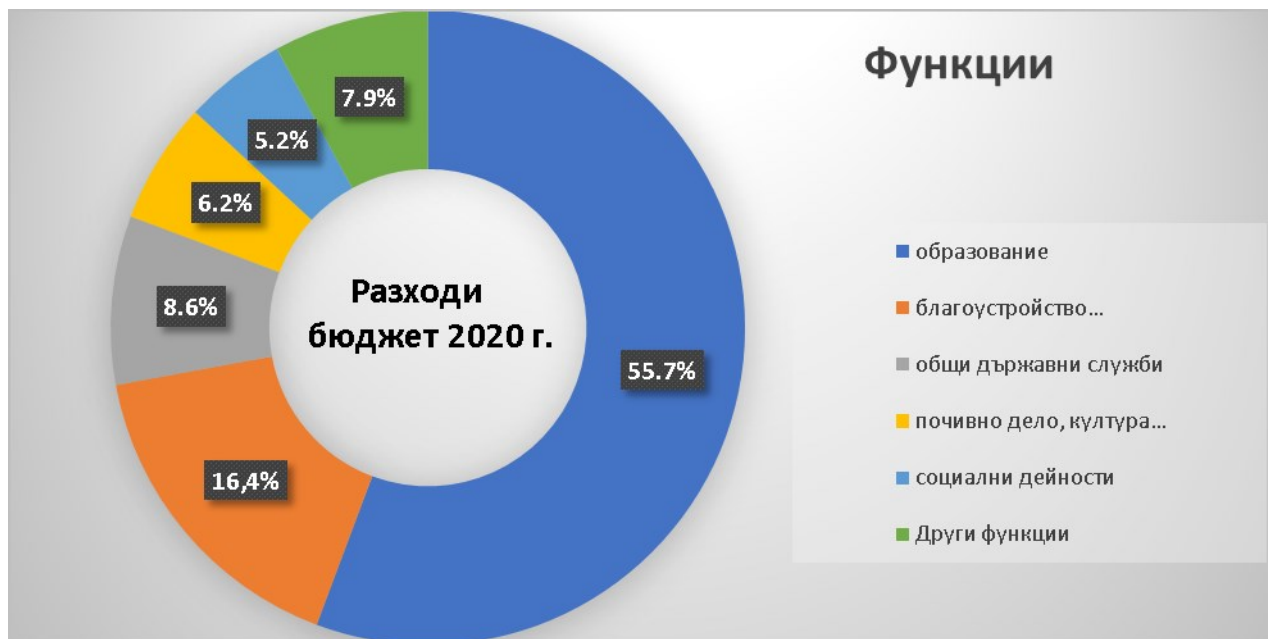
Таблица 30. ПЛАНИРАНИ РАЗХОДИ ПО ФУНКЦИИ В БЮДЖЕТА НА ОБЩИНА ХАСКОВО – 2020 Г.

Функции	Планирани средства (лв.)
Общи държавни служби	6 895 618
Отбрана и сигурност	403 133
Образование	43 181 027
Здравеопазване	2 219 975
Социално осигуряване, подпомагане и грижи	4 038 072
Жилищно строителство, благоустройство, комунално стопанство и опазване на околната среда	12 780 867
Почивно дело, култура, религиозни дейности	4 912 288
Икономически дейности и услуги	2 894 000
други функции	527 040
Общо разходи	77 852 020

Източник: Община Хасково. Бюджет 2020.

От данните в таблица 30 е видно, кои функции, по които общината има ангажименти са и най – големите ползватели на бюджетни ресурси. Това са образованието, благоустрояването на населените места, общите държавни служби, комуналното стопанство и опазването на околната среда, както и почивното дело, културата и религиозните дейности и социалното осигуряване, подпомагане и грижи. Подобна е и структурата на бюджетните разходи по функции и за бюджетните 2018 г. и 2019 г.

Нагледна представа за относителните дялове (в %) на бюджетните разходи за най-ресурсоемките функции дава и фиг. 29.

Фиг. 29. ОТНОСИТЕЛНИТЕ ДЯЛОВЕ (В %) НА БЮДЖЕТНИТЕ РАЗХОДИ ЗА НАЙ-РЕСУРСОЕМКИТЕ ФУНКЦИИ

Основна функция, за която са предвидени най-голям размер от бюджетните разходи е „Образование“. Основната част от средствата за тази функция са от трансфери от държавния бюджет (по линия на делегираните бюджети) на голяма част от собствени средства. Не е малък размерът и съответно относителният дял на бюджетните разходи за издръжката на друга важна функция – „Жилищно строителство, благоустройство, комунално стопанство и опазване на околната среда“, както и на функциите „Общи държавни служби“, „Почивно дело, култура, религиозни дейности“, „Социално осигуряване, подпомагане и грижи“ и др.

От собствените приходи и от общата изравнителна субсидия са планирани средства за дофинансиране на делегираните от държавата дейности. Те са в общ размер 953 205 лв. Основната част от тях за функцията „Общи държавни служби“ – за заплати и осигуровки на служители в общ размер на 853 273 лв. Със значително по-малък размер е дофинансирането за ремонтни дейности общезитие и на работилници на ПГДС „Цар Иван Асен II“ в гр. Хасково.

Разходите за персонал, които включват заплати, възнаграждения, плащания към персонала и осигурителни вноски, представляват повече от половината (63,2% в бюджет 2020 г.) от общите разходи по отделните пера в разходната част по функции на общинските бюджети. По-голямата част от тях са за заплати и осигуровки за държавни дейности и по-малко – за общински дейности. Разходите за персонал са в рамките на планираните разходи, които са с параметри, подобни на заложените в годишните бюджети.

Друг значителен разход по параграфи е за издръжка – 27,6% от всички разходи. За придобиване на нефинансови активи са планирани 5,8% от бюджетните разходи.

Разчетите за финансиране на *капиталовите разходи*, включени в Капиталовата програма на община Хасково за 2020 г. също имат отношение към използване на публичния финансов ресурс. За 2020 г. в капиталовите разходи е включен финансов ресурс от различни източници – от субсидия от Републиканския бюджет, от собствени средства, от Европейски програми. В Капиталовата програма за 2020 г. е включен и преходният остатък от Капиталовата програма за 2019 г. – 1 110 034 лв. Размерът на

средствата по линия на предоставени целеви субсидии и трансфери от държавния бюджет и трансфери от други бюджетни организации е 1 999 434 лв. Собствените средства за капиталови разходи са 1 422 877 лв., а от европейски програми – 4 482 737 лв.

Средствата от европейските програми, които са с инвестиционен характер и са включени в Инвестиционната програма за 2020 г. са по няколко проекта, финансирани по различни оперативни програми на ЕС и чиято реализация се осъществява през 2020 г., като за някои от тях крайния срок за изпълнение е и в първите две години на програмния период 2021- 2027 г.

Така по ОП „Региони в растеж“, ПО1 като преходни проекти, включени в Инвестиционната програма са 4 проекта – проект „Интегриране на маргинални общества чрез изграждане на социална инфраструктура за в град Хасково“, проект "Подобряване на градската среда чрез Рехабилитация и реконструкция на подход към монумент "Св. Богородица гр. Хасково. ", проект "Въвеждане на мерки за енергийна ефективност на сграда на Областна администрация Хасково ", проект „Въвеждане на мерки за енергийна ефективност в многофамилни жилищни сгради“.

Два по приоритетна ос 5 (проект "Подкрепа за деинституционализация на грижите за деца чрез изграждане на социална инфраструктура в град Хасково" и проект „Създаване на подходящи условия за подкрепа в общността, чрез изграждане на Център за грижа за лица с психични разстройства в гр. Хасково“), 1 по приоритетна ос 8 ("Бюджетна линия за Община Хасково – бенефициент по приоритетна ос 1 на ОПРР 2014-2020").

По ОП“РЧР“ преходни за 2020 г. са 5 проекта, от които по-значими като финансов ресурс са проект "Подай ръка на нашите деца" и проект "Патронажна грижа за възрастни хора и лица с увреждания".

По ОП „Околна среда“ през 2020 г. с преходен характер е един проект „Подобряване на качеството на атмосферния въздух в гр. Хасково, чрез доставка и експлоатация на електрически автобуси за нуждите на обществения транспорт". Наред с преходните проекти, по посочените три оперативни програми на ЕС, Общината е бенефициент и по други програми, финансирани от ЕС.

*

* *

2.9.3. Основни изводи

- Територията на Община Хасково е с голяма историческа стойност, като тук се намират исторически паметници от национално значение.
- Някои от обектите на културата имат нужда от реставрация. Обновяването и възстановяването на обекти на културата е от съществено значение.
- Нужни са повече спортни обекти и съоръжения в рамките на общината, особено в по малките населени места.

Анализите на данните за планираните приходни части на общинските бюджети за 2018 г., 2019 г. и 2020 г. дават основание да бъдат направени следните констатации и основни изводи:

- **При съставяне на общинските бюджети се спазват указанията на Министерство на финансите и на действащата към съответната година нормативна уредба.**
- **Събираемостта данъчните постъпления и на местните такси за общината е около средните за страната,** като има лека положителна тенденция са повишаване на събираемостта на просрочените задължения.
- За последните три години е налице **тенденция да се планират по-високи размери в приходните части на общинския бюджет.** Планираният ръст е в рамките на 10,3 – 10,6%.
- Увеличението на финансовия ресурс в приходните части на анализирания общински бюджети за последните три години е основно от приходите от държавата и то по линия на делегираните от държавата дейности.
- **Собствените бюджетни приходи,** които са основно от данъчни и неданъчни постъпления се запазват и **варират в тесни граници.**
- Намалението на планирания размер на собствените (общински) приходи в бюджет 2020 г. в сравнение с размера на собствените приходи в бюджет 2019 г. е поради по-малкия размер на остатъка от общински дейности.
- В разходните части на бюджетите за анализирания три години е отчитана **приоритетността на функции с по-голяма социална значимост** – образование, социални дейности, култура, държавно управление и др.
- В капиталовите разходи за съответната година също е прилаган принципът за приоритетност и концентрация на финансов ресурс за реализация на важни за общината инвестиционни проекти.

2.10. Административен капацитет

2.10.1. Функции и структура на Общинска администрация

Както в Закона за регионално развитие (ЗРР), в действие от 03.03.2020 г., така и в Методическите указания за изработване на ПИРО, ясно са определени функциите на структурите на местните власти в процеса на прилагане на самия план. След изработването, обсъжданията на ПИРО – Хасково 2021-2027 и приемането му от Общинския съвет - започва неговата реализация в рамките на програмния период. Съгласно разпоредбите на ЗРР, ангажиментите по реализацията на плана са на органите на местната власт – Кмета на общината и на Общинската администрация.

От тази гледна точка, е важно да се направи съответния анализ на административния капацитет на общинската администрация. Този анализ има за цел да направи оценка на:

- административната структура;
- квалификационните характеристики на административния персонал.

Целта на посочения анализ е да се оценят преките (основни) и допълващите ангажименти на отделните структурни звена в общинската администрация към провежданите политики, насочени към местното, комплексно и интегрирано развитие на общината, заложено в ПИРО.

Анализът на действащата структура на общинската администрация, съдържащ се в аналитичната част на ПИРО – Хасково 2021-2027 има и друга конкретна цел, а именно да установи кои структурни звена и длъжностни лица имат пряко отношение към изпълнението на Плана за интегрирано развитие на общината.

Вторият акцент в анализа е да се установи дали е налице административен капацитет, който да поеме отговорните функции по прилагането на ПИРО и по-точно по Програмата за неговата реализация. Този акцент има пряко отношение към квалификационните умения и качествата на служителите от Общинската администрация.

Дейността на Общинската администрация е свързана с изпълнението на:

- Действащата законова и подзаконова уредба и по-конкретно на основни общи и на частни закони. От първия тип са: Конституцията на Р. България, Европейската харта за местното самоуправление; Закона за Местното самоуправление и местната администрация (ЗМСМА), Закона за общинската администрация. От втория тип са такива закони като: Закона за публичните финанси, Закона за общинската собственост и редица други.
- Решенията на Общинския съвет.
- Други решения на централни и регионални органи на властта.

Целите на административното управление на община Хасково най-общо са формулирани по следния начин:

- Прилагане на ефективна система за планиране и контрол на изпълнението на целите и задачите, стоящи в управлението на общината.
- Постоянно подобряване на организацията по административното обслужване на гражданите, стопанските субекти и неправителствения сектор, вкл. и с инструменти на електронното управление.
- Подобряване на обхвата на документооборота и съответствието му с действащата нормативна уредба в страната.

- Разширяване на формите за откритост и достъпност на дейността на администрацията.

В съответствие с така посочените цели на административното управление са изведени и основните **принципи на управлението**. При осъществяване на дейността си Общинската администрация, се ръководи от редица утвърдени управленски принципи като: законност, отговорност, равнопоставеност, целесъобразност, достъпност ефективност и прозрачност.

Дейността на общинската администрация се контролира и утвърждава от Общинския съвет, който има 41 члена, представители на различни политически партии. Към Общинския съвет функционират десет постоянни комисии. Те са съставени от по 7 общински съветници (вкл. Председател и Секретар).

Структура и численост. Структурата на общинската администрация е утвърдена от Общинския съвет по предложение на Кмета на общината. Структурата на община Хасково е подробно представена и описана в действащия от 2016 г. „Устройствен правилник за организацията и дейността на общинската администрация в община Хасково“. Административната структура отговаря на функциите, които са вменени на общинска администрация и покрива основните ѝ отговорности.

В административната структура са включени ръководството на общината, отделни звена и служители, които са пряко подчинени на Кмета на общината и основните административни звена.

В ръководството на общината, освен Кмета на общината са включени неговите трима заместници и секретарят на общината. Съгласно действащата законова уредба, Кметът на общината е едноличен орган на изпълнителната власт. Той упражнява общо ръководство и контрол на общинската администрация и представлява общината.

Съгласно Устройствения правилник, в администрацията на община Хасково са обособени две направления:

- Обща администрация.
- Специализирана администрация.

Основните структурни звена в администрацията са дирекции. В *Общата администрация* са формирани две дирекции:

- Дирекция „Администрация и правно-нормативно обслужване“.
- Дирекция „Финансово-счетоводни дейности и бюджет“.

В *Специализираната администрация* са формирани 5 дирекции:

- Дирекция „Архитектура, градоустройство, строителство и инвестиции“.
- Дирекция „Европейски и национални програми и проекти и екология“.
- Дирекция „Икономика и стопански дейности, управление на общинската собственост“.
- Дирекция „Хуманитарни дейности и обслужване на населението“.
- Дирекция „Общинска данъчна дирекция“.

В структурния обхват на дирекциите са обособени отдели, формирани по основните направления, включени във функциите на съответните дирекции. В един от отделите са включени отделни сектори. Това е отдел „Административен“ на дирекция „Администрация

и правно-нормативно обслужване“. В него са обособени 5 сектора: сектор „Деловодство и архив“; сектор „Човешки ресурси“; сектор „Канцелария, връзки с обществеността, протокол и контрол“; сектор „Информационни технологии“ и сектор „Материално-техническо обслужване“.

Тази (на практика тристепенна структура – „дирекция – отдел – сектор“) на Дирекция „Администрация и правно-нормативно обслужван“ е обоснована с твърде разнородния и специфичен характер на изпълняваните функции, което изисква тяхното разпределение и отговорности в конкретни сектори.

В административната структура на община Хасково са обособени звена и служители, които са пряко подчинени на Кмета на общината. Те изпълняват специфични функции. Такива звена са: „Главен архитект на общината“, звено „Финансов контрол“, звено „Вътрешен одит“, звено „ОМП и сигурност на информацията“, завеждащ „Регистратура за класифицирана информация“.

По статут, заетите в общинската администрация са *държавни служители* и лица работещи по *трудова-правни отношения*. Служителите в общинска администрация отговарят на съответните образователни и квалификационни изисквания за заеманата от тях длъжност.

Отговорности по изпълнение на ПИРО. Кметът на общината, освен вменените му правомощия по *Закона на администрацията* като едноличен орган на изпълнителната власт в общината има ангажменти и правомощия и по *Закона за регионално развитие*. По отношение на Плана за интегрирано развитие на общината, *Кметът на общината*:

- организира изработването на Плана за интегрирано развитие на общината и го внася за обсъждане и приемане от общинския съвет;
- представя (в тримесечен срок след приемане от Общинския съвет) ПИРО – Хасково 2021-2027 в Областния съвет за регионално развитие на област Хасково;
- ръководи, организира и контролира дейността по изпълнението на Плана за интегрирано развитие на общината;
- организира изготвянето на годишни доклади за наблюдение на изпълнението на Плана за интегрирано развитие на общината, както и на Междинна и Последваща оценка и ги внася за одобряване от общинския съвет;
- осигурява публичност и прозрачност на Плана за интегрирано развитие на общината, както и на действията по реализацията му.

Освен Кмета на общината, отношение към изпълнението и отчитане на постигнатия напредък в реализацията на приоритетите и стратегическите цели на ПИРО имат и някои от основните структурни звена на общинската администрация. Такива са:

- Дирекция „Финансово-счетоводна дейност и бюджет“:
 - Отдел „Бюджет“.
 - Отдел „Счетоводство“.
- Дирекция „Архитектура, градоустройство, строителство и инвестиции“:
 - Отдел „Строителство, инвестиции и инфраструктура“.
- Дирекция „Европейски и национални програми и проекти и екология“:
 - Отдел „Европейски и национални програми и проекти“.
 - Отдел „Екология“.

- Дирекция „Хуманитарни дейности и обслужване на населението“:
 - Отдел „Образование, култура, младежки дейности и спорт“.
 - Отдел „Здравеопазване и социални дейности“.

Някои от посочените структурни звена (дирекция „Европейски и национални програми и проекти и екология“, отдел „Строителство, инвестиции и инфраструктура“ от дирекция „Архитектура, градоустройство, строителство и инвестиции“) ще имат отговорности по реализацията на всички приоритети и стратегически цели, а останалите структурни звена – по отделни, конкретни приоритети и цели на ПИРО – Хасково 2021-2027.

2.10.2. Дейност по подготовка на стратегически, планови, програмни документи и проекти

В програмния период 2014-2020 г. общинската администрация е подготвила, а Общинския съвет е приел и одобрил редица стратегически, планови и програмни документи. Те са свързани с провеждане на политики в областта на регионалното развитие, социалното подпомагане, развитието на бюджетните услуги, опазване на околната среда и др. По-важните от тези значими за развитието на община Хасково документи са:

- *Общински план за развитие на община Хасково -2014 – 2020 г.;*
- *Интегриран план за градско възстановяване и развитие (ИПГВР) на гр. Хасково – 2014-2020 г.;*
- *Инвестиционна програма за изпълнение на Интегриран план за градско възстановяване и развитие на гр. Хасково -2014-2020 г.;*
- *Програма за управление на дейностите по отпадъците на Община Хасково.*
- *Програма за опазване на околната среда на община Хасково 2014-2017 г.;*
- *Общинска стратегия за развитие на социалните услуги – 2016-2020 г.*
- *Дългосрочна програма за насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници и биогорива – 2020-2030;*
- *Краткосрочна програма за насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници и биогорива на община Хасково 2019-2022 г.*
- *Общинска програма по енергийна ефективност 2019-2024 г.;*
- *Програма за закрила на детето – 2016 г.*
- *Общинска програма за закрила на детето -2020 г.*
- *Програма на мерките за закрила на деца с изявени дарби от община Хасково – 2020 г.;*
- *Общински план за младежта – 2020 г.*
- *План за действие на община Хасково в изпълнение на Областната стратегия за интегриране на българските граждани от ромски произход и други граждани в уязвимо социално положение, живеещи в сходна на ромите ситуация (2017 – 2020) и др.*
- *Стратегия за дигитализация на архивните фондове на община Хасково.*

В изпълнение на посочените стратегически, планови и програмни документи общинска администрация е подготвила голям брой проекти, които са представени за оценка

и финансиране по линия на действащите в програмния период 2014-2020 г. Оперативни програми на ЕС и на Национални програми.

По данни от системата ИСУН, по-важните проекти, по които бенефициент е община Хасково за програмния период 2014-2020 г. са:

• **ОПОС**

- *Актуализиране на Програма за качеството на атмосферния въздух на община Хасково.*
- *Подобряване на качеството на атмосферния въздух в гр. Хасково, чрез доставка и експлоатация на електрически автобуси за нуждите на обществения транспорт.*

• **ОПРР**

- *Бюджетна линия за Община Хасково-бенефициент по Приоритетна ос 1 на ОПРР 2014-2020.*
- *Подобряване на образователната инфраструктура чрез реконструкция/ремонт, обновяване и въвеждане на мерки за енергийна ефективност в училища и детски градини в град Хасково.*
- *Създаване на условия за качествено професионално образование чрез подобряване на сградния фонд и материалната база на ПГДС „Цар Иван Асен II“, гр. Хасково.*
- *Подобряване на градската среда чрез благоустрояване на междублокови и вътрешно-квартални пространства и изграждане на достъпна архитектурна среда в град Хасково.*
- *Подкрепа за деинституционализация на грижите за деца чрез изграждане и ремонт на социална инфраструктура в град Хасково.*
- *Създаване на подходящи условия за подкрепа в общността, чрез изграждане на Център за грижа за лица с психични разстройства в град Хасково.*
- *Интегриране на маргинални общества чрез изграждане на социална инфраструктура в град Хасково.*
- *Въвеждане на мерки за енергийна ефективност на сграда на Областна администрация Хасково.*
- *Въвеждане на мерки за енергийна ефективност на многофамилни жилищни сгради в град Хасково.*

• **ОПРЧР**

- *Шанс в дома.*
- *Шанс за нашите деца.*
- *Подай ръка на нашите деца.*
- *Патронажна грижа за възрастни хора и лица с увреждания.*

• **ОП „Наука и образование за интелигентен растеж“**

- *Пъстро ЕТНО.*

• **ОП „Храни“**

- *Осигуряване на топъл обяд на територията на община Хасково.*

Квалификация на общинските служители. Подборът на кадрите, ангажирани в общинска администрация, е осъществяван съобразно изискванията на действащата нормативна уредба. Такива са изискванията за съответстващо на длъжността образователно равнище и практически опит. Независимо от тези основни изисквания, политиката на община Хасково е свързана с повишаване на квалификационните умения на служителите в общинска администрация. Това се постига с провеждани периодични обучителни курсове и програми. За периода 2018-2020 г. проведените обучения са както следва:

- 2018 г. – общо 17 обучения със 104 служители;
- 2019 г. – общо 16 обучения с 43 служители;
- 2020 г. – общо 20 обучения с 68 служители.

През всяка от тези години са проведени и задължителни обучения с държавни служители, като са обхванати средно по 5 служители (2018 и 2019 г.), а през 2020 г. – 1 държавен служител.

Основните направления, по които са осъществявани обученията са:

- Управление на администрацията.
- Правни аспекти на административното управление.
- Финансово и стопанско управление.
- Информационни системи и дигитални умения.
- Управление на човешките ресурси и др.

Паралелно с посочените обучения са извършвани и редица специализирани обучения. Същите са в специфични направления – Работа с граждани с увреждания, управление на водите, устройство на територията, обществен ред и сигурност и др.

2.10.3. Подобряване на административната среда

За успешното реализиране на правомощията и отговорностите на местните власти е необходима и съответстваща на нормативните изисквания административна среда. Осъществяваният многогодишен процес на електронното управление също е свързан с определени обучителни действия.

Общинска администрация Хасково предоставя електронни административни услуги чрез портал, разработен за нуждите на администрацията и чрез Единния портал за достъп до електронни административни услуги, разработен и поддържан от ДА „Електронно управление“. Седем от електронните услугите, предоставяни чрез собствения портал на администрацията са от направление „Гражданска регистрация и актосъставяне“ и една от направление „Устройство на територията“.

- Издаване на удостоверения за семейно положение.
- Издаване на удостоверение за наличие или липса на данъчни задължения по Закона за местните данъци и такси.
- Издаване на удостоверение за постоянен адрес при вече наличен постоянен адрес.
- Издаване на препис- извлечение за акт за смърт за втори и следващ път.
- Издаване на удостоверение за промяна на настоящ адрес, регистриран след 2000 година.

- Издаване на удостоверение за промяна на постоянен адрес, регистриран след 2000 година.

Община Хасково е присъединена към Единната електронна съобщителна мрежа (ЕЕСМ) на държавната администрация, като по този начин активно използва възможностите на Системата за електронен обмен на съобщения между администрациите (СЕОС). През 2020 г. през системата са получени и изпратени общо 2332 съобщения.

Общинска администрация е интегрирала и използва Системата за сигурно електронно връчване. Системата позволява изпращане и/или получаване и съхраняване на електронни документи за/от публични органи, физически и юридически лица. Комуникацията чрез системата за е-връчване замества класическия метод за доставка на писма.

Чрез Единния портал за достъп до електронни административни услуги Общинска администрация Хасково предоставя девет от всичките единадесет услуги по направление „Местни данъци и такси“. Чрез посочения портал гражданите и организациите имат възможност да подават и данъчни декларации към Общината Хасково.

От направление „Местни данъци и такси“ Общинска администрация Хасково предлага и електронна услуга, която се предоставя на момента („Служебно предоставяне на информация за наличие или липса на задължения“), предназначена за компетентни органи и други правоимащи лица за целите на комплексното административно обслужване.

Всички местни данъци и такси могат да се заплатят през сайта на Община Хасково чрез виртуален ПОС-терминал. Налице е възможност за заплащане на местните данъци към Община Хасково и чрез портала на Националната агенция по приходите (НАП).

Визия за електронното управление и за дигитализацията на община Хасково

Община Хасково - като една от 256-те общини в страната е поела в посока на достигане на високи стандарти в общественоекономическото си развитие. За постигане на успех е необходима креативна и отговорна администрация, която поставя във фокуса на своята дейност гражданите и бизнеса с техните потребности и очаквания. Съществуващите стратегически европейски документи за е-управление и препоръките на Европейската комисия (ЕК) към отделните държави членки и техните местни власти са насочени основно към постигане на ново ниво на двустранна комуникация, както вътре в администрацията, така и между институциите и потребителите, която чрез технологиите и процесите осигурява по-открит и прозрачен механизъм на управление. Ето защо Община Хасково се ангажира да следва предначертания път и да изпълнява всички мерки, свързани с въвеждането на е-управление. Електронното управление е реализирано от административните органи, органите на съдебната власт, лицата, осъществяващи публични функции, и организациите, предоставящи обществени услуги, на правните взаимовръзки, административни процеси и услуги и на взаимодействието с потребителите чрез използване на информационни и комуникационни технологии, осигуряващи по-високо ниво на ефективност на управлението.

В електронното управление ясно се разграничават четири основни елемента: ресурси (финансови, човешки, ИКТ, и др.), правна рамка, взаимодействие между участниците в е-управление и обществени отношения. Тези четири елемента са взаимно свързани, като обществените отношения налагат необходимостта от цифрово взаимодействие между участниците, което предопределя съществуването на е-

управлението. Взаимодействието между участниците в е-управлението е най-динамичния процес, който постоянно се развива и поражда потребността от развитие на нови функционалности на ИКТ. Функционалностите, от своя страна, предопределят развиването на съществуващите и създаването на нови ресурси. Възниква и необходимостта от непрекъснат процес на актуализиране на правната рамка, която адекватно да регулира обществените отношения при взаимодействието на участниците и да регламентира използването, както на ресурсите, така и на новосъздадените функционалности на ИКТ.

След 2014 година е постигнато значително развитие на нормативната и институционална рамка за е-управление в Република България. В Националната Стратегията за развитие на електронното управление на Република България за периода 2019 – 2023 г. е разработена цялостна Архитектура на електронното управление. Основна цел на архитектурата на е-управлението е да предложи обща рамка, която да дефинира и регламентира неговите компоненти, като се обхване целият процес на взаимодействие между участниците в е-управлението при заявяване и предоставяне на е-услуги. Архитектурата дефинира основните елементи на е-управлението в държавната администрация, както следва:

- правна рамка;
- оперативна съвместимост;
- електронна идентификация;
- работни процеси;
- информационни ресурси (в това число споделени ресурси на електронното управление) и тяхното развитие;
- електронни услуги, регистри и данни;
- мрежова и информационна сигурност.

В Националната Стратегията за развитие на електронното управление на Република България за периода 2019 – 2023 г. са идентифицирани следните основни елементи:

- потребител/и:
 - гражданите и представителите на бизнеса, в качеството им на потребители на електронни административни услуги и осъществяващи външен мониторинг на политиката за е-управление;
 - администрацията (централна, областна и общинска), в качеството ѝ на потребител на вътрешни административни услуги;
 - администратор/и на данни – администрациите, лица, осъществяващи публични функции, и организации, предоставящи обществени услуги, във връзка с чл. 1, ал. 1 и 2 от ЗЕУ;
- първичен администратор на данни – административен орган, който по силата на закон събира или създава данни за гражданин или организация за първи път и изменя или заличава тези данни. Той предоставя достъп на гражданите и организациите до цялата информация, събрана за тях;
- централен администратор на данни – административен орган, лице, осъществяващо публични функции, организация, предоставяща обществени услуги или орган на съдебната власт, който по силата на закон централизирано поддържа данни, предоставени от първични администратори, или регистър, в който първичните администратори са длъжни да вписват данни.

- комплексно административно обслужване – обслужване, при което административните органи, организациите, предоставящи обществени услуги, лицата, осъществяващи публични функции и органите на съдебната власт извършват действията по неговото осъществяване, без да е необходимо заявителят да им предоставя информация или доказателствени средства, за които са налице данни, събирани или създавани от първичен администратор на данни и/или налични при централен администратор на данни, независимо дали тези данни се поддържат в електронна форма или на хартиен носител.“
- електронна идентификация – процес на използване на данни в електронна форма за идентификация на лица, които данни представляват по уникален начин дадено физическо или юридическо лице, или физическо лице, представляващо юридическо лице . В процеса на електронна идентификация, въз основата на електронен идентификатор, може да се направи еднозначно разграничаване на едно лице от други лица във виртуалната среда с цел осигуряване на достъп до информационни системи или осигуряване на възможност за извършване на електронни изявления;
- електронни административни услуги – административните услуги, предоставяни от административните органи, и организации, на които е възложено осъществяването на публични функции, и обществените услуги, които могат да се заявяват и/или предоставят от разстояние чрез използването на електронни средства;
- държавен хибриден частен облак – е централизирана държавна информационна инфраструктура (сървъри, средства за съхранение на данни, комуникационно оборудване, инженерно-техническо оборудване и системен софтуер), разпределена в няколко локации в помещения, отговарящи на критериите за изграждане на защитени информационни центрове, която предоставя физически и виртуални ресурси за ползване и администриране от държавните органи, при гарантиране на високо ниво на сигурност, надеждност, изолация на отделните ползватели и невъзможност от намеса в работоспособността на информационните им системи или неоторизиран достъп до информационните им ресурси;
- организация, предоставяща обществени услуги – всяка организация, независимо от правната форма на учредяването ѝ, която предоставя образователни, здравни, водоснабдителни, канализационни, топлоснабдителни, електроснабдителни, газоснабдителни, телекомуникационни, пощенски, банкови, финансови и удостоверителни по смисъла на Регламент (ЕС) № 910/2014 или други подобни услуги, предоставени за задоволяване на обществени потребности, включително като търговска дейност, по повод на чието предоставяне могат да се извършват административни услуги.

На тази основа Визия за електронното управление и за дигитализацията на община Хасково може да се определи по следния начин: „Електронното управление е основната платформа за цифрова трансформация на община Хасково, за повишаване на качеството на административните услуги, за преминаването към рационални електронни процеси на функциониране и управление в публичните сектори и за достъп по електронен път на информацията, с която разполага общината. То е средство както за всеобхватно

повишаване ефективността на процесите в администрацията, така и за облекчаване взаимодействието между администрацията, гражданите и бизнеса. При координирано, стандартизирано и целесъобразно реализиране на е-управление се освобождават ценни ресурси – време, хора и финанси. Неговата първа стъпка е дигитализацията на архива.“

Визията на Община Хасково в областта на електронното управление включва:

- Трансформация на модела на предоставяне на електронни административни услуги, ориентирани към потребителя, чрез промяна на самите технологични и административни процеси, които стоят зад тях, с резултат намаляване на административната тежест за гражданите и за бизнеса;
- Изграждане на модерна цифрова общинска администрация;
- Високо ниво на мрежова и информационна сигурност;
- Високо качество на поддръжка на споделените ресурси на е-управлението в регионален и национален мащаб.

Цифровата трансформация е процес, а не крайно състояние и като такъв налага необходимостта общинската администрация да използва в дейността си и във вътрешните си работни процеси актуалните ИКТ решения, в съответствие с изискванията на потребителите и доставчиците на административни и обществени услуги. Очаква се всеки гражданин и представител на бизнеса в община Хасково да може да общува изцяло по електронен път с държавната администрация, с местните власти като получава лесно, сигурно и надеждно персонализирани административни услуги.

В съответствие с приоритетите на европейски ниво, българското електронно управление се развива дългосрочно в посока изграждането на мобилно е-управление (m-Government). Мобилното електронно управление представлява предоставянето на електронните услуги чрез мобилни платформи и устройства, което ги прави лесни за използване от потребителите и достъпни по всяко време от всяко място. Пълноценно мобилно е-управление е базирано на услуги, изцяло достъпни през мобилни приложения. Основните предимства при изграждането на инфраструктурата на мобилното е-управление са:

- създаване на инфраструктура за управление на идентичността на мобилни устройства, без да се налагат ограничения за потребителите.
- наличие на услуги чрез мобилни устройства по всяко време, чрез използване на технологии като чат бот, изкуствен интелект и облачни услуги.
- гарантира сигурен и повсеместен достъп на всички потребители.
- постоянна актуализация - непрекъснато развитие на приложенията за надеждно и бързо взаимодействие с държавните институции, оперативна съвместимост и отворен тип интерфейси.
- стандартизация на мобилните инфраструктури в мрежовата свързаност, постигането на съвместим и ефикасен дизайн и стандартно потребителско преживяване.

Изграждането на Дигитален архив е дългосрочна стратегическа инициатива на Община Хасково в рамките на политиката на общината за разширяване и улесняване на достъпа до съхраняваните архивни документи на нивото на съвременните изисквания. Изграждането на Дигиталния архив е комплекс от взаимосвързани дейности, включващи подбор на архивни документи за дигитализация, изготвяне на дигитални образи и съответните метаданни, контрол по качеството, дългосрочно съхранение и опазване,

осигуряване на достъп и използване на дигиталните образи. Обект на дигитализация за Дигиталния архив са архивни документи, съхранявани в структурните звена на Община Хасково. Дигиталният архив включва централно администрирана база от дигитални образи на архивни документи, свързаните с тях метаданни и при възможност – текстови транскрипции на документите в електронен формат. Основните елементи на Дигиталния архив са дигиталните обекти. Дигиталните обекти представят архивните документи в тяхната цялост и включват всички файлове с дигитални образи, представящи техните съставни части. На всеки дигитален обект съответства запис с метаданни, включващ и архивното описание. Процесите по изграждане, управление, контрол на качеството, съхранение, опазване и използване на Дигиталния архив, както и достъпът до дигитални образи и контролът върху него, се осъществяват чрез специално разработен софтуер, който е част от Информационната система на общината.

2.10.4. Изводи за състоянието на административния капацитет

Анализите и оценките на структурата на Общинска администрация и на квалификационните умения на специалистите, дават основание за формулиране на следните основни изводи:

- В структурата на общинска администрация са обособени управленско-изпълнителни звена, които ще имат отношение към подготовката и последващата реализация на Плана за интегрирано развитие на община Хасково за периода 2021-2027 г.
- **В обхвата на стратегическите и планови документи е акцентирано на ролята на общинските стратегии** за развитие на основни сектори и дейности, като акцентът е поставен върху годишните планове и програми.
- **Служители в общинска администрация отговарят на съответните образователни и квалификационни изисквания** за заеманата от тях длъжност.
- Част от експертите в дирекция "Архитектура, градоустройство, строителство и инвестиции" са с натрупан опит в подготовката на проекти, финансирани от Европейските фондове (по действащите ОП).
- В областта на дигитализацията на Общината силните страни са: Изработен в национален мащаб Единен портал за електронни административни услуги (egov.bg) (<http://opendata.government.bg/>); Реализирани усилия за създаване на Интегрирана информационна система на общинската администрация на община Хасково, която осигурява публичност, наблюдение, по-голяма отчетност и контрол върху организацията и дейността на администрацията за постигане на ефективност и ефикасност в нейната работа. Наличие на висококвалифицирани и мотивирани кадри в общинската администрация на община Хасково по отношение използването на ИКТ.
- Като недостатъци могат да бъдат посочени: Недостатъчно ориентиран към потребителя процес на административно обслужване; Затруднен е междуведомственият обмен с регистрите, поддържани от първичните администратори на данни, както и като цяло между информационните системи на общинската администрация и държавните институции – незадоволително равнище на оперативна съвместимост;
- Некоординираното и нестандартизираното разработване, внедряване и използване от администрациите и публичните организации в национален

мащаб на несъвместими ИКТ, което възпрепятства постигането на ефективно и ефикасно е-управление;

- Не се спазва изцяло задължението от страна на общинската администрация, да не изискват от гражданите и бизнеса представянето или доказването на вече събрани или създадени данни, а да ги изискат служебно от първичния администратор;
- Грешно разбиране в част от общинската администрация на община Хасково за електронните услуги като поддържане на данни в електронен вид и изпращане на сканирани документи по електронна поща;
- Все още преобладава в общинската администрация на община Хасково предоставяне на услугите на ниво 2 - едностранна комуникация: електронен достъп до формуляри;
- Степента на осигуряване по служебен път на документи, данни или информация между държавните и общинските администрации, необходими за обслужването на потребителите на административни услуги, продължава да бъде ниска;
- Все още липсват в национален мащаб структуриран анализ и критерии за подбор на приоритетни услуги за административно обслужване и тяхното електронизиране;
- Съществуващи противоречия в отделни нормативни актове в национален мащаб по отношение на е-управление;
- Използване в национален мащаб на различни средства за електронна идентификация за достъп до електронните услуги.

2.11. Екологичното състояние и потенциали за развитие на биопроизводство

2.11.1. Защитени зони и територии, природни забележителности и биоразнообразие

На територията на община Хасково има обявени общо 4 защитени природни територии на площ от 125 ха. Природните забележителности опазват територии с уникален ландшафт – месторамене на редки и защитени растителни видове.

Защитените територии на територията на община Хасково са:

- **„Паламудче“** е обявена за природна забележителност през 1979 г. със Заповед № 656/13.09.1979 на КОПС /Комитет за опазване на природната среда/. Площта на забележителността е общо 29,5 ха. Намира се в землището на с. Узунджово. Характерно за местността е наличието на естествено находище на летен дъб.
- **„Находище на снежно кокиче“** е обявено за природна забележителност през 1981 г. със Заповед No.763 от 14.08.1981 г., бр. 81/1981 на Държавен вестник. Общата площ на територията е 10,4 ха. Намира се в с. Гарваново, община Хасково. Разпространението на този изчезващ вид е на места като храсталаци, гори, скални поляни, по долините на реките в низинния и долния планински пояс върху наносни почви.
- **„Боаза“** представлява природна забележителност обявена за защитена територия през 1965 г. със Заповед No.3796 от 11.10.1965 г., бр. 12/1966 на Държавен вестник. Площта на територията ѝ е 0,3 ха в с. Гарваново, община Хасково. Целта, заради която „Боаза“ е обявен за защитена територия е опазването на водопада на р. Банска. Липсата на приет план за управлението на тези защитени територии е фактор, от който до голяма степен зависи туристическото развитие, модернизацията и атрактивността на тези обекти. Разработването на такива планове би допринесло за маркетинга им и привличането на посетители и туристи.
- **„Злато поле“** е обявено за защитена местност през 2001 г. със Заповед № РД-476 на МОСВ. Площта на защитена територия е 84,79 ха. Обхваща старото корито /мъртвицата/ на река Марица. Защитената местност включва няколко водни басейна с различна площ и дълбочина, тръстикови и папурови масиви, острови и пасища. Това е най-голямата влажна зона с естествен характер в поречието на р. Марица. Защитената местност “Злато поле” обхваща части от землищата на селата Нова Надежда, община Хасково и Брод, Райново и Злато поле, община Димитровград. Плитките части на водните басейни в “Злато поле” са покрити с папур и тръстика. Преди няколко години в защитената местност е пренесена включената в Червената книга бяла водна лилия от естественото ѝ находище при Поповица /също старо корито на р. Марица/. Тук е регистрирана и включената в Червената книга речна змиорка. “Злато поле” е най-характерно с пернатите си обитатели, предимно водолюбиви видове. В защитената местност могат да бъдат видени: малкият гмурец, зеленоногата водна кокошка, малкият воден бик, земеродното рибарче и много други. За много видове “Злато поле” е важно място за зимуване и почивка по време на миграция. Така тук през зимата са регистрирани да нощуват до 2000 екземпляра от световно застрашения малък корморан и това определя ЗМ като Рамсарско място. Други такива видове са белооката потапница и ливадният дърдавец. Интересни за

орнитолозите са големият воден бик и червената чапла, които могат да се срещнат тук.

- **Вековните дървета** на територията на общината. Една част от определено големият брой на вековни дървета, с които страната ни се гордее, се намират в Община Хасково. Вековните дървета на територията на общината са от вида „Летен дъб“- 3 броя, „Зимен дъб“- 6 броя, „Благун“- 9 броя, „Цер“-17 броя, „Дръжкоцветен дъб“- 4 броя и „Полски бряст“- 1 брой. Според Закона за биологичното разнообразие се забранява изкореняването, отсичането, кастренето и чупенето на клони на вековни дървета, както и нараняването на стъблата им и всякакви други действия, които биха довели до унищожаване, увреждане или влошаване на физиологичното състояние.

Защитените зони по Директива за опазване природните местообитания:

- **BG0001031 Родопи - Средни**

Приета с Решение №.611 от 16.10.2007 г., бр. 85/2007 на Държавен вестник 2-2-1031-611-2007г. Предмет на опазване са: низинни сенокосни ливади; планински сенокосни ливади; преходни блата и плаващи подвижни торфища; извори с твърда вода с туфести формации; алкални блата; Хазмофитна растителност по варовикови скални склонове; букови гори от различни типове; субсредиземноморски борови гори с ендемични подвидове черен бор; източно субсредиземноморски сухи тревни съобщества; източни гори от космат дъб; мизийски гори от обикновена ела; рило-родопски и Старопланински бялборови гори; балкано-панонски церово-горунови гори; мизийски букови гори; алувиални гори; алпийски и бореални ерикоидни съобщества; ендемични средиземноморски съобщества от ниски бодливи храстчета; отворени калцифилни или базифилни тревни съобщества; полуестествени сухи тревни и храстови съобщества върху варовик; голям и малък подковонос; подковонос на Мехели; дива коза; лалугер; кафява мечка; пъстър пор; широкоух прилеп; европейски вълк; видра, дългокрил прилеп; остроух нощник; жълтокоремна бумка; ивичест смок; леопардов смок; обикновена блатна костенурка; шипобедрена костенурка; голям гребенест тритон; маришка мряна; европейска горчивка; балкански щипок; бисерна мида; полиоматус, торбогнезница и др.

- **BG0001034 Остър камък**

Приета с Решение №.122 от 02.03.2007 г., бр. 21/2007 на Държавен вестник 2-2-1034-122-2007. Предмет на опазване са: Алувиални гори; различни видове храсталаци;полуестествени сухи тревни и храстови съобщества върху варовик; псевдостепи с житни и едногодишни растения; низинни сенокосни ливади; източно субсредиземноморски сухи тревни съобщества; източни гори от космат дъб; мизийски гори от сребролистна липа; видра; мишевиден сънливец; дългопръст нощник; малък подковонос; лалугер; пъстър пор; жълтокоремна бумка; ивичест смок; обикновена блатна костенурка; голям гребенест тритон; маришка мряна; европейска горчивка; бисерна мида; обикновен паракалопентус; ценангрион; обикновен сечко; бръмбар рогач; буков сечко и др.

- **BG0000434 Банска река**

Приета с Решение №.122 от 02.03.2007 г., бр. 21/2007 на Държавен вестник 2-2-434-122-2007. Предмет на опазване са: видра; лалугер; пъстър пор; ивичест смок; обикновена блатна костенурка; голям гребенест тритон; южна блатна костенурка; шипобедрена

костенурка; шипоопашата костенурка; маришка мряна; европейска горчивка; бисерна мида; обикновен сечко; бръмбар рогащ; буков сечко; алпийска розалия

- **BG0000578 Река Марица**

Приета с Решение No.122 от 02.03.2007 г., бр. 21/2007 на Държавен вестник 2-2-578-122-2007. Предмет на опазване: алувиални гори; естествени еутрофни езера; реки с кални брегове; източни гори от космат дъб; балкано-панонски церово-горунови гори; южни крайречни галерии и храсталаци; европейски вълк; видр; добруджански (среден) хомяк; мишевиден сънливец; дългоух нощник; дългопръст нощник; средиземноморски подкованос; лалугер; пъстър пор; червенокоремна бумка; голям гребенест тритон; жълтокоремна бумка; ивичест смок; обикновена блатна костенурка; южна блатна костенурка; европейска горчивка; бисерна мида; обикновен паракалоптенус; вертиго; ценагрион; торбогнездница; офиогомфус; обикновен сечко; бръмбар рогащ; буков сечко; алпийска розалия.

Защитени зони по Директивата за опазване на дивите птици

- **Защитена зона BG0002103 "Злато поле"**

Приета със Заповед No.РД-771 от 28.10.2008 г., бр. 103/2008 на Държавен вестник 2-1-2103-771-2008. Защитена зона „Злато поле“ се намира в землищата на с. Нова Надежда, община Хасково, област Хасково, с. Златополе, с. Черногорово, с. Райново и с. Брод, община Димитровград, област Хасково, с обща площ 4089,747 дка. Предмет на опазване в защитена зона "Злато поле" с идентификационен код **BG0002103** са следните видове птици:

- видове по чл. 6, ал. 1, т. 3 от Закона за биологичното разнообразие: малък корморан, малък воден бик, нощна чапла, гривеста чапла, малка бяла чапла, голяма бяла чапла, черен щъркел, поен лебед, белоока потапница, осояд, черна каня, орел змияр, тръстиков блатар, полски блатар, малък креслив орел, късопръст ястреб, речна рибарка, земеродно рибарче, синявица, сирийски пъстър кълвач, червеногърба сврачка, черночела сврачка;
- видове по чл. 6, ал. 1, т. 4 от Закона за биологичното разнообразие: малък гмурец, голям корморан, сива чапла, ням лебед, зимно бърне, зеленоглава патица, лятно бърне, клопач, сокол орко, воден дърдавец, зеленоножка, лиска, речен дъждосвирец, средна бекасица, малък червеноног водобегач, голям горски водобегач, речна чайка, пчелояд.

- **Защитена зона BG0002092 "Харманлийска река"**

Приета със Заповед No.РД-843 от 17.11.2008 г., бр. 12/2009 на Държавен вестник 2-1-2092-843-2008. В района на Харманлийска река са установени 149 вида птици. От срещащите се видове 35 са от европейско природозащитно значение(SPEC). Като световно застрашен е включен 1 вид – малкият корморан (SPEC1), а като застрашени в Европа - 20 вида(SPEC2) и в категория SPEC3 - 42 вида. Мястото осигурява подходящи местообитания за 45 вида, включени в приложение 2 на Закона за биологичното разнообразие, за които се изискват специални мерки за защита. От тях 41 са вписани също в приложение I на Директива 79/409 на ЕС. Районът на Харманлийска река е едно от най-важните места в

страната от значение за Европейския съюз за опазване на големия маслинов присмехулик и дебелоклюната чучулига, които гнездят тук в значими количества. Късопръстата чучулига също има представителна гнездова популация тук.

➤ **Биоразнообразие**

Естествената растителност е представена от дървесните видове благун, зимен дъб, цер, клен, мъждрян, келяв габър, ясен и др. Представители на храстовите растения са драка, глог, шипка, къпини и др. От насажденията с изкуствен произход най-разпространени са черният бор, акацията, орехът. По-рядко се използват кедър, дъб, шестили, бреза и др.

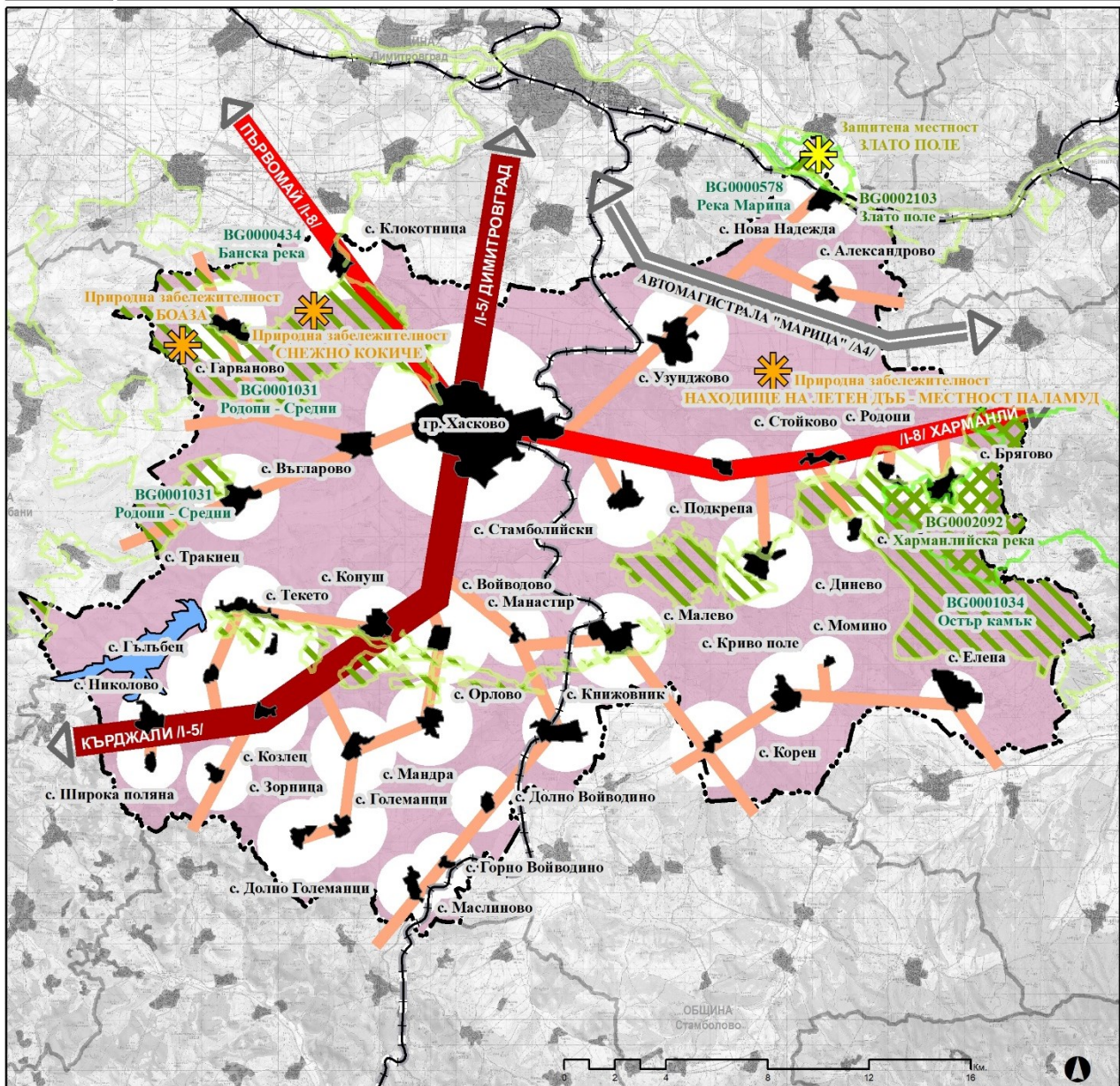
Защитените растителни и животински видове на територията на община Хасково, които са включени в приложение 3 към чл. 37 от Закона за биологичното разнообразие, са общо 178 броя животни от 24 разреда и 18 вида растения. Сред животинските видове са: видра, малък корморан, бяла чапла, щъркел, лебед, ястреб, бухал, кълвач, синигер, гарван и други. Черният щъркел, който е един от застрашените от изчезване видове обитава широколистните гори, реки и водоеми. Срещат се в районите на селата Динево, Широка поляна и най-вече около яз. „Тракиец“.

Редките растителните видове включват: коленчато диво жито, тракийски равнец, игликова айважива, румелийско подрумиче, тракийски магарешки бодил и други.

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ХАСКОВО

ЗАЩИТЕНИ ЗОНИ И ТЕРИТОРИИ ЗА ПРИРОДОЗАЩИТА

ЛЕГЕНДА

- СЕЛИЩА
- ОСИ НА РАЗВИТИЕ**
- ОСНОВНА
- ВТОРОСТЕПЕННА
- ТРЕТОСТЕПЕННА
- АВТОМАГИСТРАЛА "МАРИЦА"

- ГРАНИЦА НА НАТУРА 2000**
- ДИРЕКТИВА ЗА МЕСТООБИТАНИЯТА
- ДИРЕКТИВА ЗА ПТИЦИТЕ
- ЗОНИ ПО НАТУРА 2000**
- ДИРЕКТИВА ЗА МЕСТООБИТАНИЯТА
- ДИРЕКТИВА ЗА ПТИЦИТЕ

- ЗАЩИТЕНИ ТЕРИТОРИИ**
- ЗАЩИТЕНА МЕСТНОСТ
- ПРИРОДНА ЗАБЕЛЕЖИТЕЛНОСТ

Фиг. 30. ЗАЩИТЕНИ ЗОНИ И ТЕРИТОРИИ ЗА ПРИРОДОЗАЩИТА

2.11.2. Потенциали за развитие на биопроизводство

Биологичното разнообразие е от изключително значение за живота. Природата ни предоставя храна, здраве и лекарства, материали, възможности за отдих и благополучие. Една екосистема в добро състояние допринася за пречистването на въздуха и водата, за поддържането на баланса в климата, за превръщането на отпадъците в ресурси, за опрашването и торенето на култури и за много други неща. Възстановяването на доброто състояние на природата е ключът към нашето физическо и психическо благополучие и наш съюзник в борбата срещу изменението на климата и епидемиите.

Потенциалът за развитие на биологичния сектор в общината, както и прилагането на природосъобразни методи на земеделската система, имат важно значение за повишаване на предприемаческата инициатива в селата. Преходът към биологичното производство на земеделските стопанства предоставя големи възможности по отношение не само за опазване на околната среда и биологичното разнообразие, но и подпомага икономическото и социалното развитие на селските райони. Развитието на биосектора акцентира не само върху производството на безопасни хранителни продукти, но и осигурява възможност за устойчив доход на населението, като съчетава традициите, иновациите и опазването на природната среда. С развитието на биопроизводство се достига до социален ефект, като се създават допълнителни доходи на населението и се откриват нови работни позиции в сравнение с традиционното производство. Производството на земеделски продукти и храни отгледани по правилата за биологично производство в община Хасково показва голям потенциал за развитие в сектора. Развитието на Биопроизводството в общината предоставя възможности за повишаване на иновативния потенциал на малки и средни предприятия.

За да се даде възможност и ускори преходът към здравословна и екологосъобразна хранителна система, консултантските услуги, финансовите инструменти, но също така и научните изследвания и иновациите са от съществено значение, тъй като могат да помогнат за разрешаване на напрежението, разработване и тестване на решения, преодоляване на бариерите и разкриване на нови пазарни възможности.

На базата на изискванията и критериите за биологично производство, залегнали в Регламент № 2092/91, в България се приемат две Наредби: Наредба № 22 от 4 юли 2001г. за биологичното производство на растения, растителни продукти и храни от растителен произход и неговото означаване върху тях и Наредба № 35 от 30 август 2001 г. за биологичното отглеждане на животни и биологично производство на животински продукти и храни от животински произход.

2.11.3. Управление на отпадъците

Община Хасково е с традиции в управлението на отпадъците. Регионалният център за третиране на неопасни отпадъци в община Хасково, който осигурява управлението на отпадъците в региона, като включва, инсталация за сепариране на отпадъците и производство на RDF гориво от отпадъци, инсталация за компостиране и клетки за депониране на отпадъци, като обслужва над 153 000 жители на региона. Регионалният център заема площ от 228 дка.

Наличието на модерна инфраструктура е ключова предпоставка за управление на отпадъците съобразно съвременните изисквания.

Битови отпадъци

Общото количество на образуваните битови отпадъци следва тенденция към намаление, като за периода 2017-2019 г. се запазва относително постоянно. Намаляват и количествата на депонираните битови отпадъци и на директно депонираните битови

отпадъци. Тази тенденция е най-ясно изразена в периода след 2016 г. Община Хасково разполага със съвременно депо за депониране на смесените битови отпадъци и площ за изграждане на допълнителни клетки за обезвреждане на остатъчните битови отпадъци. Община Хасково е обезпечена със съдове и транспортни средства за събиране и транспортиране на смесените битови отпадъци, която да обслужва 100% от населението на общината. Все още е голям делът на депонираните отпадъци, което обуславя необходимост от изграждане на допълнителна клетка в РЦТНО.

На територията на община Хасково, не е изградена инсталация за рециклиране и оползотворяване на строителни отпадъци. Строителните отпадъци се използват за запълване на негативни релефни форми. Общината следва да планира и изпълни допълнителни мерки за организиране на системи за разделно събраните битови отпадъци и увеличаване на количествата на подготвените за повторна употреба и рециклиране битови отпадъци.

Строителни отпадъци

Съгласно действащото законодателство фирмите не предоставят информация за количествата на образуваните отпадъци и методите за третирането им на общината. Поради тази причина Община Хасково не разполага с конкретна информация за количества образувани, рециклирани и оползотворени отпадъци за фирмите, извършващи дейност на нейна територия.

Специфични потоци отпадъци

Организирана е система за разделно събиране на отпадъците от опаковки на територията на град Хасково и 9 села. Количествата на смесените битови отпадъци, които постъпват за третиране от територията на община Хасково, могат допълнително да се намалят, чрез отделяне на количествата рециклируеми компоненти от смесения отпадъчен поток. Необходимо е усъвършенстване и разширяване на системите за разделно събиране на масоворазпространените отпадъци.

2.11.4. Екологично състояние на околната среда

Качество на атмосферния въздух

Фините прахови частици са основния замърсител на атмосферния въздух. Съставени са от твърди частици, малки водни капчици и допълнително адсорбирани на повърхността им химични вещества (органични съединения, метали и др.). Те се емитират директно при редица естествено протичащи природни процеси, от разнообразни антропогенни дейности (енергетика, транспорт, бит) или се формират вторично като продукт на химически трансформации в атмосферния въздух. Замърсяването на атмосферния въздух с ФПЧ10 е предимно през есенно-зимния период. Основна причина за това са горивните процеси в битовия, търговския и административния сектор с употребата на твърдо гориво, линейните и подвижните точкови източници на емисии – пътища, магистрали, улична мрежа в населените места, автомобилният транспорт. Принос имат и климатичните условия през есенно-+зимния период – безветрие и мъгли.

РИОСВ - Хасково осъществява контрол на предприятия – неподвижни източници на емисии, както и на обекти, използващи флуорирани парникови газове и вещества, които нарушават озоновия слой и летливи органични съединения. На контролираната от РИОСВ – Хасково територия са разположени промишлени обекти от отрасли енергетика, химическа, металургична, добивна и преработвателна промишленост – голяма горивна инсталация ТЕЦ ”Марица 3”АД, Димитровград, „Неохим“АД, Димитровград и други

точкови източници на емисии на вредни вещества в атмосферния въздух. Те се контролират съгласно изискванията на ЗЧАВ, ЗООС и подзаконовите нормативни актове към тях.

През 2020г. са регистрирани следните превишения на средноденоношната норма (СДН) за опазване на човешкото здраве в ръчен пункт “РИОСВ – Хасково”, разположен в гр. Хасково (концентрации над $50 \mu\text{g}/\text{m}^3$) – 57 бр. Нормативно се допускат не повече от 35 превишения в рамките на календарна година.

През годината серният диоксид в община Хасково е контролиран в ръчен пункт “РИОСВ – Хасково”. Средночасовата норма за опазване на човешкото здраве /СЧН/ е $350 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Тази норма не бива да се превишава повече от 24 пъти в рамките на една календарна година. Средноденоношната норма за опазване на човешкото здраве /СДН/ е $125 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Тя не бива да се превишава повече от 3 пъти в рамките на една календарна година. През 2020г. не са регистрираните превишения на регламентираният НДЕ за серен диоксид.

Средногодишната концентрация за ПАВ, измерена през 2020г. в ръчен пункт “РИОСВ Хасково” – гр.Хасково е $1,45 \text{ ng}/\text{m}^3$ и превишава средногодишната целева норма от $1 \text{ ng}/\text{m}^3$. През 2018г. и 2019г. са отчетени средни годишни стойности съответно 1,7 и $1,0 \text{ ng}/\text{m}^3$. Забелязва се леко покачване спрямо 2019г.

Резултатите от контролните измервания на серен диоксид, азотни оксиди, въглероден оксид, въглероден диоксид, общ органичен въглерод, прах, 1,1,1-трихлоретан, 1,1,2- трихлоретан, 1,2-дихлоретан, бензен, никел и кадмий от изпускащо устройство към асфалтосмесител BERNARDI MIC-100-E200 на „АБ“ АД, с. Клокотница показват спазване на емисионните норми за контролираните замърсители. За гр.Хасково средногодишната норма от $40 \mu\text{g}/\text{m}^3$ е спазена, но регистрираните превишения на СДН са нарастнали до 57, с което се превишава допустимият брой от 35 бр./г. Необходими са допълнителни мерки от Община Хасково за подобряване качеството на атмосферния въздух и пълно спазване на нормите по отношение на ФПЧ10.

Качество на водите

Общата цел на контролната дейност на РИОСВ – Хасково по отношение на водите е опазване и подобряване състоянието на повърхностните води чрез намаляване замърсяването с отпадъчни води от битови и промишлени източници.

Както всички производствени и стопански дейности, при които се изпускат отпадъчни води, така и формираните от населението битови отпадъчни води неизбежно оказват въздействие върху състоянието на повърхностните води в териториалния обхват на РИОСВ – Хасково. Колкото по - големи са заустваните водни количества и по - високо съдържанието на замърсяващи вещества в тях, толкова по - значително е и влошаването на екологичното състояние на повърхностните водни тела. Дори и по - малките количества силно замърсени отпадъчни води, когато се изпускат в по- маловодни приемници често водят до лошо състояние и дори до инциденти на измиране на риба. Такъв е случаят с р. Банска, която приема непречистени битови отпадъчни води от няколко села, пречистените води от Северна индустриална зона Хасково и нерегламентирани изпускания от няколко животновъдни обекта.

Участъци с лошо състояние на водните тела:

- Река Банска средно и долно течение – лошото екологично състояние се дължи на заустване на отпадъчни води от населени места и Северна индустриална зона на гр. Хасково. Изместващи показатели са макрозообентос, БПК5, азот нитритен, общ азот, общ фосфор и ортофосфати.

- Река Харманлийска от вливане на р. Хасковска и р. Хасковска до устие - лошото екологично състояние се дължи на заустване на промишлени и битови отпадъчни води от гр. Хасково, Харманли и други населени места. През 2020 г. се установява превишаване на стандартите за качество за добро състояние по показателите: макрозообентос, БПК5, амониев азот, нитратен азот, нитритен азот, общ азот, ортофосфати, общ фосфор и манган.

Оценката на състоянието на повърхностните питейни водни тела е извършена в зависимост от категорията на водоизточниците в тях. Категорията на водоизточниците се определя на базата на резултатите от извършвания мониторинг. Контролният, така и собственият мониторинг на ГПСОВ – Хасково през 2020 г. сочат добро състояние на пречиствателните съоръжения и спазване на ИЕО.

Най - чести нарушения на екологичното законодателството по отношение на отпадъчните води са неспазването на определените в разрешителните за заустване или в комплексните разрешителни ИЕО, неподдръжане на пречиствателните съоръжения в режим на техническа и експлоатационна изправност, заустване на отпадъчни води без необходимото разрешително за заустване, неизпълнение на условия в разрешителното, аварийни замърсявания на водите и др.

Качество на земи и почви

Провежданият ежегоден мониторинг показва, че почвите в региона са в добро екологично състояние по отношение на запасеност с биогенни елементи/органично вещество, оценена чрез измерени концентрации на общ азот, органичен въглерод и общ фосфор, а съотношението C/N показва благоприятни условия за разграждане/минерализиране на органичното вещество. През 2020г. на територията на РИОСВ - Хасково замърсяване с нефтопродукти не е констатирано.

През 2020г. съгласно Заповед № РД–704/20.09.2020г на министъра на околната среда и водите по утвърдена от изпълнителния директор на ИАОС годишна програма за почвен мониторинг I ниво са взети от РЛ - Хасково 60 бр. почвени проби от 10 пункта за анализ от замърсяване с тежки метали и металоиди. Резултатите от анализа ще бъдат готови през втората половина на 2021г.

Шумово замърсяване

РИОСВ – Хасково осъществява контрол на шума, излъчван от промишлени инсталации и съоръжения според разпоредбите на Закона за защита на шума в околната среда по утвърден график, съгласно методиката за ”Определяне на общата звукова мощност, излъчвана в околната среда от промишлено предприятие и определяне на нивото на шума в мястото на въздействие”.

Източниците на шум в Община Хасково са автотранспорта и ЖП транспорта (предимно в град Хасково) като последният не е силно застъпен, производствената дейност и увеселителните заведения. На територията на общината липсва функциониращо летище, което да е източник на авиационен шум от излитащите и кацащи самолети.

За 2020 г. на територията на РИОСВ– Хасково не са констатирани случаи на непосредствена заплаха или причинени екологични щети по смисъла на закона за отговорността за предотвратяване и отстраняване на екологични щети.

2.11.5. Рискове от природни бедствия и аварии

Силно развита промишленост в града определя заплахи за населението основно от възникване на пожари и промишлени аварии.

Големите температурни амплитуди, равнинният релеф, преминаването на международен път Е 80 и река Марица през района, обслужван от РСПБЗН-Хасково, са основните източници на заплахи от природен характер – пожари, наводнения, засушавания, свлачища, земетресения и др. Районът е стратегически железопътен и шосеен транспортен възел и съответно източник на сериозни заплахи от инфраструктурен характер – пътно-транспортни произшествия, инциденти при превоз на опасни товари, инциденти с подвижния и неподвижния железопътен състав.

2.11.6. Изводи от анализа

- На територията на община Хасково има обявени общо 4 защитени природни територии на площ от 125 ха.
- Природните забележителности опазват територии с уникален ландшафт – месторастене на редки и защитени растителни видове.
- Производството на земеделски продукти и храни отгледани по правилата за биологично производство в Община Хасково показва голям потенциал за развитие в сектора.
- Да се подобри работата по съвместно изпълнение на целите за рециклиране и намаляване на количествата на депонираните отпадъци.
- Организиране и провеждане на съвместни разяснителни и образователни кампании за ползата от разделно събиране и предотвратяване образуването на отпадъците.
- Все още е голям дялът на депонираните отпадъци, което обуславя необходимост от изграждане на допълнителна клетка в РЦТНО
- За опасните отпадъци от домакинствата На РЦТНО има осигурен контейнер за опасните отпадъци от домакинствата.
- На регионален принцип община Хасково разполага с инсталация за компостиране на разделно събирани зелени отпадъци.
- На територията на община Хасково, не е изградена инсталация за рециклиране и оползотворяване на строителни отпадъци.
- Най - чести нарушения на екологичното законодателството по отношение на отпадъчните води са неспазването на определените в разрешителните за заустване или в комплексните разрешителни.
- Провежданият ежегоден мониторинг показва, че почвите в региона са в добро екологично състояние.
- За 2020 г. на територията на РИОСВ– Хасково не са констатирани случаи на непосредствена заплаха или причинени екологични щети.

III. SWOT АНАЛИЗ

SWOT-анализът като качествен аналитичен и прогностичен метод, се е утвърдил като задължителен елемент на стратегическите и планови документи на провежданата регионална политика. Формулираните изводи и констатациите от състоянието и очертаните тенденции в развитието на основните функционални системи, които формират социално-икономическия и инфраструктурен комплекс на община Хасково служат за SWOT анализа на ПИРО Хасково - 2021-2027.

С него се дефинира действието на вътрешните и външните фактори за развитие на общината и възможностите за избор на подходяща стратегия за постигане на целите на развитието.

Същевременно териториалният SWOT анализ следва да се разглежда като ситуационен анализ. Чрез него се идентифицират както **силните страни** – тези с изключително значение за общината, така и **слабите страни** – тези със значителни проблеми. В SWOT-анализ се съдържат още **възможностите** – нереализираните потенциали и **заплахите** – възможните конфликти и сериозни проблеми. Необходимостта от включването на такъв тип анализ е обусловена от факта, че това е инструмент за оценка въздействието на силните и слабите страни, възможностите и заплахите, въздействащи върху очакваното развитие на териториалните единици. Включените в SWOT анализа елементи подпомагат избора на подходяща стратегия за постигане на целите и визията за развитие на община Хасково.

SWOT-анализът в ПИРО – Хасково 2021-2027 се представя по утвърдена в практиката матрица (под формата на таблица), както е представен по-долу:

Таблица 31. МАТРИЦА НА SWOT-АНАЛИЗ

СИЛНИ СТРАНИ	СЛАБИ СТРАНИ
<ul style="list-style-type: none"> • Благоприятно транспортно-географско положение – принадлежност до транспортни коридори, близост до ГКПП • Разнообразие на природни ресурси с добри качествени характеристики • Качествени земеделски земи с висок бонитет, благоприятстващи развитието на ефективно селско стопанство • Осигуреност с общински стратегически, планови и програмни документи, определящи рамките на основните секторни на икономиката, социалното и инфраструктурно развитие на общината • Развит социално-икономически и инфраструктурен комплекс и опазена околна среда • Съхранени индустриални производства със съхранени традиции и производствени връзки • Развити публични услуги с бюджетно финансиране • Наличие на образователни, здравни, социални и културни обекти с регионална (областна) 	<ul style="list-style-type: none"> • Наличие на негативно демографско развитие • Очертана трайна тенденция на застаряване на населението • Застаряване на квалифицираните кадри в образованието, здравеопазването и другите публични услуги; • Висок дял на по-слабо образовано население – с основно и по-ниско образование] • Недостатъчна, или пълна липса, на коопдинация между бизнеса и професионалните училища за подготовка на кадри за икономиката на общината • Очертаваща се тенденция за моноструктурно растениевъдство със силен превес на зърнени и технически култури • Липса на оператор (водещ мениджмънт) на производствените зони • Неизползвани възможности за създаване на клъстери съобразно потенциала на общината • Лошо състояние на базовата инфраструктура в част от производствените зони

<p>значимост</p> <ul style="list-style-type: none"> • Постигнат висок коефициент на трудова заетост при висок относителен дял на активното население • Запазени ниски стойностите на основните показатели на равнището на безработица • Опит на общинската администрация в привличане на външен финансов ресурс (на проектен принцип) и в управление на реализацията на спечелените проекти; • Подобрени качества на публични пространства в населените места; • Създадени производствени зони в общинския център • Очертана тенденция за нарастване на размера на приходната част на общинските бюджети и нарастване на разходите за оказване на публични услуги на населението на общината • Общината е осигурила модерна инфраструктура за сепариране, компостиране и обезвреждане на смесените битови отпадъци на регионален принцип. • Съществува значителен административен капацитет на различните нива на управление на отпадъците – регионален и местен • Принципът „разширена отговорност на производителят” се прилага в общината по отношение на отпадъците от опаковки, без да се отделят публични средства за разделно събиране и третиране. 	<ul style="list-style-type: none"> • Слаба застъпеност на преработващи предприятия извън общинския център • Неизползван потенциал на природните ресурси за развитие на алтернативни форми на туризъм • Слаба разпознаваемост на общината като туристическа дестинация • Слабо задържане (1-2 дни) на туристическите посещения в общината • Недобро състояние на публични пространства в някои от селата • Организационни затруднения в осигуряване на улеснен достъп на населението от селата до специализирана извънболнична помощ • ВиК мрежа, нуждаеща се от осъвременяване и своевременни мерки за подобряване както качества на питейната вода, така и пречиштането на отпадните води • Продължаващи загуби на вода във водопроводната система; • Недостатъчни мерки за намаляване на количествата на CO₂ и на твърдите прахови частици в атмосферния въздух на гр. Хасково • Недостатъчно развита градска мобилност за пешеходно и велосипедно придвижване • Амортизирани части на инженерната инфраструктура в някои от населените места • Ненапълно използвани възможности за разширяване обхвата на е-управление на общината •
<p style="text-align: center;">ВЪЗМОЖНОСТИ</p>	<p style="text-align: center;">ЗАПЛАХИ</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Надграждане на положителния опит за привличане (на основата на проектен принцип) на финансов ресурс от фондовете на Европейския съюз • Определяне на приоритети за насочване на привлечените финансови ресурси от европейски фондове, от Държавния бюджет, от Национални програми към подобряване качествата на публичните услуги; човешките ресурси, инфраструктурата, туризма и селското стопанство, благоустрояване, повишаване на предприемачеството и иновациите; • Провеждане на политики на местните власти за задържане в общината на високообразовани и професионално квалифицирани млади хора • Използване на участието на община Хасково в трансграничното сътрудничество с общини от съседни страни за привличане на инвестиционния интерес на чужди инвеститори за целите на икономическото развитие на 	<ul style="list-style-type: none"> • „Свиване“ на възможностите за усвояване на ресурсите и потенциалите на общината поради намаляващия капацитет на човешкия ресурс • Продължаване на тенденцията за продължаваща миграция на част от активното население на общината • Продължаващ недостиг на образована и квалифицирана работна сила. • Продължаващо негативно влияние на фактори, оказващи силен конкурентен натиск върху бизнеса • Забавяне в доизграждането и развитието на базова инфраструктура поради ограничено финансиране. • Продължаващо въздействие на последиците от периодично възникващи кризи и негативното им отражение върху социално-икономическия комплекс на общината • Запазване нивата и повишаване на междуфирмената задлъжнялост породена от

<p>общината</p> <ul style="list-style-type: none"> • Насърчаване на инвеститорския интерес към развитие на енергоспестяващи производства, и на такива отговарящи на съвременните екологични изисквания • Подкрепа на инвестиционна политика за разкриване на производствени дейности извън общинския център • Използване на реални стимули за подготовката и последващата реализация на проекти, насочени към подобряване на селищната среда • Оценяване на възможностите за по-доброто усвояване на туристическия потенциал на общината за развитие на печеливши форми на туризъм • Подкрепа на туристическия бизнес за повишаване категоризацията на местата за настаняване и на местата за хранене и развлечения (туристическа инфраструктура) • Възможности за развитие на туристическа и културна индустрия. • Използване на възможностите за интегрирано развитие на гр. Хасково като катализатор за развитие на агломерационния му ареал. • Провеждане на местни политики, насочени към превенция, водеща до намаляване броя на: <ul style="list-style-type: none"> ○ рано отпаднали ученици, чрез подобряване привлекателността на училището ○ деца и семейства в риск; ○ изоставени деца; ○ деца, настанени в специализирани институции. • Намаляване на административната тежест и на регулаторните режими за бизнеса • Стимулиране на политиките и на формите за развитие на междуобщинското сътрудничество • Оползотворяване на потенциала на културно-историческото наследство както за целите на туризма, така и за съхраняване на традициите и обичаите • Оптимизация на ресурси и процеси за изпълнение на принципа „потребителя в центъра на административното обслужване“ в община Хасково. • Своевременна промяна на организационната култура на администрацията на община Хасково. • Повишаване на квалификацията и цифровите компетенции на застите в бизнеса и администрацията на община Хасково. • Превръщане на администрацията на община Хасково в партньор на гражданите и бизнеса и повишаване на общественото доверие към институциите, което е предпоставка за повишаване на качеството на демократичния процес. • Осигуряване на извънбюджетно финансиране 	<p>влиянието на негативни икономически фактори</p> <ul style="list-style-type: none"> • Продължаващо прилагане на разрешителни режими, ограничаващи възможностите за развитие на малкия и среден бизнес • Продължаващо негативно развитие на климатичните промени и рисковете свързани с това за аграрния сектор, осигуряване на питейна вода и др. • Поява на рискове от природни процеси, водещи до загуби и забавяния на развитието на икономиката и на социалните дейности • Значително увеличение на разходите за управление на битови отпадъци и необходимостта за повишаване на такса битови отпадъци за населението с цел прилагане на принципа „замърсителя плаща“ • Слаба покупателна способност на домакинствата и трудност на нискодоходните групи да отделят допълнителни средства за услуги и дейности, свързани с управление на отпадъците; • Отсъствие на добре обмислена политика от страна на държавата за намиране на баланс между икономическите възможности на населението и по-глобалните екологични цели, респ. поетите национални ангажименти за намаление емисиите на CO₂ с по-широко въвеждане мерките за енергийна ефективност и разширяване • процеса на газификация на домакинствата • Значителни по обем необходими инвестиции и експлоатационни разходи за управление на отпадъците съобразно новите изисквания свързани с прилагане на Пакета „Кръгова икономика“. •
---	--

чрез европейските и национални източници за ефективното управление на отпадъците.

- Насърчаване на икономическия растеж и подобряване на социално-икономическите показатели чрез подобряване на средата за правене на бизнес и създаване на възможности за повишаване на качеството на работната сила в община Хасково.
- Оптимизация на публичните разходи и по-ефективно използване на публичен ресурс на община Хасково.
- Промяна на обществените нагласи в полза на екологосъобразното и ефективно управление на отпадъците
- Промяна на обществените нагласи в полза на предотвратяване образуването на отпадъците.
- Въвеждане на нови, ефективни и екологосъобразни технологии, позволяващи достигане на високи нива на рециклиране и оползотворяване на отпадъците
- Обезпечаване на ширококолов достъп до Интернет и в селата на общината и разпространение на съдържание, съобразено с интересите на населението в тези населени места.

IV. СТРАТЕГИЧЕСКА ЧАСТ. ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ХАСКОВО ЗА ПЕРИОДА 2021-2027 Г.

4.1. Общи и методически изисквания

При разработване на стратегията за устойчиво развитие на община Хасково са спазени изискванията на Методическите указания на МРРБ за изработване и прилагане на ПИРО. В ПИРО Хасково – 2021-2027 в стратегическата част на плана са включени следните елементи:

- *Визия за развитие на общината.*
- *Приоритети на основните направления в развитието.*
- *Стратегически цели на развитието.*
- *Мерки за реализация на ПИРО.*

В съдържателно отношение посочените елементи не се различават съществено от тези, прилагани в основните планове за развитие на общината (ОПР) в предишните два програмни периода – 2007-2013 г. и 2014-2020 г. **Новото изискване към тях в ПИРО за програмния период 2021-2027 г. е в изискването за по добрата им хоризонтална и вертикална координация за постигане на устойчиво развитие на общината.**

Практиката при разработване на стратегически, планови и програмни документи в сферата на регионалното развитие показва, че от така посочените елементи на стратегията на плана, всеки следващ конкретизира предходния.

Визията по своята същност формира дългосрочната рамка за комплексното интегрирано и устойчиво развитие на общината. Тя очертава основните насоки за развитието на общината, като изразява представата за най-благоприятното желано развитие - такова каквото желаем то да бъде.

В структурата на *стратегическата част* на документите за регионалното планиране и регионалното развитие, се съдържа система от предварително набелязани *приоритети и цели*, които да бъдат достигнати в програмния период.

Приоритетите определят основните направления в развитието, рамкирани от формулираната визия. Те имат отношение към развитието на отделните сектори на социално-икономическия и инфраструктурен комплекс на общината и допринасят за комплексното и устойчивото ѝ развитие. Представят се в по-обобщен вид, което определя и неговия им брой – 3 или 4 приоритета.

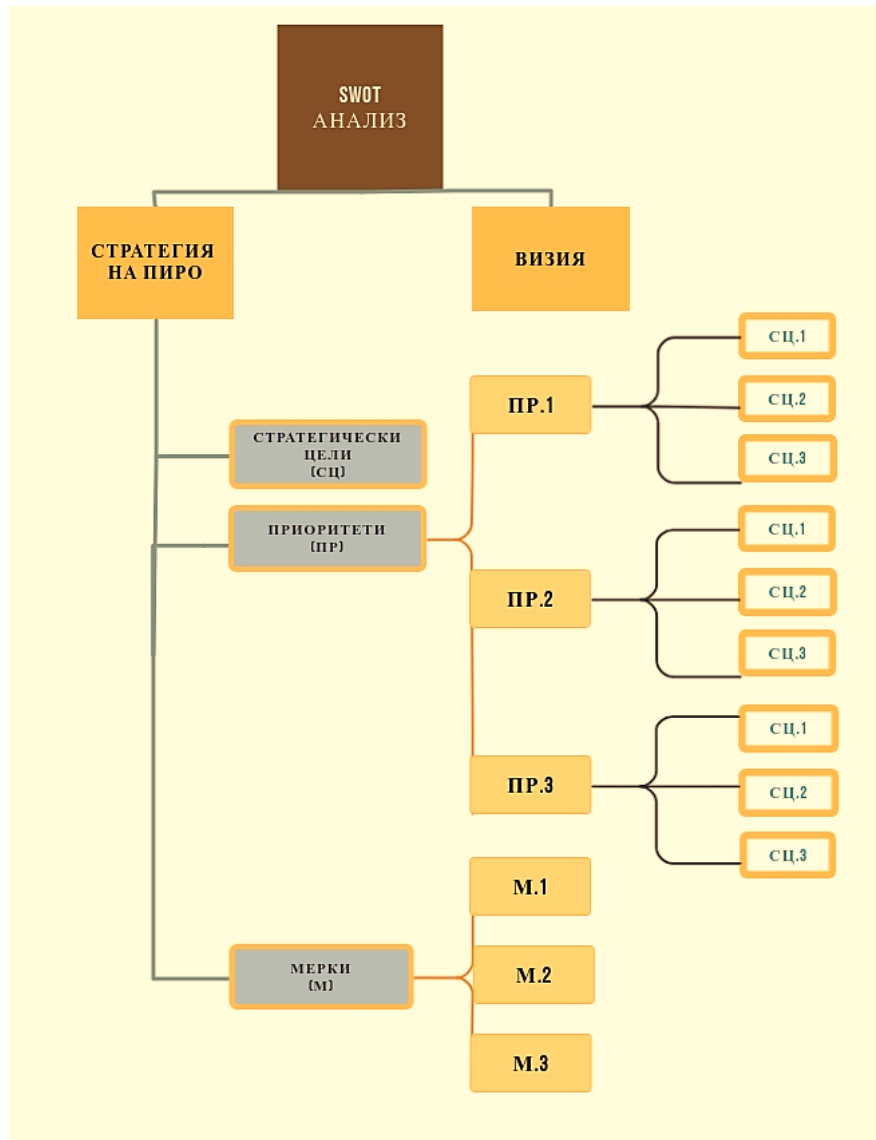
Стратегическите цели конкретизират формулираните приоритети в рамките програмния период. По всеки приоритет се определят по няколко стратегически цели.

Мерките се представят във възможно по-конкретен и детайлен вид. Те обхващат конкретни проектни идеи, инвестиционни намерения, готови проекти, секторни и комплексни програми предвидени за реализация в програмния период 2021-2027 г.

Важно изискване е при формулиране на елементите на стратегията на ПИРО да се прилага подходът от по-общото към по-конкретното им представяне. Този подход изисква засилване на степента на конкретизация, която е в най-обобщен вид при визията и приоритетите и в най-висока степен – при мерките.

Друго изискване е подходът при структуриране на стратегията на ПИРО да е съобразен по възможност с подхода, заложен в Стратегическите документи от по-високите йерархични нива. Такива са *Националната концепция за пространствено развитие (НКПР) 2013 – 2025* и *Интегрираната териториална стратегия за развитие на Южен централен район 2021-2027 г.*, както и в съответствие с *целите и стратегиите на Националната програма за развитие „България 2030“*.

Методическият подход и последователността на стъпките по изработване на Стратегическата част на ПИРО е представен на следната принципна блок-схема - *фиг. 31*. Тя е приложима за всички Планове за интегрирано развитие на общините, т.е. може да се разглежда като универсална. Същата е използвана и за ПИРО – Хасково 2021-2027 г.

Фиг. 31. МЕТОДИЧЕСКИ ПОДХОД И ПОСЛЕДОВАТЕЛНОСТ НА СТЪПКИТЕ ПО ИЗРАБОТВАНЕ НА СТРАТЕГИЧЕСКАТА ЧАСТ НА ПИРО

4.2. Визия за развитие на общината през програмния период 2021 -2027 г.

Както бе посочено, Визията се разглежда като предизвикателно виждане, кратко формулирано послание за нещо желано, което си представяме и което искаме се случи. В *съдържателно отношение* Визията за общината е трайната представа за качествените ѝ характеристики, за нейния облик, който искаме тя да притежава през следващите години.

При формулиране на Визията се отчитат съдържащите се в S W O T анализа възможности за развитието на общината, наличните ресурси и потенциали, с които разполага общината, както и възможните ограничители (заплахи) за очакваното развитие.

В досегашната практика по изработване на различни документи за регионално развитие е натрупан достатъчен опит по формулиране на визия за развитие на общините, областите, районите за планиране.

В действащите 2 общински плана на община Хасково (за програмните периоди 2007-2013 г. и 2014 -2020 г.), формулираната Визия за общината отговаря на изискването за „трайна представа“, поради което тя търпи незначителни корекции.

Другото принципно изискване е Визията да не се променя често. Тя е с по-дългосрочен характер от 7 годишните периоди, за които се изработват общинските планови документи. В това отношение следва да бъде търсен разумен баланс между средносрочност и дългосрочност. Това не ограничава възможността при променени условия в социално-икономическите характеристики, при промени, породени от инфраструктурното развитие, както и в състоянието на околната среда, Визията да не може да бъде модифицирана.

Акценти във формулировката на Визията са ключови думи/изрази, които подчертават съдържанието на Визията. Чрез тях се подчертават и насоките за бъдещото ѝ развитие, съдържащи се в приоритетите и стратегическите цели и възможностите за използване на ресурсите и потенциалите на общината.

В очертаните в националните и регионални стратегически документи перспективи пред регионалното развитие в програмния период 2021-2027 г. и на насоките в пространственото планиране, Визията на общината следва да съдържа следните ключови думи/изрази:

- *Жизненост на общината.*
- *Добро място за живеене (Качествена жизнена среда).*
- *Местни ресурси.*
- *Малък и среден бизнес.*
- *Икономически и социален просперитет.*
- *Запазено биоразнообразие.*
- *Интегрираност в развитието.*

В ОПР на община Хасково 2014-2020, формулировката за Визия е следната:

ХАСКОВО 2020 – съвременна европейска община, предлагаща висок жизнен стандарт и сигурност на своите граждани. Подобрена икономическа активност, повишен туристически потенциал, развитие на човешките ресурси и опазване на околната среда. Ефективно използване на партньорства в регионален, национален и международен план за добавена стойност на публичните услуги и местния потенциал. Силно гражданско общество.

В тази формулировка на Визията в действащия ОПР на община Хасково 2014-2020 се съдържат само част от посочените ключови думи. Някои от елементите на визията, заложен в ОПР (2014-2020) не са напълно реализирани, което налага те да се съдържат и в адаптираната към новите условия формулировка на визията за програмния период 2021-2027 г.

В модифицираната версия на Визията в ПИРО – Хасково 2021-2027, която се базира на формулировката на сега действащия ОПР, се съдържат следните принцични взаимоотношения:

- Общината – ползвателите на териториалните ресурси като потенциал за развитие.
- Общината – желанията на хората, които я населяват.

- Общината - желанията на бизнеса за подобряване на потенциала за развитие.
- Общината – съхранената природна среда в благо на хората.

В ПИРО – Хасково 2021-2027 се предлага следната ВИЗИЯ, която леко модифицира Визията от ОПР -2014-2020 г.

Община Хасково – устойчиво развита самоуправяваща се европейска териториална общност, с природни и антропогенни ресурси и потенциали за устойчиво, комплексно развитие, с качествена селищна среда, съхранена природа и социализирано културно наследство, привлекателно място за живеене и развитие на бизнес в съответствие с местните традиции, национални и регионални приоритети, модерни световни тенденции, в условия на силно гражданско общество.

Така формулираната Визия за община Хасково, кореспондира и конкретизира (съобразно конкретните условия на община Хасково) Визията в Интегрираната териториална стратегия за развитие на Южен централен район - 2021-2027 г.

4.3. Приоритети и стратегически цели на ПИРО

В Методическите указания за разработване и прилагане на ПИРО е възприет принципът приоритетите и стратегическите цели на плана на община Хасково – 2021-2027 г. да са в определена симбиоза със стратегическите и планови документи от по-високите йерархични нива. По такъв начин се удовлетворява и изискването формулираните цели и приоритети да отчитат целите и приоритетите, заложен в стратегически и планови документи от по-високо йерархично ниво. В случая това се отнася за „Интегрираната регионална стратегия за пространствено развитие на Южния централен район за планиране“.

Същевременно се отчита и изискването при формулиране на приоритетите и целите на ПИРО да не се пренасят механично приоритетите и целите на Интегрираната регионална стратегия на Южния централен район. Корелацията изисква да се отчитат специфичните особености и оценките за разполагаемите ресурси и потенциали на община Хасково.

Реалистичността на приоритетите и целите, както и на конкретизиращите ги мерки, изисква да се отчитат от една страна - базовото състояние на социално-икономическия и инфраструктурен комплекс, състоянието на околната среда и от друга - възможностите за осъществяване на заложените положителни промени.

Общинската политика за развитие на община Хасково в програмния период 2021-2027 г. следва да е в унисон с политиките за развитие на страната и на Южния Централен район, отразени в „Националната програма за развитие на България – 2030“ и в „Интегрираната регионална стратегия за пространствено развитие на Южен централен район – 2021-2027 г.“. Това изисква да се отчитат заложените в тези документи приоритети, които да бъдат трансформирани и в ПИРО – Хасково 2021-2027.

Методическият подход за обвързката на приоритетите и целите на двата документа на регионалното развитие е илюстриран със следващата блок-схема (фиг. 32).

В Интегрираната регионална стратегия за пространствено развитие на Южния централен район – 2021-2027 г. са формулирани три приоритета:

- **ПРИОРИТЕТ 1:** Засилване на конкурентните позиции на Южен централен район чрез инвестиции във факторите на растежа.
- **ПРИОРИТЕТ 2:** Подобряване на социалната и екологичната среда.
- **ПРИОРИТЕТ 3:** По-балансирано териториално развитие и намаляване на неравенствата.

Както личи от формулировките на приоритетите, заложи в „Интегрираната регионална стратегия.....“ те са с по-общ характер. Това е така, тъй като не е възможно формулировките им да отчитат специфичните особености на отделните общини, включени в териториалния обхват на региона. Поради тази причина приоритетите на Регионалната стратегия се използват при формулиране на приоритетите в ПИРО като се отчитат спецификите и потенциалите за развитие на отделните общини.

Фиг. 32. МЕТОДИЧЕСКИ ПОДХОД ЗА ОБВРЪЗКАТА НА ПРИОРИТЕТИТЕ И ЦЕЛИТЕ

➤ **Приоритети на ПИРО**

В ПИРО – Хасково 2021-2027 се предлагат 4 приоритета. Всеки от тях е свързан с по няколко стратегически цели, а те от своя страна – с по няколко по-конкретно формулирани мерки. При тяхното обосноваване са отчетени общите насоки за развитие на общината. Изводите и констатираните проблеми в досегашното развитие на отделните дейности и функционални системи се използват при формулировките на стратегическите цели. В ПИРО –Хасково 2021-2027 г. са включени следните приоритети:.

- **Приоритет 1.** Засилване на конкурентоспособността на общината чрез насърчаване на икономическата активност.
- **Приоритет 2.** Развитие на човешкия потенциал и на средите за обитаване, отдих и обслужване.
- **Приоритет 3.** Устойчива екологична среда.
- **Приоритет 4.** Балансирано пространствено развитие чрез подобряване на свързаността и достъпността.

Формулирането на **първия приоритет**, отчита констатациите от аналитичните проучвания и от *SWOT* анализа. Те показват, че местната икономика до голяма степен формира и облика на икономиката на област Хасково. Тя е повлияна от развитието на традиционни за общината производства, някои от които са с регионална значимост, както и на свързани с тях допълващи икономически дейности, изразявани в:

- Наличие на индустриални производства, които са с многогодишни традиции, нови икономически дейности в други сектори извън промишлеността).
- Преодоляване на производствения срив на предприятия, с водещи функции в миналото чрез обновяване на производствената им листа и подобряване на конкурентоспособността им.
- Провеждана политика от страна на бизнеса и подкрепата ѝ от местните власти е насочена към подобряване на бизнес климата, привличане на инвестиции в ново технологично оборудване и въвеждане на съвременни технологии и подобряване на конкурентоспособността на произведената продукция.
- В аграрния сектор. По-ефективно използване на наличните ресурси.
- Неизползван потенциал на общината и наличие на ресурси за развитие на устойчив, конкурентоспособен туризъм с много добри възможности за развитие.
- Осигуряване на млади кадри с добра квалификация и производствен опит в различните икономически дейности.

Тези тенденции в развитието са в основата на приоритет 1, чиито цели са насочени към насърчаване на икономическата активност в различните сектори на общинската икономика.

Вторият приоритет има пряко отношение към човека и средите в които той пребивава – за живеене, труд, отдих, обслужване. Този приоритет има отношение към:

- Повишаване на ролята на човешкия фактор – един от основните капитали на общината.
- Подобряване на качествата на човека като основна производителна сила - по-добро образователно равнище и по-висока квалификация и умения на работната сила.
- Активизиране на диалога на бизнеса с образователните институции за подготовка на кадри за нуждите на местната икономика с ангажименти на бизнеса за тяхната заетост.
- Осигуряване на гъвкава адаптивност на образователните професионални училища към реалните потребности на пазара на труда.
- Социална подкрепа на уязвими лица и групи и на такива, изпаднали в риск.
- По-високо качество на предлаганите публични услуги в сферата на образованието, здравеопазването, културата, спорта и др.

Със сериозните предизвикателства на протичащите климатични промени и тяхното минимизиране е **третият приоритет** на ПИРО – Хасково 2021-2027. В него са включени стратегически цели и мерки насочени към:

- Действия за опазване и по-ефективно използване на наличните ресурси с цел те да могат да бъдат използвани и от следващите поколения.
- Подобряване на водостопанския сектор за „щадящо“ използване на водните ресурси.
- Развитие на зелени инвестиции и кръгова икономика, енергиен преход и др.
- Подобряване на управлението на отпадъците и опазване на природната среда и чистотата на атмосферния въздух.

Този приоритет е не само с чисто екологични измерения, а и с такива, насочени към устойчивото развитие на общината. Той има отношение и към развитието на редица икономически дейности, като екологичното земеделие, туризма и др. Подобряването на някои елементи на селищната среда от гледна точка на екологичните изисквания също е предмет на приоритет.

Четвъртият приоритет е насочен към дефиниране на стратегически цели за подобряване на разнообразните връзки (на само в транспортното направление), което ще води до изпълване с качествени характеристики на териториалната общност, регламентирана като община. Той има отношение и към административните и другите обслужващи функции на гр. Хасково в областен и междуобластен аспект. Целите, свързани с приоритета са свързани със следните основни направления:

- Подобряване на плановата осигуреност на населените места с различни устройствени планове.
- Усъвършенстване на транспортно-комуникационния модел в общината, гарантиращ по-лесен транспортен достъп.
- Подкрепа за развитие на информационно-комуникационните технологии.
- Укрепване на междуобщинското и трансграничното сътрудничество.

Както бе посочено, едно от изискванията за синхронизиране на ПИРО Хасково 2021-2027 г. с приоритетите и целите на Интегрираната регионална стратегия за пространствено развитие на Южен централен район засяга формулираните приоритети в двата документа. Наличието на определено съответствие между приоритетите на ПИРО – Хасково 2021-2027 г. и Интегрираната регионална стратегия на Южен централен район 2021-2027 г. дава таблица 32.

Таблица 32. СЪОТВЕТСТВИЕ НА ПРИОРИТЕТИТЕ НА ПИРО – ХАСКОВО С ПРИОРИТЕТИТЕ НА ЮЖЕН ЦЕНТРАЛЕН РАЙОН

Цели и приоритети на ПИРО – Хасково 2021-2027	Интегрирана регионалната стратегия за пространствено развитие на Южен централен район 2021-2027 г.
Приоритет 1: <i>Засилване на конкурентоспособността на общината чрез насърчаване на икономическата активност</i>	ПРИОРИТЕТ 1: <i>Засилване на конкурентните позиции на Южен централен район чрез инвестиции във факторите на растежа</i>
Приоритет 2. <i>Развитие на човешкия потенциал и на средите за обитаване, отдих и обслужване</i>	ПРИОРИТЕТ 2: <i>Подобряване на социалната и екологичната среда</i>
Приоритет 3: <i>Устойчива екологична среда</i>	
Приоритет 4. <i>Балансирано пространствено развитие чрез подобряване на свързаността и достъпността</i>	ПРИОРИТЕТ 3: <i>По-балансирано териториално развитие и намаляване на неравенствата</i>

➤ **Стратегически цели**

Формулираните приоритети, добиват конкретизация чрез формулираните стратегически цели. Последните отчитат специфичните условия в общината, поради което и тяхната формулировка има по-конкретен характер. По всеки приоритет са обособени по няколко – от 2 до 4 специфични цели.

Приоритет 1: „Засилване на конкурентоспособността на общината чрез насърчаване на икономическата активност“ се конкретизира със следните стратегически цели:

- *Стратегическа цел 1.1. Развитие на иновативни производства и подобряване на бизнес средата.*
- *Стратегическа цел 1.2. Подкрепа на предприемаческата активност за създаване на нови иновативни малки и средни предприятия.*
- *Стратегическа цел 1.3. Развитие на конкурентен аграрен сектор.*
- *Стратегическа цел 1.4. Засилване на икономическата активност чрез развитие на туристическия сектор.*

Приоритет 2 на ПИРО „Развитие на човешкия потенциал и на средите за обитаване, отдих и обслужване“, включва стратегическите цели формулирани по следния начин:

- *Стратегическа цел 2.1. Подобряване на образователните и квалификационни умения на работната сила, съобразени с реалните потребности на пазара на труда.*
- *Стратегическа цел 2.2. Подкрепа на социално уязвими групи чрез социално включване.*

- **Стратегическа цел 2.3.** Развитие на качествени публични услуги и подобряване на инфраструктурата на образованието, здравеопазването, културата, спорта.
- **Стратегическа цел 2.4.** Подобряване на публичната селищна среда.

Приоритет 3: „Устойчива екологична среда“ е свързан със следните цели:

- **Стратегическа цел 3.1.** Развитие на ресурсоощадящ В и К и енергиен сектор.
- **Стратегическа цел 3.2.** Подкрепа за развитие на екологоощадящ бизнес.
- **Стратегическа цел 3.3.** Развитие на устойчиво екологично земеделие.
- **Стратегическа цел 3.4.** Развитие на иновативни системи за управление на отпадъците и чистотата на въздуха.

Приоритет 4 на ПИРО „Балансирано пространствено развитие чрез подобряване на свързаността и достъпността“, включва следните стратегически цели:

- **Стратегическа цел 4.1.** Планово устройствено осигуряване на общината и населените места.
- **Стратегическа цел 4.2.** Подобряване на транспортната и логистичната инфраструктура.
- **Стратегическа цел 4.3.** Цифрова свързаност и дигитална среда.
- **Стратегическа цел 4.4.** Междуобщинско и трансгранично сътрудничество.

➤ **Мерки на ПИРО**

Дейностите (проектните идеи, проектите, програмите и др.), които са включени в Програмата за реализация на ПИРО са обединени в отделни мерки. От всичките инструменти на Стратегията на ПИРО – Хасково 2021-2027, те са с най-висока конкретност. Съобразно възприетия методически подход, всяка стратегическа цел включва няколко мерки.

Целият набор от мерки по отделните стратегически цели е включен в Програмата за реализация на ПИРО.

Инструментите на Стратегията на ПИРО – Хасково 2021-2027 г. са представени в следната матрица (таблица 33):

Таблица 33. ИНСТРУМЕНТИТЕ НА СТРАТЕГИЯТА НА ПИРО – ХАСКОВО 2021-2027

Приоритети (П)	Стратегически цели (СЦ)	Мерки (М)
<p>П.1. Засилване на конкурентоспособността на общината чрез насърчаване на икономическата активност</p>	<ul style="list-style-type: none"> • СЦ 1.1. Развитие на иновативни производства и подобряване на бизнес средата 	<p>М.1.1.1. Създаване, промотиране и подкрепа на местни иновационни стратегии</p> <p>М.1.1.2. Реновиране на съществуващи и изграждане на нови производствени зони;</p>
	<ul style="list-style-type: none"> • СЦ 1.2. Подкрепа на предприемаческата активност за създаване на нови иновативни малки и средни предприятия 	<p>М.1.2.1. Подкрепа на инвестиционен интерес за иновативни, високотехнологични производства</p> <p>М.1.2.2. Подкрепа на съвместни инициативи на стартиращи предприятия и инвеститори за насърчаване на предприемачеството</p>
	<ul style="list-style-type: none"> • СЦ 1.3. Развитие на конкурентен аграрен сектор 	<p>М.1.3.1. Подкрепа на млади фермери</p>
	<ul style="list-style-type: none"> • СЦ 1.4. Засилване на икономическата активност чрез развитие на туристическия сектор 	<p>М.1.4.1. Развитие на устойчив туризъм</p> <p>М.1.4.2. Промотиране и утвърждаване на община Хасково като туристическа дестинация в националния туристически пазар</p> <p>М.1.4.3. Подпомагане развитието на местния туристически продукт и маркетинг на дестинациите</p> <p>М.1.4.4. Развитие на туристическата инфраструктура</p>
<p>П.2. „Развитие на човешкия потенциал и на средите за обитаване, отдих и обслужване“</p>	<ul style="list-style-type: none"> • СЦ 2.1. Подобряване на образователните и квалификационни умения на работната сила, съобразно реалните потребности на пазара на труда 	<p>М.2.1.1. Насърчаване на диалога между бизнеса и образователните институции за подготовка на висококвалифицирани кадри за местната икономика</p>
	<ul style="list-style-type: none"> • СЦ 2.2. Подкрепа на социално уязвими групи чрез социално включване 	<p>М.2.2.1. Разширяване обхвата на социалните услуги</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • СЦ 2.3. Развитие на качествени публични услуги и подобряване на инфраструктурата на образованието, здравеопазването, културата, спорта 	<p><i>М 2.3.1. Разширяване на иновативни форми на образователния процес</i></p> <p><i>М 2.3.2. Подобряване качествата на образователните институции</i></p> <p><i>М.2.3.3. Подобрена организация и улеснен достъп до здравеопазване</i></p> <p><i>М 2.3.4. Развитие и подобряване качествата на спортната инфраструктура</i></p>
	<ul style="list-style-type: none"> • СЦ 2.4. Подобряване на публичната селищна среда 	<p><i>М. 2.4.1. Подобряване на уличната мрежа и на площадни пространства в населените места;</i></p> <p><i>М.2.4.2. Подобряване качествата на парковете и зелената система в общината</i></p> <p><i>М.2.4.3. Подобряване на качествата на междублоковите пространства в кварталите на гр. Хасково</i></p> <p><i>М 2.4.4. Подобряване на качествата на представителни части в населените места</i></p>
<p><i>П.3. „Устойчива екологична среда“</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • СЦ 3.1. Развитие на ресурсоощадящ В и К и енергиен сектор 	<p><i>М.3.1.1. Подобряване на съществуващата и изграждане на нови участъци на водопроводната мрежа в населените места</i></p> <p><i>М.3.1.2. Разширяване на канализационната мрежа и изграждане на нови ПСОВ в населените места</i></p> <p><i>М.3.1.3. Развитие и подобряване на енергийната инфраструктура</i></p>
	<ul style="list-style-type: none"> • СЦ 3.2. Подкрепа за развитие на еколошкоощадящ бизнес 	<p><i>М.3.2.1. Подкрепа на частния сектор за развитие на зелена енергия</i></p> <p><i>М.3.2.2. Въвеждане на енергоефективни мерки в производствените предприятия, в жилищния сектор и в сгради – публична собственост</i></p> <p><i>М 3.2.3. Въвеждане на мерки за енергоефективност и умно управление големи консуматори на</i></p>

		<i>електроенергия в публичния сектор на общината</i>
	<ul style="list-style-type: none"> • СЦ 3.3. Развитие на устойчиво екологично земеделие 	<p><i>М.3.3.1.Подкрепа на фермери за развитие на екологично земеделие и производство на здравословни храни</i></p> <p><i>М. 3.3.2. Създаване на система за аграрни сертификати</i></p>
	<ul style="list-style-type: none"> • СЦ 3.4. Развитие на иновативни системи за управление на отпадъците и чистотата на въздуха 	<p><i>М.3.4.1 Внедряване на съвременни системи за отпадъците;</i></p> <p><i>М.3.4.2.Подобряване качествата на атмосферния въздух</i></p>
П.4. „Балансирано пространствено развитие чрез подобряване на свързаността и достъпността“	<ul style="list-style-type: none"> • СЦ 4.1. Планово устройствено осигуряване на общината и населените места 	<p><i>М. 4.1.1.Изработване на общ устройствен план на общината</i></p> <p><i>М.4.1.2. Актуализация на действащи и изработване на нови подробни устройствени планове</i></p>
	<ul style="list-style-type: none"> • СЦ 4.2. Подобряване на транспортната и логистичната инфраструктура 	<p><i>М. 4.2.1. Подобряване на транспортната система , рехабилитация и поддържане на общински пътища</i></p> <p><i>М. 4.2.2. Развитие на логистични центрове</i></p>
	<ul style="list-style-type: none"> • СЦ 4.3. Цифрова свързаност и дигитална среда 	<p><i>М. 4.3.1. Развитие на електронните услуги</i></p>
	<ul style="list-style-type: none"> • СЦ 4.4. Междубщинско и трансгранично сътрудничество 	<p><i>М. 4.4.1. Взаимоизгодно сътрудничество със съседните общини</i></p> <p><i>М. 4.4.2. Ефективно трансгранично сътрудничество</i></p>

V. ЗОНИ ЗА ПРИЛАГАНЕ НА ИНТЕГИРАН ПОДХОД (ЗОНИ ЗА ВЪЗДЕЙСТВИЕ)

Нов момент в структурата на ПИРО е обосноваване на зони за прилагане на интегриран подход, или зони за въздействие. За разлика от целите и мерките, насочени към секторното развитие, при зоните за въздействие **целта е да се осигури териториална концентрация на ресурсите по мерките и съдържащите се в тях дейности** (проектни идеи, готови проекти) и на предвидените финансови средства по тях. Зоните за прилагане на интегриран подход не подменят мерките насочени към развитие на отделните сектори, а ги допълват. Те са насочени към интегриране на отделни проекти и проектни идеи с цел комплексното обновяване и развитие на териториално обособени части от територията на общината и на общинския ѝ център.

Определените зони за въздействие не ограничават финансовите ресурси, които са с инвестиционен характер предвидени по мерките за развитието на отделните сектори (икономика, социална сфера, благоустрояване на селищната среда, комуникации, екология и др.). Зоните са подбрани от гледна точка на потенциала за тяхното развитие. С предвидените в териториалният им обхват дейности се цели да се подпомогне основната цел на ПИРО – устойчиво комплексно развитие на общината.

В Методическите указания за изработване на ПИРО, е предвидено, че зоните за интегриран подход могат да бъдат два вида:

- **градски зони;**
- **зони за въздействие**, определени на функционален подход, или със специфични характеристики.

Първият вид зони се предлагат в ПИРО за общините, чийто административен център е град от първо, второ и трето ниво на националната урбанистична йерархична система, заложен в „Националната концепция за пространствено развитие – 2013-2025 г. (актуализация 1019 г.) в модела за йерархичната система от градове-центрове, простиращи влиянието си върху различни по площ териториални ареали гр. Хасково е от 3 йерархично ниво. Това са градове – центрове с регионално значение за територията на областите. От тази гледна точка, съгласно Методическите указания за изработване на ПИРО се изисква в ПИРО – Хасково да бъдат обособени и градски зони за интегриран подход (зони за въздействие).

В ИПГВР на гр. Хасково са определени три вида зони в чертите на града (в урбанизираните територии), които в изпълнение на Интегрирания план са получили определена подкрепа за тяхното развитие чрез реализацията на част от предвидените в плана проекти. За тази цел в Методическите указания се препоръчва градските зони за интегриран подход да не повтарят изцяло териториалния обхват на зоните, определени в ИПГВР. Тъй като не всички интервенции предвидени за зоните предложени в ИПГВР на гр. Хасково са реализирани (*реално са изпълнени само малка част от тях*) **в ПИРО – Хасково се предлага подход за надграждане – реализиране на неизпълнени мерки и дейности в тези 3 зони.** Нов момент и разширяване на обхвата на градската зона с преобладаващ социален характер, като се включват нови квартали в обхвата ѝ.

Вторият тип зони, определени на функционален признак са със специфични характеристики. Те разполагат с ресурси за развитие, които изискват определен вид интервенции (целева намеса) за да бъдат използвани наличните ресурси за целите на устойчивото развитие на общината. Този тип зони са определени за развитие на икономически дейности (с производствен и транспортно-логистичен характер) и на функции за алтернативен туризъм и рекреация в качествена природна среда.

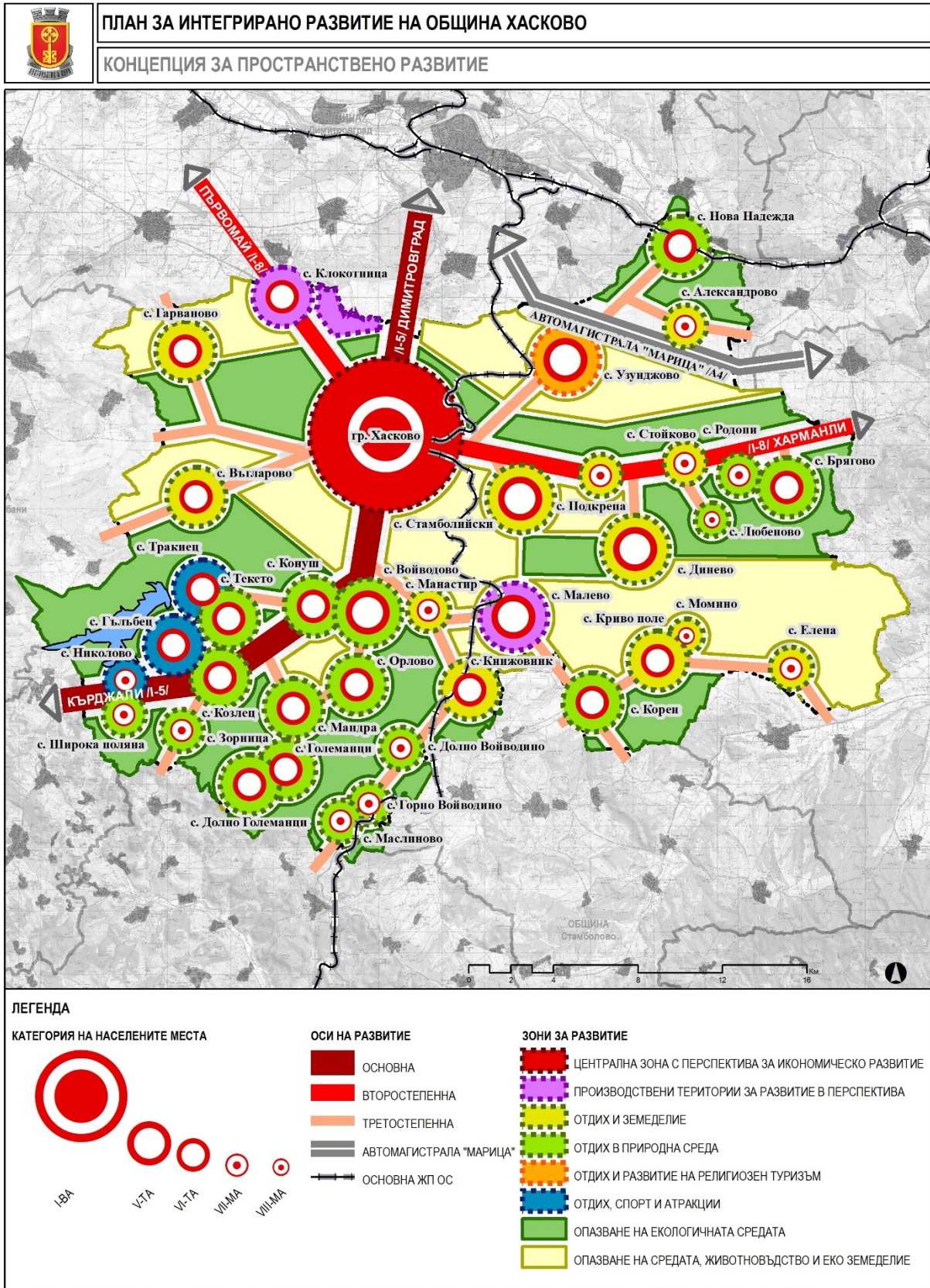
5.1. Определяне на приоритетните зони за въздействие в ПИРО Хасково - 2021-2027г.

Подходът при определянето на зони за въздействие в ПИРО – Хасково 2021-2027 г. се основава на отчитането на редица фактори. Основните от тях засягат части от територията на общината и на общинския център (фиг. 33), които разполагат с:

- Възможности за подобряване на градската среда в общинския център.
- Неусвоени ресурси и потенциали за развитие.
- Концентрация на определени функции (например в сферата социалните дейности, на икономиката, туризма, специфичното природоползване, функции с човешкия жизнен цикъл и др.).

При определяне на конкретния брой и на териториалния обхват на двата вида зони за въздействие са взети под внимание някои основни аргументи като:

- Наличният, но не напълно усвоен потенциал за икономическо развитие и свързаните с него ефекти за привличане на инвестиции и осигуряване на трудова заетост на работната сила.
- Наличие на жилищни територии в висока концентрация на жилища и население, с недобри качества на жилищната среда.
- Наличие на обекти и публични пространства с водещо значение и функции.
- Природни ресурси с висока екологична, значимост изискващи мерки и дейности за тяхното опазване и съхраняване за идващите поколения.
- Осъзната потребност от подобряване на комплексно устроената жизнена среда, предлагаща комфорт и сигурност на обитателите.

Фиг. 33. КОНЦЕПЦИЯ ЗА ПРОСТРАНСТВЕНО РАЗВИТИЕ

Аналитичните проучвания за състоянието на природния, социално-икономическия и инфраструктурния комплекс на общината, изводите и обобщенията, представени под формата на SWOT анализ, както и определените изисквания към зоните, са основанията в ПИРО Хасково – 2021-2027 г. да бъдат определени следните зони за подпомагане, като се отчитат техните характеристики, ресурса и степента на усвоеност на потенциала им:

➤ **Градски зони за интегриран подход**

В гр. Хасково се предлагат 3 зони за въздействие, а именно:

- *Централна градска зона.*
- *Градска зона с преобладаващ социален характер.*
- *Градска зона с потенциал за икономическо развитие.*

Предлаганите три градски зони разширяват зоните, определени в ИПГВР на гр. Хасково – 2014-2020 г. Причината за това е, че в тези зони са реализирани твърде малко от предвидените в ИПГВР проектни идеи и проекти. По такъв начин не са постигнати в пълен обем предвидените цели за подобряване качествата на тези зони. В ПИРО на община Хасково се предлага разширяване на териториалния обхват на първата и втората зона.

За всяка от трите зони се предлагат проекти, с които се надгражда постигнатото с реализацията на мерките в ИПГВР.

- ***Централна градска зона***

Предлаганата в ПИРО централна градска зона по териториален обхват е разширена с този предложен в ИПГВР на гр. Хасково. В нея се включват централната градска част и бивши военни терени. Основанието за повторното включване на тази зона в зоните за прилагане на интегриран подход е, че тя е с представителен характер и с наличието на развити публични функции. В нея са разположени важни институции с административни, културни, социални функции, спортни обекти и жилищни сгради (*фиг.33*).

Целта за повторното включване на тази зона във втори планов документ на общината, който ще се реализира в програмния период 2021-2027 г. е да бъде съхраняван на културния потенциал, който притежава зоната, да продължи подобряването на качествата на градската среда, подобряване на образователната и спортна инфраструктура, енергийна ефективност на административни и жилищни сгради. Друго основание за предлагането на зоната и в ПИРО е, че не са реализирани голяма част от мерките за постигането на посочената цел .

- ***Градска зона с преобладаващ социален характер***

В териториалния обхват на тази зона (*фиг.33*), предвидена в ИПГВР са включени жилищните квартали/райони „Бадема“, „Кенана“; „Куба“; „Орфей“; „Орфей 3“; „Възраждане“; „Република“ и „Изгрев“. В ПИРО се предлага този обхват да бъде разширен с включването на кварталите „Каменец“, „Каменни“ . „Ручока“, „Изгрев“, „Болярово“, „Тракийски“, „Македонски“, „Овчарски“ и „Хисаря“. На практика териториалният обхват на тази зона нараства почти двойно.

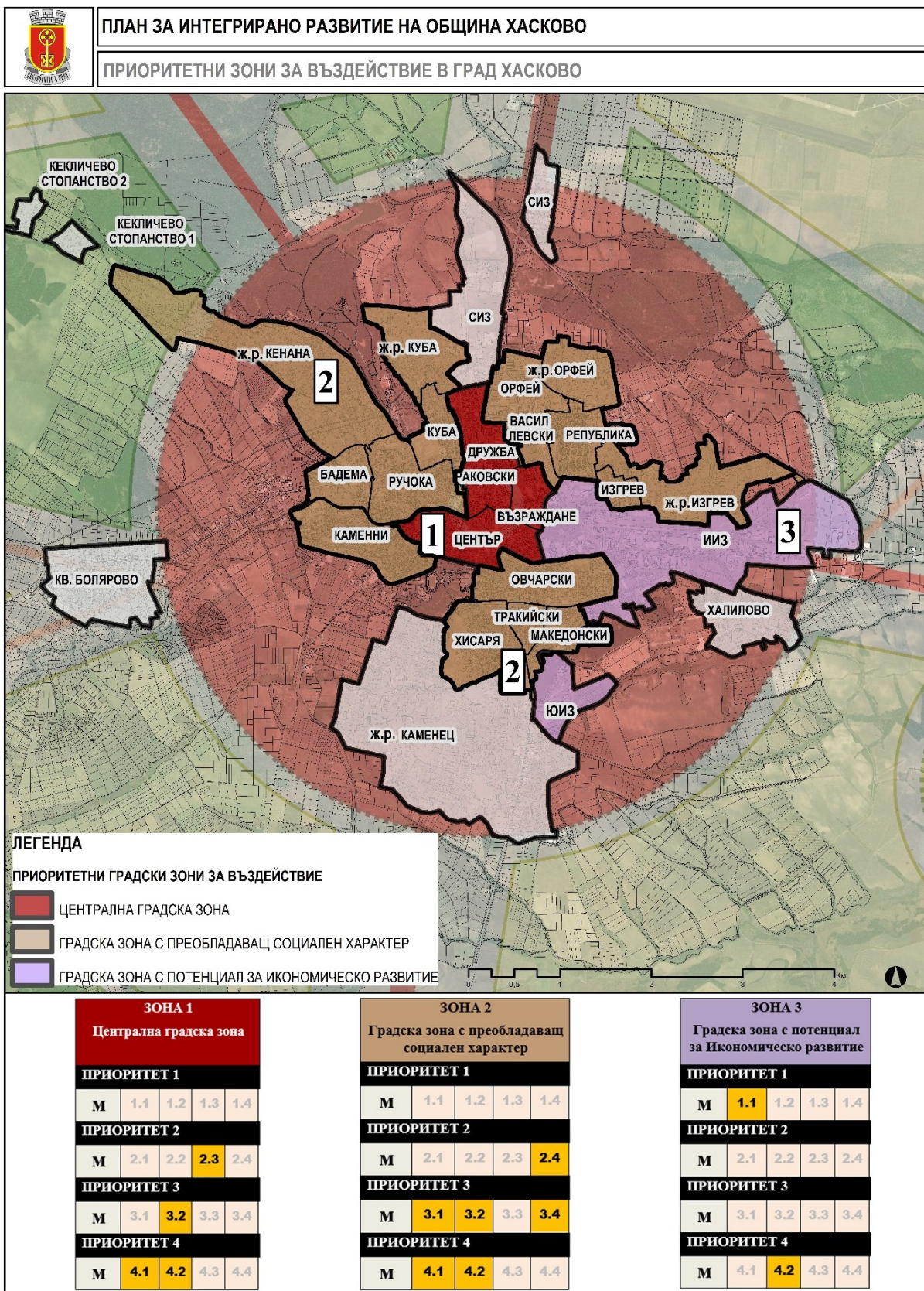
Проблемите на тази зона са свързани с подобряване на жилищната среда, на инженерната инфраструктура, състоянието на междублоковите пространства, подобряване на енергийната ефективност на многофамилни жилищни сгради (жилищни блокове) и др.

- *Градска зона с потенциал на икономическо развитие*

Териториалният обхват на тази зона (*фиг.33*), предлаган с ПИРО се покрива с обхвата ѝ, предложен в ИПГВР на гр. Хасково. Тя е разположена в източната част на гр. Хасково и включва Източната икономическа зона. По данни от ИПГВР, в обхвата на тази зона са разположени 941 сгради с производствен, административен и друг обслужващ характер. Собствеността е изцяло частна.

Проблемите на зоната са свързани с недоброто качество на базовата инфраструктура – транспортно-комуникационна, водостопанска и частично на енергийната. Проблеми има и с качествата на производствената база – ниска енергоефективност на сградния фонд, на оборудването и др.

Затруднение за решаване на проблемите, които са общи за зоната (при наличието на многобройни собственици) е липсата на обща управленска структура, решаваща общите проблеми на зоната. За решаване на основни проблеми с базовата инфраструктура на цялата зона в ПИРО се предлагат мерки и дейности, финансирани по линия на публично-частното партньорство с финансиране от европейските фондове и частно съфинансиране.

Фиг. 34. ПРИОРИТЕТНИ ЗОНИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ГРАДСКО НИВО

➤ **Зони за въздействие, определени на функционален подход**

Този тип зони (общо 3 броя) са с водещи функции в две сфери, а именно:

- Икономическото междуобщинско развитие.
- Развитие на туристическите функции, в т.ч. за междуобщинско сътрудничество в сферата на туризма.

Предлаганите зони, от вида „зони за въздействие, определени на функционален признак“, отговарят на един от приоритетите на ОПРР за програмния период 2021-2027 г. за подпомагане на проекти, включени в зони с междуобщински характер. Такива проекти, финансирани с териториално интегрирани инвестиции, подпомагащи междуобщинското сътрудничество ще имат предимство. Така ще се реализират и целите на Интегрираната стратегия за развитие на Южен централен район за стимулиране на междуобщинското сътрудничество. От трите предлагани зони за въздействие, определени на функционален признак 2 са с междуобщински характер.

- **Нова производствена зона (в сътрудничество с община Димитровград)**

Зоната се предлага да бъде изградена североизточно от гр. Хасково и да е прилежаща на републиканския път свързващ Димитровград и Хасково. Целта от създаване на зоната е да се създадат условия за развитие на иновативни производства в среда отговаряща на изискванията за функциониране на съвременни производствени и логистични обекти. В процеса на стартиране на изграждане на зоната може да бъде формирано и общо мениджърско управление, което да организира проектирането и изграждането на базовата инфраструктура и на отделните обекти. За целта може да се използва опита на действащите бизнес-паркове в страната и на добре действащи промишлени (или смесени производствени) зони. Тази зона, за да функционира като междуобщинска с община Димитровград, следва да има споразумение между двете общини и инвестиционния и производствен бизнес в общини Хасково и Димитровград (*фиг.34*). Очакванията са с обявяване на идеята за създаване на зоната да се провокират и потенциалните инвеститори да насочат интереса си към община Хасково.

- **Зона за културен и религиозен туризъм „Узунджово – Александрово“**

Предлаганата зона е свързана с реализацията на **Стратегическа цел 1.4**. „Засилване на икономическата активност чрез развитие на туристическия сектор“. Основанието за предлагане на такава зона е да се стимулира културния и поклонническият туризъм в част от територията на община Хасково, като се ползват наличните паметници на недвижимото културно наследство. Освен Мемориален комплекс „Летище Узунджово“ и Александровската гробница, могат да бъдат създадени туристически атракции, с възстановки на елементи и събития, свързани с Узунджовския панаир. Тази зона ще има отношение към развитието на устойчив туризъм в община Хасково (*фиг.34*).

- **Междуобщинска зона за развитие на земеделие и интегриран селски туризъм**

Тази зона се основава на сътрудничеството на община Хасково със съседните по-малки общини Минерални бани и Стамболово. Идеята да бъде предложена тази зона с междуобщинско участие за развитие на интегриран туристически продукт е да се използват

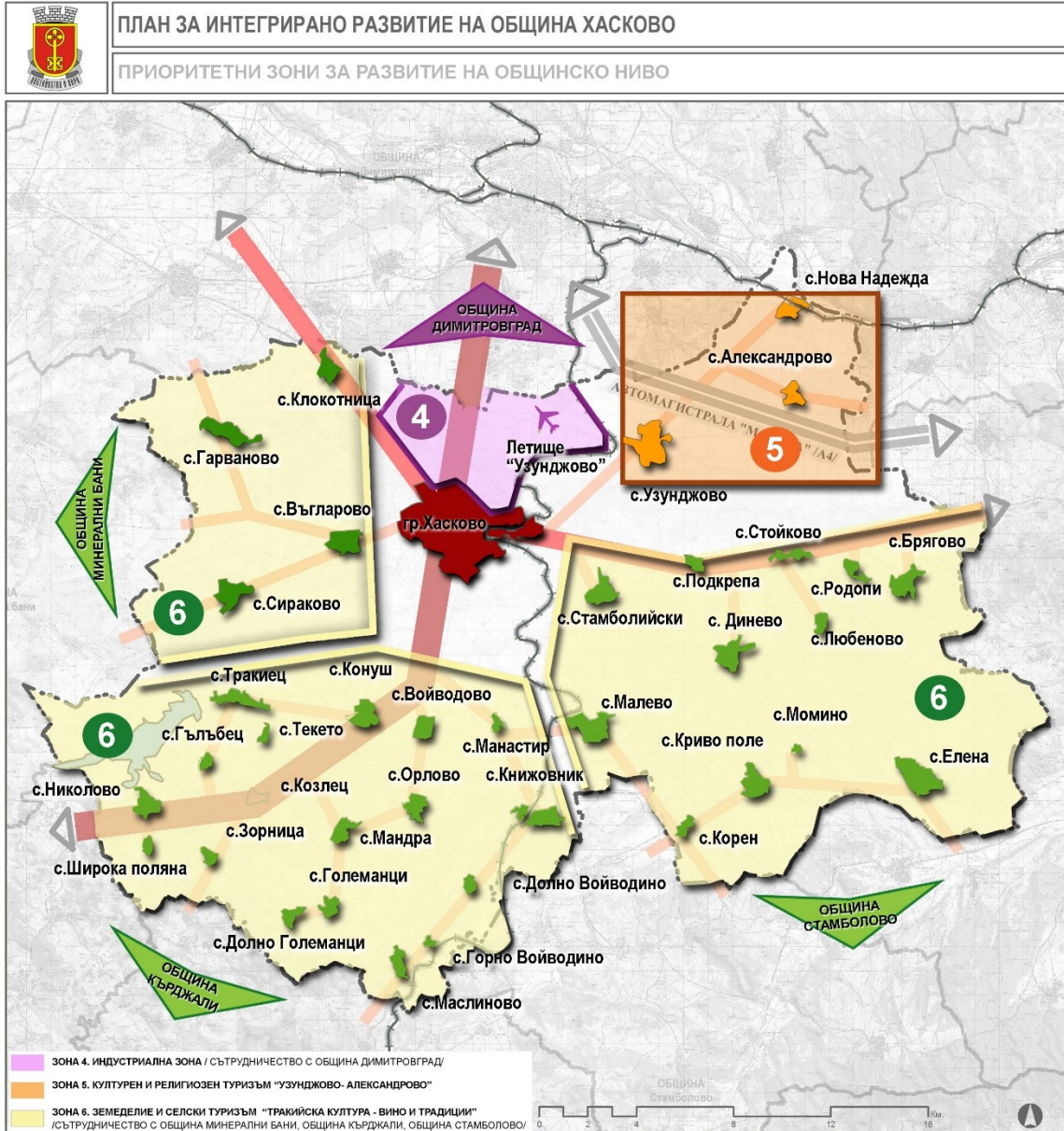
разполагаемите туристически ресурси за развитие на културен и познавателен туризъм и по-добре развита туристическа инфраструктура (община Хасково) с ресурсите за развитие на балнеоложки и на СПА туризъм (община Минерални бани) и ресурсите за развитие на винен туризъм (община Стамболово). Съществува и потенциал тази зона да бъде разширена и да включи и общини от област Кърджали. По такъв начин тя ще заеме по-осезаемо място в Източнородопския туристически район (*фиг.34*).

Особеност на тази зона е, че тя няма компактен характер и е с три непосредствено разположени подзони, а именно:

- *Подзона*, включваща селата Гарваново, Сираково, Клокотница и Вьгларово.
- *Подзона* със с. Тракиец, с. Конуш, с. Войводово, с. Манастир, с. Книжовник, с. Орлово, с. Мандра, с. Долно Войводино, с. Горно Войводино, с. Големанци, с. Маслиново, с. Долно Големанци, с. Зорница, с. Козлец, с. Широка поляна, с. Николово, с. Гълъбец, с. Текето.
- *Подзона* със селата Момино, Елена, Корен, Криво поле, Малеве, Стамболийски, Подкрепа, Динево, Любеново, Родопи, Стойково и Брягово.

Дейностите (проектните идеи и готовите проекти), които имат отношение към развитието на предложените два вида зони са посочени в Индикативния списък с приоритети, стратегически цели, мерки и дейности на Програмата за реализация на ПИРО (*Приложение 1* – колона 5 – Зона за прилагане на интегриран подход).

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ХАСКОВО

ЗОНА 4 Индустиална общинска зона					
ПРИОРИТЕТ 1					
М	1.1	1.2	1.3	1.4	
ПРИОРИТЕТ 2					
М	2.1	2.2	2.3	2.4	
ПРИОРИТЕТ 3					
М	3.1	3.2	3.3	3.4	
ПРИОРИТЕТ 4					
М	4.1	4.2	4.3	4.4	

ЗОНА 5 Културен и религиозен туризъм					
ПРИОРИТЕТ 1					
М	1.1	1.2	1.3	1.4	
ПРИОРИТЕТ 2					
М	2.1	2.2	2.3	2.4	
ПРИОРИТЕТ 3					
М	3.1	3.2	3.3	3.4	
ПРИОРИТЕТ 4					
М	4.1	4.2	4.3	4.4	

ЗОНА 6 Земеделие и селски туризъм					
ПРИОРИТЕТ 1					
М	1.1	1.2	1.3	1.4	
ПРИОРИТЕТ 2					
М	2.1	2.2	2.3	2.4	
ПРИОРИТЕТ 3					
М	3.1	3.2	3.3	3.4	
ПРИОРИТЕТ 4					
М	4.1	4.2	4.3	4.4	

Фиг. 35. ПРИОРИТЕТНИ ЗОНИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩНСКО НИВО

VI. КОМУНИКАЦИОННА СТРАТЕГИЯ

6.1. Значение на информираността, публичността и партньорството

Комуникационната стратегия */Приложение 5/* за ПИРО се разработва, за да определи целевите групи и основните акценти при комуникацията с тях. ПИРО може да бъде ефективен инструмент за управление и пълноценно развитие на община Хасково единствено при активен обмен на идеи и координирани действия между всички заинтересовани страни по време на двата разграничени етапа от ПИРО – разработването и реализацията на документа. Коректното публично представяне на пълният набор информация е предпоставка за формирането на партньорства и повече възможности за съвместно действие. Чрез заложените в стратегията форми, методи и инструменти се осигурява информираното съгласие на заинтересованите страни. Информацията спомага за идентифициране на потенциални проблеми, за генериране на обществена подкрепа и за изясняване на съществени въпроси при очертаване на проблематичните области (*Приложение 5*).

Законът за регионалното развитие и прилежащият му правилник за неговото прилагане, определят търсенето на партньорство, публичност и прозрачност като ръководен принцип на разработването и реализацията на ПИРО. Кметът на общината и общинският съвет са органите, които осигуряват информация и публичност за дейностите по ПИРО.

В рамките на **разработването** на документа, следва да се представят и популяризират работните предвиждания на ПИРО, начините за тяхната реализация и очакваните конкретни ползи за развитието на общината и нейната общност. Различните механизми за представяне на работата по ПИРО насърчават публичното участие и провокират идеите на заинтересованите групи. Отчитането на разнообразните интереси и съображения отвежда до балансиран, реалистичен и отразяващ местната специфика документ. Постигането на обществена ангажираност към ПИРО и припознаването на предвижданията му са шанс за неговото успешно изпълнение.

Реализацията на документа се основава на включените в неговата програма конкретни проекти. Отделните проекти могат да се реализират успешно при концентрация на ресурси и усилия между различни актьори. Разпределението на дейностите и отговорността за значимите проекти между публичния, частния и неправителствения сектор подкрепя изпълнението и устойчивото ползване на резултатите от проекта.

6.2. Осъществяване на дейностите по време на разработването на ПИРО

Информацията по време на разработването на ПИРО е свързана със следните компоненти:

- Подготовка, организация и използвани методи за изпълнение на задачите по ПИРО.
- Анализ и оценка на съвременната ситуация, предложения за развитие.
- Завършен и комплектован документ на ПИРО.

При разработването на ПИРО, партньорството трябва да се управлява ефективно като:

- Разработва се ясен и точен план за работа, който се съгласува с всички партньори.
- Проучва се всеки поставен въпрос, като всеки изразява мнението си.
- Анализира се цялата придобита информация и се правят заключения.
- Вземат се решения за планирани действия, като ролята и отговорностите на всяка от страните се съгласуват.
- Осъществява се постоянен контрол.

6.3. Осъществяване на дейностите по време на реализацията на плана

Българското законодателство предвижда няколко основни инструмента за управление на реализацията на ПИРО – годишни доклади за изпълнението на ПИРО и последваща оценка на ПИРО. Изброените доклади съдържат информация за извършения прогрес по ПИРО, несъответствията между планираното и реалното състояние на общината към наблюдавания момент. Необходимо е публичното представяне на докладите, чрез тяхното публикуване на официалната страница на Община Хасково, както и препращането им на ключовите заинтересовани страни. Препоръчително е провеждането на публични дискусии, на които отговарящите за управлението на плана звена представят основните ограничения за постигане на целите на ПИРО и се обсъждат мерките за преодоляването им.

Следващото проявление на процеса е формирането на оперативни партньорства за реализиране на определените с ПИРО приоритетни проекти за реализация. За тази цел, неразделна част от Програмата за реализация е описание на необходимата организационна основа за изпълнение на проектите, обединяваща отговаряща структура и участващи партньори. Наличието на подобна организационна структура позволява непрекъснат обмен на информация и общо използване на ресурсите на определените участници.

Подходящо е отреждането на секция за публикуване на новини, свързани с ключовите проекти по ПИРО, като част от структурата на интернет портала на Общината.

Ефективен инструмент е използването на различни медийни платформи за популяризиране на инициативите.

VII. МЕРКИ ЗА ОГРАНИЧАВАНЕ ИЗМЕНЕНИЕТО НА КЛИМАТА И МЕРКИ ЗА АДАПТИРАНЕ КЪМ КЛИМАТИЧНИТЕ ПРОМЕНИ И ЗА НАМАЛЯВАНЕ НА РИСКА ОТ БЕДСТВИЯ

Прогнозираният макар и минимален антропогенен натиск в резултат на ПИРО върху околната среда може да бъде смекчен с поредица от мерки. Те са свързани на първо място с показателите, които са заложиени в Плана. Набелязаните мерки са представени по отделни компоненти и фактори на околната среда:

- **Атмосферен въздух**

Във фаза на строителството на отделните обекти:

Ограничаване на изпускането и вторичния унос на неорганизираните емисии на прах в атмосферния въздух при извършване на строителни работи, в това число:

- При провеждане на изкопни работи и транспорт на земни маси, да се изпълняват мерки за системно оросяване на използваните пътища и площадки, както и мерки за предотвратяване нанасянето на прах и кал върху уличната мрежа.
- Дейностите по транспортиране, товарене, разтоварване и складиране на прахообразни строителни материали да се извършва при спазване изискванията на ЗЧАВ и наредбите към него.
- Изграждане на нови обекти с производствено предназначение да се допуска само в предвидените производствени територии (зони), при спазване на съответствие между вида производство и предвидените в плана категории производствени територии.
- Осигуряване на достатъчно разстояние от жилищните зони, при изграждане на нови обекти с неорганизираните (разсредоточени) емисии във въздуха, които не могат да бъдат ограничени, в това число емисии на прахообразни частици от обработката на земеделска продукция (зърно, семена и др.).

Представените проекти за изграждане на промишлени обекти, включващи източници на емисии на замърсители в атмосферния въздух, да осигуряват:

- Недопускане превишаване на нормите за допустими емисии в атмосферния въздух от неподвижни източници, определени с наредбите към Закона за чистотата на атмосферния въздух (ЗЧАВ).
- Организирано изпускане чрез изпускащи устройства (комини) за всички производствени и/или вентилационни газови потоци - носители на емисии, като комините се проектират при спазване изискванията на наредбите към ЗЧАВ.

- Пречистване на отпадъчните газове и/или височина на изпускащите устройства, осигуряващи в резултат на разсейването концентрациите на вредни вещества (замърсители) в приземния слой на атмосферния въздух да не превишават емисионните норми, характеризиращи качеството на атмосферния въздух, установени с наредбите към ЗЧАВ.

Във фаза на експлоатация:

- За разрешаване ползването на строежи, представляващи промишлени инсталации и съоръжения, да се изискват резултати от проведени от акредитирани лаборатории измервания на емисиите на замърсителите, изпускани в атмосферния въздух от неподвижни източници - горивни (котли) и технологични (производствени инсталации), с цел установяване спазването на нормите за допустимите емисии, съгласно изискванията на ЗЧАВ и наредбите към него.
- След завършване на строителството е необходимо да се стимулират мерки за използване на алтернативни източници на енергия.
- Да се упражнява стриктен контрол върху наличие на топлинна изолация на сградите в съответствие с разпоредбите за енергийна ефективност.
- След приключване на строителния период всички площи, на които са били разположени открити складове за насипни строителни материали и строителни отпадъци да бъдат своевременно и щателно почистени, за да не се допусне появата на прахови емисии от тези площи.
- Да се реализира непрекъснат административен контрол при строителство.

• Земни недра. Геоложка среда. Подземни води

В период на строителство на отделните обекти:

- Качествено изпълнение на строителните работи и възстановяване на терена около построените сгради и съоръжения.
- Изграждане и поддържане в изправност на водопроводната и канализационна мрежа.
- Екологосъобразно събиране и третиране на твърди битови отпадъци.

Възможностите за намаляване и/или ограничаване на въздействието върху земните недра се свеждат и до:

- Провеждането на инженерно-геоложки и хидрогеоложки проучвания и изследвания за конкретизиране на условията за изпълнение на изкопите и насипите и за фундиране на съответните сгради и съоръжения, в това число изясняване на геолого-литоложкия строеж, определяне на физико-

механичните и деформационни свойства на литоложките разновидности, дълбочината и качеството на подземните води, филтрационните свойства на водоносните колектори и пр.

- Съобразяване на проектите за обекта с резултатите, изводите и препоръките в докладите за инженерно-геоложките и хидрогеоложките проучвания и с изискванията на законовите и нормативните документи.
- Забрана за пряко отвеждане на отпадъчни води в земните недра и подземните води.

- **Повърхностни води**

За ограничаване замърсяването на повърхностни водни обекти с отпадъци и отпадъчни води да се спазват забраните по чл. 143 т. 3 и чл.146 ал.1 от Закона за водите.

Във фаза на строителството:

- Приоритетно да се извърши рехабилитация на водопроводната система, за да се предотврати загуба на питейна вода. Да се довърши строителството на канализационна система в населените места в общината и реконструкция, рехабилитация и строителство на ПСОВ, там където е необходимо.
- Да се осигури целогодишно водоснабдяване на всички населени места в общината.
- Правото за ползване на повърхностни водни обекти за заустване на пречистените отпадъчни води да се преведе в съответствие с разпоредбите на Закона за водите и съответните подзаконови нормативни актове, съобразяване с издаденото актуализирано Разрешително за заустване на отпадъчните води - БДДР и посочените в него емисионни норми.
- Непрекъснато провеждане на мониторинг по План за собствен мониторинг, с цел набелязване на необходимите мероприятия за достигане на емисионните норми.

Във фазата на експлоатация:

- По време на експлоатация да се подържат в техническа и експлоатационна изправност водоснабдителната система, канализационната система и пречиствателните съоръжения.
- Третиране на отпадъчните води до необходимите изисквания на действащото законодателство.
- Осигуряване ефективен контрол и управление на водите.

- В обхвата на крайбрежните ивици да не се допуска застрояване и дейности по чл. 134 от Закона за водите, освен изграждане на водностопански и хидротехнически системи и съоръжения.

- **Отпадъчни води**

- Да се спазват забраните по чл.143, чл.146 и чл. 149 от Закона за водите.
- Правилата за прилагане на плана изискват от последващите подробни устройствени планове изработване на схеми за канализация на населените места.

- **Почви**

На етап проектиране (изготвяне на проекти) за обекти извън съществуващите регулационни граници на населените места да се изисква информация (справка) от Министерство на енергетиката относно местоположението на обекта спрямо находища за открит добив на подземни богатства, включени в Националния баланс на запасите и ресурсите на подземни богатства, както и спрямо предоставени площи за търсене и/или проучване на подземни богатства.

Във фаза на строителството:

- Хумусният пласт, отделен при строителството, трябва да се депонира отделно и да се използва по предназначение.
- Оформяне на алеи и вътрешни пътища за транспортни средства, като се ограничат с видими бордюри.
- Мерки за недопускане на течове на нефтопродукти и замърсяване на почвата от аварийни ситуации. При аварийни локални разливи да се отстраняват замърсените почви и да се третираат като опасен отпадък. Да се предават на лицензирана фирма за обезвреждане.
- Предотвратяване замърсеността на почвата с отпадъци при неправилното им временно съхранение. Необходимо е да се възстановят всички съседни площи, евентуално нарушени от строителството, както и временните площадки в рамките на отредения терен.
- Всички технологично свободни пространства трябва да се оформят като зелени площи с подходяща растителност, съгласно изготвените проекти за паркоустройство на терена.
- Прилагане на мерки за предотвратяване на вредни изменения, застрашаващи почвата.

- Прилагане на мерки за недопускане на замърсяване или увреждане на почвата в съседните поземлени имоти.

Във фаза на експлоатацията:

- Опазване на почвата от замърсяване с нефтопродукти при аварии с транспортна техника, като се отстранява замърсената почва.
- Предотвратяване замърсеността на почвата с отпадъци при нерегламентираното им изхвърляне и съхранение.
- Прилагане на добрите земеделски практики от земеделските стопани.

- **Биоразнообразие**

По време на строителство и експлоатация:

- Мерки за местообитания на видовете предмет на опазване обитаващи местообитания извън границите на защитената зона.

По време на строителството:

- Мерки за местообитания, с които външните граници на устройствените зони граничат.
- Да се спазват стриктно разпоредбите на Закона за управление на отпадъците и под-законовите нормативни актове за неговото прилагане.

По време на експлоатация:

- Предотвратяване разпространението на чужди инвазивни видове храсти и дървета в района, (Съгласно Списъка на инвазивните и потенциално инвазивните чужди видове висши растения за България), които могат да навлязат и постепенно да подменят видовата структура на коренната растителност характерна за хабитатите в защитената зона.

- **Ландшафт**

- Разработване на ландшафтно-устройствени проекти за възстановяване и рекултивация на нарушени ландшафти в урбанизираните и производствени зони, на територията на съответния обект и контактната му зона.

- **Културно-историческо наследство**

- По време на строителството на отделните обекти да се спазват заложените мерки за опазване на НКЦ.

- Да се спазят изискванията на чл. 83, чл.93, чл. 94, чл. 97 от ЗКН за опазване, идентифициране и съхранение на културните ценности, както и чл. 158 ал.1 за предаване на движимите археологически ценности в РИМ. При откриване на структури и находки, които имат признаци на културни ценности, да се спазва чл. 160 ал.1 и 2 от ЗКН, съответно чл. 72 и 73, при което строителните дейности се спират и се изчакват указанията на експертите от РИМ и НИКН.

- **Отпадъци**

Дейността на регионалните сдружения по управление на отпадъците е регламентирана в чл. 24 – чл. 28 от Закона за управление на отпадъците (ЗУО), където са включени конкретни изисквания и правила за създаването и функционирането им, за да се подпомогнат общините за общо управление на битовите отпадъци, и особено за изграждането и експлоатацията на съоръжения за битовите отпадъци и подготовка и реализация на проекти с европейско и национално финансиране.

В период на строителство:

- Битови отпадъци да се събират в контейнери, обезвреждат с вар или хлорна вар и се предават за депониране.
- Строителните отпадъци да се събират разделно в зависимост от състава си и временно да се съхраняват на строителната площадка на определените за целта места. Да се спазва йерархията при третиране на строителните отпадъци, да се предават за рециклиране и оползотворяване, или да се използват за строителство на пътища или в краен случай, нерециклируемата част от строителните отпадъци, съгласувано с общината, временно да се съхраняват на отредената площадка за временно съхраняване на СО.
- Производствените неопасни и в малки количества опасни отпадъци да се предават на лицензирани фирми за рециклиране или обезвреждане.
- На територията на община Хасково, не е изградена инсталация за рециклиране и оползотворяване на строителни отпадъци.

В период на експлоатация:

- Предимно битови отпадъци. Спазване изискванията на нормативната уредба за управление на отпадъците.
- Осигуряване ефективен контрол и управление на отпадъците.
- Прилагане на ефективни мероприятия, довеждащи до намаляване количеството на образуваните отпадъци.

- За опасните отпадъци от домакинствата е осигурена площадка, собственост на юридическо лице.

Наличието на модерна инфраструктура е ключова предпоставка за управление на отпадъците съобразно съвременните изисквания. Анализите на развитието и състоянието на инфраструктурата за събиране, транспортиране и третиране на битовите и строителните отпадъци дават основание да се направят следните основни изводи за община Хасково:

- Община Хасково разполага със съоръжение за предварително третиране на смесените битови отпадъци преди депониране чрез сепариране на отпадъците и производство на RDF гориво. Инсталацията е разположена на територията на регионалната система за управление на отпадъците в регион Хасково.
- На регионален принцип община Хасков разполага с инсталация за компостиране на разделно събирани зелени отпадъци.
- Община Хасково разполага със съвременно депо за депониране на смесените битови отпадъци и площ за изграждане на допълнителни клетки за обезвреждане на остатъчните битови отпадъци. Община Хасково е обезпечена със съдове и транспортни средства за събиране и транспортиране на смесените битови отпадъци, която да обслужва 100% от населението на общината.

Все още е голям делът на депонираните отпадъци, което обуславя необходимост от изграждане на допълнителна клетка на регионалното депа за остатъчни отпадъци.

Нормативната уредба на общината, която детайлизира разпоредбите на ЗУО, ЗМСМА и ЗМДТ според местната специфика, както и програмните документи са основополагащ инструмент за общинската администрация за провеждане на политиката в разглежданата област. Анализът на посочените документи, одобрени от Общински съвет - Хасково, водят до следните основни изводи и препоръки:

- Община Хасково провежда политика и мерки в областта на управлението на отпадъците, въз основа на детайлни местни нормативни документи одобрени от общински съвет, които във висока степен отразяват разпоредбите на националното законодателство.
 - Общината осъществява контрол в областта на управление на отпадъците и опазване на околната среда като цяло.
 - Във връзка с приетите промени през месец март 2021 г. в Закона за управление на отпадъците е необходимо да се предприемат действия за промяна в Наредбата за управление на отпадъците на територията на Община Хасково.
- **Шум, Вибрации, Електромагнитни лъчения**
 - Да се спазва стриктно работното време. Да се използва съвременна строителна и транспортна техника и осигуряване на добра организация на строителната дейност.

- В период на експлоатация Съблюдават изискванията на Наредба №6 от 26.06.2006 относно показателите за шум в околната среда.
- По време на експлоатация - няма източници на вибрации в околната среда.
- Необходимо е по-подробна и актуална информация за поддържане на списъка на предавателите, ел. подстанциите, високо волтовите електропроводи, местоположението, мощност и др., които в следващите, подробни фази на планиране да намерят отражението им.

При проектиране на промишлени и други инсталации и/или съоръжения с източници на шум, да се осигурява недопускане при експлоатацията им на превишаване на граничните стойности за нива на шум в околната среда, както следва:

- Еквивалентното ниво на шума по границата на промишлената площадка (имота) да не превишава граничната стойност за ниво на шум за производствено-складови територии и зони.
 - Еквивалентното ниво на шума в мястото на въздействие (пред най-близките до строежа жилищна или обществена сграда, сграда за отдих и др.) да не превишава граничната стойност за ниво на шум за съответната територия и зона.
 - За разрешаване ползването на строежи, представляващи промишлени инсталации и съоръжения, да се изискват резултати от проведени от акредитирани лаборатории измервания на показателите за шум в околната среда, по утвърдена методика на МОСВ.
- **Химикали**
 - Мерки при планирането на нови инвестиционни предложения за изграждане на нови предприятия/ съоръжения с нисък и висок рисков потенциал.
 - **Природни ресурси**
 - Да не се допуска преразход на инертни материали, вода, горива и др. спомагателни материали.
 - **Здравно- хигиенни условия на средата**
 - Всички строително ремонтни дейности да бъдат съобразени с НАРЕДБА № 2 от 22.03.2004 г. за минималните изисквания за здравословни и безопасни условия на труд при извършване на строителни и монтажни работи - Приложения № 1 -5 към чл. 2, ал. 2. и НАРЕДБА № 4 от 27.12.2006 г. за ограничаване на вредния шум чрез

шумоизолиране на сградите при тяхното проектиране и за правилата и нормите при изпълнението на строежите по отношение на шума, излъчван по време на строителството.

- Намаляване на праховите емисии чрез напръскване с вода на местата, от които се вдига прах (при сухо време и вятър). Използване на централизирано приготвени в бетоновия възел бетони, разтвори и машинното им полагане.
- След приключване на строително - монтажните работи, местата на временните открити складове за строителни материали следва да бъдат почиствани. С това ще се спре емитирането на прах в атмосферния въздух при сухо и ветровито време.
- Поддържане в изправност и оптимално натоварване на строителните машини с цел от една страна намаляване на количествата на ауспуховите газове, а от друга на шума и вибрациите.
- Режимът за труд и почивка при вибрационно въздействие да се изгражда така, че сумарната експозиция за смяна (за контакт с вибрации) да не надвишава 90-120 тт.
- Да не се допускат строително-монтажни работи през нощта.
- Във всички професионални дейности задължително да се използва подходящо за сезона работно облекло, лични предпазни средства при наличие на вредни фактори на работната среда (противопрахови маски, шумозатлушители, противовибрационни ръкавици) и осигури рационален режим на труд и почивка.

По време на експлоатация на отделните обекти:

- Формиране на модерна и комфортна среда за обитаване, труд и обслужване.
- Осигуряване на достатъчни количества вода за питейно-битови нужди.
- Провеждане на регулярен мониторинг на водите.
- Осигуряване на медицинско обслужване.

• Природни рискови фактори

- Функционалното зонироване, съобразено с новите норми за проектиране на сгради и съоръжения в земетръсни райони.
- За намаляване на сеизмичния риск чрез устройствени решения е препоръчително обновяване на амортизирания сграден фонд.

- Необходимо е отделните инвестиционни предложения и намерения да се съобразят с функционалното предназначение на зоната.
- Необходимо е да се предвидят системи за аварийни ситуации и бързо действие при възникване на пожар и наводнения.
- **Здравословни условия на селищната среда**
 - Осигуряване на микроклимата в населените места курортните и вилни зони, включително достъп за хора в неравностойно положение.
 - Организация на строителните дейности и въвеждане на етапен план за реализация.
 - Регулационно отреждане на местата за паркиране с означаване на капацитета.
 - Прилагане на административно контролни мерки.
 - Провеждане на контрол и мониторинг при застрояване, благоустройство и опазване на природните дадености.
- **Специфични устройствени показатели**
 - Ангажиране на съответните органи за контрол.
 - Използване на Специфично енергоспестяващо приглушено осветление с цел осигуряване комфорт и на животинския свят в района.

Мерките и условията за предотвратяване, намаляване и възможно най- пълното отстраняване на предполагаеми неблагоприятни последствия са съобразени с мерките заложи в Становище по екологична оценка №1- 2/2012г. на Националния план за действие за енергия от възобновяеми източници 2011-2020 г.

VIII. ПРОГРАМА ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ

8.1. Прилагане на интегриран подход в Програмата за реализация

Програмата за реализация на плана определя рамките на действията, които следва да бъдат предприети в процеса на изпълнение на ПИРО. Тя е с оперативен характер. С нея се определят отговорностите на местните власти (Общинския съвет, Кмета на общината и Общинската администрация) и на останалите партньори за реализацията на ПИРО. Изпълнението на приоритетите, целите, мерките и дейностите (проектните идеи/проекти), заложи в Програмата за реализация, ще се отчита с Годишните доклади и с Междинната и Последващата оценка.

Програмата за реализация на ПИРО на община Хасково е със средносрочен – 7 годишен - характер. Тя е отворена и в нея могат да бъдат правени промени, които се обосновават с Годишните доклади и с Междинната оценка за изпълнението на ПИРО. В тази връзка е възможно след приемането на ПИРО от Общински съвет, когато общината има готовност с друг проект, който не е включен в Програмата за реализация, той да бъде добавен по-късно. Това става чрез актуализация на програмата за реализация на плана.

Същността на така интегрирания подход, приложен при разработване на Програмната част на ПИРО, се изразява в съблюдаване на изискването мерките и дейностите, отнесени към всеки от четирите формуирани приоритета, да бъдат насочени към решаване на комплекс от проблеми не само в отделните сектори, а във всички основни направления на развитието. Така се осигурява и изпълнението на предварително поставената задача за устойчива развитие на общината. При изпълнението на отделните приоритети на ПИРО се прилагат различни по своя характер действия (интервенции). В това се изразява и приложимостта на интегрирания подход, прилаган при разработване на ПИРО – Хасково 2021-2027 г. Той е приложен и при изработване на Програмата за реализация на плана.

По всеки от формуираните приоритети на плана са включени мерки от различни сектори, които в своята съвкупност постигат комплексен ефект, насочен към устойчивото развитие на общината. Резултатът от това е постигане на синергичен ефект. Същността му се изразява в това, изпълнението на всеки от приоритетите на плана да води до генериране на общ кумулативен ефект върху устойчивото развитие на общината.

Изискването за интегриран подход е приложен в две основни направления:

- При формуиране на четирите приоритета, съдържащи се в истратегическата част на ПИРО – Хасково 2021-2027 г.
- При мерките и дейностите, насочени към зоните за целенасочено въздействие.

Приложението на този подход най-добре е изразено с формулировките както на **приоритетите на плана**, така и на съдържащите се в тях **мерки**. Като примери за интегриран подход могат да бъдат посочени зоните за целенасочено подпомагане. В тях са предвидени мерки, съдържащи широк кръг от проектни идеи – в сектора на благоустройството на средата, на икономиката, на социалната сфера.

8.2. Основни инструменти на Програмата за реализация

В съответствие с многократно цитираните *Методически указания за изработване на плана*, два са основните инструменти на Програмата за реализация на ПИРО – Хасково 2021-2027:

- **Индикативен списък** на проектните идеи и проектите, които са с проектна готовност.
- **Индикативна финансова таблица.**

С възможно най-конкретен вид в Програмата за реализация са представени проектните идеи/проекти, съдържащи се в Индикативния списък. Те са структурирани по:

- Формулираните приоритети на плана.
- Стратегическите цели на плана.
- Мерките, съдържащи се в отделните приоритети.

Една от задачите на плана за решаване на проблеми на отделните сектори се реализира чрез мерките и включените в тях дейности в различните секторни направления – икономическо развитие, социални дейности, благоустроена селищна среда, комуникационна обвързаност, екологична среда и др. На второ място, проектните идеи са и териториално ориентирани – по населени места и по зони за целенасочено въздействие.

Съгласно одобрените *Методически указания за изработване на ПИРО*, индикативната финансова рамка включва двата основни инструмента на Програмата за реализация – Индикативния списък на проектните идеи и конкретни проекти и обобщена по приоритетите Индикативна финансова таблица. В плана те са представени като две отделни приложения (Виж Приложение 1, Приложение 2).

➤ **Индикативен списък с приоритети, цели, мерки и дейности**

В Индикативния списък са включени проектни идеи/проекти, които са с приоритетен характер. Условието за значимост и неотложност на тези проекти и проектни идеи са:

- Приоритетността изразена чрез значимостта и неотложността на проекта за развитието на общината, свързана с решаване на проблеми, които **не търпят отлагане във времето.**
- **Степента на проектна готовност** (наличие на идеен или работен проект), или липсата на такава.
- **Индикативна стойност** на необходимия финансов ресурс за реализацията на съответния проект или проектна идея.

Проектните идеи и конкретните проекти, отнасящи се за определените два вида зони за целево подпомагане (3 градски зони и 3 зони, определени на функционален признак) са посочени в Индикативния списък чрез териториалната им насоченост към съответната зона за въздействие.

С предвидения финансов ресурс по отделните приоритети и съдържащите се в тях мерки се определят и *финансовият ресурс и административната отговорност* на за изпълнение на поетите ангажименти по реализацията на ПИРО. Изпълнението на

дейностите (мерките и проектните идеи и проекти) е конкретизирана с отговорностите на ангажираните участници (партньори) – структурни звена на Общинската администрация, оператори на публични услуги (ВиК, електроразпределително дружество), частен бизнес и др. Естествено е *водещи отговорности по изпълнението на ПИРО* да имат Общинският съвет, Кметът и Общинската администрация.

Общата сума на посочените финансовите средства, които са предимно с инвестиционен характер, отнесени по отделните приоритети, е с индикативен характер и може да претърпи корекции в зависимост от възприетите подходи и степента на изпълнение на приоритетите, промените в пазарните условия, необходимостта от гъвкаво управление и оптимизиране на предвидените средства чрез преразпределение между отделните приоритети на базата на аргументирани промени в предвидените мерки и проекти. Механизмът това да се случи е определен чрез **актуализация на ПИРО**.

В *Индикативния списък* преобладават *проектните идеи*, а по-малко на брой са *конкретните проекти*. Това е разбираемо, тъй като ПИРО е разработен в началото на програмния период. С влизането в действие на ПИРО ще се пристъпи към разработването на самите проекти, които имат връзка със заложените в плана проектни идеи. За някои от мерките има определена степен на проектна готовност, която също е отбелязана.

В *Индикативния списък* са включени и някои проекти, които са одобрени за финансиране в програмния период 2014-2020 г. Тяхното изпълнение е стартирало в края на посочения период – 2019 или 2020 г. и срокът им завършване е 2022 – 2023 г. В таблица те са обозначени като проекти в „процес на реализация“.

Друга важна особеност е, че в *Индикативния списък* някои от мерките са отбелязани като „меки мерки“. Към тях са отнесени дейности, които не са с подчертан инвестиционен характер. Такива са дейности, свързани с разработване на общински стратегически и планови документи, дейности с организационен характер и др. Макар и да нямат инвестиционен характер, „**меките мерки**“ имат пряко и косвено отношение към реализацията на мерките с инвестиционен характер.

Важна особеност във формулировката на дейностите (проектните идеи) е това, че голяма част от тях се представят с по-обобщени формулировки. Това е направено с цел в тази формулировка при наличие на проектна готовност на конкретен проект същия да се „впише“ в общата формулировка на съответната дейност. Така се избягва необходимостта от чести актуализации на плана.

При определяне на Индикативната стойност на предлаганите *проектни идеи* са използвани стойностите на проекти – аналози, които са финансирани в програмния период 2014-2020 г. Размерът на финансовия ресурс е индикативен, а неговата конкретна стойност ще се определи с разработването на самия проект.

При някои от предлаганите проектни идеи, свързани с мерки в сферата на образованието, са предложени финансови параметри, базирани на средствата по линия на делегираните бюджети в образованието, определени за учебната 2019/2020 г. Също така се включват и проекти, финансирани чрез ежегодните целеви субсидии от Централния бюджет.

➤ **Индикативна финансова таблица**

Това е другият важен инструмент на Програмата за реализация на ПИРО-Хасково 2021-2027. Основното предназначение на индикативната финансова таблица е да се **представят предварителни, ориентировъчни разчети за необходимия финансов ресурс за отделните приоритети на ПИРО**. В структурата на индикативната финансова таблица се съдържат и основните източници на финансиране.

Общият индикативен финансов ресурс и източниците за финансиране на ПИРО, представени по приоритети, определят съдържанието на *Индикативната финансова таблица*. Този инструмент на Програмата за реализация на ПИРО на община Хасково също е представен под формата на таблица. База за нейното съставяне е *Индикативният списък на приоритетите, целите, мерките и дейностите*.

Финансовият ресурс, включен в *Индикативната финансова таблица* на ПИРО – Хасково се генерира от всички финансови ресурси (собствени и привлечени). По своя характер те са основно за инвестиции, но и има и такива, които нямат инвестиционен характер. Същите, както бе отбелязано, са представени като „*меки мерки*“. Някои от тях не изискват финансов ресурс, а за други е предвиден минимален, който не е с инвестиционен характер.

Меките мерки създават условия (основно институционални) за реализация на същите на някои от мерките на плана.. Насочени са към изработване и приемане на стратегии, програми, планове и др. Те включват и мерки (с подчертано нефинансов характер), свързани с безвъзмездно подпомагане от страна на структури на Общинската администрация на конкретните бенефициенти при подготовка на проектите. Важно е да се уточни, че чрез някои от меките мерки, включващи стратегически и програмни документи, се определят политиките на местните власти (в лицето на Общинския съвет, Кмета и Общинската администрация) за реализиране на приоритетите, стратегическите цели и мерките, заложи в ПИРО.

Основните източници на финансиране на Програмата за реализация на ПИРО – Хасково - 2021-2027 са същите, които действат и в програмния период 2014-2020 г., а именно:

- Средства от Общинския бюджет (собствен финансов ресурс), предвиден за пълно финансиране или за съфинансиране на проекти, които няма да бъдат изцяло финансирани по линия на безвъзмездната финансова помощ с привлечен финансов ресурс по действащите в програмния период 2021-2027 г. Оперативни програми.
- Оперативни програми на ЕС.
- Средства от Държавния бюджет.
- Бюджетите на отделни министерства.
- Други източници, в т.ч. и собствени средства на проекти с частно финансиране.

Нови потенциални източници за финансиране на част от мерките в ПИРО в програмния период 2021-2027 г. ще бъдат:

- *Национален план за възстановяване и развитие*
- *План за справедлив преход (финансиране на дейности свързани с прехода към неутралност по отношение на климата)*

Индикативната финансова таблица е представена в таблична форма. Същата е включена като отделно приложение на ПИРО – Хасково 2021-2027 (Виж *Приложение 2*). В нея е представен общият финансов ресурс (с инвестиционен и неинвестиционен характер) за реализация на мерките по четирите формулирани приоритета на плана. База за разработване на Индикативната финансова таблица е *Индикативният списък на предлаганите проектни идеи и готови проекти*.

При финансиране на проекти с привлечени външни инвеститори е предвидено съфинансиране със собствени средства от страна на община Хасково в размер на 20 – 25%, а от страна на частни бенефициенти – този размер достига до 50% от цялото финансиране на отделния проект.

За реализиране на всички проектни идеи и проекти по четирите приоритета и включените в тях мерки индикативният финансов ресурс за целия програмен период възлиза на 369 109 хил.лв. От този не малък по размер инвестиционен ресурс около 19 089 хил. лв. е предвиден като частни инвестиции. Тези частни инвестиции вероятно няма да могат да бъдат осигурени и реализирани в програмния период 2021-2027 г. и ще се включат в следващия 7 годишен период.

Предвиденият финансов ресурс за изпълнение на мерките, включени в ПИРО, които се очаква да бъдат по линия на ОП на ЕС възлизат на 226 035 хил. лв. Това е около 61,2% от целия финансов ресурс.

Собственият финансов ресурс от общинския бюджет за целия програмен период е 19 390 хил. лв., а от Републиканския бюджет – 96147 хил. лв., основно по линия на целевите субсидии и Национални програми.

По приоритети на ПИРО – Хасково 2021-2027 с най-голям размер са средствата по **Приоритет 3** „*Стойчива екологична среда*“ Те са свързани с проектни идеи, насочени към висококапиталоемки дейности – изграждане на канализационни мрежи, реконструкция и разширяване на водопроводни мрежи, енергоефективни дейности и др. (*Виж Приложение 1 и Приложение 2*).

8.3. Програма за развитие на туризма

По препоръка на МРРБ в структурата на ПИРО следва да бъде включен нов елемент – *Програма за развитие на туризма*. Тя произтича от чл.11 от Закона за туризма (Изм. ДВ бр. 17 от 2020 г.), съгласно който в провежданата политика от Общинския съвет и Общинската администрация през програмния период 2021-2027 г. следва да бъде конкретизирана с целево разработена „*Общинска стратегия за развитие на туризма*“.

Община Хасково няма разработен стратегически или програмен документ за развитие на туризма. Липсата на стратегия или на програма за развитие на туризма ограничава възможностите за провеждане на общинска политика за превръщането на туризма в устойчив сектор на икономиката.

В настоящия планов документ (ПИРО Хасково – 2021-2027) се предлагат идеи за структурата и съдържанието на програмен документ за развитие на туризма за плановия период 2021-2027 г. Основен изпълнител на тази програма следва да бъде общината с участието на представители на туристическия бранш. Преди разработването на секторна

програма за развитие на туризма е целесъобразно в община Хасково да бъде разработена, обсъдена и приета **Стратегия за развитие на туризма**, в която да бъде очертана рамката за действията по развитието на икономическата дейност „Хотелиерство и ресторантьорство“, т.е. на туризма.

В стратегията следва да бъдат определени по-дългосрочните приоритети и стратегическите цели на туристическото развитие, а в Програмата за развитие на туризма в община Хасково тези приоритети и цели да бъдат конкретизирани с конкретни дейности.

В ПИРО Хасково - 2021-2027 се съдържат основните насоки за развитие на туризма. Секторна програма за развитие на туризма, като програмен документ на община Хасково, следва да бъде разработена след приемане на ПИРО.

От аналитичната част на ПИРО – Хасково 2021-2027 се констатира, че общината разполага със специфичен вид туристически ресурси, свързани с движимото и недвижимо културно-историческо наследство. Тези ресурси са с потенциал за развитие на културен, познавателен и поклоннически туризъм.

Така при частично използвана ресурсна база за развитие на туристически функции, при не много добрата разпознаваемост на общината като туристическа дестинация, е необходимо да се *предложи работеща програма за развитие на туризма в община Хасково*.

Очертава се реална необходимост от създаване на условия за използване на разполагаемите местни туристически ресурси за комбинирано развитие на функциите „туризъм - отдих“ .

Друга от възможните насоки, която е с потенциал за развитие на туристическата функция на община Хасково е свързана с формите на междуобщинското сътрудничество в сферата на туризма. В това отношение с много добри перспективи е сътрудничеството със съседните общини Минерални бани и Стамболово. Комбинираното използване на туристическите ресурси в трите общини е даде възможности за предлагане на комбинирани туристически пакети, включващи културно-познавателен, винен, СПА, еко и други форми на туризъм.

Основанията за необходимостта от подробни проучвания на възможностите за развитие на туризма в общината, които да бъдат отчетени при разработване на Общинската програма за развитие на туризма, са свързани с:

- *Оценката на наличните туристически ресурси.*
- *Насоките за развитие на туризма.*
- *Ефектите от туристическата дейност.*

➤ **Подобен ситуационен анализ.**

Културното наследство – недвижимо, движимо и материално, съхранено на територията на община Хасково, е носител на потенциал за развитие на алтернативен туризъм. Това заключение се основава на следните обективни дадености:

- *В Националния регистър на туристическите фестивали и събития са включени общо 10 събития, които намират място и в културния календар на община Хасково. По-известни от тях са:*

- „Международния танцов фестивал „Вълшебен свят“- фестивалът е с конкурсен характер, в резултат на който се определят най-добрите от явилите се участници в различни танцови стилове: класически балет, мажоретни танци, бели денс, етно, боливуд, латино шоу, хип хоп, акро денс, танцово шоу, модерн и джаз.
- „Националния фестивал на камерния танц и на камерното шоу“ – това е танцов фестивал в направления за професионалисти и непрофесионалисти и категории: български народни, класически, характерни и съвременни танци.
- „Национален събор на народното творчество „Китна Тракия пее и танцува“- съборът цели да популяризира автентичния български и, най-вече, тракийски фолклор.
- Фестивал за български хора и танци „Хайдушка софра“- Целта на фестивала е да се съхрани и популяризира автентичния фолклор на България.
- Театрален фестивал – с него се цели да се популяризират най - добрите образци от националната и чуждестранна драматургия пред публиката.
- Национален фестивал на камерния танц и камерното шоу
- Фестивал Хасково Джаз фест
- Рок фест
- Наличие на обекти
- на недвижимото културно наследство, някои от които са разпознаваеми и извън границите на община Хасково като:
 - Музейния център „Тракийско изкуство в Източните Родопи”.
 - Църква „Успение на пресвета Богородица“, с. Узунджово
 - Александровската гробница.
 - Старата часовникова кула на Хасково.
 - Статуя на Пресвета Дева Мария с младенеца.
 - Кирковото училище и др.
- Обекти на културната инфраструктура с регионално значение – Регионален музей, Драматичен театър, Художествена галерия и др., които привличат туристи с културни интереси.
- Наличие на *природни ресурси*, с потенциал за привличане на туристи и за ежедневен и „уикенд“ отдих и рекреация са обектите на природното наследство, в т.ч. обекти със статут по Закона за защитените територии, защитени зони по Закона за биологичното разнообразие. Тук се включват още и водните ресурси реки, открити водни площи (голям брой язовири, осигуряващи възможности за риболовни спортове, отдих и др.
- Изградена туристическа инфраструктура - места за настаняване и заведения за хранене и развлечения, включващи:
 - Места за настаняване (хотели, семейни хотели, къщи за гости и др.) – общо 27 броя с общ капацитет 536 легла.

- Заведения за хранене и развлечения – общо 141 бр. с 6397 места за сядане.

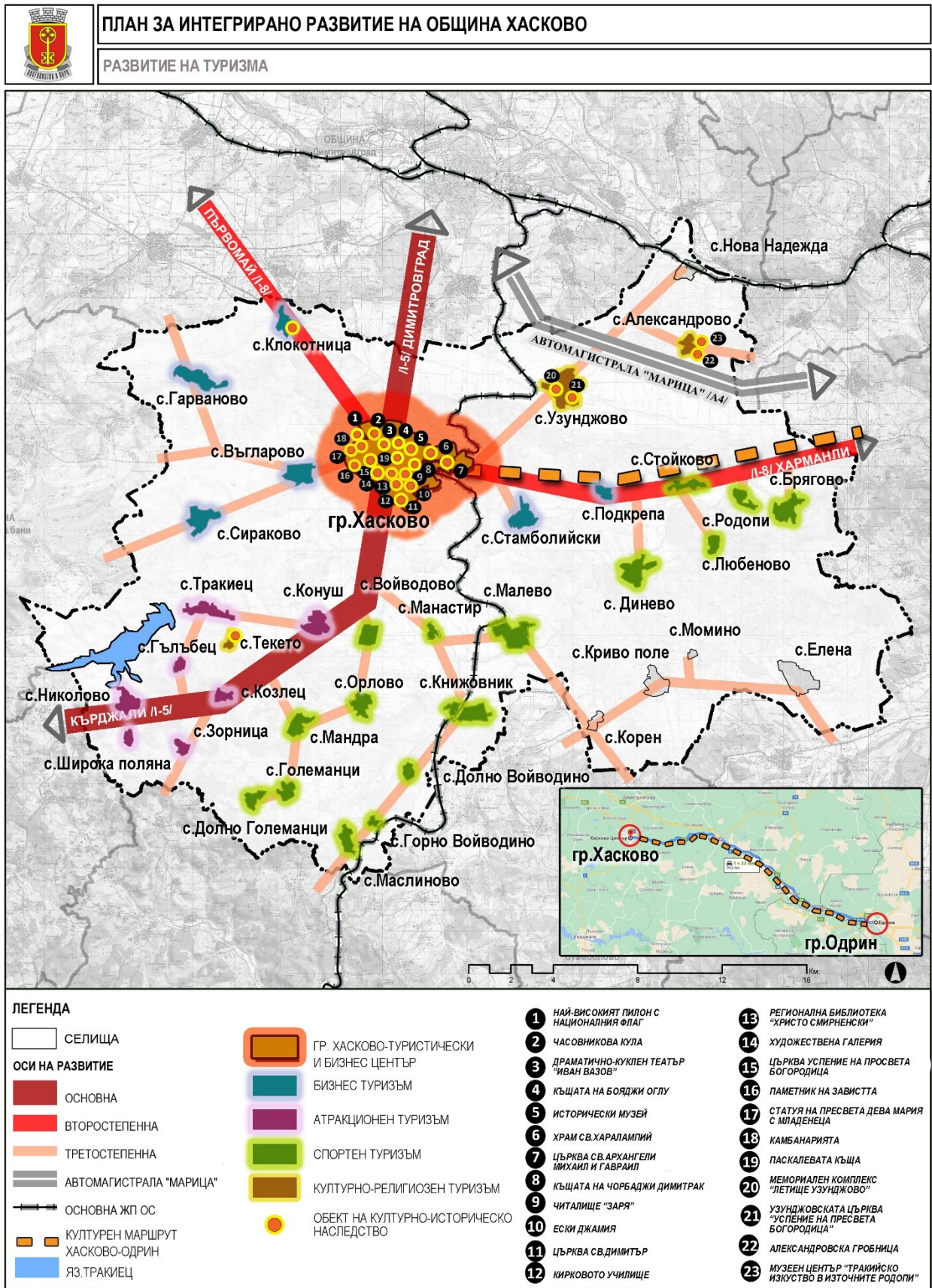
Наличните туристически ресурси, макар и не всички с високи качества, не се използват напълно за развитие на туристическата функция на община Хасково. Това налага в програмния период на ПИРО – 2021-2027 да се провежда **политика за развитие на туристическия сектор, за активизиране на туристически бизнес за повишаване привлекателността на общината като туристическа дестинация.**

➤ **Насоки за развитие на туризма**

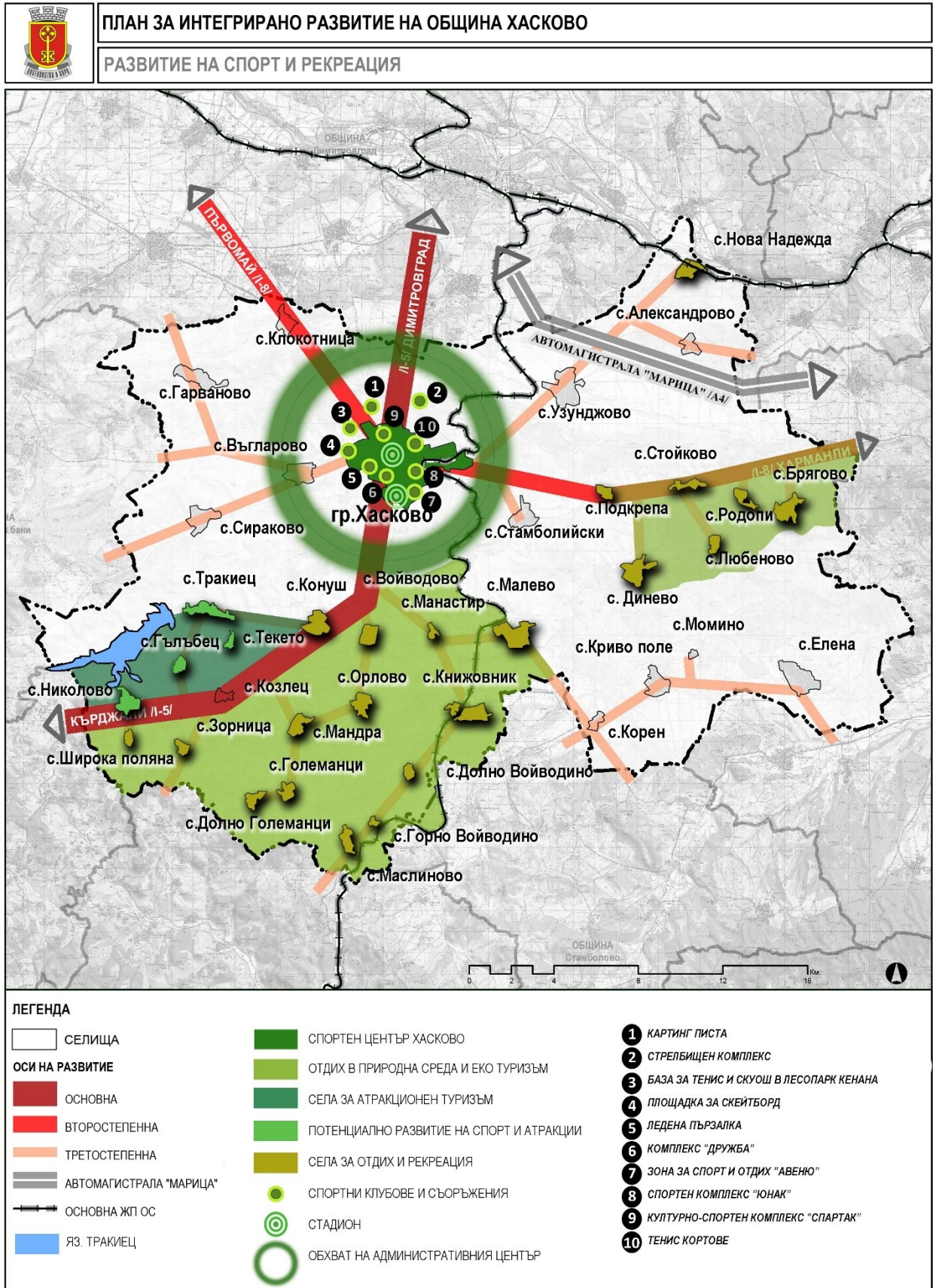
Насоките за развитие на туризма, които следва да бъдат отчитани при изработването на общинска стратегия и на общинска програма са свързани със следните основни дейности:

- **Обективно оценяване на разполагаемите туристически ресурси** с природен и антропогенен характер за привличане на туристически интерес.
- **Оценка на съществуващата туристическа инфраструктура** на територията на общината – места за настаняване, заведения за хранене и развлечения, допълваща туристическа инфраструктура (посетителски центрове, туристически информационни центрове, маркировки към туристически обекти и др.).
- **Изясняване на състоянието на рекламната дейност** и други форми за популяризиране на общината като туристическа дестинация.
- **Прилагане на съвременни форми** на туристическо обслужване (резервации, атракции и др.), базирани на ИТК технологии.
- Оценка на възможностите за развитие на видовете на **алтернативен туризъм.**
- **Сътрудничеството със съседните общини за развитие на община Хасково** като туристическа дестинация в границите на област Хасково.
- Стимулиране развитието на различни видове туризъм, съобразно разполагаемите местни туристически ресурси, като:
 - *Познавателен туризъм.*
 - *Еко туризъм.*
 - *Селски туризъм.*
 - *Ловен и риболовен туризъм.*
 - *Форми на туризъм, свързани с водните ресурси и др.*

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ХАСКОВО

Фиг. 36. РАЗВИТИЕ НА ТУРИЗМА

Фиг. 37. РАЗВИТИЕ НА СПОРТ И АТРАКЦИИ

➤ *Реализация на дейности, свързани с туризма*

В бъдещите секторни документите, отнасящи се за *развитие на туризма* в община Хасково, се очертава потребността от предприемане на редица дейности, които постепенно да превръщат общината в туристическа дестинация за алтернативен туризъм и място за отдых и рекреация в природна среда с високи качества. В сферата на културно-историческото наследство и природните туристически ресурси такива следва да бъдат дейности, насочени към:

- Включване на обектите на културното наследство в туристически оборот, което извежда на преден план проблема за реализацията на специализираните дейности по консервацията, реставрацията, експонирането и останалите дейности за валоризирането му (в т.ч. осигуряване на условия за достъп, изграждане на приемна, информационна, техническа, охранителна инфраструктура, благоустрояване и обзавеждане на пространството и пр.) и популяризацията на отделните обекти.
- За развитие на културния и други видове туризъм с познавателна насоченост е също така и подходящо поддържане и представяне на другите обекти на наследството, напр. тези в населените места – църкви, исторически и архитектурно-строителни недвижими културни ценности, мемориални паметници.
- Оказване на административна и друга институционална подкрепа на инвестиционни намерения за опазването, валоризацията и социализацията на културното недвижимо и движимо наследство и на природното наследство.
- Създаване на едnodневни туристически маршрути за туристическо посещение на забележителности в съседните общини с ползване на туристическата леглова база и забележителностите в община Хасково с цел удължаване престоя на туристите.
- Провеждане на постоянна рекламна кампания за популяризиране на общината като туристическа дестинация.
- Организиране на кампании за включване на населението в дейности, свързани с развитие на форми на алтернативен туризъм.

В стратегическата част на ПИРО – Хасково 2021-2027 в *Приоритет 1*. “Балансиран, устойчив растеж чрез привличане на нови свежи инвестиции за утвърждаване на водещите функции на комплекс от икономически дейности в трите сектора на местната икономика“, една от стратегическите цели (*СЦ 1.4. Засилване на икономическата активност чрез развитие на туристическия сектор*) е насочена към развитие на туристическата функция на общината и на отдиха и рекреацията на населението. Към посочената цел са формулирани и следните 4 мерки:

- *М.1.4.1. Развитие на устойчив туризъм.*
- *М.1.4.2. Промотиране и утвърждаване на община Хасково като туристическа дестинация в националния туристически пазар.*

- *М 1.4.3 Подпомагане развитието на местния туристически продукт и маркетинг на дестинациите.*
- *М.1.4.4. Развитие на туристическата инфраструктура.*

В четвъртия приоритет – стратегическата цел за междуобщинското сътрудничество, също се предвиждат общи действия с общини - **Минерални бани и Стамболово** по линия на СПА и винения туризъм с използване на легловата база на **община Хасково**.

Мерките и конкретните дейности, включени в тях, касаещи развитието на туризма са намерили място в Индикативния списък с приоритети, специфични цели, мерки и дейности (проектни идеи) представени в *Приложение 1* на ПИРО.

IX. НЕОБХОДИМИ ДЕЙСТВИЯ И ИНДИКАТОРИ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА ПИРО

9.1. Същност на процеса за наблюдение и оценка на ПИРО – Хасково 2021-2027

За контрол по изпълнението е предвидена система за следене на реализацията на заложените в плана стратегически цели, приоритети и мерки. Това е т.нар. *мониторингова система*.

Мониторингът (система за наблюдение, анализ и оценка) на изпълнението на ПИРО е с ясно предназначение и приложение. Със системата за наблюдение и оценка, водеща до определени анализи на процесите по изпълнението на стратегическите цели, на приоритетите и на свързаните с тях мерки, се правят съответните обективни констатации доколкото ефикасно и ефективно се използват ресурсите и какъв е ефектът от това. Като резултат от това се добива представа за напредъка в изпълнението на основните цели и мерки, формулирани в стратегическата част на ПИРО.

Акцент в процеса на наблюдение в Програмата за реализация се поставя върху:

- Изпълнението на мерките и включените в тях проектни идеи и конкретни проекти, съдържащи се в Индикативния списък (*Приложение 1*) в ПИРО.
- Степента на достигане на целевите стойности в системата от индикатори, с помощта на които се оценява постигнатия напредък в изпълнението на приоритетите и мерките на плана.

Важно изискване за обективност на резултатите от наблюдението и оценките на ПИРО е и подборът на информационните показатели, заложен в двата вида индикатори – *за продукт* и *за резултат*. Те следва да бъдат информационно обезпечени. Резултатите от наблюдението и анализите на изпълнението трябва да бъдат публично достояние. Същите трябва да бъдат отразени и в *годишните доклади*, както и в *Междинната оценка* за изпълнение на ПИРО. Същите се изготвят от Общинската администрация и се представят от кмета на общината за приемане от Общинския съвет.

Резултатите от наблюдението и оценката на изпълнение на ПИРО – Хасково 2021-2027 г. до голяма степен се основават на степента на достигане на целевите стойности на заложените *индикатори за продукт* и *за резултат*. Тези резултати се използват при подготовката на *Междинната* и на *Последващата* оценки за изпълнение на ПИРО.

Мониторинговата система налага създаване на определено взаимодействие на участниците в реализацията на ПИРО. Това основно са различни институции – Общинска администрация, НПО сектора и частния бизнес.

9.2. Отговорни структури (участници) в процеса на наблюдение и оценка

Системата за наблюдение и оценка изисква да бъде осъществено взаимодействие между основните участници в реализацията на ПИРО. Това са Общинската администрация, НПО секторът, частният бизнес и населението на общината.

В аналитичната част на ПИРО, в която се анализира и оценява административния капацитет на община Хасково са посочени ангажиментите на управленските органи и на структурите звена от общинската администрация в процеса на реализация на плана.

Съгласно действащата нормативна уредба на регионалното развитие, преки ангажименти и отговорности и в процеса на наблюдение, анализ и оценки на изпълнението му имат органите на местната власт .

От структурите на местната власт това са:

- **Общински съвет.** Той е ръководния орган, имащ отношение към цялостния процес на реализация на ПИРО, в т.ч. и в процеса на наблюдение и оценка. В общинския съвет се разглеждат предложените от Кмета на общината резултати от мониторинга на ПИРО. Общинският съвет, освен приемане на ПИРО, обсъжда и приема ежегодните годишни доклади, междинната и последваща оценки за изпълнение на плана.
- **Кмет на общината.** Той организира процеса на наблюдение, анализ и оценка на изпълнението на ПИРО. Основните инструменти за това от една страна е Индикативният списък с приоритетите, стратегическите цели и мерките и от друга - индикаторите на наблюдение. Степента на изпълнение на мерките и дейностите и оценката на напредъка в постигането на целите на ПИРО се изготвят Годишните доклади. Те се представят за обсъждане и приемане от Общинския съвет. Такъв доклад не се представя за първата година от програмния период, т.е. за 2021 г. Кметът организира и контролира процедурата за подготовката на доклада, след което предлага завършения документ за одобрение от общинския съвет. Неразделна част от процедурата е изпращането на доклада до председателя на областния съвет за развитие.
- **Структурни звена на общинската администрация.** Основни ангажименти към изпълнението на ПИРО, в т.ч. и в процеса на наблюдение и оценка имат звената от *Специализираната администрация* и частично - някои звена от *Общата администрация*. Общинската администрация е реалният изпълнител на процедурите по наблюдението и анализа на изпълнението на ПИРО. Определени звена на администрацията подготвят и документите, с които се отчита изпълнението на плана. Тези звена от Общинската администрация са посочени в частта Административен капацитет от Аналитичната част на ПИРО. Те осъществяват комуникация и с останалите участващи страни – неправителствен сектор, бизнеса и др. Общинската администрация има ангажимент и по осигуряване на информацията (извън общината) по информационното осигуряване на индикаторите за реализация на стратегическите цели, приоритетите и мерките на ПИРО.

9.3. Основни инструменти на системата за анализ и оценка на ПИРО

Както бе отбелязано, основен инструмент на системата за анализ и оценка на ПИРО е предварително определената система от индикатори. Същите се използват за изготвяне на няколко вида доклади, а именно:

- *Годишни доклади за изпълнение на ПИРО.*
- *Доклад за междинна оценка на изпълнение на ПИРО.*
- *Доклад за последваща оценка на ПИРО.*

Основни инструменти за етапното (годишно) отчитане на изпълнението на ПИРО и на постигнатия напредък в изпълнението на заложените мерки и дейности са Годишните доклади. Те се изготвят непосредствено след изтичане на календарната година от програмния период. Такъв не се изисква в първата година след приемане на плана – в случая 2021 г.

Втори важен доклад е за Междинната оценка за изпълнение на ПИРО. Той се изработва в средата на програмния период. В случая, това се предвижда да се извърши 2024 година. За неговото съставяне се ползват готовите и приети от Общинския съвет 2 годишни доклада. Междинната оценка следва да проследи:

- Постигнатият прогрес в изпълнението на плана в средата на програмния период.
- Степента на актуалност на стратегията на ПИРО спрямо настъпилите социално-икономически условия в общината.
- Ефективността на комуникацията и координацията между звената, участващи в прилагането на плана.

Ако в индикаторите за продукт и за резултат са заложен междинни стойности в Доклада за междинната оценка се оценява и степента на достигане на междинните стойности на индикаторите.

След изработване на Междинната оценка, Кметът на общината внася документа за обсъждане в Общинския съвет. След неговото одобряване се приема, че междинната оценка е изпълнила своето предназначение.

9.4. Подход при изработване на системата от индикатори

Инструменти, добили популярност в стратегическите и планови документи на регионалното развитие е системата от индикатори. Тя е важна част от мониторинговата система за наблюдение, оценка и актуализация на ПИРО. Индикаторите се използват като основен обективен инструмент за проследяване изпълнението на ПИРО.

От това, доколко е осъществен подходящ избор на индикатори зависи и обективността на оценките за постигнатия напредък в изпълнението на Програмата за реализация на ПИРО. В това отношение следва да се отчитат и специфичните характеристики на стратегическата част на ПИРО.

Системата от индикатори за отчитане степента на изпълнение на ПИРО включва два вида:

- *Индикатори за продукт.*
- *Индикатори за резултат.*

Индикаторите за отчитане на изпълнение на заложените в ПИРО приоритети и мерки намират приложение и при досега действащите планови и стратегически документи на регионалното развитие – Областните стратегии и Общинските планове за развитие. В този смисъл може да се твърди, че има практика по тяхното определяне (формулиране) и прилагането им за отчитане степента на изпълнение на мерките, включени в съответните приоритети на посочените документи и на постигнатия напредък в комплексното устойчиво развитие на общината.

Във времеви аспект индикаторите за резултат имат **базови и целеви** стойности. Чрез тяхното прилагане се измерва степента на постигане на стратегическите цели и на

включените в тях приоритети на ПИРО. Базовите стойности се осигуряват с фактическа информация за началната година от изпълнение на ПИРО. Целевите стойности са с прогностичен характер и се отнасят за финалната година на действие на ПИРО. Макар и в редки случаи се използват и междинни стойности, които често се игнорират. И двата вида индикатори трябва да бъдат количествено и качествено измерими. С това се постига изискването за обективност на получените резултати. Целевите стойности на индикаторите следва да са съобразени с прогнозното демографско, икономическо, социално и екологично развитие на общината.

Вече бе отбелязано, че важно условие за приложимостта на индикаторите (за продукт и за резултат) е те да бъдат количествено измерими с цел обективност на оценките за изпълнение на стратегическите цели, приоритетите и мерките, заложените в стратегическата част на ПИРО. Адекватното измерване на прогреса на ПИРО зависи от точността на началните стойности на отделните индикатори, които да се осигурят от официални източници на информация.

Първият тип индикатори – за продукт, отчитат как заложените интервенции по отделните стратегически цели и приоритети на плана се обезпечават и се отчитат с количествени измерители (брой, относителен дял, километър, стойност в хил. лв. и др.). Индикаторите за продукт се предлагат не за всяка конкретна проектна идея или проект, а за някои от мерките. По отделните мерки се предлагат от един до няколко индикатора, които са приложими от съвкупното реализиране на проектните идеи или конкретните проекти. Крайната цел от прилагането на този тип индикатори е да се оцени какво е прякото въздействие в съответната област на социално-икономическото и инфраструктурно развитие и опазването на околната среда в общината.

Вторият тип индикатори – за резултат, са предназначени за отчитане на постигнатите резултати от реализацията на съответния приоритет на ПИРО. Неговите измерители се отличават от тези, прилагани при индикаторите за продукт. Те имат базова и целева стойност, която се отнася за постигнатия резултат в края на програмния период.

Добрите практики по използването на системата от индикатори, показват че тази система работи добре, когато има създадена съответната информационна база. Данните от тази база – данни може да бъде ползвана не само за целите на ПИРО, а и при разработване на редица секторни стратегически, планови и програмни документи на общината. Тази база данни е добре да се поддържа в актуално състояние.

9.5. Източници на информация

При определяне на базовите стойности на индикаторите за мониторинг на ПИРО е нужно да се ползва надеждна информация, която трябва да бъде от официализирани информационни източници. Такива са данните от информационните масиви на НСИ, Областни дирекции „Земеделие“, Регионални управления по образование, Регионални здравни инспекции, Областни пътни управления и др. Важен информационен източник е и общинската администрация на общината. От посочените и други информационни източници е използвана информация за разработване на аналитичната част на ПИРО – Хасково 2021-2027 г.

Индикаторите за продукт и за резултат със съответните стойности са представени съобразно матрицата, заложена в Методическите указания за разработване на ПИРО в програмния период 2021 -2027 г. За ПИРО – Хасково 2021-2027, същите са представени в две приложения – Приложение 3 (индикатори за продукт) и Приложение 3-А (индикатори за резултат).

X. ИЗТОЧНИЦИ НА ИНФОРМАЦИЯ

- 1. ОПР на община Хасково.*
- 2. Бюджет на община Хасково за 2018-2020г.*
- 3. Секторни стратегически, планови и програмни документи на община Хасково.*
- 4. Статистическа и оперативна информация от Общинска администрация.*
- 5. Национален статистически институт.*
- 6. ОД "Земеделие".*
- 7. НМО-Хасково.*
- 8. РИОСВ Хасково*

ХІ. ПРИЛОЖЕНИЯ

- **Приложение 1:** Индикативен списък на важни за общината проекти, включени в ПИРО на община Хасково за периода 2021-2027 г.
- **Приложение 2:** Индикативна финансова таблица ПИРО – Хасково.
- **Приложение 3:** Индикатори за продукт.
- **Приложение 3-А:** Индикатори за резултат.
- **Приложение 4:** Доклад с резултати от проведеното анкетно проучване за разработване на плана.
- **Приложение 5:** Комуникационна стратегия